КОМИСИЯ ЗА ФИНАНСОВ НАДЗОР

Годишен отчет за дейността на Комисията за финансов надзор през 2023 година

Списък на използваните съкращения

АБЗ - Асоциация на българските застрахователи
АДВИБ - Асоциация на директорите за връзки с инвеститорите в България
АДСИЦ - акционерно дружество със специална инвестиционна цел
АИКБ - Асоциация на индустриалния капитал в България
АИФ - алтернативен инвестиционен фонд
АПК - Административнопроцесуален кодекс
АУАН - акт за установяване на административни нарушения
АУПДВ - акт за установени публични държавни вземания
БАДДПО - Българска асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване
БАЛИП - Българска асоциация на лицензираните инвестиционни посредници
БАУД - Българска асоциация на управляващите дружества
БВП - брутен вътрешен продукт
БНБ - Българска народна банка
БСК - Българска стопанска камара
БФБ - Българска фондова борса
ГФ - Гаранционен фонд
ДАНС - Държавна агенция „Национална сигурност“
ДПФ - доброволен пенсионен фонд
ДПФПС - доброволен пенсионен фонд по професионални схеми
ДФ - договорен фонд
ДЦК - държавни ценни книжа
ЕИП - Европейско икономическо пространство
ЕК - Европейска комисия
ЕМП – Единен механизъм по преструктуриране
ЕО - Европейска общност
ЕС - Европейски съюз
ЗБ - застрахователен брокер
ЗВО - звено за вътрешен одит
ЗВПКИИП - Закон за възстановяване и преструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници
ЗД - застрахователно дружество
ЗДКИСДПКИ - Закон за дейността на колективните инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране
ЗДСИЦДС - Закон за дружествата със специална инвестиционна цел и за дружествата за секюритизация
ЗКИ - Закон за кредитните институции
ЗКФН - Закон за Комисията за финансов надзор
ЗМИП - Закон за мерките срещу изпирането на пари
ЗМФТ - Закон за мерките срещу финансиране на тероризма
ЗПМПЗФИ - Закон за прилагане на мерките срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти
ЗППЦК - Закон за публичното предлагане на ценни книжа
ЗПФИ - Закон за пазарите на финансови инструменти
ИД - инвестиционно дружество
ИП - инвестиционен посредник
КЗ - Кодекс за застраховането
КИС - колективни инвестиционни схеми
КРИБ - Конфедерацията на работодателите и индустриалците в България
КСО - Кодекс за социално осигуряване
КФН - Комисия за финансов надзор
ЛУАИФ - лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове
МВР - Министерство на вътрешните работи
МВФ - Международен валутен фонд
МСП – малки и средни предприятия
НАП - Национална агенция по приходите
НИФ - национален инвестиционен фонд
НББАЗ - Национално бюро на българските автомобилни застрахователи
НККУ - Националната комисия по корпоративно управление
НП - наказателно постановление
ОСА - Общо събрание на акционерите
ПАМ - принудителна административна мярка
ПД - публично дружество
ПКИПЦК - предприятие за колективно инвестиране в прехвърлими ценни книжа
ПОД - пенсионноосигурително дружество
ППФ - професионален пенсионен фонд
УД - управляващо дружество
УПФ - универсален пенсионен фонд
ФДДПО - фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване
ФДЗПО - фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване

ФДПО - фонд за допълнително пенсионно осигуряване
ФКИ - фонд за компенсиране на инвеститорите
ЦД - Централен депозитар
ЦК –централни контрагенти
ESMA/ЕОЦКП - Европейски орган за ценни книжа и пазари
EIOPA - Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване
EBA - Европейски банков орган
ESFS - Европейска система за финансов надзор
ESRB - Европейски съвет за системен риск
HHI - Херфиндал-Хиршман индекс

Полезни връзки

Българска фондова борса АД	www.bse-sofia.bg
Централен депозитар АД	www.cdad.bg
Българска народна банка	www.bnb.bg
Министерство на финансите	www.minfin.bg
Министерски съвет	www.government.bg
Асоциация на българските застрахователи	www.abz.bg
Национален осигурителен институт	www.noi.bg
Национален статистически институт	www.nsi.bg
Агенция за приватизация	www.priv.government.bg
Фонд за компенсиране на инвеститорите	www.sfund-bg.com
Гаранционен фонд	www.guaranteefund.bg
Асоциация на директорите за връзки с инвеститорите	www.abird.info
Българска асоциация по връзки с инвеститорите	www.birsbg.org
Българска асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване	www.assoc.pension.bg
Българска асоциация на управляващите дружества	www.baud.bg
Национално бюро на българските автомобилни застрахователи	www.nbbaz.bg
Министерство на труда и социалната политика	www.mlsp.government.bg
Комисия за защита на конкуренцията	www.cpc.bg
Европейска комисия, Главна дирекция „Вътрешен пазар“	http://ec.europa.eu/internal_market/index.htm
Европейски парламент	www.europarl.europa.eu
Съвет на Европейския съюз	www.consilium.europa.eu
Европейски съвет за системен риск (ESRB)	www.esrb.europa.eu
Европейски орган за ценни книжа и пазари (ESMA)	www.esma.europa.eu
Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA)	www.eiopa.europa.eu
Европейски банков надзорен орган (EBA)	www.eba.europa.eu
Международна организация на надзорните органи на ценни книжа (IOSCO)	www.iosco.org
Международна асоциация на застрахователните надзорни институции (IAIS)	www.iaisweb.org
Международна организация на пенсионните надзори (IOPS)	www.iopsweb.org
Европейска централна банка	www.ecb.int
Международен валутен фонд	www.imf.org
Единен съвет за преструктуриране (SRB)	www.srb.europa.eu

СЪДЪРЖАНИЕ:

ОБРЪЩЕНИЕ НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ 7
I. ДЕЙНОСТ НА КФН ПРЕЗ 2023 ГОДИНА 17
1. Регулаторна дейност 17
1.1. Промени в нормативната уредба 17
1.2. Нови моменти в политиката на ЕС 25
2. Лицензионна дейност, разрешителни режими, нотификации и сертифициране 32
2.1. Лицензионна дейност и разрешителни режими 32
2.2. Нотификации 52
2.3. Сертифициране 58
3. Надзорна дейност 59
3.1. Дистанционен контрол 59
3.2. Проверки на място 81
3.3. Правоприлагане 96
3.4. Пазарни злоупотреби 106
3.5. Специализиран надзор върху инвестиционни посредници и управляващи дружества по прилагане на мерките за превенция на изпирането на пари и финансирането на тероризма 108
4. Дейност на КФН по преструктуриране на инвестиционни посредници 111
5. Защита на потребителите на небанковите финансови услуги 112
5.1. Достъп до финансова информация 113
5.2. Жалби и запитвания на потребители на небанкови финансови услуги 120
5.3. Политика за финансова грамотност 130
6. Стратегия за наблюдение на финансовите иновации 132
7. Международна дейност и сътрудничество 134
7.1. Европейско измерение 134
7.2. Международно сътрудничество, проекти и инициативи 152
7.3. Сътрудничество с институции в страната 157
8. Институционално развитие на КФН 164
8.1. Нови моменти в управлението и структурата на КФН 164
8.2. Управление на човешките ресурси 164
8.3. Развитие на информационните технологии за нуждите на надзора 172
8.4. Отчет за изпълнението на бюджета на Комисията за финансов надзор за 2023 г. по бюджетна програма „Подобряване на регулацията и надзора на небанковия финансов сектор“ 173
8.4.1. Отчет за касовото изпълнение на бюджета 174
8.4.1.1. Приходи 174
8.4.1.2. Разходи 175
8.4.1.3. Трансфери, бюджетно салдо и финансиране по бюджета 176
8.4.2. Отчет за сметките за средствата от Европейския съюз 177
8.4.3. Отчет за операциите и наличностите по сметките за чужди средства 178
8.4.4. Извършени промени по бюджета 178
8.4.5. Максимален размер на ангажиментите за разходи и максимален размер на новите задължения за разходи 178
8.5. Доклад за дейността на вътрешния одит в КФН за 2023 г. 179
8.6. Отчет на Инспектората 181
8.7. Доклад на звено „Събиране на приходи“ 182
II. ПАЗАРЕН АНАЛИЗ НА НЕБАНКОВИЯ ФИНАНСОВ СЕКТОР 184
1. Външна среда и икономическа активност 184

1.1. Външна среда 184
1.2. Обзор на икономическата активност в България 190
2. Обзор на небанковия финансов сектор в България 199
2.1. Преглед на рисковете и основни тенденции на пазара 204
2.2. Анализ на участниците на капиталовия пазар 207
2.2.1. Инвестиционни посредници 208
2.2.2. Предприятия за колективно инвестиране 210
2.2.3. Дружества със специална инвестиционна цел 212
2.2.4. Публични дружества и емитенти 214
2.2.5. Места за търговия 217
2.2.6. Централен депозитар 220
2.2.7. Фонд за компенсиране на инвеститорите 221
2.3. Застрахователен пазар 222
2.3.1. Общо застраховане 223
2.3.2. Животозастраховане 227
2.3.3. Презастраховане 229
2.3.4. Гаранционен и обезпечителен фонд 229
2.4. Осигурителен пазар 230
2.4.1. Пенсионноосигурителни дружества 230
2.4.2. Фондове за допълнително пенсионно осигуряване 235
2.4.3. Фондове за извършване на плащания 240
III. ОРГАНИЗАЦИОННА СТРУКТУРА НА КФН 242

ОБРЪЩЕНИЕ НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ

Уважаеми дами и господа,

Представям на Вашето внимание Годишния отчет за дейността на Комисията за финансов надзор (КФН) за 2023 г.

През изминалата година, когато КФН отбеляза 20 години от създаването си, нейните усилия бяха съсредоточени върху постигането на една от ключовите ѝ стратегически цели – интегрирането и внедряването на новите технологии и дигитални системи в небанковия финансов сектор. Икономическите условия, геополитическите събития и технологичният напредък в световен мащаб дадоха ход на нови инициативи, но паралелно с осъществяването на иновативните проекти, Комисията продължи умело и ефективно да осъществява основните си функции, а именно - осигури запазване на сигурността на капиталовите пазари, овладя новите предизвикателства пред застрахователния пазар, гарантира стабилността в сферата на пенсионното осигуряване, защити потребителите на финансови услуги и реализира значими законодателни промени. КФН интензивно работи за постигане на единодействие между нормативните изисквания и изпълнението им в дигитална среда, като адекватно отговори на предизвикателствата на цифровизацията и нейното динамично развитие.

Лидерският екип работи с ясна стратегия и визия за развитието на надзорния орган с фокус към непрекъснато подобряване на административните услуги, повишаване защитата на интересите на инвеститорите, застрахованите и осигурените лица, осигуряване на стабилна инфраструктура на финансовите пазари. Вярвам, че постигнатите от екипа на Комисията резултати през изминалата година, са много добра база за работата ѝ в период на икономически и социални и международни трусове на световните пазари.

Като част от реализацията на Проект „Изграждане на Единна информационна система (ЕИС) за нуждите на Комисията за финансов надзор“, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, по Договор за безвъзмездна финансова помощ № BG05SFOP001-1.011-0001-C01 /23.07.2020 г. с бенефициент Комисия за финансов надзор, през есента на 2023 г., бе представена ЕИС и нейните функционалности на дружествата и асоциациите от небанковия финансов сектор. От 1 ноември 2023 г. системата бе достъпна за пререгистрация от всички поднадзорни на КФН лица, а от 1 януари 2024 г. КФН изцяло премина към електронно администриране при подаване на заявления, уведомления, периодична информация, както и други документи. В изпълнение и на Националната стратегия за развитие на електронното управление в Република България 2019-2025 г., ЕИС на КФН интегрира ключови хоризонтални компоненти на електронното управление, като се надградиха всички предоставяни услуги, които могат да се заявяват електронно, както чрез портала e-government, така и през сайта на Комисията.

С въвеждането ѝ се даде възможност за преглед, проследяване, контрол, валидация и анализ на постъпващата и обработвана информация, внедри се възможността за автоматизиран трансфер на данни, включително от и към външни системи на национално и международно ниво; надградиха се електронните административни услуги (ЕАУ), предоставяни от КФН, усъвършенстваха се и регистрите на Комисията. Осемнадесетте регистри за достъп до информация са реорганизирани и вече има 1 регистър – лесен и

удобен за работа. Административната тежест е намалена, което е актуален отговор на започналата зелена трансформация; надградено е постигнатото ниво на регулаторни и надзорни стандарти, с гарантиран прозрачен, бърз и сигурен дигитален надзор, който повишава конкурентоспособността на България като инвестиционна дестинация.

Комисията направи още една крачка в своето дигитално развитие, като представи през изминалата година на потребителите и на поднадзорните лица собствено мобилно приложение за най-популярните операционни системи Android и iOS - FSC Mobile. FSC Mobile е с нововъведения, идентифицирани при предварителните разработки на проекта, за да може КФН максимално да покрие очакванията на потребителите. Подаване на отчети от поднадзорните на КФН лица, срокове за плащане на такси към Комисията, проследяване пътя на жалбата от момента на нейното подаване до момента на изпращането ѝ до заинтересованото лице, както и подаване на апликационна форма в иновативния център на за обсъждане на финтех проект, са част от опциите на апликацията, където всеки заинтересован може да проследява и най-актуалните новини от дейността на КФН..

В Годишния отчет е представена дейността на КФН по отношение на защита на потребителите на небанкови финансови услуги, както и ролята ѝ за информираността на пазарните участници и на обществото.

В изпълнение на Стратегията за наблюдение на финансовите иновации и Националната стратегия за финансова грамотност, КФН организира редица инициативи за повишаване финансовите компетенции, както на подрастващите, така и на цялото общество. Това е един от приоритетите на Комисията и голяма част от дейността ѝ през 2023 г. беше насочена в тази посока. За осъществяване на социално-отговорната кауза се използваха специално създадените комуникационни инструменти - обновената интернет страница – www.fsc.bg, сайтът с потребителска и образователна насоченост – www.tvoitefinansi.bg, дигиталната кампаниия #Invest safely и мобилната апликация FSC mobile.

В сферата на продължаващо обучение, КФН неизменно следва политиката си за професионално развитие, както на екипа на Комисията, така и посоката за създаване на компетенции и умения в младите хора с изявен интерес във финансовата сфера.

За да усъвършенства лидерските и комуникационни умения на екипа си, както и да стимулира служителите на КФН за постигането на стратегическите си цели, нейни експерти взеха участие в редица инициативи - национални и международни работни семинари, срещи и обучения. Проектите, в които активно се включиха, подобриха техните компетенции, отключиха нов потенциал и повишаха организационната ефективност в условията на бързото развитие на технологиите и глобализацията.

В съответствие със стратегията на ЕС за цифрово финансиране и тенденцията все по-голям брой иновативни технологии и дигитални приложения да формират облика на небанковия финансов сектор, бе необходим нов експертен опит и познания. В тази връзка експерти от Комисията бяха част от проекта за обучения на Инструмента за техническа помощ към Европейската комисия, DG REFORM - „Дигитална академия“.

През лятото на 2023 г., всички служители на КФН участваха и в мотивационно събитие, с което развиха на лидерските и комуникационни умения, както и затвърдиха стабилни екипни взаимодействия и постигането на по-висока екипна ефективност.

Като институция със социално-отговорна роля да повишава финансовата грамотност на подрастващите, една от успешните практики през 2023 г. бе организираният учебен стаж под надслов „Регулиране и надзор на небанковата финансова сфера“, с цел изграждане на знания и умения за разумно използване на небанкови финансови продукти и услуги, информираност относно рисковете и ползите от тяхното потребяване и подобряване комуникацията с подрастващите бъдещи инвеститори и потребители на финансови услуги. В него взеха участие ученици от 11-ти клас на Национална търговско-банкова гимназия. И през изминалата година, КФН включи в традиционната си стажантска програма студенти, за придобиването на практически опит, нови професионални умения и запознаване с мисията и целите на регулатора в работата му за поддържане на стабилност и прозрачност на небанковата финансова система в България. В рамките на повече от месец, 7 възпитаници, както на български, така и на чуждестранни висши учебни заведения, измежду които Университета за национално и световно стопанство, Юридическия факултет на Софийския университет, „Bocconi University“ – Милано, „University of Manchester“ – Англия, бяха част от екипа на Комисията и натрупаха практически знания в дейността на „Международно сътрудничество“, „Надзор на инвестиционната дейност“, „Регулаторни режими на застрахователния надзор“ и дирекция „Правна“.

Експертите и ръководният екип имаха активно включване в традиционните инициативи като едноседмичната образователна програма за ученици, участие „Световната седмица на парите“, под надслов „Plan your money, plant you future”, участие на лектори от КФН и сътрудничество в академии и събития на университети, както и в реализация на общи инициативи. Комисията продължи и работата си по дигиталната кампания - #ИНВЕСТИРАЙ БЕЗОПАСНО.

В изпълнение на Стратегията за наблюдение на финансовите технологии (FinTech) в небанковия финансов сектор (2021-2024 г.), през 2023 г. КФН предприе редица инициативи - мониторинг на осигурителния, инвестиционния и застрахователния пазари за използваните финансови иновации, подсигуряване защита правата на инвеститорите и потребителите на иновативни услуги, както и популяризиране на дейността си в областта на иновациите.

Комисията взе участие и в Хакатона „From Zero to Fintech 2023”. Той се провежда за трета година, като събитието се организира в партньорство между Българската финтех асоциация и Факултета по икономика и бизнес администрация на Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Експерти от отдел „НПДЕЦКДСИЦ“ на КФН презентираха на тема: „Комисията за финансов надзор и Fintech: Стратегия за мониторинг на финансовите иновации в небанковия финансов сектор 2021-2024 г. и четирите основни приоритета, а именно: насърчаване на внедряването на цифровите технологии до 2024 г., преодоляване на раздробеността на единния цифров пазар, развитие на нормативната уредба на ЕС с цел улеснен достъп до цифровите иновации в интерес на потребителите и пазарната ефективност, създаването на европейско пространство за финансови данни и посрещане на новите предизвикателства и рискове, свързани с внедряването на цифровите технологии.

Бяха предприети и редица промени в правната рамка по отношение на небанковия финансов сектор, като КФН представи активна политика, обезпечена с последователност в действията по отношение на защита, както на потребителите на небанкови финансови услуги, така и на потенциални инвеститори и нови участници на капиталовите пазари.

През 2023 г. експерти от Комисията за финансов надзор участваха в работни групи по изготвянето на следните законопроекти, касаещи обществените отношения в небанковия финансов сектор: Проект на закон за изменение и допълнение на Закона за пазарите на финансови инструменти; Проект на закон за изменение и допълнение на Закона за възстановяване и преструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници; Проект на закон за изменение и допълнение на Закона за мерките срещу изпирането на пари, обнародван в „Държавен вестник“, бр. 60 от 2023 г.; Проект на закон за изменение и допълнение на Закона за мерките срещу изпирането на пари, обнародван в „Държавен вестник“, бр. 82 от 2023 г.

През 2023 г. приключи работата на работната група, създадена със заповед № З-97 от 15.03.2022 г. на председателя на Комисията по проект на закон за изменение и допълнение на Кодекса за застраховането във връзка с въвеждането на приетата Директива (ЕС) 2021/2118 за изменение и допълнение на Директива 2009/103/ЕО относно задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите.

През 2023 г. Комисията за финансов надзор, в съответствие с програмата си за нормативна дейност, прие следните подзаконови нормативни актове: Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 7 от 27.05.2021 г. за реда за придобиване, признаване и отнемане на правоспособност на брокерите на финансови инструменти и инвестиционните консултанти; Наредба за изменение на Наредба № 29 от 12.07.2006 г. за минималното ниво на кредитните рейтинги на банките и за определяне на държавите, международните финансови организации, пазарите и индексите на тези пазари съгласно чл. 176, ал. 3 от Кодекса за социално осигуряване; Наредба № 75 от 06.04.2023 г. за изискванията към дейността на администраторите на бенчмаркове; Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 38 от 21.05.2020 г. за изискванията към дейността на инвестиционните посредници; Наредба № 8 от 03.09.2020 г. за изискванията към дейността на централните депозитари на ценни книжа, централния регистър на ценни книжа и други лица, осъществяващи дейности, свързани със сетълмента на ценни книжа; Наредба № 44 от 20.10.2011 г. за изискванията към дейността на колективните инвестиционни схеми, управляващите дружества, националните инвестиционни фондове, алтернативните инвестиционни фондове и лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове; Наредба № 50 от 30.03.2022 г. за капиталовата адекватност, ликвидността на инвестиционните посредници и осъществяването на надзор за спазването им; Наредба № 73 от 28.07.2022 г. за оповестяването на пазарни данни; Наредба № 74 от 09.08.2022 г. за дейността на пазарните оператори; Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 38 от 21.05.2020 г. за изискванията към дейността на инвестиционните посредници; Наредба за допълнение на Наредба № 58 от 28.02.2018 г. за изискванията за защита на финансовите инструменти и паричните средства на клиенти, за управление на продукти и за предоставяне или получаване на възнаграждения, комисиони, други парични или непарични облаги.

През изминалата 2023 г. в Официален вестник на Европейския съюз бяха публикувани следните актове: Регламент (ЕС) 2023/1114 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2023 година относно пазарите на криптоактиви и за изменение на

регламенти (ЕС) № 1093/2010 и (ЕС) № 1095/2010 и на директиви 2013/36/ЕС и (ЕС) 2019/1937; Регламент (ЕС) 2023/1113 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2023 година относно информацията, придружаваща преводите на средства и прехвърлянията на определени криптоактиви, и за изменение на Директива (ЕС) 2015/849; Регламент (ЕС) 2023/2631 на Европейския парламент и на Съвета от 22 ноември 2023 година относно европейските зелени облигации и незадължителното разкриване на информация за облигации, предлагани на пазара като екологично устойчиви, и за облигации, свързани с устойчивостта; Регламент (ЕС) 2023/606 на Европейския парламент и на Съвета от 15 март 2023 година за изменение на Регламент (ЕС) 2015/760 по отношение на изискванията, свързани с инвестиционните политики и условията за дейността на европейските фондове за дългосрочни инвестиции, и обхвата на допустимите инвестиционни активи, изискванията за състава на портфейла и за диверсификацията, както и заемането на парични средства и други правила на фондовете; Директива (ЕС) 2023/2673 на Европейския парламент и на Съвета от 22 ноември 2023 година за изменение на Директива 2011/83/ЕС по отношение на договорите за финансови услуги, сключени от разстояние, и за отмяна на Директива 2002/65/ЕО.

През отчетния период в Официален вестник на Европейския съюз бяха публикувани над 40 делегирани регламенти. Те допълват разпоредбите на регламентите и директивите на ЕС, като през годината бяха публикувани актовете по прилагането нормативната уредба относно екологично устойчивите икономически дейности.

Законодателните предложения през 2023 г. са следните: Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно прозрачността и интегритета на дейностите по определяне на екологичните, социалните и управленски рейтинги (ESG рейтинги); Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно рамка за достъпа до финансови данни и за изменение на Регламенти (ЕС) № 1093/2010, (ЕС) № 1094/2010, (ЕС) 1095/2010 и (ЕС) 2022/2554; Законодателен пакет „Стратегия за инвеститорите на дребно“; Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на регламенти (ЕС) № 1092/2010, (ЕС) № 1093/2010, (ЕС) № 1094/2010, (ЕС) № 1095/2010 и (ЕС) 2021/523 по отношение на някои изисквания за докладване в областта на финансовите услуги и подкрепата за инвестициите; Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета изменящо регламент 2016/1011 на ЕС относно индекси, използвани като бенчмаркове за целите на финансови инструменти и финансови договори или за измерване на резултатите на инвестиционни фондове, и за изменение на директиви 2008/48/ЕО и 2014/17/ЕС и на Регламент (ЕС) № 596/2014 (т.н. Регламент за бенчмарковете).

В сферата на капиталовите пазари, през 2023 г. е прекратено едно производство за издаване на лиценз за извършване на дейност като инвестиционен посредник. През годината е разширен лицензът на един инвестиционен посредник и е постановено едно решение за отнемане на лиценз на инвестиционен посредник по негово искане. В края на 2023 г. общият брой на инвестиционните посредници е 53, в т.ч. 19 банки и 34 небанкови инвестиционни посредници.

През 2023 г. са подадени първите три заявления за издаване на лиценз за извършване на дейност като доставчик на услуги за колективно финансиране, въз основа на които в края на годината са издадени 3 лиценза.

През отчетния период са разгледани 10 заявления за одобрение на избор на член на управителен или контролен орган на инвестиционен посредник и не е постановяван отказ. КФН е разгледала 1 производство за оценка на придобиване на квалифицирано участие от капитала или от гласовете в общото събрание на инвестиционен посредник, като не е издавана забрана.

В рамките на 2023 г. са разгледани 3 производства във връзка с дейността на „Българска фондова борса“ АД и „Централен депозитар“ АД. Две от производствата са за одобрение на промени в Правилника за дейността на „Българска фондова борса“ АД, а третото е свързано с издадено разрешение за придобиване на участие съгласно чл. 18, параграф 3 от Регламент (ЕС) № 909/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 г. за подобряване на сетълмента на ценни книжа в Европейския съюз и за централните депозитари на ценни книжа, както и за изменение на Директиви 98/26/ЕО и 2014/65/ЕС и Регламент (ЕС) № 236/2012 на „Централен депозитар“ АД в друго дружество.

През 2023 г. са издадени два лиценза за извършване на дейност като управляващо дружество и са издадени две разрешения на управляващо дружество да организира и управлява договорен фонд.

В началото на 2023 г. са издадени 7 разрешения за преобразуване на договорни фондове, а от регистъра на КФН са отписани 7 договорни фонда.

През 2023 г. е издадено 1 разрешение за организиране и управление на национален инвестиционен фонд - на национален договорен фонд от отворен тип.

През отчетния период не са издавани лицензи за извършване на дейност като лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове (ЛУАИФ). Издадени са 2 разрешения за промени в документи на алтернативни инвестиционни фондове, управлявани от лицензирани ЛУАИФ.

През 2023 г. са отнети 2 лиценза за извършване на дейност като дружество със специална инвестиционна цел в резултат на изрични доброволни откази и приключили обратни изкупувания на акциите на дружества със специална инвестиционна цел. През отчетният период няма вписани нови публични дружества.

В края на 2023 г. лицензираните застрахователни дружества със седалище в Република България са 35, като застрахователите по общо застраховане са 24, животозастрахователите са 10, а 1 дружество е презастраховател по общо застраховане и животозастраховане. През 2023 г. КФН издава първоначален лиценз на 1 застрахователно дружество и издава едно решение за разширяване обхвата на лицензия на 1 застрахователна компания. През 2023 г. КФН е издала 5 решения по прилагане на регулаторните режими по КЗ спрямо застрахователи с отнет лиценз.

В областта на допълнителното пенсионно осигуряване, през отчетната 2023 г. не са постъпвали искания за издаване на лицензии и разрешения, както и за преобразуване на пенсионноосигурителни дружества и/или фондове за допълнително пенсионно осигуряване и фондове за извършване на плащания, за доброволно прекратяване на действащи дружества, както и не са констатирани основания за отнемане на издадени пенсионни лицензии от КФН.

Комисията за финансов надзор, в качеството ѝ на участник в Европейската система за финансов надзор (ESFS), е активно ангажирана в дейностите на Европейските надзорни органи (ESMA и EIOPA), с цел асоциирането на българския небанков сектор към единния европейски финансов пазар и постигане на високо ниво на уеднаквяване на надзорните практики. КФН е пълноправен член и взема участие в заседанията на съветите на Европейския орган за ценни книжа и пазари (ESMA) и Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA), като подпомага дейностите им и чрез участието на експертно ниво в постоянните комитети и групи, създадени към тях. Освен това КФН участва, като член без право на глас, в заседания на Европейския съвет за системен риск (ESRB) и си сътрудничи с Европейския банков орган (EBA).

Сред основните външнополитически приоритети на Република България през 2023 г. продължи да бъде членството в Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), като КФН работи активно и осъществява непрекъснат обмен на информация с Министерство на външните работи, в качеството му на национален координатор по присъединяването към ОИСР. През годината започнаха прегледите по присъединяване (Accession reviews) по отделните комитети и съответното набелязване на областите за реформи по препоръките на Организацията, въз основа на получаваните докладите и писмата (Chair's letters) на Секретариата. Участници от страна на КФН присъстваха на всички заседания на комитетите и работните групи с цел подчертаване на ангажираността на страната в процеса по присъединяване. КФН поддържа непрекъснатата комуникация с ОИСР по отношение на прегледите, за които българският надзорен орган е сред компетентните институции.

През отчетния период Комисията за финансов надзор отдаде съществено значение и на подготовката за въвеждане на еврото във всички негови аспекти, и предприе действия, чрез които да подпомогне небанковия финансов сектор в прехода към единната европейска валута. Сред приоритетите на КФН, от една страна, е ефективно и безпроблемно справяне на дружествата от застрахователния, пенсионния и инвестиционния сектор с преминаване към еврото, а от друга - провеждането на ефективна информационна кампания, насочена към потребителите на финансови услуги в небанковия финансов сектор, включително практическите аспекти на въвеждането на еврото и ролята на Комисията в този процес. Комисията за финансов надзор ще предостави възможност на предприятията от небанковия финансов сектор да подават в тестови режим своите отчети в новата валута преди датата на въвеждането ѝ, като с това се цели осигуряване на плавен преход към оповестяване на финансова информация в евро и своевременното справяне с предизвикателствата, които ще възникнат в процеса по замяната на българския лев с новата платежна единица.

КФН е сред отговорните институциите по отношение на работата по прегледа в Комитета по застраховане и частно пенсионно осигуряване (КЗЧПО), Комитета по финансови пазари (КФП) и Комитета по корпоративно управление (ККУ). КФН е ръководител, заедно с Министерство на финансите, по прегледа от КЗЧПО, като за другите два комитета е партнираща институция. КФН участва и в дейностите по Комитета за регулаторна политика, по Комитета по търговия, както и по прегледа за Глобалния форум за прозрачност и обмен на информация за данъчни цели към ОИСР.

Сътрудничеството на КФН с международни организации и финансови институции е съществен аспект от дейността на регулатора, който придобива все по-голямо значение в контекста на глобализирани финансови пазари. Комисията членува в трите международни организации, изготвящи стандартите в сектора на ценните книжа, застраховането и

пенсионното осигуряване, а именно Международната организация на комисиите по ценни книжа (International Organization of Securities Commissions – IOSCO), Международната асоциация на застрахователните надзорни институции (International Association of Insurance Supervisors – IAIS) и Международната организация на пенсионните надзорни органи (International Organisation of Pension Supervisors – IOPS).

През 2023 г. бяха подписани две споразумения за сътрудничество и споделяне на информация в надзорна колегия за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма на основание на Окончателните насоки относно сътрудничеството и обмена на информация за целите на Директива (ЕС) 2015/849 между компетентните органи, упражняващи надзор върху кредитните и финансовите институции (JC 2019 81), издадени от Европейските надзорни органи. Първото споразумение урежда създаването на надзорна колегия за Credit Agricole Group, като френският Орган за пруденциален надзор и преструктуриране (Autorite de Controle Prudentiel et de Resolution – ACPR) е водещият. Второто споразумение урежда създаването на надзорна колегия за VIENNA INSURANCE GROUP AG Wiener Versicherung Gruppe, като последната се организира от австрийския национален компетентен орган (НКО) (Financial Market Authority) в качеството му на водещ надзорен орган.

През отчетната година КФН сключи и Координационна договореност за допълнителен надзор на финансов конгломерат - KBC Group NV с Европейската централна банка и другите НКО, осъществяващи надзор над дружества от KBC Group NV.

КФН се присъедини през 2023 г. и към Меморандума за разбирателство относно споразумението за сътрудничество във връзка със системата T2S - модерна, технологична платформа за сетълмент на ценни книжа, заедно с Европейската централна банка и други НКО. Споразумението има за цел да подобри надзорните функции по отношение на системата T2S и участниците в нея.

През втората половина на 2023 г. КФН, заедно с още 15 държави членки и ESMA, се включи в мултинационалния проект - „Прототип (Proof-of-Concept) за откриване на потенциални случаи на пазарна злоупотреба с помощта на модели на изкуствен интелект (AI)“. Проектът съдържа разработване на прототип за аналитични модели на AI в средата на ESMA или изпълнителя, и пътна карта за тяхното внедряване, но не и самото внедряване в средата на отделните НКО.

През 2023 г. е сключено Споразумение за сътрудничество и обмен на информация между Министерството на финансите и Комисията за финансов надзор в областта на пазара на държавни ценни книжа и производни на тях инструменти. Споразумението касае предаването от Комисията на Министерството на финансите на наличната информация, получена от Комисията съгласно чл. 26 от Регламент (ЕС) № 600/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 година относно пазарите на финансови инструменти и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012 във връзка с Делегиран регламент (ЕС) 2017/590 на Комисията от 28 юли 2016 година за допълнение на Регламент (ЕС) № 600/2014 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на регулаторните технически стандарти за докладването на сделки пред компетентните органи относно сделките с държавни ценни книжа, емитирани от министъра на финансите на вътрешния пазар и емитираните от Република България на международните капиталов пазари, включително производни на тях инструменти, както и предаването на информация от Министерството на финансите на Комисията, създадена и получена, съгласно чл. 36, ал. 2 от Закона за

държавния дълг и актовете по прилагането му, във връзка с чл. 8 от Закона за прилагане на мерките срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти.

През отчетния период бе сключено и Споразумение за сътрудничество с Камарата на частните съдебни изпълнители, относно възлагане на принудително събиране на публични и частни вземания от Комисията за финансов надзор на частни съдебни изпълнители, членове на Камарата на частните съдебни изпълнители, чрез Системата за разпределяне на изпълнителни дела за публични взискатели.

Комисията за финансов надзор осъществява активно сътрудничество с браншови асоциации - Българската асоциация на управляващите дружества (БАУД), Българската асоциация на лицензираните инвестиционни посредници (БАЛИП), Асоциация на директорите за връзки с инвеститорите в България (АДВИБ), Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ), Национална комисия по корпоративно управление (НККУ), Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване (БАДДПО), както и с множество държавни органи и институции – Национален статистически институт (НСИ), Национална агенция за приходите (НАП), Държавна агенция „Национална сигурност" (ДАНС), Българска народна банка (БНБ), Министерство на финансите (МФ), Агенция по вписванията (АВ), Институт дипломираните експерт-счетоводители (ИДЕС), Комисия за публичен надзор над регистрираните одитори (КПНРО), Органи на съдебната власт (Прокуратура, Съд и Следствени служби), структури към Министерство на вътрешните работи и др.

Между ДАНС и КФН бе разработен Проект на инструкция за взаимодействие между двете институции, с цел спазване изискванията на действащото законодателство и във връзка с направени изменения и допълнения в Закона за Комисията за финансов надзор и останалото секторно законодателство, касаещо дейността на поднадзорните на Комисията за финансов надзор лица. С приемането на проекта на инструкция ще се осигури своевременното и законосъобразно изпълнение на възложените по закон дейности на двете ведомства при максимална ефективност, оптимално използване на наличните ресурси, подобряване на ефективността на контролната им дейност и обхващане на широк набор източници на информация.

Структурно представеният отчет е съставен от две части. В първата част е очертана дейността на КФН в изпълнение на компетентностите ѝ на регулаторен и надзорен орган на небанковия финансов сектор, а втората част на отчета представлява обстоен пазарен анализ на небанковия финансов сектор в България в условията на световната и европейска икономическа среда през 2023 г.

Ролята на КФН в ерата на цифровата трансформация ще бъде да гарантира синхрона между иновациите и интересите на гражданите, да укрепва устойчивостта и издръжливостта на бизнес модела на всички участници в небанковия финансов сектор и същевременно да подобрява регулаторните и надзорните си способности. Използването на всички предимства от цифровизацията, с едновременното управление на рисковете, трябва да е в полза на гражданите и да има за цел запазване на цифровата етика, което ние бихме могли да продължим да насърчаваме чрез финансово и дигитално образование.

Комисията за финансов надзор като институция, спазваща европейската законодателна рамка, ще продължи да съблюдава и принципите си на работа, като поддържа изградените взаимоотношения с всички заинтересовани страни и като предоставя

предвидими и информирани възможности за регулация и развитие на небанковия финансов сектор.

Благодаря за доверието!

I. ДЕЙНОСТ НА КФН ПРЕЗ 2023 ГОДИНА

1. Регулаторна дейност

1.1. Промени в нормативната уредба

През 2023 г. експерти от Комисията за финансов надзор участваха в работни групи по изготвянето на следните законопроекти, касаещи обществените отношения в небанковия финансов сектор:

Проект на закон за изменение и допълнение на Закона за пазарите на финансови инструменти

С предложения проект на закон за изменение и допълнение на Закона за пазарите на финансови инструменти се предвиждат промени в националното законодателство, които произтичат от Регламент (ЕС) 2022/858 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2022 година относно пилотна уредба на пазарните инфраструктури, основани на технологията на децентрализирания регистър, и за изменение на регламенти (ЕС) № 600/2014, (ЕС) № 909/2014 и Директива 2014/65/ЕС (Регламент (ЕС) 2022/858). Тъй като пазарните инфраструктури, основани на ТДР, са изцяло нови пазарни субекти, съответно е налице нова уредба на условията, при които лицата могат да придобият подобен статут и да развиват дейността си, на българските дружества следва да се осигури възможност да предоставят услуги като пазарни инфраструктури, основани на технологията на децентрализирания регистър, при спазването на изискванията на Регламент (ЕС) 2022/858. Горното обуславя необходимостта от въвеждане на мерки по прилагане на приетите с Регламент (ЕС) 2022/858 единни европейски правила в следните насоки: определяне на компетентен орган, оправомощен да издава, изменя и отнема специалните разрешения с посочените в тях освобождавания по Регламент (ЕС) 2022/858, на разрешенията и одобренията по същия регламент, както и да осъществява надзора на дейността на пазарните инфраструктури, основани на технологията на децентрализирания регистър; определяне на компетентен орган, който да осъществява сътрудничеството с компетентните органи на другите държави членки и комуникацията с ЕОЦКП; въвеждане на конкретни надзорни правомощия и определяне на принудителни административни мерки и административнонаказателна отговорност с цел осигуряване спазването на изискванията на регламента.

Законът за изменение и допълнение на Закона за пазарите на финансови инструменти е обнародван в „Държавен вестник“, бр. 65 от 2023 г.

Проект на закон за изменение и допълнение на Закона за възстановяване и преструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници

Предложените изменения и допълнения са свързани с осигуряването на мерки по прилагането на Регламент (ЕС) 2022/2036 на Европейския парламент и на Съвета от 19 октомври 2022 г. за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 и Директива 2014/59/ЕС по

отношение на пруденциалното третиране на глобални системно значими институции, които са обект на стратегия за преструктуриране с множество входни точки, и методи за непряко записване на инструменти, приемливи за покриване на минималното изискване за собствен капитал и приемливи задължения (Регламент (ЕС) 2022/2036). С Регламент (ЕС) 2022/2036 се въвеждат изменения в Регламент (ЕС) № 575/20131(чл. 1 от Регламент (ЕС) 2022/2036) и Директива 2014/59/ЕС2 (чл. 2 от Регламент (ЕС) 2022/2036) във връзка с така наречения „подход за верижните структури“. С влизане в сила на предложените изменения и допълнения на Закона за възстановяване и преструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници кредитните институции и инвестиционните посредници, лицензирани в Република България, функционират при нормативни условия, които са хармонизирани с условията в другите държави членки на Европейския съюз. Това от своя страна е в интерес на правната сигурност и единния пазар в ЕС. В допълнение, промените осигуряват пълна хармонизация с европейското законодателство. С приемането на предложените с предходните и заключителни разпоредби на законопроекта изменения в Закона за банковата несъстоятелност се постига съобразяване на правната рамка в областта на банковата несъстоятелност с Конвенцията, като по този начин се гарантира правото на защита на банка в производство по несъстоятелност. Наред с това се гарантира независимостта на Фонда за гарантиране на влоговете в банките като контролен орган в производството по банкова несъстоятелност и се постига по-голяма яснота относно компетентните органи в производството по банкова несъстоятелност.

Законът за изменение и допълнение на Закона за възстановяване и преструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници е обнародван в „Държавен вестник“, бр. 85 от 2023 г.

Проект на закон за изменение и допълнение на Закона за мерките срещу изпирането на пари

С предложения проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за мерките срещу изпирането на пари се въвеждат допълнителни мерки за противодействие на изпирането на пари, заложени в Плана за действие с мерки за адресиране на последващите ангажименти на Република България след присъединяването към Валутния механизъм II (ERM II), Плана за действие за ограничаване на рисковете от изпиране на пари и финансиране на тероризма, установени в Националната оценка на риска от изпирането на пари и финансиране на тероризма, и част от Препоръките от Доклада за България от Петия оценителен кръг на Комитета на експертите за оценка на мерките срещу изпирането на пари към Съвета на Европа (MONEYVAL/Комитета MONEYVAL). Със законопроекта се цели подобряване на ефективността и постигане на пълно съответствие на българското превантивно законодателство срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма, както с изискванията на Директива (ЕС) 2018/843 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 г. за изменение на Директива (ЕС) 2015/849 за предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма и за изменение на директиви 2009/138/ЕО и 2013/36/ЕС (Директива (ЕС) 2018/843), така и с Препоръките на FATF.

Законът за изменение и допълнение на Закона за мерките срещу изпирането на пари е обнародван в „Държавен вестник“, бр. 60 от 2023 г.

Проект на закон за изменение и допълнение на Закона за мерките срещу изпирането на пари

Със заповед на министър-председателя на Република България е създадена междуведомствена работна група, на която е възложено да извърши подробен преглед на констатираните от Комитета MONEYVAL слабости в превантивното законодателство срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма, да извърши преглед на действащото законодателство и да изготви проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за мерките срещу изпирането на пари, чрез който да се отстранят тези слабости и да се постигне по-високо ниво на съответствие с Препоръките на FATF. В изпълнение на първата част от задачата си, работната група извърши подробен преглед на констатираните в доклада слабости на превантивното законодателство срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма и на действащото законодателство. В резултат на извършения преглед се установи, че за адресиране на част от тези слабости е необходимо да се приемат изменения и допълнения в Закона за мерките срещу изпирането на пари и Закона за мерките срещу финансирането на тероризма, а за адресиране на друга част от установените слабости – да се предложат изменения и допълнения в други нормативни актове, като тези, уреждащи правомощията на други органи за надзор, актове, въвеждащи изисквания за регистрация или лицензиране на определени категории задължени субекти по чл. 4 от Закона за мерките срещу изпирането на пари, и пр. В изпълнение на втората част от задачата си, работната група е подготвила текстове за изменение и допълнение на Закона за мерките срещу изпирането на пари и на други относими нормативни актове, чрез които да се преодолеят установени в приетия на 18.05.2022 г. Доклад за Република България от Пети оценителен кръг на Комитета MONEYVAL слабости в превантивното законодателство срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма. Законопроектът въвежда следните основни изменения: В чл. 4 от действащия Закон за мерките срещу изпирането на пари се включват нови категории задължени субекти с цел постигане на по-високо ниво на съответствие с изискванията на Препоръки 10 и 15 на FATF, а именно лицата, които по занятие предоставят услуги за прехвърляне или обмяна на виртуални активи, услуги по съхраняване на виртуални активи и управление на такива, позволяващо осъществяването на контрол върху активите и услуги, свързани с публично предлагане на виртуални активи, лицата, които по занятие предоставят достъп до депозитни касети в обществени трезори, когато същите не попадат в обхвата на чл. 4, т. 1 от Закона за мерките срещу изпирането на пари, както и представителите по чл. 22 от Закона за пощенските услуги на лицензирани пощенски оператори, предоставящи пощенски парични преводи.

Въвеждането на предложените със законопроекта нормативни промени спомага за преодоляване на установените частични съответствия с Препоръките на FATF, способства за постигането на по-висока ефективност на действията за противодействие на изпирането на пари и финансирането на тероризма, както от страна на компетентните надзорни органи и другите компетентни държавни органи, на които Закона за мерките срещу изпирането на

пари е вменил конкретни функции, така и от страна на задължените субекти по закона. Това ще повлияе положително на ефективността при прилагането на превантивното законодателство като цяло и ще способства за постигане на по-високо ниво на съответствие на превантивното законодателство срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма с изискванията на Препоръките на FATF.

Законът за изменение и допълнение на Закона за мерките срещу изпирането на пари е обнародван в „Държавен вестник“, бр. 84 от 2023 г.

Проект на закон за изменение и допълнение на Кодекса за застраховането

През 2023 г. приключи работата на работната група, създадена със заповед № З-97 от 15.03.2022 г. на председателя на Комисията по проект на закон за изменение и допълнение на Кодекса за застраховането във връзка с въвеждането на приетата Директива (ЕС) 2021/2118 за изменение и допълнение на Директива 2009/103/ЕО относно задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите (Моторната Директива), изискванията на която трябва да бъдат въведени в правото на държавите членки на ЕС до 23 декември 2023 г., както и с необходимостта да се внесат промени с оглед решаване на въпроси, възникнали при прилагане на Кодекса за застраховането.

Промени в подзаконовата нормативна уредба

През 2023 г. Комисията за финансов надзор, в съответствие с програмата си за нормативна дейност, е приела следните подзаконови нормативни актове:

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 7 от 27.05.2021 г. за реда за придобиване, признаване и отнемане на правоспособност на брокерите на финансови инструменти и инвестиционните консултанти

Приетите промени способстват за запазване на предвидимостта и за осигуряване на яснота по отношение на сроковете за провеждането на изпитите за придобиване на правото за упражняване на дейност като брокер на финансови инструменти или като инвестиционен консултант, като същевременно се осигурява гъвкавост при насрочването на дати за провеждане на нови изпити в рамките на текущата година.

Наредба за изменение на Наредба № 29 от 12.07.2006 г. за минималното ниво на кредитните рейтинги на банките и за определяне на държавите, международните финансови организации, пазарите и индексите на тези пазари съгласно чл. 176, ал. 3 от Кодекса за социално осигуряване

В рамките на координираните мерки на държавите членки на Европейския съюз по ограничаване на сътрудничеството с Русия и Беларус в международни организации във връзка със ситуацията в Украйна, със Закона за денонсиране на Споразумението за основаването на Международната инвестиционна банка и на Споразумението за организацията и дейността на Международната банка за икономическо сътрудничество (обн., ДВ, бр. 14 от 2023 г.) е предвидено прекратяване на членството на Република

България в двете международни финансови институции. С приетите изменения се постига преустановяване на финансирането на дейността на Международната инвестиционна банка и Международната банка за икономическо сътрудничество чрез инвестиции в дългови ценни книжа, издадени от двете институции, и освобождаване от направени инвестиции в такива инструменти преди влизане в сила на измененията в наредбата.

Наредба № 75 от 06.04.2023 г. за изискванията към дейността на администраторите на бенчмаркове

Прилагането на наредбата от страна на администраторите на бенчмаркове ще допринесе да се гарантират точността, стабилността и достоверността на бенчмарковете и на процеса за тяхното определяне. По този начин се осигурява възможност на ползвателите да разберат по какъв начин се изготвя даден бенчмарк и да могат да оценят неговата представителност, неговото значение за отделните ползватели и неговата целесъобразност за определяне на стойността на финансови инструменти и договори.

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 38 от 21.05.2020 г. за изискванията към дейността на инвестиционните посредници

Приетите промени способстват за повишаване на качеството на предлаганите от инвестиционните посредници услуги и осигуряват защита на инвеститорите.

С наредбата за изменение и допълнение на Наредба № 38 от 21.05.2020 г. за изискванията към дейността на инвестиционните посредници са направени и изменения и допълнения в:

- Наредба № 8 от 03.09.2020 г. за изискванията към дейността на централните депозитари на ценни книжа, централния регистър на ценни книжа и други лица, осъществяващи дейности, свързани със сетълмента на ценни книжа, с които се осигурява спазването на Насоките за възлагане на дейности на външни доставчици на компютърни услуги „в облак“ (ЕОЦКП50-164-4285 BG), издадени от ЕОЦКП;
- Наредба № 44 от 20.10.2011 г. за изискванията към дейността на колективните инвестиционни схеми, управляващите дружества, националните инвестиционни фондове, алтернативните инвестиционни фондове и лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове, с които се осигурява спазването на Насоките относно задълженията за докладване съгласно член 3, параграф 3, буква г) и член 24, параграфи 1, 2 и 4 от Директивата относно лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове (ЕОЦКП/2014/869 BG) и Насоките за възлагане на дейности на външни доставчици на компютърни услуги „в облак“ (ЕОЦКП50-164-4285 BG), издадени от ЕОЦКП;
- Наредба № 50 от 30.03.2022 г. за капиталовата адекватност, ликвидността на инвестиционните посредници и осъществяването на надзор за спазването им, с които се осигурява спазването на Насоките относно критериите за освобождаване на инвестиционни посредници от изискването за ликвидност в съответствие с член 43, параграф 4 от Регламент (ЕС) 2019/2033 (EBA/GL/2022/10), издадени от ЕБО;

- Наредба № 73 от 28.07.2022 г. за оповестяването на пазарни данни, с които се осигурява спазването на Насоките за възлагане на дейности на външни доставчици на компютърни услуги „в облак“ (ЕОЦКП50-164-4285 BG), издадени от ЕОЦКП;
- Наредба № 74 от 09.08.2022 г. за дейността на пазарните оператори, с които се осигурява спазването на Насоките за възлагане на дейности на външни доставчици на компютърни услуги „в облак“ (ЕОЦКП50-164-4285 BG), издадени от ЕОЦКП.

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 38 от 21.05.2020 г. за изискванията към дейността на инвестиционните посредници

С влизане в сила на Насоките относно определени аспекти на изискванията на MiFID за годност (ESMA35-43-3172) се отменят издадените Насоки относно определени аспекти на изискванията на MiFID за годност (ESMA35-43-1163). С насоките се въвеждат и някои нови принципи, най-вече с оглед съобразяване с изискванията за оповестяване на информация във връзка с устойчивостта при предоставяне на финансови услуги. В Наредба № 38 са вече въведени изисквания относно оценката за уместност, произтичащи от Насоките относно определени аспекти на изискванията на MiFID за годност (ESMA35-43-1163), издадени от Европейския орган за ценни книжа и пазари (ЕОЦКП), за които Комисията за финансов надзор е взела решение да спазва в надзорната си практика.

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 44 от 20.10.2011 г. за изискванията към дейността на колективните инвестиционни схеми, управляващите дружества, националните инвестиционни фондове, алтернативните инвестиционни фондове и лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове

Приетите изменения и допълнения са свързани с предвиждането на мерки в националното законодателство на изискванията на Делегирана директива (ЕС) 2021/1270 на Комисията от 21 април 2021 година за изменение на Директива 2010/43/ЕС по отношение на рисковете за устойчивостта и факторите на устойчивост, които трябва да бъдат взимани предвид при предприятията за колективно инвестиране в прехвърлими ценни книжа (ПКИПЦК) (Делегирана директива (ЕС) 2021/1270). Предвидените изпълнителни мерки в националното законодателство, транспониращи изискванията на Делегирана директива (ЕС) 2021/1270, осигуряват висока степен на защита на инвеститорите, чрез разширяване на обхвата на случаи на извършване действия по оценяване на рисковете за устойчивостта и отчитане на основните неблагоприятни въздействия на инвестиционни решения от управляващите дружества.

Наредба за допълнение на Наредба № 58 от 28.02.2018 г. за изискванията за защита на финансовите инструменти и паричните средства на клиенти, за управление на продукти и за предоставяне или получаване на възнаграждения, комисиони, други парични или непарични облаги

С приетото допълнение на Наредба № 58 се постига пълно и точно транспониране в националното законодателство на Република България на изискването на чл. 10, параграф 2, ал. 1 от Делегирана директива (ЕС) 2017/593, изменен с чл. 1, т. 3, буква „а“ от Делегирана

директива (ЕС) 2021/1269, като по този начин се осигурява възможност за инвестиционните посредници да предлагат финансови инструменти, при които се обхващат фактори на устойчивост, включително на групите от клиенти, за които финансовият инструмент не е подходящ, предвид техните нужди, характеристики и цели. Освен пълно транспониране на изискванията на Делегирана директива (ЕС) 2021/1269, допълнението в Наредба № 58 насърчава инвеститорското търсене на устойчиви инвестиции и допринася за пренасочване на капиталовите потоци към инвестиции в устойчивото развитие и по този начин се постига устойчив и приобщаващ икономически растеж.

През 2023 г. са изготвени проекти на следните подзаконови нормативни актове:

Проект на наредба за изменение и допълнение на Наредба № 58 от 28.02.2018 г. за изискванията за защита на финансовите инструменти и паричните средства на клиенти, за управление на продукти и за предоставяне или получаване на възнаграждения, комисиони, други парични или непарични облаги

В Наредба № 58 от 28.02.2018 г. за изискванията за защита на финансовите инструменти и паричните средства на клиенти, за управление на продукти и за предоставяне или получаване на възнаграждения, комисиони, други парични или непарични облаги в националната правна рамка са въведени изискванията на Насоките относно изискванията за управление на продукта по ДПФИ II (ESMA35-43-620), издадени от Европейският орган за ценни книжа и пазари. На 3.08.2023 г. Европейският орган за ценни книжа и пазари публикува на своята електронна страница Насоки относно изискванията за управление на продукта по ДПФИ II (ESMA35-43-3448), на основание чл. 16, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1095/2010 на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 г. за създаване на Европейски надзорен орган (Европейски орган за ценни книжа и пазари), за изменение на Решение № 716/2009/ЕО и за отмяна на Решение 2009/77/ЕО на Комисията, които насоки заменят Насоките относно изискванията за управление на продукта по ДПФИ II (ESMA35-43-620). Новите моменти в Насоките относно изискванията за управление на продукта по ДПФИ II (ESMA35-43-3448) са свързани с целите, свързани с устойчивостта, с които продуктът е съвместим. С Решение № 888-Н от 28.09.2023 г., Комисията за финансов надзор е обявила, че възнамерява да спазва в надзорната си практика Насоките относно изискванията за управление на продукта по ДПФИ II (ESMA35-43-3448). Във връзка с горепосоченото, възниква необходимост да бъдат извършени изменения и допълнения в Наредба № 58. Очаква се предложените изменения и допълнения в Наредба № 58 да допринесат за осигуряването на непротиворечиво и еднакво прилагане на правилата за управление на продукти на територията на ЕС, както и да доведат до повишаване на степента на защита на интересите на инвеститорите.

Проект на наредба № 22 за условията и реда за вписване и отписване в регистъра на публичните дружества, другите емитенти на ценни книжа и емисиите ценни книжа

Действащата Наредба № 22 от 29.07.2005 г. за условията и реда за вписване и отписване на публични дружества, други емитенти на ценни книжа и емисии ценни книжа в регистъра на Комисията за финансов надзор е приета на основание параграф 16, ал. 1 от преходните и заключителните разпоредби във връзка с чл. 79а, ал. 2, чл. 100щ, ал. 4, чл. 110, ал. 8 от Закона за публичното предлагане на ценни книжа. С приемането на мерките по прилагане на Регламент (ЕС) 2017/1129 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2017 година относно проспекта, който трябва да се публикува при публично предлагане или допускане на ценни книжа до търговия на регулиран пазар, и за отмяна на Директива 2003/71/ЕО (ОВ, L 168/12 от 30 юни 2017 г.), чл. 79а, ал. 2, както и целите раздели I и II от Глава шеста от Закона за публичното предлагане на ценни книжа са отменени. Приетите от законодателя нови норми променят изцяло концепцията относно публичното предлагане на ценни книжа и разкриването на информация по отношение на емитентите по чл. 100к от Закона за публичното предлагане на ценни книжа. Предвид че промените, които се налагат в действащия нормативен акт, са съществени и многобройни, е изготвен нов проект на наредба № 22 за условията и реда за вписване и отписване в регистъра на публичните дружества, другите емитенти на ценни книжа и емисиите ценни книжа, а Наредба № 22 от 29.07.2005 г. за условията и реда за вписване и отписване на публични дружества, други емитенти на ценни книжа и емисии ценни книжа в регистъра на Комисията за финансов надзор се предвижда да бъде отменена.

Проект на наредба за изменение и допълнение на Наредба № 50 от 30.03.2022 г. за капиталовата адекватност, ликвидността на инвестиционните посредници и осъществяването на надзор за спазването им

Основната цел на предложения проект на наредба за изменение и допълнение на Наредба № 50 от 30.03.2022 г. за капиталовата адекватност, ликвидността на инвестиционните посредници и осъществяването на надзор за спазването им цели осигуряването на спазването на Насоките относно определени аспекти на изискванията на MiFID II за възнагражденията (ESMA35-43-3565), както и намаляването на административната тежест. В проекта на наредба за изменение и допълнение на Наредба № 50 се предлагат и допълнителни технически редакции с цел унифициране на националната законодателна рамка с европейската.

През 2023 г. експерти от Комисията за финансов надзор участваха в работни групи по изготвянето на проект за изменение и допълнение на Правилника за прилагане на Закона за мерките срещу изпирането на пари. В § 64 от Преходните и заключителни разпоредби на ЗИДЗМИП (ДВ, бр. 84/2023 г.) е въведено задължение за Министерския съвет да приеме изменения и допълнения с Правилника за прилагане на Закона за мерките срещу изпирането на пари в срок до 6 месеца от влизането в сила на закона с оглед привеждане на правилника в съответствие с нормите на Закона за мерките срещу изпирането на пари. С приемането на предложените изменения и допълнения ще се увеличи ефективността на държавата по осъществяване на функциите си по упражняване на контрол по отношение прилагането на тези мерки.

Проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № Н-9 от 7 август 2020 г. за условията и реда за вписване в регистъра на лицата, които по занятие предоставят услуги за обмяна между виртуални валути и признати валути без златно покритие, и на доставчиците на портфейли, които предлагат попечителски услуги

Проектът на наредба за изменение и допълнение на Наредбата по чл. 9а от Закона за мерките срещу изпирането на пари има за основна цел привеждането на Наредбата в съответствие с последните изменения в Закона за мерките срещу изпирането на пари, както и отговаряне на препоръките на Групата за финансови действия срещу изпирането на пари (Financial Action Task Force, FATF).

1.2. Нови моменти в политиката на ЕС

Регламенти и директиви на Европейския съюз

През изминалата 2023 г. в Официален вестник на Европейския съюз са публикувани следните актове:

РЕГЛАМЕНТИ

1. Регламент (ЕС) 2023/1114 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2023 година относно пазарите на криптоактиви и за изменение на регламенти (ЕС) № 1093/2010 и (ЕС) № 1095/2010 и на директиви 2013/36/ЕС и (ЕС) 2019/1937

С регламента се въвежда специализирана и хармонизирана рамка в уредбата на пазарите на криптоактиви, с цел подпомагане на иновациите, гарантиране на лоялната конкуренция и високото равнище на защита на непрофесионалните държатели и целостта и устойчивостта на пазарите, на които криптоактивите се търгуват. Самите криптоактиви са класифицирани в три отделни разреда, подлежащи на различни изисквания според свързаните с тях рискове, респективно различни правила се прилагат спрямо лицата, кандидатстващи за допускане до търговия със съответния вид криптоактиви.

С регламента също така се внасят изменения в Регламент (ЕС) № 1093/2010 на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 година за създаване на Европейски надзорен орган (Европейски банков орган); Регламент (ЕС) № 1095/2010 на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 година за създаване на Европейски надзорен орган (Европейски орган за ценни книжа и пазари); Директива 2013/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно достъпа до осъществяването на дейност от кредитните институции и относно пруденциалния надзор върху кредитните институции и инвестиционните посредници и Директива (ЕС) 2019/1937 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2019 година относно защитата на лицата, които подават сигнали за нарушения на правото на Съюза.

Регламентът влезе в сила на двадесетия ден след публикуването му в Официален вестник на Европейския съюз, като ще започне да се прилага от 30 декември 2024 година.

Определени параграфи се прилагат чрез дерогация съответно от 29 юни 2023 г. и 30 юни 2024 г.

2. Регламент (ЕС) 2023/1113 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2023 година относно информацията, придружаваща преводите на средства и прехвърлянията на определени криптоактиви, и за изменение на Директива (ЕС) 2015/849

С регламента се установяват правила относно информацията за платеца и получателя, придружаваща преводите на средства във всякаква валута, както и относно информацията за инициатора и бенефициера, придружаваща прехвърлянията на криптоактиви, за целите на предотвратяването, разкриването и разследването на изпиране на пари или финансиране на тероризма, когато поне един от доставчиците на платежни услуги или доставчиците на услуги за криптоактиви, участващ в превода на средства или в прехвърлянето на криптоактиви, е установен или има седалище, според случая, на територията на ЕС. Също така, регламентът въвежда правила относно вътрешните политики, процедури и механизми за контрол, за да се гарантира прилагането на ограничителните мерки, когато поне един от доставчиците на платежни услуги или доставчиците на услуги за криптоактиви, участващ в превода на средства или в прехвърлянето на криптоактиви, е установен или има седалище, според случая, в Съюза.

За да се осигури съгласуваност с Регламент (ЕС) 2023/1114, този регламент също следва да се прилага от датата на прилагане на горепосочения регламент. До тази дата държавите членки следва също така да въведат в законодателствата си измененията на Директива (ЕС) 2015/849.

Регламентът влезе в сила на двадесетия ден след публикуването му в Официален вестник на Европейския съюз. Той се прилага от 30 декември 2024 г.

Регламент (ЕС) 2015/847 се отменя от датата на прилагане на коментирания регламент.

3. Регламент (ЕС) 2023/2631 на Европейския парламент и на Съвета от 22 ноември 2023 година относно европейските зелени облигации и незадължителното разкриване на информация за облигации, предлагани на пазара като екологично устойчиви, и за облигации, свързани с устойчивостта

С регламента се въвежда обща правна рамка, с която емитентите на зелени облигации следва да се съобразяват, независимо дали са със седалище на територията на ЕС, или извън него, в случай че желаят да предлагат на инвеститори в ЕС свои облигации, обозначени като „европейски зелени облигации“. Стандартът, на който е необходимо да съответстват такива облигации, съобразно разглеждания регламент, включва следните специфики:

- връзка между използването на печалбите и Таксономията на ЕС за устойчивите дейности;
- незадължителен режим за разкриване на информация за облигации, които се предлагат на територията на ЕС като екологично устойчиви, както и за облигациите, свързани с устойчивостта;

- доброволен режим, въвеждащ опростен ред при разкриването на информация за облигации, търгувани като екологично устойчиви, или като такива, свързани с устойчивостта;
- предоставяне на надзорни и санкционни правомощия на националните компетентни органи.

Екологично устойчивите облигации са един от основните инструменти за финансиране на инвестиции, свързани с екологично устойчиви технологии, енергийната и ресурсна ефективност, както и екологично устойчива транспортна и научноизследователска инфраструктура. Емитенти на такива облигации могат да бъдат както финансови, така и нефинансови предприятия, но също и субекти, непритежаващи корпоративен характер, като публичните образувания.

Регламентът влезе в сила на двадесетия ден след публикуването му в Официален вестник на Европейския съюз, като ще започне да се прилага от 21 декември 2024 г., а само някои изрично посочени разпоредби се прилагат от 20 декември 2023 г., съответно от 21 юни 2026 година.

4. Регламент (ЕС) 2023/606 на Европейския парламент и на Съвета от 15 март 2023 година за изменение на Регламент (ЕС) 2015/760 по отношение на изискванията, свързани с инвестиционните политики и условията за дейността на европейските фондове за дългосрочни инвестиции, и обхвата на допустимите инвестиционни активи, изискванията за състава на портфейла и за диверсификацията, както и заемането на парични средства и други правила на фондовете

Целта на настоящия регламент е осигуряването на ефективна правна рамка за функционирането на ЕФДИ на цялата територия на Европейския съюз и насърчаването на дългосрочното финансиране чрез набиране и насочване на капитал към дългосрочни инвестиции в реалната икономика в съответствие с целта на Съюза за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.

С приемането на регламента се внасят основни изменения в Регламент (ЕС) 2015/760 по отношение на: допустимите инвестиционни активи; предотвратяването и преустановяването на конфликти на интереси; състава и диверсификацията на портфейлите; изискването за коригиране на инвестиционните позиции; ограниченията за концентрации; условията за заемане на парични средства; предпоставките за обратно изкупуване на дялове или акции на ЕФДИ; протичането на процеса по изготвяне на вътрешна оценка за ЕФДИ, които могат да бъдат предлагани на непрофесионални инвеститори; извършването на преглед на аспектите на устойчивостта на ЕФДИ.

ДИРЕКТИВИ

Директива (ЕС) 2023/2673 на Европейския парламент и на Съвета от 22 ноември 2023 година за изменение на Директива 2011/83/ЕС по отношение на договорите за финансови услуги, сключени от разстояние, и за отмяна на Директива 2002/65/ЕО

Адресати на директивата са държавите членки, на които се вменява задължението да създадат допълнителни гаранции за защита на правата на потребителите на финансови услуги от разстояние. Наред с това се въвеждат поредица от права за потребителите, които имат за цел да улеснят сключването, оттеглянето от и изпълнението на договорите за ползване на финансови услуги от разстояние съобразно технологичния напредък и достиженията в развитието на електронните технологии.

Посочените разпоредби ще започнат да се прилагат от 19 юни 2026 г., на която дата ще бъде преустановено действието на Директива 2002/65/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 септември 2002 година относно дистанционна търговия на потребителски финансови услуги и за изменение на Директива 90/619/ЕИО на Съвета и на Директиви 97/7/ЕО и 98/27/ЕО.

Срокът за въвеждане на директивата в националните законодателства на държавите членки е 19.12.2025 година.

ДЕЛЕГИРАНИ РЕГЛАМЕНТИ И РЕГЛАМЕНТИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ

През 2023 г. в Официален вестник на Европейския съюз бяха публикувани над 40 делегирани регламенти. Те допълват разпоредбите на регламентите и директивите на ЕС, като през годината бяха публикувани актовете по прилагането нормативната уредба относно екологично устойчивите икономически дейности.

Законодателни предложения

Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно прозрачността и интегритета на дейностите по определяне на екологичните, социалните и управленски рейтинги (ESG рейтинги)

Основната цел на предложението за регламент е да гарантира, че рейтингите ще станат по-надежден и прозрачен компонент от веригата на стойността на устойчивите финанси. Тази инициатива е част от мерките, предложени от ЕК, за допринасяне за целите на Европейската зелена сделка чрез подобряване на потока и качеството на информацията, на която инвеститорите, компаниите и другите заинтересовани страни базират решенията си. ESG рейтингите играят важна и благоприятна роля за правилното функциониране на пазара на ЕС за устойчиво финансиране, като предоставят база за оценки, които могат да се използват от инвеститори и финансови институции за инвестиционни стратегии, управление на риска и вътрешен анализ. Те се използват и от компании, които се стремят да разберат по-добре рисковете и възможностите за устойчивост, свързани с техните дейности или тези на техните партньори.

ЕК счита, че нуждите на потребителите и оценените компании по отношение на ESG рейтингите не са удовлетворени и доверието в рейтингите е подкопано. Според оценката на ЕК този проблем има редица аспекти, главно липса на прозрачност по отношение на методологиите и целите на рейтингите на ESG, и липса на яснота относно управлението на потенциални конфликти на интереси.

Тъй като решенията на инвеститорите и бизнеса са от определящо значение за прехода към неутрална по отношение на климата икономика, е необходимо да се предприемат мерки за насърчаване доверието в дейността на доставчиците на ESG рейтинги, като се гарантира, че пазарът функционира правилно и че доставчиците на ESG рейтинги предотвратяват и управляват конфликтите на интереси.

Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно рамка за достъпа до финансови данни и за изменение на Регламенти (ЕС) № 1093/2010, (ЕС) № 1094/2010, (ЕС) 1095/2010 и (ЕС) 2022/2554

Предложението установява рамка за осъществяване на отворен достъп до данни на индивидуални клиенти и дружества с цел предоставяне на широк набор от финансови услуги (т.нар. „отворени финанси“). То се основава на вече съществуващите разпоредби за „отворено банкиране“, които регулират достъпа до клиентски данни, съхранявани от доставчици на платежни услуги, обслужващи сметки. Предложението следва подход, ориентиран към клиента. Една от ключовите цели на предложената уредба е гарантиране, че всички потребители разполагат с ефективни инструменти за контрол на използването на техните финансови данни. Във връзка с това са предоставени допълнителни инструменти за гарантиране на защита на личните данни в съответствие с Общия регламент за защита на данните (GDPR) и прилагане на общите принципи за споделяне на данни между дружества в съответствие с предложението за Законодателен акт за данните.

Предмет на законодателното предложение на ЕК са данни за клиенти, които финансовите институции обикновено събират, съхраняват и обработват като част от обичайното си взаимодействие с клиенти (физически и юридически лица), като: клиентски данни, инициативата обхваща заеми, спестявания, инвестиции, професионални и лични пенсии и общо застраховане. Входните данни, събрани за целите на извършване на оценка на пригодността и уместността, както е определено в чл. 25, параграф 2 и чл. 25, параграф 3 от Директива 2014/65/ЕС, и входните данни, събрани за целите на оценката на кредитоспособността на дружествата, също са включени в обхвата.

Осигурена е само възможност, а не задължение, за клиентите да споделят своите данни с т. нар. „ползватели на данни“ (например финансови институции или дружества в областта на финансовите технологии) в машинночетим формат, за да получават нови, по-евтини и по-добри финансови и информационни услуги, основани на данни. За целта е предвидено задължение за т.нар. „държатели на данни“ (финансовите институции) да предоставят достъп до тези данни по искане на клиента на други финансови институции („ползватели на данни“), за което следва всички финансови институции да са въвели необходимата техническа инфраструктура. В предложението са установени изисквания за гарантиране на отговорно използване и сигурност на данните, като са предвидени табла за

управление на разрешенията за достъп до финансови данни (т.нар. „dashboards“), чрез които клиентите да могат да наблюдават всички разрешения, да предоставят нови или да оттеглят вече дадени такива по тяхна преценка. Допълнително са уредени и мерки, гарантиращи, че няма да има дискриминация или ограничения в достъпа до услуги в резултат от използване на предоставените данни.

Законодателен пакет „Стратегия за инвеститорите на дребно“

Целта на предложенията за изменение е да се даде възможност на инвеститорите на дребно да вземат инвестиционни решения, които са в съответствие с техните нужди и предпочитания, като се гарантира, че инвеститорите са защитени и третирани справедливо. Това ще повиши доверието и увереността на инвеститорите на дребно да инвестират безопасно в дългосрочен план и да се възползват напълно от съюза на капиталовите пазари на ЕС.

Измененията, които се предвиждат, са в следните актове:

- Директива за изменение на следните директиви: Директива 2014/65/ЕС (MIFID), Директива 2009/65/ЕС (UCITS), Директива 2011/61/ЕС (AIFMD), Директива 2009/138/ЕС (Solvency II) и Директива 2016/97/ЕС (IDD);
- Регламент за изменение на Регламент 1286/2014 (PRIIPS).

Пакетът включва широкообхватни мерки за:

- Подобряване на начина, по който се предоставя информация на инвеститорите на дребно относно инвестиционни продукти и услуги по по-стандартизиран и смислен начин чрез адаптиране на правилата за разкриване на информацията към цифровата ера;
- Увеличаване на прозрачността и сравнимостта на разходите, като изискват използването на стандартно представяне и терминология за разходите. Това ще гарантира, че инвестиционните продукти носят реална стойност на инвеститорите на дребно;
- Гарантиране, че всички непрофесионални клиенти получават поне веднъж годишно ясна представа за инвестиционното представяне на портфейла си;
- Разрешаване на потенциални конфликти на интереси при разпространението на инвестиционни продукти чрез забрана на стимули за продажби „само за изпълнение“ (т.е. когато не се предоставя съвет) и гарантиране, че финансовите съвети са съобразени по най-добър начин с интереси на инвеститорите на дребно. По-строги предпазни мерки и прозрачност се въвеждат там, където са разрешени стимули;
- Защита на инвеститорите на дребно от подвеждащ маркетинг, като се гарантира, че финансовите посредници носят пълната отговорност за използването (и злоупотребата) на тяхната маркетингова комуникация, включително когато е направена чрез социални медии, известни личности или други трети страни, които възнаграждават или стимулират;
- Насърчаване на държавите членки да прилагат национални мерки, които могат да подкрепят финансовата грамотност на гражданите, независимо от тяхната възраст, социален и образователен произход;

- Намаляване на административната тежест и подобряване на достъпността на продуктите и услугите за опитни инвеститори на дребно, като критериите за допустимост за професионален инвеститор стават по-пропорционални;
- Засилване на сътрудничеството в областта на надзора, за да бъдат улеснени националните компетентни органи, и европейските надзорни органи да гарантират, че правилата се прилагат правилно и ефективно по последователен начин в целия ЕС и да се борят съвместно с измамите и злоупотребите.

Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на регламенти (ЕС) № 1092/2010, (ЕС) № 1093/2010, (ЕС) № 1094/2010, (ЕС) № 1095/2010 и (ЕС) 2021/523 по отношение на някои изисквания за докладване в областта на финансовите услуги и подкрепата за инвестициите

Предложението е част от първия пакет от мерки за оптимизиране и рационализиране на изискванията за докладване - част от процеса на цялостен преглед на съществуващите изисквания за докладване с оглед оценка на тяхната уместност и повишаване на ефективността им. То надгражда съществуващите правила, които вече предвиждат обмен на информация между органите в даден сектор на финансовите услуги, като укрепва правното основание за споделяне на данни между органите, включително между различните сектори. По този начин се цели да се избегне дублирането на искания за предоставяне на информация, когато множество органи имат правомощия да събират определени данни от финансови институции или други участници на пазара (независимо дали органите вече ги събират, или не), но им липсва изричното правно основание да ги споделят помежду си. Предложението се допълва от правомощия, позволяващи на органите редовно да преразглеждат и премахват изискванията за докладване, които вече са излишни или остарели, например вследствие на засиления обмен на информация. По този начин ще се избегне необходимостта предприятията да докладват една и съща информация два пъти. То също така има за цел да улесни достъпа до изчистени или обработени версии на такива данни.

Предложението също така следва да увеличи капацитета на Европейската комисията за получаване данни с оглед изготвяне на политики и извършване на оценки на въздействието и общи оценки в съответствие с програмата на ЕК за по-добро регулиране, като същевременно ще се избегнат разходите (както за ЕК, така и за субектите, предоставящи информацията), които иначе биха били направени при събирането на информацията чрез други средства. Достъпни ще бъдат единствено данните, които не позволяват идентифицирането на отделните субекти.

Предложението има за цел също така да подкрепи използването на информацията за целите на научни изследвания и иновации във финансовите услуги, като позволи информацията, с която разполагат органите, да бъде споделяна при спазване на мерки за защита на личните данни, правата върху интелектуалната собственост и търговската тайна, с финансови институции, изследователи и други субекти със законен интерес. Така това предложение допълва Регламент (ЕС) 2022/868 (Акт за управление на данните), като създава специфична за сектора разпоредба в правото на ЕС, която позволява повторното

използване на събраните от органите данни във връзка с научноизследователски и иновационни дейности.

Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета изменящо регламент 2016/1011 на ЕС относно индекси, използвани като бенчмаркове за целите на финансови инструменти и финансови договори или за измерване на резултатите на инвестиционни фондове, и за изменение на директиви 2008/48/ЕО и 2014/17/ЕС и на Регламент (ЕС) № 596/2014 (т.н. Регламент за бенчмарковете)

Целта на законодателното предложение е оптимизиране на задължението за докладване и намаляване на административната тежест за администраторите на бенчмаркове по Регламента за бенчмарковете. Предлага се всички администратори на бенчмаркове, които не са икономически значими за ЕС, да бъдат изключени от обхвата на регламента, и съответно да не бъдат задължени да изпълняват изискванията по регламента. Предлага се и преглед на режима за трети страни с цел осигуряване на по-облекчен подход за бенчмаркове от трети страни, използвани в ЕС, поради силната зависимост на ЕС потребителите на бенчмаркове от бенчмаркове от трети страни.

2. Лицензионна дейност, разрешителни режими, нотификации и сертифициране

2.1. Лицензионна дейност и разрешителни режими

Инвестиционни посредници, обвързани агенти, Централен депозитар на ценни книжа, Фонд за компенсиране на инвеститорите, места на търговия и доставчици на услуги за колективно финансиране

В началото на 2023 г. е прекратено едно производство за издаване на лиценз за извършване на дейност като инвестиционен посредник (ИП). През годината е разширен лицензът на един ИП (ИП „АВС Финанс“ АД) и е постановено едно решение за отнемане на лиценз на ИП по негово искане (доброволен отказ на „Авал ин“ АД). В края на годината е подадено едно заявление за издаване на лиценз за предоставяне на инвестиционни дейности и услуги, като производството е приключило през 2024 г. Допълнително през 2023 г. „Кей Би Си Банк България“ ЕАД се вля в „Обединена Българска банка“ АД, с което намалява броят на банките ИП.

В резултат на изложеното в края на 2023 г. общият брой на инвестиционните посредници е 53, в т.ч. 19 банки[1] и 34 небанкови инвестиционни посредници. Броят на инвестиционните посредници (банки и небанкови институции) с пълен лиценз (с право да извършват сделки и услуги във връзка с финансови инструменти за собствена сметка) е 39, а общият брой на инвестиционните посредници с частичен лиценз по чл. 10, ал. 2 от ЗПФИ е 14.

[1] Броят на банките инвестиционни посредници включва и такива, които осъществяват дейност на територията на страната чрез клон.

През 2023 г. са подадени първите три заявления за издаване на лиценз за извършване на дейност като доставчик на услуги за колективно финансиране, въз основа на които в края на годината са издадени 3 лиценза („Афранга" ЕООД, „Пейшънт Кепитъл" ООД и „Колективно финансиране" АД). Два от лицензите обхващат и двете основни услуги по чл. 2, пар. 1, б. „а" от Регламент (ЕС) 2020/1503 на Европейския парламент и на Съвета от 7 октомври 2020 г. относно европейските доставчици на услуги за колективно финансиране на предприятията и за изменение на Регламент (ЕС) 2017/1129 и на Директива (ЕС) 2019/1937. Третият лиценз обхваща само услугата по улесняване на отпускането на заеми, но включва и една допълнителна услуга – обслужване на информационно табло.

Таблица 1. Лицензионна дейност по отношение на ИП, ЦДЦК, места на търговия и доставчици на услуги за колективно финансиране

	Брой към 31.12.2022 г.	Издадени лицензи (бр.)	Отнети лицензи (бр.)	Брой към 31.12.2023 г.
Инвестиционни посредници, в т.ч.:	*55	0	2**	53
Небанкови институции	35	0	1	34
Регулиран пазар	1	0	0	1
Многостранна система за търговия	2	0	0	2
Централен депозитар на ценни книжа	1	0	0	1
Доставчици на услуги за колективно финансиране	0	3	0	3

Бележки: *ИП, които извършват дейност в България чрез клон и при условията на свобода на установяване не са включени в общия брой небанкови инвестиционни посредници.
**Единият лиценз е на влялата се в „Обединена българска банка" АД „Кей Би Си Банк България" ЕАД

През 2023 г. са разгледани 10 заявления за одобрение на избор на член на управителен или контролен орган на инвестиционен посредник и не е постановяван отказ. По-голяма част от действащите ИП са привели управлението си в съответствие с приложимата нормативна уредба при едновременно прилагане на изискванията на ЗПФИ и ТЗ, което доведе до намаляване на броя на този тип производства.

През 2023 г. в КФН е разгледано 1 производство за оценка на придобиване на квалифицирано участие от капитала или от гласовете в общото събрание на инвестиционен посредник, като не е издавана забрана. През годината не е разглеждано прехвърляне на квалифицирано участие доколкото прехвърлителите в производството за придобиване са притежавали участия под прага за квалифицирано участие.

През 2023 г. са разгледани 9 заявления за прилагане на изключение по чл. 5, ал. 1, т. 10 от ЗПФИ.

От общия брой приключили през 2023 г. административни процедури по отношение на инвестиционни посредници 4 са във връзка с производства по издаване, разширяване или отнемане на лиценз за извършване на дейност като инвестиционен посредник, 10 са във връзка с одобрение на член на управителен или контролен орган на инвестиционен

посредник и 1 е във връзка с оценка на придобиване на квалифицирано участие. В края на годината в процес на разглеждане са 3 производства, свързани с дейността на ИП.

През 2023 г. са приключили 6 производства по заявления за вписване на обвързан агент във водения от КФН регистър, като 5 са приключили с решение за вписване на обвързания агент и 1 е прекратено по искане за заявителя.

В рамките на 2023 г. са разгледани 3 производства във връзка с дейността на „Българска фондова борса“ АД и „Централен депозитар“ АД. Две от производствата са за одобрение на промени в Правилника за дейността на „Българска фондова борса“ АД, а третото е свързано с издадено разрешение за придобиване на участие съгласно чл. 18, параграф 3 от Регламент (ЕС) № 909/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 г. за подобряване на сетълмента на ценни книжа в Европейския съюз и за централните депозитари на ценни книжа, както и за изменение на Директиви 98/26/ЕО и 2014/65/ЕС и Регламент (ЕС) № 236/2012 на „Централен депозитар“ АД в друго дружество. През 2023 г. не са разглеждани производства, свързани с Фонда за компенсиране на инвеститорите (ФКИ).

Доколкото първите лицензи за извършване на дейност като доставчик на услуги за колективно финансиране са издадени през 2023 г. в рамките на годината не са разглеждани одобрения на промени, свързани с дейността на тези доставчици.

Таблица 2. Административни процедури по отношение на ИП, обвързани агенти, места за търговия, Централен депозитар на ценни книжа, доставчици на услуги за докладване на данни, Фонда за компенсиране на инвеститорите и доставчици на услуги за колективно финансиране

	Незавършени към 31.12.2022 г. (бр.)	Новооткрити през 2023 г. (бр.)	Приключили през 2023 г. (бр.)	Незавършени към 31.12.2023 г. (бр.)
Инвестиционни посредници	7	19	23	3
Обвързани агенти	2	4	6	0
Регулиран пазар	0	2	2	0
Многостранни системи за търговия	0	0	0	0
Организирани системи за търговия	0	0	0	0
Централен депозитар	0	1	1	0
Доставчици на услуги за докладване на данни	0	0	0	0
Фонд за компенсиране на инвеститорите	0	0	0	0
Доставчици на услуги за колективно финансиране	0	0	0	0
Други производства*	4	26	27	3

Бележка: *Отговори на отправени запитвания, искания за съдействие и изискани становища във връзка с дейността на инвестиционните посредници, обвързаните агенти, местата за търговия, доставчиците на услуги за докладване на данни, доставчиците на услуги за колективно финансиране и ЦД АД.

Управляващи дружества, предприятия за колективно инвестиране и лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове

През 2023 г. са издадени два лиценза за извършване на дейност като управляващо дружество („Трейшън инвест“ ЕАД и „Блусмарт Инвестмънтс“ АД). В рамките на годината е издадено разрешение и е осъществено преобразуване чрез вливане на управляващо дружество „Кей Би Си Управление на инвестиции“ ЕАД в „Кей Би Си Асет Мениджмънт“ Н.В. (Белгия).

През 2023 г. са издадени две разрешения на УД да организира и управлява ДФ (ДФ „Навигатор Плюс” и ДФ „Трейшън-Алтернативен доход”). През годината е заявено издаване на още две такива разрешения.

В началото на 2023 г. са издадени 7 разрешения за преобразуване на договорни фондове. 6 от тези разрешения са свързани с вливането на управляваните от УД „Кей Би Си Управление на инвестиции“ ЕАД фондове в 5 подфонда на ДФ „ОББ ЕкспертИйз“ и в ДФ „ОББ Платинум България“, управлявани от УД „Кей Би Си Асет Мениджмънт“ НВ, Белгия. Шестото производство приключва с разрешение за вливане на ДФ „Астра Енерджи” в ДФ „Астра Кеш Плюс”, управлявани от УД „Астра Асет Мениджмънт” АД.

В резултат на посочените производства от регистъра на КФН са отписани 7 ДФ (ДФ „Консервативен фонд България“, ДФ „Райфайзен (България) Активна Защита в Евро“, ДФ „Райфайзен (България) Активна Защита в Лева“, ДФ „Райфайзен (България) Глобален Балансиран Фонд“, ДФ „Райфайзен (България) Глобален Растеж“, ДФ „Райфайзен (България) Глобален Микс“ и ДФ „Астра Енерджи”).

През 2023 г. е издадено 1 разрешение за организиране и управление на национален инвестиционен фонд - на национален договорен фонд от отворен тип „Капман Г-7 & Хонконг“. В рамките на годината е подадено още едно заявление за издаване на разрешение за организиране и управление на национален инвестиционен фонд, което не е приключило. През 2023 г. е отнето едно разрешение за организиране и управление на национален инвестиционен фонд по искане на УД, което го управлява (НДФ от затворен тип „Адванс Алтернативен Фонд“).

През 2023 г. не са издавани лицензи за извършване на дейност като лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове (ЛУАИФ). Издадени са 2 разрешения за промени в документи на алтернативни инвестиционни фондове, управлявани от лицензирани ЛУАИФ.

В началото на годината са регистрирани 3 ЛУАИФ по чл. 214 и сл. от ЗДКИСДПКИ (УД „Смарт Фънд Асет Мениджмънт” ЕАД, УД „Капман Асет Мениджмънт“ АД и „Алфастар Венчърс“ АД). „Алфастар Венчърс“ АД е първият регистриран ЛУАИФ, който управлява европейски фонд за рисков капитал („Алфастар Кепитъл“ КДА). В рамките на годината е разгледана и първата промяна в документите на „Алфастар Кепитъл“ КДА. През 2023 г. е отписан един ЛУАИФ по чл. 214 и сл. от ЗДКИСДПКИ („Иновейшън Стартър Бокс“ ЕООД) и са подадени две нови заявления за регистрация на ЛУАИФ.

Таблица 3. Лицензионна дейност по отношение на УД, ЛУАИФ и предприятията за колективно инвестиране

	Брой към 31.12.2022 г.	Издадени лицензи/ разрешения/ регистрации (бр.)	Отнети лицензи/ Разрешения (бр.)	Брой към 31.12.2023 г.
Управляващи дружества	30*	2	1**	31
Договорни фондове	113	2	7***	108
Национални инвестиционни фондове (НИФ)	14	1	1	14
Лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове - лиценз	4	0	0	4
Лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове - регистрация	19	3	1	21

Бележки: * Броят на УД включва и клона на „Кей Би Си Асет Мениджмънт“ НВ, Белгия.
** В резултат на вливане на УД в друго УД от ЕС
*** Отнетите разрешения са в резултат от преобразуване на ДФ.

През 2023 г. са разгледани 21 производства за одобрение на нов член на управителен или контролен орган на управляващо дружество като не са издавани откази. В отчетния период са разгледани 2 производства за издаване на разрешение на захранваща схема да продължи да инвестира в преобразувала се главна схема, 4 уведомления относно намерение

за придобиване на квалифицирано участие в управляващо дружество и 3 уведомления относно намерение за прехвърляне на такова участие.

През 2023 г. са разгледани 421 производства по чл. 18 от ЗДКИСДПКИ за одобрение на промени в документите на договорни фондове - 122 одобрения на промени в правила по чл. 13, ал. 2 от ЗДКИСДПКИ на договорни фондове, 102 одобрения за промяна в правилата за оценка на портфейла и определяне на нетната стойност на активите, 105 одобрения за промяна на правилата за оценка и управление на риска, 91 одобрения на промени в договорите за депозитарни услуги и 1 замяна на банка депозитар.

През 2023 г. са разгледани 46 производства по чл. 179 от ЗДКИСДПКИ за одобрение на промени в правила и договори за депозитарни услуги на национални инвестиционни фондове.

През отчетния период са приключили 5 производства, свързани с лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове и са разгледани 7 одобрения във връзка с управляваните от тях алтернативни инвестиционни фондове.

Таблица 4. Административни процедури по отношение на УД, ЛУАИФ, АИФ и предприятията за колективно инвестиране

	Незавършени към 31.12.2022 г. (бр.)	Новооткрити през 2023 г. (бр.)	Приключили през 2023 г. (бр.)	Незавършени към 31.12.2023 г. (бр.)
Управляващи дружества	2	33	33	2
Договорни фондове	70	369	437	2
Национални инвестиционни фондове	3	46	48	1
Лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове	2	5	5	2
Алтернативни инвестиционни фондове	0	4	2	2
Други производства*	3	25	24	4

Бележки: *Отговори на отправени запитвания и изискани становища във връзка с дейността на управляващи дружества, колективни инвестиционни схеми, национални инвестиционни фондове, АИФ и ЛУАИФ.

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

През 2023 година няма издадени нови лицензи за извършване на дейност като дружество със специална инвестиционна цел за инвестиране в недвижими имоти или за инвестиране във вземания, както и няма издадени откази за издаване на лиценз на ДСИЦ.

През 2023 г. няма принудително отнети лицензи за извършване на дейност като дружество със специална инвестиционна цел.

През 2023 г. са отнети 2 лиценза за извършване на дейност като дружество със специална инвестиционна цел в резултат на изрични доброволни откази и приключили обратни изкупувания на акциите на дружества със специална инвестиционна цел – „Инвест Пропърти“ АДСИЦ (ДСИЦ за инвестиции в недвижими имоти) и „Люк“ АДСИЦ (ДСИЦ за инвестиции в недвижими имоти).

През 2023 г. няма издадени решения за издаване на разрешение за прекратяване на дружество със специална инвестиционна цел, за отнемане на лицензите им и за одобрения на ликвидатори по чл. 33 от ЗДСИЦДС.

През 2023 г. няма издадени решения за издаване на разрешение за преобразуване на дружества със специална инвестиционна цел по чл. 32 от ЗДСИЦДС.

Към края на 2022 г. дружествата с лиценз за извършване на дейност като ДСИЦ са 51, като броят им в края на 2023 г. е 49. За сравнение - лиценз за извършване на дейност като дружество със специална инвестиционна цел са получили общо 81 дружества, от които към 31.12.2023 г. 33 ДСИЦ са с отнет лиценз.

Таблица 5. Лицензионна дейност по отношение на АДСИЦ

	Брой към 31.12.2022 г.	Издадени лицензи през 2023 г. (бр.)	Отнети лицензи през 2023 г. (бр.)	Брой към 31.12.2023 г.
АДСИЦ, в т.ч.	51	0	2	49
АДСИЦ, инвестиращи във вземания	9	0	0	9
АДСИЦ, инвестиращи недвижими имоти, в т.ч.:	42	0	2	40
АДСИЦ (земеделска земя)	7	0	-	7

Независимо от публичния статут на дружествата със специална инвестиционна цел, предвид изключителния характер на предмета им на дейност, по отношение на дружествата със специална инвестиционна цел са налице по-строги регулаторни изисквания, които изискват предварително одобрение от КФН при промени в устава и в другите устройствени актове на дружествата със специална инвестиционна цел, свързани със замяна на банката-депозитар, одобрение на третите лица по чл. 27, ал. 4 от ЗДСИЦДС, одобрение на изменения и допълнения в договори с третите лица по чл. 27, ал. 4 от ЗДСИЦДС, одобрение на Правила за управление на рисковете и лицата, управляващи и представляващи ДСИЦ. В този смисъл, основна част от административните процедури по отношение на АДСИЦ, освен производствата за издаване и отнемане на лицензи, са свързани със заявени одобрителни производства.

Във връзка с дейността на дружествата със специална инвестиционна цел и регулаторните изисквания към нея съгласно действащия ЗДСИЦДС, през 2023 г. КФН е разгледала и се е произнесла общо по 66 производства, разпределени по следния начин:

- КФН е издала 20 решения за одобрение на промени в уставите или за одобрение на нови устави;
- КФН няма издадени решения за одобрение на Правила за управление на риска на ДСИЦ при участие в учредяването или в придобиването на дялове или акции в специализирано дружество по чл. 28, ал. 1 от ЗДСИЦДС;
- КФН е издала 16 решения за одобрение на лица за членове на Съвета на директорите на дружества със специална инвестиционна цел;
- КФН е издала 22 решения за издаване на одобрение за възлагане на дейност на трето лице по чл. 27, ал. 4 от ЗДСИЦДС по отношение на дейността на ДСИЦ;
- КФН е издала 8 решения за одобрение за замяна на банка-депозитар на дружество със специална инвестиционна цел.

През отчетната година няма постановени откази за издаване на одобрение на промени в устава, на лица за членове на СД или на прокурист, за възлагане на дейност на трето лице по чл. 27, ал. 4 от ЗДСИЦДС, на Правила за управление на рисковете и на замяна на банка-депозитар на дружество със специална инвестиционна цел, както и няма прекратени производства по такива заявления.

В действащия ЗДСИЦДС освен дейността на ДСИЦ, се обезпечава прилагането на Регламент (ЕС) 2017/2402 за определяне на обща рамка за секюритизациите и за създаване на специфична рамка за опростени, прозрачни и стандартизирани секюритизации (Регламент (ЕС) 2017/2402) по отношение на дружествата за секюритизация. През 2023 г. в КФН няма постъпили заявления и съответно няма издадени лицензи/решения, свързани с производства относно дружествата за секюритизация и относно агентите за ОПС съответствие.

Останалите публични дружества (извън дружествата със специална инвестиционна цел) и емитентите на ценни книжа не подлежат на лицензиране, а на вписване или отписване, от специалния регистър на публичните дружества и други емитенти на ценни книжа съгласно чл. 100к, ал. 2, т. 5 от ЗППЦК, воден от КФН.

През 2023 г. в посочения регистър няма вписани нови публични дружества (без АДСИЦ). В публичния регистър, воден от КФН през 2023 г. са вписани 6 нови емитента на ценни книжа („Българска Финансова Къща“ АД, „Кей Би Агро Индъстри“ ЕАД, „Алианц Банк България“ АД, „Студентска Център“ АД, „Финанс Плюс Мениджмънт Холдинг“ АД и „Елана Финансов Холдинг“ АД).

През коментирания период отписаните дружества от регистъра, воден от КФН, са общо 4[2], от които 2 публични дружества („Инвест Пропърти“ АД и „Люк“ АДСИЦ) и 2 емитента на ценни книжа („Елана Финансов Холдинг“ АД и Международна Банка за Икономическо Сътрудничество).

Следва да се има предвид, че през отчетната година от водения от КФН регистър са дерегистрирани служебно още 2 публични дружества в резултат на упражнените правомощия на регулатора съгласно ЗППЦК („Елпо“ АД и „Стройинвестхолдинг“ АД).

[2] В общия брой от 4 отписани дружества (публични дружества и емитенти на ценни книжа) не са включени 2 дружества, които през периода са служебно отписани като публични дружества.

През отчетната 2023 година няма постановени откази, както и няма прекратени производства за вписване или отписване на публично дружество или на емитент на ценни книжа от регистъра, воден от КФН.

Общият брой на публичните дружества (без АДСИЦ) и другите емитенти на ценни книжа към края на 2023 г. е 234.

Таблица 6. Публични дружества и други емитенти на ценни книжа

	Брой към 31.12.2022 г.	Вписани дружества (бр.)	Отписани дружества (бр.)	Брой към 31.12.2023 г.
Публични дружества и други емитенти*	232	6****	4***	234**

Бележки:

*В броя на публичните дружества и други емитенти не са включени колективните инвестиционни схеми. Публичните дружества и други емитенти не се лицензират като такива, а подлежат на вписване и отписване.

** В броя на публичните дружества и други емитенти не са включени дружествата със специална инвестиционна цел, които са с отнети лицензи за ДСИЦ, но все още имат статут на публични дружества.

*** В общия брой от 4 отписани дружества (публични дружества и емитенти на ценни книжа) не са включени 2 дружества, които през периода са служебно отписани като публични дружества.

**** Общият брой от 6 вписани дружества представлява нововписаните през 2023 г. емитенти на ценни книжа в резултат на одобрени проспекти за допускане до търговия на регулиран пазар на издадените от тези дружества емисии облигации.

По отношение на дейността на публичните дружества и емитентите на ценни книжа, през 2023 г. освен производствата за вписване и отписване на публични дружества и емитенти, са подадени общо 37 бр. заявления за одобрение на проспекти и 1 бр. допълнение като през годината са одобрени общо 30 проспекти и е одобрено 1 допълнение към проспект, което от своя страна представлява увеличение с 58% спрямо предходния период (2022 г.), когато общо одобрените проспекти са били 19.

През 2023 г. са издадени 2 отказа за одобрение на проспекти.

Структурата на одобрените 30 проспекта през 2023 г. е следната:

- 8 проспекта за първично публично предлагане на акции;
- 2 проспекта за първично публично предлагане на облигации;
- 2 проспекта за първично публично предлагане на варанти;
- 18 проспекта за допускане до търговия на регулиран пазар на емисии облигации.

През 2023 г. няма одобрени проспекти за допускане до търговия на регулиран пазар на емисия акции, както и няма одобрени проспекти за публично предлагане и/или за допускане на емисии ценни книжа на европейски пазари.

През разглежданата година няма издадени решения за прекратяване или за спиране на производства за одобрение на проспект.

Към края на годината има неприключени 8 производства по одобрение на различни видове проспекти, които са приключили през 1-во тримесечие на 2024 г.

Отделно от одобрените проспекти за първично публично предлагане на ценни книжа (съответно след успешно приключване на подписката и вписване на увеличението на капитала в търговския регистър) или допускане до търговия на регулиран пазар на ценни

книжа, през 2023 г. в регистъра на КФН са вписани общо 38 емисии ценни книжа, чието разпределение е както следва:

- вписани са 16 емисии акции, в резултат на последващо увеличение на капитала на публични дружества;
- вписани са 18 емисии облигации в резултат на одобрени проспекти за допускане до търговия на регулиран пазар на облигациите, записани при условията на чл. 205, ал. 2 от Търговския закон като за издаването им не се е породило задължение за публикуване на проспект съгласно Регламент (ЕС) 2017/1129, тъй като са предложени на по-малко от 150 лица;
- вписани са 2 емисии облигации в резултат на успешно приключили първични публични предлагания;
- вписани са 2 емисии варанти в резултат на успешно приключили първични публични предлагания.

През отчетната година от регистъра на публичните дружества и емитентите на ценни книжа, воден от КФН, са отписани общо 10 емисии ценни книжа, която структура е както следва:

- отписани са общо 4 емисии акции;
- отписани са 6 емисии облигации.

През 2023 г. няма постановен отказ за отписване на емисии ценни книжа от регистъра, воден от КФН, включително и поради отказ за отписване на публичното дружество или емитента на ценните книжа, както и няма прекратени такива производства.

През 2023 г. са разгледани общо 9 производства по регистрирани търгови предложения и предложения за обратно изкупуване на собствени акции. По отношение на разгледаните през 2023 г. търгови предложения и предложения за обратно изкупуване, са постановени следните решения:

- 6 решения за издаване на временна забрана за публикуване на предложенията;
- 8 решения по протокол за неиздаване на окончателна забрана за публикуване на предложенията;
- 1 одобрено (мълчаливо съгласие) предложение за обратно изкупуване на собствени акции;
- 1 решение за издаване на окончателна забрана за публикуване на търгово предложение.

През 2023 г. няма постановени решения за прекратяване на производства разглеждане на регистрирани търгови предложения и предложения за обратно изкупуване.

През 2023 г. са приключени и 2 производства по разглеждане на търгови предложения, които са започнали през м. декември 2022 г., съответно в представената по-горе информация за постановените решения от КФН във връзка с разгледаните през 2023 г. търгови предложение, са включени и решенията по тези 2 производства.

Към края на 2023 г. няма неприключени производства по разглеждане на търгови предложения.

През отчетната 2023 г. са инициирани общо 4 производства за одобрение на документи за преобразуване с участието на публични дружества по чл. 124, ал. 1 от ЗППЦК, като през годината са издадени 3 одобрения на преобразувания с участието на публични дружества.

Към 31.12.2023 г. има неприключило 1 производство по одобрение на преобразуване по чл. 124, ал. 1 от ЗППЦК, които е приключило през м. януари 2024 г.

През 2023 г. няма постановени решения за включване на проверител в списъка на независимите проверители, утвърден от заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност", както и няма постановени откази или прекратени производства за одобрение на документи по преобразуване с участието на публични дружества.

През 2023 г. няма подадени заявления за одобрение на проект на договор за съвместно предприятие.

Таблица 7. Административни процедури по отношение на АДСИЦ, ПД и други емитенти

	Незавършени към 31.12.2022 г. (бр.)	Новооткрити през 2023 г. (бр.)	Приключили през 2023 г. (бр.)	Незавършени към 31.12.2023 г. (бр.)
АДСИЦ	0	0	0	0
ПД и емитенти	4	90	85	9
Други производства*	0	36	36	0

Бележка: *Като други производства са отчетени изготвените през 2023 г. отговори на запитвания, искания за становища, тълкуване на нормативни разпоредби, становища по жалби и други, свързани с дейността на публични дружества и емитенти.

Застраховане и презастраховане

В края на 2023 г. лицензираните застрахователни дружества със седалище в Република България са 35, като застрахователите по общо застраховане са 24, животозастрахователите са 10, а 1 дружество е презастраховател по общо застраховане и животозастраховане.

През 2023 г. с Решение № 180-ОЗ от 09.02.2023 г. КФН издава първоначален лиценз на Застрахователно дружество „МФГ ИНС" ЕАД (в процес на учредяване) със седалище и адрес на управление: гр. София, ж.к. „Люлин" 7, бул. „Джавахарлал Неру" № 28, АТЦ „Силвър център", ет. 3 за извършване на дейност по застраховане по следните класове застраховки, съгласно Приложение № 1, раздел II, буква „А" от Кодекса за застраховането:

- **т. 1 „Злополука (включително трудова злополука и професионални** заболявания)":
  - фиксирани парични суми;
  - обезщетения;
  - съчетание между двете;
  - телесна повреда на пътници.

❖ **т. 8 „Пожар и природни бедствия“: всяка вреда или загуба, нанесена на имущество (различно от имуществото, включено в класове 3, 4, 5, 6 и 7) в резултат на:**

- пожар;
- експлозия;
- буря;
- природни бедствия, различни от буря;
- ядрена енергия;
- земни свлачища.

❖ **т. 16 „Разни финансови загуби“:**

- рискове, свързани със заетостта;
- недостатъчност на доход (общо);
- лошо време;
- пропуснати ползи;
- продължителни общи разходи;
- непредвидени търговски разходи;
- загуба на пазарна стойност;
- загуба на наем или доход;
- други косвени търговски загуби;
- други нетърговски финансови загуби;
- други видове финансови загуби.

❖ **т. 18 „Помощ при пътуване (Асистанс)“: помощ за лица, които са изпаднали в затруднения по време на пътуване, когато са далече от дома или от обичайното си пребиваване.**

С решението КФН определя и статут на Застрахователно дружество „МФГ ИНС” ЕАД (в процес на учредяване) със седалище и адрес на управление: гр. София, ж.к. „Люлин“ 7, бул. „Джавахарлал Неру“ № 28, АТЦ „Силвър център“, ет. 3 като застраховател с право на достъп до единия пазар съгласно чл. 15, ал. 1 от Кодекса за застраховането, който следва да прилага част втора, дял трети от Кодекса за застраховането.

Към края на 2023 г. КФН издава едно решение за разширяване обхвата на лиценза на „Европейска застрахователна компания” АД, със седалище и адрес на управление: гр. София, район „Лозенец“, ул. „Цанко Церовски“ № 67А, лиценз за разширяване обхвата на лиценза на застрахователя с нови класове застраховки съгласно Приложение № 1, Раздел II, буква „А“ от Кодекса за застраховането:

❖ **т. 13 „Обща гражданска отговорност“, с покрити рискове: Всяка отговорност за вреди освен посочените в т. 10, 11 и 12 от Приложение № 1, Раздел II, буква „А“ към Кодекса за застраховането;**

❖ **т. 15 „Гаранции“:**

- преки гаранции;
- косвени гаранции;

С посоченото решение се променя и статута на „Европейска застрахователна компания” АД, като застраховател с право на достъп до единия пазар съгласно чл. 15, ал. 1

от Кодекса за застраховането, който следва да прилага част втора, дял трети от Кодекса за застраховането.

Към края на периода застрахователите от държави членки на ЕС, извършващи дейност на територията на Република България при условията на правото на установяване (чрез клон), възлиза на 10 на брой. Застрахователните клонове, установени на територията на Република България, които към 31.12.2023 г. извършват дейност по общо застраховане, са общо 8 на брой, докато клоновете, извършващи дейност по животозастраховане, са 2 на брой.

Таблица 8. Брой застрахователи, извършващи дейност на територията на Република България, при условията на правото на установяване (чрез клон)

№	СПИСЪК НА ЗАСТРАХОВАТЕЛИТЕ СЪС СЕДАЛИЩЕ В ДЪРЖАВА ЧЛЕНКА, ИЗВЪРШВАЩИ ДЕЙНОСТ ПО ОБЩО ЗАСТРАХОВАНЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ПРИ УСЛОВИЯТА НА ПРАВОТО НА УСТАНОВЯВАНЕ /КЛОНОВЕ/	
1	"АВП П&С С.А., КЛОН БЪЛГАРИЯ" КЧТ**	ФРАНЦИЯ
2	"КАРДИФ - ОБЩО ЗАСТРАХОВАНЕ" - КЛОН БЪЛГАРИЯ	ФРАНЦИЯ
3	"КОМПАНИ ФРАНСЕЗ Д'АСЮРАНС ПУР ЛЬО КОМЕРС ЕКСТЕРИОР СА" - КЛОН БЪЛГАРИЯ КЧТ	ФРАНЦИЯ
4	„АТРАДИУС КРЕДИТО И КАУСИОН, С.А. ДЕ СЕГУРОС И РЕАСЕГУРОС КЛОН БЪЛГАРИЯ" КЧТ	ИСПАНИЯ
5	„ГРАЦЕР ВЕКСЕЛЗАЙТИГЕ ФЕРЗИХЕРУНГ АГ (КЛОН БЪЛГАРИЯ, СОФИЯ)" КЧТ	АВСТРИЯ
6	„КОЛОНАД ИНШУРЪНС ЕС ЕЙ" – КЛОН БЪЛГАРИЯ КЧТ	ЛЮКСЕМБУРГ
7	„ПОРШЕ ЗАСТРАХОВАНЕ АГ-КЛОН БЪЛГАРИЯ"	АВСТРИЯ
8	„ЕЙ АЙ ДЖИ ЮРЪП С.А." КЧТ	ЛЮКСЕМБУРГ
СПИСЪК НА ЗАСТРАХОВАТЕЛИТЕ СЪС СЕДАЛИЩЕ В ДЪРЖАВА ЧЛЕНКА, ИЗВЪРШВАЩИ ДЕЙНОСТ ПО ЖИВОТОЗАСТРАХОВАНЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ПРИ УСЛОВИЯТА НА ПРАВОТО НА УСТАНОВЯВАНЕ /КЛОНОВЕ/		
9	"МЕТЛАЙФ ЮРЪП Д.А.К. – КЛОН БЪЛГАРИЯ" КЧТ	ИРЛАНДИЯ
10	"КАРДИФ – ЖИВОТОЗАСТРАХОВАНЕ" - КЛОН БЪЛГАРИЯ	ФРАНЦИЯ

Таблица 9. Лицензионна дейност по отношение на застраховането и презастраховането

	Брой към 31.12.2022 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2023 г.
Застрахователи и презастрахователи, в т.ч.:	34	1	-	35
Общо застраховане	23	1	-	24
Животозастраховане	10	-	-	10
Презастрахователи по общо застраховане	1*	-	-	1*
Презастрахователи по животозастраховане	1	-	-	1
Клонове на чуждестранни застрахователи	10	-	-	10
Застрахователни брокери	339	9	4	344

* „ДЖИ ПИ ПРЕЗАСТРАХОВАНЕ“ ЕАД е единственият местен презастраховател с лиценз по общо застраховане и животозастраховане.

През 2023 г. не са постъпвали заявления относно одобрение на придобиване на квалифицирани участия в застрахователни дружества.

През 2023 г. КФН е издала 5 решения по прилагане на регулаторните режими по КЗ спрямо застрахователи с отнет лиценз:

През отчетния период КФН е разгледала на заседания, постъпили отчети и направени искания във връзка с прилагане на регулаторните режими по отношение на застрахователи с отнет лиценз, по които са взети решения, както следва:

1. На заседание на КФН по Протокол № 2 от 10.01.2023 г., е разгледано и прието предложение на основание чл. 523, ал. 4 от Кодекса за застраховането (КЗ), за одобряване на извънреден разход от активите на Обезпечителния фонд към ГФ във връзка с несъстоятелността на ЗК „Олимпик“, Република Кипър, прието с решение на Управителния съвет на ГФ № 32-4/22.12.2022 г., на основание Арбитражно решение от 13.10.2021 г. и Конвенцията от 1995 г.

2. На заседание на КФН по Протокол № 6 от 24.01.2023 г. е взето Решение № 71 – ОЗ от 24.01.2023 г., с което се удължава с една година срока за ликвидация на „ЗК ЮРОАМЕРИКАН“ АД определен с Решение № 123 – ОЗ от 11.03.2021 г. на КФН, удължен с решение № 149-ОЗ от 24.02.2022 г. на КФН, считано от 10.01.2023 г.

3. На заседание на КФН по Протокол № 25 от 30.03.2023 г., са разгледани постъпили в КФН отчети и писма относно дейността и състоянието на ЗК „Надежда" АД, чийто лиценз за извършване на застрахователна дейност е отнет съгласно Решение на КФН № 1132-ОЗ от 17.08.2017 г., а именно: заявление, вх. № РГ-10-82-13/12.01.2023 г., на г-н Виктор Серов; отчет, вх. № РГ-10-82-13/20.01.2023 г., на квестора на ЗК "Надежда" АД; отчет, вх. № РГ-10-82-1/06.02.2023 г., на квестора на ЗК "Надежда" АД; писмо, вх. № РГ-10-82-2/07.02.2023 г., от квестора на ЗК "Надежда" АД; писмо, вх. № РГ-10-82-13/22.02.2023 г. от г-н Виктор Серов; становище, вх. № Рг-10-82-2/27.02.2023 г., на квестора на ЗК "Надежда" АД; отчет, вх. № РГ-10-82-13/14.03.2023 г., на квестора на ЗК "Надежда" АД, назначена съгласно Решение на КФН № 1132-ОЗ от 17.08.2017 г.; писмо, вх. № РГ-10-82-3/17.03.2023 г., от квестора на ЗК "Надежда" АД, като е взето решение:

- да бъде отправено искане до компетентния съд за откриване на производство по несъстоятелност на ЗК „Надежда" АД, за назначаване на Гаранционния фонд като синдик на дружеството и за спиране на производството по несъстоятелност до решаване на административноправния спор относно Решение № 1132– ОЗ 17.08.2017 г. за отнемане на лиценза за извършване на застрахователна дейност на ЗК „Надежда" АД;
- В изпълнение на решението на 11.04.2023 г., в Софийски градски съд е входирано искане (вх. № 34944) за откриване на производство по несъстоятелност на ЗК „Надежда" АД, в изпълнение на взето решение на КФН на 30 март 2023 г. (т. 7 от протокол-извлечение № 25).

4. На заседание на КФН по Протокол № 61 от 08.08.2023 г., КФН взема Решение № 786 – ГФ от 08.08.2023 г., с което:определя сума за временно ползване от средствата от фонда по чл. 521, ал. 1, т. 2 от КЗ, с която Гаранционният фонд да изплати главниците по вземанията, приети от ликвидаторите на ЗК „Олимпик", Република Кипър, и да отправи искане за възстановяване към кипърския гаранционен фонд на извършените плащания, съгласно правилата на Конвенцията от 1995 г.

5. На заседание на КФН по Протокол № 100 от 21.12.2023 г., КФН взема Решение № 1097 – ГФ от 21.12.2023 г., с което определя сума за временно ползване от средствата от фонда по чл. 521, ал. 1, т. 2 от КЗ, с която Гаранционният фонд да изплати главниците по вземанията, приети от ликвидаторите на ЗК „Олимпик", Република Кипър, и да отправи искане за възстановяване към кипърския гаранционен фонд на извършените плащания, съгласно правилата на Конвенцията от 1995 г. за правото на регрес между гаранционните фондове.

В посочения период са издадени 3 решения по прилагане на регулаторните режими спрямо Гаранционния фонд.

❖ С решение № 946-ГФ от 17.10.2023 г. КФН прекратява производството, образувано по заявление, вх. № 23-1-23/18.04.2023 г., допълнено на 23.05.2023 г., 01.09.2023 г. и 29.09.2023 г., за изменение на бюджета на ГФ за 2023 г.

❖ С решение № 947-ГФ от 17.10.2023 г. КФН одобрява проектобюджет за административната издръжка и инвестициите в активи за собствена дейност и други свързани с тях разходи на Гаранционния фонд за 2024 г.

❖ С решение № 1054-ГФ от 30.11.2023 г. КФН определя:

- Размера на вноската на застрахователите, предлагащи в Република България задължителна застраховка „Гражданска отговорност" на автомобилистите по чл. 461, т. 1 от Кодекса за застраховането за 2024 г., на 12.50 лева за всяко отделно моторно превозно средство, във връзка с чието използване е сключена задължителна застраховка „Гражданска отговорност" на автомобилистите, включително гранична застраховка „Гражданска отговорност" на автомобилистите.
- Вноската по т. 1 към Гаранционния фонд да се записва на отделен ред в застрахователната полица.
- Размера на вноската на застрахователите, предлагащи в Република България задължителна застраховка „Злополука" на пътниците в средствата за обществен превоз по чл. 461, т. 2 от Кодекса за застраховането за 2024 г., на 0,15 лева за всяко място, без мястото на водача, за което е сключена задължителна застраховка.
- Срок за превеждане на вноските по т. 1 и т. 3 по сметка на Гаранционен фонд, както следва: ежемесечно до 10-то число на втория месец след месеца на сключването на застраховките.
- При разсрочено плащане на премията по задължителните застраховки, цялата дължима вноска към ГФ по т. 1 и т. 3 се начислява и се събира с първата вноска на премията, съгласно чл. 555, ал. 1 от КЗ.
- Размера на вноската по чл. 563, ал. 2, т. 3 от КЗ на всички застрахователи по чл. 520, ал. 1 от КЗ за 2024 г. относно финансирането на Обезпечителния Фонд във връзка с чл. 563, ал. 1, т. 1 от КЗ: За всяко моторно превозно средство, във връзка с което е сключена застраховка по т. 10.1, раздел II, буква "А" от приложение № 1, за съответната година – по 3.50 лв.
- Вноската по т. 6 да се заплаща от застраховащия заедно със застрахователната премия или с първата вноска от нея и да се посочва на отделен ред в застрахователната полица, съгласно чл. 563, ал. 5 от КЗ.
- Застрахователите превеждат дължимата годишна вноска по т. 6 в срок до 31 май на годината, следваща годината, за която се отнася вноската, съгласно чл. 563, ал. 3 от КЗ.

През 2023 г. с решение на КФН са вписани 9 застрахователни брокери в регистъра, воден от КФН на основание чл. 30, ал. 1, т. 12 от ЗКФН. През същия период са заличени 4 застрахователни брокери по тяхно искане.

Броят на застрахователите посредници със седалище в Р. България към 31.12.2023 г., е както следва:

- Застрахователните брокери са 344, като от тях 150 бр. извършват дейност едновременно по общо застраховане и по животозастраховане, а 3 бр. извършват презастрахователно посредничество;

- Застрахователните агенти към 31.12.2023 г. са 6282, в т.ч. – 2 331 юридически лица, 157 – еднолични търговци и 3 782 –физически лица;
- Посредници, предлагащи застрахователни продукти, като допълнителна дейност, към 31.12.2023 г. са 12, в т.ч. – 12 юридически лица.

Таблица 10. Дейност по вписване в регистъра на застрахователните агенти

	Брой към 31.12.2022 г.	Брой към 31.12.2023 г.
Застрахователни агенти*, в т.ч.:	**6 511**	**6 282**
- Юридически лица	**2 345**	**2 331**
- Еднолични търговци	**170**	**157**
- Физически лица	**3 981**	**3 782**
Посредници, предлагащи застрахователни продукти, като допълнителна дейност	**15**	**12**

През отчетния период са издадени 82 индивидуални административни актове във връзка с производствата по издаване на лицензии, разрешения или одобрения:

- 1 решение за разширяване обхвата на лицензия на застрахователни дружества;
- 5 решения за даване на задължителни предписания към назначени квестори на застрахователи с отнет лиценз;
- 3 решения по прилагане на регулаторните режими спрямо Гаранционния фонд;
- 35 решения относно одобрения на членове на управителни и контролни органи на застрахователни и презастрахователни дружества и застрахователни холдинги и на лица, осъществяващи ключови функции в застрахователни или презастрахователни дружества;
- 38 решения за утвърждаване на одитори на застрахователни или презастрахователни дружества и застрахователни холдинги.
-
- През 2023 г. са издадени 13 решения относно регистрационен режим:
- 9 решения за вписване на застрахователни брокери в регистъра, воден от КФН;
- 4 решения за заличаване на застрахователни брокери от регистъра на КФН по тяхно искане.

Таблица 11. Административни процедури по отношение на застраховането и презастраховането

	Незавършени към 31.12.2022 г. (бр.)	Новооткрити през 2023 г. (бр.)	Приключили през 2023 г. (бр.)	Незавършеникъм 31.12.2023 г. (бр.)
Застрахователни дружества	26	180	200	6

Застрахователни посредници	14	50	40	24
Други производства	2	12	9	5
Общо	42	242	249	35

Допълнително пенсионно осигуряване

През 2023 г. са образувани 9 служебни производства за определяне на минималната доходност при управлението на активите на фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване и за утвърждаване на технически лихвен процент и биометрични таблици за смъртност, които се прилагат при изчисляване на пенсионните резерви от пенсионноосигурителните дружества, които управляват фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване. Вследствие на това са постановени 4 решения за определяне на минималната доходност на универсалните пенсионни фондове, 4 решения за определяне на минималната доходност на професионалните пенсионни фондове и 1 решение за утвърждаване на технически лихвен процент и биометрични таблици за смъртност, които да се прилагат при изчисляване на пенсионните резерви към 31.12.2023 г.

Със законодателните изменения в Кодекса за социалното осигуряване (КСО), обн. ДВ, бр. 85 от 10 октомври 2023 г., се осигурява прилагането на Регламент (ЕС) 2019/1238 относно паневропейски персонален пенсионен продукт (ПЕПП) като се урежда създаването и регистрацията на ПЕПП, дистрибуцията на тези продукти, както и надзорът над тези дейности. Пенсионнноосигурително дружество може да предоставя ПЕПП, след като е получило разрешение от КФН за управление на доброволен пенсионен фонд за ПЕПП и има решение на КФН за регистрация на ПЕПП. За да бъде издадено разрешение за управление на доброволен пенсионен фонд за ПЕПП е необходимо пенсионноосигурителното дружество да има разрешение да управлява фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване и фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване по професионални схеми. Доброволният пенсионен фонд за ПЕПП е самостоятелно юридическо лице, за което са приложими самостоятелната отчетност, извършването на независим финансов одит и прилагане на надзорни мерки. С оглед изложеното към 31 декември 2023 г. не са постъпвали искания за управление на доброволен пенсионен фонд за ПЕПП, съответно няма издадени решения на КФН за регистрация на ПЕПП.

През отчетната 2023 г. не са постъпвали искания за издаване на лицензии и разрешения, както и за преобразуване на пенсионноосигурителни дружества и/или фондове за допълнително пенсионно осигуряване и фондове за извършване на плащания, за доброволно прекратяване на действащи дружества, както и не са констатирани основания за отнемане на издадени пенсионни лицензии от КФН.

Предвид изложеното към края на 2023 г. броят на лицензираните пенсионноосигурителни дружества е 10, а броят на фондовете за допълнително пенсионно

осигуряване – 32, в т.ч. 10 универсални пенсионни фонда, 10 професионални пенсионни фонда, 10 фонда за допълнително доброволно пенсионно осигуряване и два фонда за допълнително доброволно пенсионно осигуряване по професионални схеми, като към 31.12.2023 г. единият от тях не осъществява дейност.

За осигуряване на изплащането на пенсии и разсрочени плащания при придобити права на допълнителна пожизнена пенсия за старост от осигурени лица в универсалните пенсионни фондове, към края на 2023 г. има учредени и функционират общо 19 фондове за извършване на плащания, в т.ч. 10 фонда за изплащане на пожизнени пенсии и 9 фонда за разсрочени плащания.

Общият брой на субектите, за които управление „Осигурителен надзор“ осъществява предварителен и текущ надзор в края на 2023 г., е 61.

Таблица 12. Лицензионна дейност по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване

	Брой към 31.12.2022 г.	Издадени лицензии/ разрешения/ решения (бр.)	Отнети лицензии/ разрешения/ решения (бр.)	Брой към 31.12.2023 г.
Пенсионноосигурителни дружества (ПОД)	10			10
Фондове за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО)	32			32
Фондове за изплащане на пожизнени пенсии (ФИПП)	10			10
Фондове за разсрочени плащания (ФРП)	9			9

Осъществяването на предварителен надзор също така включва действия по издаване на разрешение за придобиване на пряко или непряко квалифицирано участие в капитала на пенсионноосигурително дружество и одобрение на членовете на управителни и контролни органи на пенсионноосигурителните дружества, както и одобрение на документи с основно значение за дейността на пенсионноосигурителните дружества и управляваните от тях фондове за допълнително пенсионно осигуряване и фондове за извършване на плащания. През отчетния период производствата, свързани с разрешителните и одобрителните режими от компетентността на административния орган, са инициирани по искане на заинтересованите лица, както в резултат на влезли в сила промени в регулаторните изисквания, така и във връзка с усъвършенстване на системите на управление.

През 2023 г. са постановени 2 решения на КФН за одобряване на изменения и допълнения в правилници за организацията и дейността на фондове за допълнително

пенсионно осигуряване, като едно от решенията е по производство, образувано в края на 2022 г. Промените в правилниците са продиктувани от необходимостта за тяхното доразвиване, както и с оглед промени в прилаганите ценови политики.

На основание чл. 121д, ал. 10 от КСО през 2023 г. КФН е постановила общо 12 решения за одобряване на членове на управителни и надзорни органи на пенсионноосигурителни дружества.

През отчетната година са образувани 10 производства за предварително съгласуване на избора на одиторите, които да извършат проверка и заверка на годишните финансови отчети за 2023 г. на пенсионноосигурителните дружества и на управляваните от тях фондове, в резултат на което административният орган постанови решения за съгласуване избора на предложените одитори.

През 2023 г. са постановени 2 решения на КФН, с които се дават разрешения за придобиване на квалифицирани участия в капитала на пенсионноосигурителни дружества.

Таблица 13. Административни процедури по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване

Предмет на процедурата	Незавършени към 31.12.2022 г. (бр.)	Новооткрити през 2023 г. (бр.)	Приключили през 2023 г. (бр.)	Незавършени към 31.12.2023 г. (бр.)
Одобрение на Правилник за организацията и дейността на универсален пенсионен фонд, професионален пенсионен фонд, доброволен пенсионен фонд или доброволен пенсионен фонд по професионални схеми	1	1	2	-
Одобряване на член на управителен или контролен орган в пенсионноосигурително дружество	-	12	12	-
Съгласуване избор на одитори, които да извършат проверка и заверка на годишните финансови отчети на пенсионноосигурителното дружество и управляваните от него пенсионни фондове и фондове за извършване на плащания	-	10	10	-
Служебно образувани производства		9	9	
Разрешение за придобиване на квалифицирано участие в капитала на пенсионноосигурително дружество	-	2	2	-

През отчетната година е извършен текущ преглед и на други внесени от дружествата и от банките-попечители документи, които макар и да не подлежат на одобряване, се проверяват от гледна точка на тяхната законосъобразност, като при констатиране несъответствия в съдържанието им е изискано тяхното отстраняване.

През 2023 г. във водения от КФН регистър по чл. 30, ал. 1, т. 14 от ЗКФН на осигурителните посредници на пенсионноосигурителните дружества са вписани следните обстоятелства:

Таблица 14. Регистър на по чл. 30, ал. 1, т. 14 от ЗКФН на осигурителните посредници на пенсионноосигурителните дружества

Сключени договори	2023 г.	2022 г.	Прекратени договори	2023 г.	2022 г.
Сключени договори с осигурителни посредници-физически лица (ОП-ФЛ)	2 486	1 770	Прекратени договори с ОП-ФЛ	3 959	1 874
Сключени договори с осигурителни посредници-юридически лица (ОП-ЮЛ)	163	191	Прекратени договори с ОП-ЮЛ	72	129
Упълномощени физически лица от ОП-ЮЛ	5 294	3 365	Оттеглени упълномощавания на ФЛ от ОП-ЮЛ	3 046	1 995
Общо:	**7 943**	**5 326**	**Общо:**	**7 077**	**3 998**

2.2. Нотификации

Инвестиционни посредници, Управляващи дружества, Инвестиционни фондове

През 2023 г. са постъпили 46 уведомления от ИП от държави-членки на ЕС, които възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България при условията на свободно предоставяне на услуги, включително чрез обвързан агент, установен в друга държава членка. 32 ИП са прекратили паспортизацията си за предоставяне на инвестиционни дейности и услуги на територията на Република България при условията на свободно предоставяне.

През разглежданата година не са постъпвали уведомления от ИП от друга държава членка за установяване на клон на територията на Република България, но е разгледана една нотификация за извършване на дейност чрез обвързан агент („Партнърс Инвестмънтс“ ОЦП АС, Словакия). Служебно са прегледани и е изискана актуализация на данните за установените на наша територия клонове на ИП от държави членки.

През периода са получени две нотификации за установяване на мерки за улесняване на достъп до многостранни системи за търговия (МСТ) или организирана система за търговия (ОСТ). Получена е 1 нотификация за установяване на представителен офис (representative office) на територията на Република България.

С оглед изложеното общият брой ИП от държави членки, които могат да извършват дейност у нас към края на 2023 г. е 2 002 (без представителните офиси).

През отчетната година са постъпили уведомления от управляващи дружества от държави-членки на ЕС във връзка с намерението им да предлагат дялове на 162 класа ценни книжа от 43 фонда/подфонда на колективни инвестиционни схеми от държави членки на територията на Република България. През периода допълнително са постъпили и

уведомления за регистрация на нови класове ценни книжа на вече нотифицирани фондове и подфондове. За същия период са постъпили уведомления за прекратяване на предлагането на общо 172 класа ценни книжа на 15 подфонда на колективни инвестиционни схеми от държави членки. Към края на 2023 г. общият брой на предлаганите класове ценни книжа на колективни инвестиционни схеми от държави членки, които извършват дейност у нас, е 1 965 класа ценни книжа на 380 фонда/подфонда на колективни инвестиционни схеми от държави членки.

През 2023 г. са постъпили 2 уведомления от управляващи дружества от държава членка за извършване на дейност на територията на Република България при условията на свободно предоставяне на услуги и 1 уведомление за прекратяване на такава нотификация. Общият брой на управляващите дружества от ЕС, предоставящи услуги на територията на България, е 30.

През 2023 г. са постъпили 7 уведомления от ЛУАИФ от държава-членка на ЕС, които възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България. Общият брой ЛУАИФ от държави членки, които възнамеряват да извършват дейност у нас към края на 2023 г., е 35.

През 2023 г. са постъпили уведомления във връзка с предлагането на 58 алтернативни инвестиционни фонда (АИФ), съответно подфондове, от държави членки на ЕС на територията на Република България. Също така, 10 алтернативни инвестиционни фонда са прекратили паспортизацията си. Общият брой АИФ от държави членки, които се предлагат у нас към края на 2023 г., е 208.

През 2023 г. са постъпили уведомления във връзка с предлагането на 39 европейски фонда за рисков капитал (EuVECA) от държава членка на ЕС на територията на Република България и уведомления за прекратяване на предлагането на 5 фонда. Общият брой EuVECA фондове от държави членки, които се предлагат у нас към края на 2023 г., е 149.

През 2023 г. не са постъпвали уведомления във връзка с предлагането на европейски фондове за социално предприемачество (EuSEF) и относно свободно предоставяне на услуги на територията на Република България от централен депозитар на ценни книжа.

През 2023 г. са получени 13 нотификации за предоставяне на услуги на територията на Република България от доставчици на услуги за колективно финансиране от държави членки. Общият брой на този тип нотификации към края на 2023 г. е 17.

През отчетната 2023 година КФН е нотифицирана чрез портала за уведомяване, създаден и поддържан от Европейския орган за ценни книжа и пазари (ЕОЦКП/ESMA) по Регламента за проспектите за общо 87 нотификации, от които 36 броя нотификации за нови проспекти и 51 броя нотификации за допълнения към проспекти на дружества от други държави-членки на ЕС, възнамеряващи да извършват публично предлагане на ценни книжа на територията на Република България.

През коментирания период няма постъпили нотификации от публични дружества от Република България, възнамеряващи да извършват публично предлагане на ценни книжа и на територията на друга държава-членка на ЕС.

Таблица 15. Нотификации за чуждестранни дружества, възнамеряващи да извършват дейност на територията на Република България

	Брой към 31.12.2022 г.	Новопостъпили и приключили през 2023 г. (бр.)	Прекратени през 2023 г. (бр.)	Брой към 31.12.2023 г.
Инвестиционни посредници	1985	49	32	2002
Управляващи дружества	29	2	1	30
Колективни инвестиционни схеми (класове)	1975	162	172	1965
Лица, управляващи алтернативни инвестиционни схеми	28	7	0	35
Алтернативни инвестиционни фондове	160	58	10	208
Европейски фондове за рисков капитал (EuVECA)	115	39	5	149
Европейски фондове за социално предприемачество (EuSEF)	1	0	0	1
Централни депозитари на ценни книжа	4	0	0	4
Доставчици на услуги за колективно финансиране	4	13	0	17
Проспекти	302	87	0	389
Застрахователни дружества				
Застрахователни посредници				
Институции за осигуряване по професионални схеми				

През 2023 г. са разгледани уведомленията на 4 лицензирани от КФН ИП за актуализация на данните в нотификациите им за извършване на дейност при условията на свободно предоставяне на услуги, без да откриват клон, на територията на други държави членки (ИП „Аларик Секюритис“ ООД, ИП „Евър Файненшъл“ АД, ИП „Юропиън Брокеридж“ ООД и ИП „Ъп Тренд“ ЕООД).

През 2023 г. не са разглеждани уведомления за откриване на клон на български ИП. Подадено е уведомление от ИП „Интеркапитал Маркетс“ АД относно преустановяване на дейността на клона на ИП, установен на територията на Република Полша и уведомление по чл. 43, ал. 1 от ЗПФИ за свободно предоставяне на услуги на територията на същата държава членка, разглеждането на които не е приключило през отчетната година.

През 2023 г. не са постъпвали уведомления от управляващи дружества или ЛУАИФ от Република България за извършване на дейност на територията на други държави членки при условията на свободно предоставяне на услуги или чрез клон.

„Централен депозитар“ АД до настоящия момент не е инициирал нотификации за предоставяне на услуги в други държави членки в качеството му на лицензиран от КФН централен депозитар на ценни книжа.

През 2023 г. не са постъпвали уведомления от лицензирани от КФН доставчици на услуги за докладване на данни за предлагане на услуги на територията на други държави членки.

През отчетния период в Комисията за финансов надзор няма внесени заявления за одобрение на проспекти за ценни книжа, издадени в Република България, за допускането им до търговия на чуждестранни пазари.

Таблица 16. Нотификации на български дружества, възнамеряващи да извършват дейност на територията на други държави членки

	Брой към 31.12.2022 г.	Разгледани през 2023 г. (бр.)	Прекратени през 2023 г. (бр.)	Брой към 31.12.2023 г.
Инвестиционни посредници	324	0	0	324
Управляващи дружества	3	0	0	3
Колективни инвестиционни схеми	20	0	0	20
Проспекти	4	0	0	4
Услуги за колективно финансиране	0	0	0	0
Застрахователни дружества				
Застрахователни брокери				
Институции за осигуряване по професионални схеми				

Застраховане и презастраховане

В края на 2023 г. са получени общо 223 уведомления относно намерението на застрахователни дружества и застрахователни посредници със седалище в други държави членки да извършват или да преустановят извършването на дейност на територията на Република България при условията на свободата на предоставяне на услуги или на правото на установяване, както и разширяване обхвата на нотификацията, която е била изпратена в КФН в предходен период.

За 2023 г. са получени 96 уведомления относно намерението застрахователни посредници от държави членки на ЕС за извършване на дейност по разпространение на застрахователни продукти на територията на Република България при условията на свободата на предоставяне на услуги или на правото на установяване (чрез клон), както и 28 уведомления по отношение на посредниците, заявили отказ за извършване на посредническа дейност.

С оглед на гореизложеното, общият брой на застрахователните посредници от държави членки, които имат право да упражняват дейност по разпространение на

застрахователни продукти на територията на Република България при условията на правото на установяване (чрез клон) или свободата на предоставяне на услуги, към м. декември 2023 г., възлиза на 2 180.

За 2023 г. са получени 16 уведомления относно намерението застрахователни дружества от държави членки на ЕС за извършване на застрахователна дейност на територията на Република България при условията на свободата на предоставяне на услуги или на правото на установяване (чрез клон), както и 4 уведомления по отношение на застрахователни дружества, заявили отказ за извършване на застрахователна дейност.

С оглед на гореизложеното, общият брой на застрахователните дружества от държави членки, които имат право да упражняват застрахователна дейност на територията на Република България при условията на правото на установяване (чрез клон) или свободата на предоставяне на услуги, към м. декември 2023 г., възлиза на 430.

През 2023 г. са изпратени 3 уведомления до компетентни органи на държави членки на ЕС за намерението на застрахователни дружества със седалище в Република България да извършват или да преустановят извършването на дейност на тяхна територия, както и да разширят обхвата на нотификацията, която е била изпратена от КФН в предходен период.

През 2023 г. са изпратени 11 уведомления до компетентните надзорни органи на държави членки на ЕС относно намерението на застрахователни посредници със седалище в България да извършват или да преустановят извършването на дейност по застрахователно посредничество на тяхна територия, както и да разширят териториалния обхват на нотификацията, която е била изпратена от КФН в предходен период.

Към края на 2023 г. броят на застрахователните дружества със седалище в други държави членки на ЕС и ЕИП, за които са изпратени уведомления в КФН за намерението им да извършват дейност на територията на Република България при условията на свободата на предоставяне на услуги, възлиза на 430. Общият брой на застрахователните дружества със седалище на територията на Република България, заявили намерение да извършват застрахователна дейност на територията на други държави членки на ЕС при условията на свободата на предоставяне на услуги, е 20.

Към края на 2023 г. застрахователните посредници от държави членки, заявили намерение да извършват дейност по застрахователно посредничество на територията на Република България при условията на свободата на предоставяне на услуги или правото на установяване (чрез клон), са 2 180. Общият брой на застрахователни посредници със седалище в Република България, заявили намерение да извършват дейност по застрахователно посредничество на територията на държави членки на ЕС при условията на свободата на предоставяне на услуги или при правото на установяване, нараства на 67 посредници.

Таблица 17. Нотификации за чуждестранни дружества, възнамеряващи да извършват дейност на територията на Република България

	Брой към 31.12.2022 г.	Новопостъпили и приключили	Прекратени през 2023 г. (бр.)	Брой към 31.12.2023 г.

		през 2023 г. (бр.)		
Инвестиционни посредници				
Управляващи дружества				
Колективни инвестиционни схеми (класове)				
Лица, управляващи алтернативни инвестиционни схеми				
Алтернативни инвестиционни фондове				
Европейски фондове за рисков капитал (EuVECA)				
Централни депозитари на ценни книжа				
Застрахователни дружества	418	16 (заявили намерение да извършват дейност)	4 (заявили намерение да прекратят дейност)	430
Застрахователни посредници	2 112	96 (заявили намерение да извършват дейност)	28 (заявили намерение да прекратят дейност)	2180
Институции за осигуряване по професионални схеми				

Към края на 2023 г. не са получавани нотификации от застрахователи със седалище в Република България, заявили намерение за извършват дейност при правото на установяване на територията на друга държава.

Допълнително пенсионно осигуряване

През 2023 г. няма постъпили уведомления от институции за осигуряване по професионални схеми от държави-членки на ЕС и от институции – доставчици на ПЕПП, които да възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България, , както

и уведомления на местни пенсионноосигурителни дружества, които да възнамеряват да извършват дейност на територията на ЕС, включително да предоставят ПЕПП на осигурени по ПЕПП лица.

Таблица 18. Нотификации на български дружества, възнамеряващи да извършват дейност на територията на други държави членки

	Брой към 31.12.2022 г.	Разгледани през 2023 г. (бр.)	Прекратени през 2023 г. (бр.)	Брой към 31.12.2023 г.
Институции за осигуряване по професионални схеми	0	0	0	0

2.3. Сертифициране

Инвестиционни посредници

През 2023 г. е проведена една изпитна сесия за придобиване на право за упражняване на дейност като брокер на финансови инструменти (на 13 май 2023 г.) и като инвестиционен консултант (на 14 май 2023 г.). До изпитите са допуснати общо 44 лица, от които за придобиване на право за упражняване на дейност като брокер на финансови инструменти са допуснати 18 кандидата, а за инвестиционен консултант - 26 кандидата. Изпитите са издържани общо от 27 лица (17 за брокер и 10 за инвестиционен консултант). На издържалите изпита 27 лица са издадени сертификати за упражняване на дейност.

Допълнително, през 2023 г., са издадени и 10 сертификата в резултат на признаване на правоспособност, като всички 10 сертификата са за упражняване на дейност като инвестиционен консултант.

През отчетната 2023 година няма постановени откази за признаване на придобита квалификация за извършване на дейност като брокер на финансови инструменти или като инвестиционен консултант.

През отчетната 2023 година няма прекратени производства за признаване на придобита квалификация, както и няма издадени решения за отнемане правото за извършване на дейност като брокер на финансови инструменти или инвестиционен консултант по инициатива на надзорния орган.

През 2023 г. е постановено 1 решение за отнемане на правото на лице за извършване на дейност като брокер на финансови инструменти след доброволен отказ от страна на притежателя на сертификата.

Таблица 19. Динамика на сертифицираните лица (бр.)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Инвестиционни консултанти	14 (9)	23 (13)	2 (0)	21 (17)	18 (10)	20 (10)
Брокери на финансови инструменти	(45)	(17)	(0)	16 (15)	18 (17)	(17)
Застрахователни брокери						
Актюери						

Бележка: В таблицата е показан общият брой на лицата, придобили право през съответната година да извършват определената според закона дейност, като в скоби са отбелязани лицата, получили въпросната правоспособност след издържан изпит в КФН. В промяната на броя на лицата, които притежават съответната квалификация, се включват както издадените, така и отнетите през отчетния период разрешения за извършване на дейност.

През отчетната година в управление „Осигурителен надзор“ не са постъпвали заявления за признаване на правоспособност на отговорен актюер.

Таблица 20. Динамика на сертифицираните лица (бр.)

	2019	2020	2021	2022	2023
Актюери				4 (4)	

Бележка: В таблицата е показан общият брой на лицата, придобили право през съответната година да извършват определената според закона дейност, като в скоби са отбелязани лицата, получили частична правоспособност след издържан изпит в КФН. В промяната на броя на лицата, които притежават съответната квалификация, се включват както издадените, така и отнетите през отчетния период разрешения за извършване на дейност.

3. Надзорна дейност

3.1. Дистанционен контрол

Инвестиционни посредници. „Централен депозитар“ АД. Регулиран пазар и многостранни системи за търговия. Фонд за компенсиране на инвеститорите.

Чрез анализ на регулярно постъпващата в КФН информация се осъществява наблюдение и периодична оценка на състоянието на поднадзорните лица и резултатите от тяхната дейност. Целта е постоянен мониторинг за спазване на нормативната уредба от страна на инвестиционните посредници. Този мониторинг засяга както финансовото състояние и капиталова адекватност на всеки инвестиционен посредник, така и осъществяваната от тях дейност. Получаването и прегледът на информация позволяват на надзорния орган да реагира своевременно на констатираните несъответствия с нормативните изисквания, с оглед постигане на законово определените цели на регулатора - защита на интересите на инвеститорите и потребителите на предлаганите услуги и осигуряване на прозрачност и информираност за участниците на пазара.

През отчетния период са извършени 14 633 броя проверки, в това число:

- 138 броя проверки относно финансовото състояние на инвестиционните посредници съгласно изискванията на чл. 43, ал. 1 от Наредба № 50;
- 12 367 броя проверки на сключваните сделки с финансови инструменти, допуснати до търговия на регулиран пазар;
- 154 броя проверки за спазване изискванията за капиталовата адекватност и ликвидността на инвестиционните посредници на индивидуална и консолидирана основа по чл. 42 от Наредба № 50;
- 52 броя проверки на доклади за резултатите от извършения мониторинг на рисковете съгласно изискванията на чл. 52 от Наредба № 38 за изискванията към дейността на инвестиционните посредници;
- 69 броя проверки във връзка с изискването на чл. 60, ал. 2 от ЗПФИ, съгласно което инвестиционният посредник предоставя на КФН списък на лицата, които притежават пряко или непряко квалифицирано дялово участие, както и данни за притежаваните от тях гласове в общото събрание;
- 612 броя проверки във връзка с изискването на чл. 77н, ал. 12 от ЗППЦК, съгласно което инвестиционният посредник е длъжен да представя в КФН справка за клиентските активи към последния ден на предходния месец;
- 92 броя проверки на представени справки съгласно изискванията на чл. 55 от Наредба № 38 от 21.05.2020 г. за изискванията към дейността на инвестиционните посредници (Наредба № 38) относно постъпили жалби на клиенти и резултати от тяхното разглеждане, както и съдебни дела, свързани с предмета на дейност на ИП, съответно срещу членове на управителния орган и на контролния му орган и срещу лицата, работещи по договор за него, както и за решенията, постановени по висящите дела, ако такива са налице;
- 136 броя проверки на представени справки съгласно изискванията на чл. 56 от Наредба № 38 за извършени сделки и дейности с финансови инструменти за своя сметка и за сметка на клиенти в трети държави;
- 77 броя проверки на получени уведомления с протоколи от заседания на Съвета на директорите на „Българска фондова борса“ АД (БФБ) съгласно Правилника за дейността на БФБ;
- 864 броя проверки на уведомления, постъпили съгласно чл. 19 от Регламент (ЕС) № 596/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 16.04.2014 г. относно пазарната злоупотреба;
- 35 броя проверки на годишни финансови отчети за 2022 г., постъпили в КФН във връзка с изискването на чл. 128, ал. 4 от ЗПФИ;
- 3 броя проверки на консолидирани годишни финансови отчети на ИП;
- 11 броя проверки на постъпили отчети от интернализатори на сетълмент за агрегирания обем и стойност на всички сделки с ценни книжа, по които се извършва сетълмент извън системите за сетълмент на ценни книжа съгласно изискването на чл. 9 от Регламент (ЕС) № 909/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 година за подобряване на сетълмента на ценни книжа в Европейския съюз и за централните

депозитари на ценни книжа, както и за изменение на директиви 98/26/ЕО и 2014/65/ЕС и Регламент (ЕС) № 236/2012 (Регламент (ЕС) № 909/2014);

- 12 броя проверки на постъпилите отчети за броя и стойността на паричните санкции във връзка със събраните и разпределени санкции относно неуспешния сетълмент съгласно чл. 71н от Наредба № 8;
- 12 броя проверки на месечни справки за отчитане на неуспешен сетълмент по Делегиран регламент (ЕС) 2018/1229 на Комисията от 25 май 2018 година за допълване на Регламент (ЕС) № 909/2014 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на регулаторните технически стандарти за дисциплина при сетълмента.

Извършени са 154 броя проверки по постъпили жалби, сигнали и запитвания от физически, юридически лица и държавни органи. В преобладаващата си част, цитираните жалби са насочени срещу дружества, които не разполагат с издаден от КФН лиценз за извършване на дейност по инвестиционно посредничество и/или към управлявани от такива лица интернет страници/платформи за търговия с финансови инструменти. При необходимост част от постъпилите жалби и сигнали, се изпращат по компетентност до правоохранителните институции.

През 2023 г. на интернет сайта на КФН регулярно се актуализира списъкът на дружествата, предоставящи инвестиционни услуги и дейности без необходимия лиценз.

Изготвени са разпореждания за вписване на 495 броя обстоятелства по отношение дейността на инвестиционните посредници, инвестиционните консултанти и брокерите на финансови инструменти.

През отчетния период са постъпили 5 броя запитвания, свързани с тълкуването и прилагането на относимата нормативна уредба. През същия период са изготвени 7 броя отговора на запитвания, свързани с тълкуването и прилагането на относимата нормативна уредба.

През 2023 г. са изготвени 9 броя становища относно предоставени от инвестиционните посредници планове за възстановяване.

Изготвени са 4 броя доклада за търговията с финансови инструменти, за които КФН е компетентен орган.

През 2023 г. в съответствие с представената методология от ESMA за съвместно надзорно действие относно дейността на инвестиционните посредници са изпратени писма към 6 инвестиционни посредници и банки, действащи като инвестиционни посредници. Целта на надзорното действие е да се установи спазват ли се изискванията на MIFID II, свързани с маркетинговите съобщения (включително реклами). Резултатите от проведеното надзорно действие са анализирани и докладвани на ESMA.

През отчетния период, вследствие на осигурен достъп до информационната система на „Централен депозитар“ АД, са подадени 107 броя заявки за предоставяне на информация по електронен път.

През отчетния период са изпратени общо 9 циркулярни писма: 5 циркулярни писма до инвестиционните посредници и банките – инвестиционни посредници във връзка с предоставяне на информация относно ограничителни мерки и санкции, въведени от Европейския съюз спрямо Руската федерация, Беларус, Сирия и Иран; едно циркулярно

писмо до кредитни институции в Република България за разкриване на банкова тайна по молба на полския надзорен орган; едно до всички инвестиционни посредници с цел получаване на информация за притежавани финансови инструменти от физическо лице; едно циркулярно писмо до инвестиционните посредници и банките – инвестиционни посредници във връзка с предоставяне на информация относно наличието на договор за доверително управление на конкретно физическо лице; едно циркулярно писмо с информация относно публикувани резултати от доклада за актуализация на Националната оценка на риска от изпиране на пари и финансиране на тероризъм за 2019 г. и секторната оценка на риска от изпиране на пари и финансиране на тероризма при виртуалните валути.

През 2023 г. е изготвен рисков профил на инвестиционните посредници и банките – инвестиционни посредници като са отчетени направления като пруденциален риск, риск от поведение, констатации в дистанционен надзор, период от последна проверка и административни мерки.

През 2023 г. с цел да се провери и да се установи дали се спазват изискванията за докладване на сделки по чл. 20 и чл. 21 от Регламент (ЕС) № 600/2014 са изпратени 32 броя писма до инвестиционни посредници и банки-инвестиционни посредници. След представяне на изисканата информация от подназорните лица и извършен анализ, информацията е изпратена до ЕОЦКП.

През отчетния период е одобрено изпълнението на бюджета за административните разходи на ФКИ за 2023 г., както и бюджета за административните разходи на ФКИ за 2024 г.

Колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества

Обект на осъществявания от КФН дистанционен надзор по отношение на КИС и УД са регулярно представяните в КФН годишни финансови отчети на същите, шестмесечни финансови отчети и месечни баланси на КИС, както и тримесечни отчети на УД под формата на справки по образец, определен от заместник-председателя, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“. През отчетния период е осъществена документна проверка на 158 броя годишни, 122 броя шестмесечни и 119 броя тримесечни финансови отчети, както и на 1460 месечни баланси на организираните от управляващите дружества КИС.

Извършени са 790 документни проверки на постъпилите в КФН, включително чрез единната система за предоставяне на информация по електронен път, изградена и поддържана от КФН – e-Register, 323 броя проспекти, 8 броя ДКИИ и 459 броя ОИД на КИС, в изпълнение на задължението за представянето им на регулатора, като в рамките на тези проверки е проследено и изпълнението на задължението за публикуване на информацията на интернет страниците на УД.

В съответствие с нормативните изискванията УД представят обобщена информация за определените емисионни стойности и цени на обратно изкупуване на дяловете на управляваните от тях КИС. С оглед спазване на тези задължения, през 2023 г. в КФН са постъпили и съответно са проверени 1490 броя справки с обобщена информация за определените емисионни стойности и цени на обратно изкупуване на дяловете на КИС.

В рамките на осъществявания дистанционен надзор по отношение на УД, извършващи допълнителните услуги по управление на портфейл по собствена преценка без специални нареждания на клиента, за спазване разпоредбата на чл. 77н от ЗППЦК във връзка с чл. 89 от ЗДКИСДПКИ през периода са проверени постъпилите 69 броя справки по чл. 77н от ЗППЦК.

По отношение на регулярно разкриваната (два пъти годишно) от УД информация, през годината са извършени 58 проверки на представените в КФН списъци на лицата, притежаващи пряко или непряко квалифицирано дялово участие (10 или над 10 на сто от правата на глас в общото събрание на акционерите на УД), както и данни за притежаваните от тях гласове в общото събрание на акционерите на дружеството.

Във връзка с осъществявания надзор относно спазването от УД на инвестиционните ограничения по отношение на управляваните портфейли на КИС, през отчетния период са извършени 135 проверки въз основа на постъпили в Комисията уведомления за нарушения на инвестиционни ограничения по причини извън контрола на УД.

В изпълнение на изискването на чл. 9, ал. 1 и ал. 2 от ЗДКИСДПКИ през отчетния период са постъпили и съответно разгледани 13 броя уведомления от КИС, чиято средномесечна нетна стойност на активите в продължение на шест последователни месеца е под минимално изискуемия размер от 500 хил. лв.

Във връзка с осъществявания дистанционен надзор на УД и управляваните от тях КИС, както и предвид установени несъответствия в дейността или непълноти в представени в КФН документи и информация, през отчетния период до поднадзорните лица са изготвени и изпратени общо 392 броя писма с искане за отстраняване на констатирани слабости, както и за представяне на допълнителна информация.

През отчетната 2023 г. са постъпили 10 броя уведомления за спиране и възобновяване на емитирането и обратното изкупуване на дялове на КИС, като обстоятелствата са вписани по партидата на съответните поднадзорни лица във водения от КФН регистър по чл. 30, ал. 1, т. 4 от ЗКФН.

Извършени са проверки по постъпили общо 6 жалби и сигнали, като три от тях са свързани с предлагането на дялове на КИС, а останалите се отнасят до дейност, извършвана от трети лица от името на дружества, които не притежават лиценз за извършване на сделки с финансови инструменти. В хода на извършените проверки са изискани документи и информация, като същите са анализирани и са предприети необходимите надзорни действия. По отношение на част от жалбите/сигналите проверките продължават и през следващия отчетен период. През отчетния период са постъпили 2 броя уведомления по чл. 197 от Наредба № 44 от едно УД във връзка с подадени в дружеството жалби от две физически лица. Доколкото от извършените в КФН насрещни проверки не са установени нарушения, както и предвид обстоятелството, че от съответното лице не е постъпила жалба в Комисията, до физическите лицата не са изпращани отговори.

Във връзка с осъществявания дистанционен надзор върху дейността на УД и организираните и управлявани от тях КИС, през отчетния период не са издавани индивидуални административни актове за прилагане на принудителни административни мерки.

Алтернативни инвестиционни фондове и лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове

Обект на осъществявания от КФН дистанционен надзор през 2023 г. са регулярно представяните в КФН годишни финансови отчети на НИФ, шестмесечни отчети на АИФ, тримесечни финансови отчети на НИФ от затворен тип и лицензирани ЛУАИФ, и месечни баланси на НИФ от отворен и затворен тип. През отчетния период са осъществени документни проверки на постъпилите в КФН, чрез единната система за предоставяне на информация по електронен път, изградена и поддържана от КФН – e-Register 14 броя годишни, 10 броя шестмесечни и 14 броя тримесечни финансови отчети, както и на 113 броя месечни баланси на НИФ от затворен тип и НИФ от отворен тип. През 2023 г. е извършена проверка на отчети, постъпили чрез изградената от КФН система за предоставяне на информация по електронен път – Е-ЛУАИФ от лицензирани и регистрирани ЛУАИФ и управляваните от тях АИФ. Извършени са общо 122 документни проверки, като към края на отчетния период всички дружества са докладвали дължимата информация успешно на ESMA чрез създадената за целта платформа.

През годината са извършени 54 документни проверки на постъпилите в КФН, включително през единната система за предоставяне на информация по електронен път, изградена и поддържана от КФН – e-Register, 23 броя проспекти и 31 броя ОИД на НИФ, като в рамките на тези проверки е проследено и изпълнението на задължението за публикуване на информацията на интернет страниците на ЛУАИФ.

С оглед спазване изпълнението на изискванията за представяне на ежемесечна обобщена информация за определените емисионни стойности и цени на обратно изкупуване на дяловете на НИФ от отворен тип, през отчетния период са извършени 114 проверки на постъпилите в КФН справки с обобщена информация за определените емисионни стойности и цени на обратно изкупуване на дяловете на НИФ от отворен тип.

По отношение на регулярно разкриваната информация (два пъти годишно) от лицензираните ЛУАИФ, които не притежават лиценз за извършване на дейност като УД, през годината са извършени 2 проверки на представените в КФН списъци на лицата, притежаващи пряко или непряко квалифицирано дялово участие (10 или над 10 на сто от правата на глас в общото събрание на акционерите на ЛУАИФ), както и данни за притежаваните от тях гласове в общото събрание на акционерите на дружеството. Проверката на посочената информация по отношение на останалите лицензирани ЛУАИФ е отразена по-горе, доколкото тези ЛУАИФ притежават и лиценз за извършване на дейност като УД.

Относно разкриването на дялово участие в капитала на НИФ от затворен тип, през отчетния период са извършени проверки на 12 броя уведомления за разкриване на дялово участие по чл. 145 от ЗППЦК, представени от задължените лица, като съответните обстоятелства са вписани в регистъра на КФН по партидата на конкретните дружества.

Във връзка със свикването и провеждането на общо събрание на акционерите на НИФ от затворен тип, през 2023 г. са извършени 4 документни проверки за спазване на

задължението за предоставяне в КФН и за обявяване в Търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел на поканите и приложените към тях материали, както и на протоколите от проведените общи събрания, съответновзетите на тях решения.

Във връзка с осъществявания надзор относно спазването от ЛУАИФ на инвестиционните ограничения по отношение на управляваните от тях НИФ, през отчетния период са извършени 7 проверки въз основа на постъпили в КФН уведомления за нарушения на инвестиционни ограничения по причини извън контрола на ЛУАИФ, от 2 НИФ от затворен тип и 5 НИФ от отворен тип.

Във връзка с осъществявания дистанционен надзор на ЛУАИФ, както и предвид констатирани несъответствия в дейността или непълноти в представени в КФН документи и информация, през отчетния период до поднадзорните лица са изготвени и изпратени общо 38 броя писма с искане за отстраняване на констатирани несъответствия или непълноти, както и за представяне на допълнителна информация.

През отчетната 2023 г. са постъпили 2 броя уведомления за спиране и възобновяване на емитирането и обратното изкупуване на дялове на НИФ от отворен тип, като обстоятелствата са вписани по партидата на съответните поднадзорни лица във водения от КФН регитър по чл. 30, ал. 1, т. 6 от ЗКФН.

Във връзка с осъществявания дистанционен надзор върху дейността на ЛУАИФ и организираните и управлявани от тях НИФ, през отчетния период не са издавани индивидуални административни актове за прилагане на принудителни административни мерки.

Други дейности, свързани с предприятията за колективно инвестиране

В хода на извършвания дистанционен надзор по отношение на предприятията за колективно инвестиране са разгледани 8 запитвания и искания за становища от юридически лица, в т.ч. поднадзорни лица, чуждестранни лица, както и от физически лица, като всяко едно от тях е анализирано и са предприети съответните действия с оглед систематизиране на информацията. В резултат на извършените анализи и проверки до лицата са изпратени отговори.

В резултат на документните проверки в хода на осъществявания дистанционен надзор на предприятията за колективно инвестиране въз основа на изготвени 77 разпореждания на заместник-председателя, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност”, са извършени общо 883 вписвания на обстоятелства по отношение на тези лица във водените от КФН публични регистри.

В рамките на осъществявания дистанционен надзор по отношение на чуждестранни КИС с произход от друга държава-членка на ЕС, чиито дялове се предлагат на територията на Република България при условията на свободно предоставяне на услуги, през отчетния период са изготвени 385 броя заявки за обновяване интернет страницата на КФН, въз основа на които е дадена публичност на общо 8192 документа, представляващи основно проспекти, документи с ключова информация за инвеститорите и финансови отчети.

Отделно от посочените по-горе са изготвени 9 броя заявки за обновяване на интернет страницата на КФН с публикуване на информация, касаеща изискванията към поднадзорните на КФН лица, по-специално свързани с предстоящи задължения за УД и ЛУАИФ за предоставяне на текуща информация, актуализиране на списъците с УД и ЛУАИФ, както и с утвърдена нова справка № 9, представляваща част от образците на справки за финансова отчетност на управляващите дружества.

Във връзка с осъществяваната надзорна дейност през отчетния период са изпратени общо 17 броя циркулярни писма до УД, ЛУАИФ и БАУД, както следва:

До всички УД и ЛУАИФ, както и до БАУД, са изпратени 2 циркулярни писма, с указания относно новите задължения, произтичащи от Делегиран Регламент (ЕС) 2022/1288.

Във връзка със задължението на предприятията за колективно инвестиране, които се предлагат на непрофесионални инвеститори и са от отворен тип, и за които, считано от 01.01.2023 г. възниква задължение да съставят и публикуват на интернет страниците си ОИД с форма и съдържание съгласно изискванията на Регламент (ЕС) № 1286/2014 и Делегиран регламент (ЕС) 2017/653, с оглед осигуряване на предвидимост и информираност относно следваната регулаторна практика е изпратено 1 циркулярно писмо до всички УД, както и до БАУД. Във връзка с установени несъответствия в съдържанието на представени в КФН и публикувани на интернет страниците на дружествата ОИД с изискванията на посочените регламенти е изпратено 1 циркулярно писмо до всички УД, както и до БАУД.

До всички УД и ЛУАИФ, както и до БАУД, е изпратено 1 циркулярно писмо относно резултатите от проведеното през 2022 г. от ESMA общо надзорно действие относно оценка на активите. Допълнително по същата тема е изготвена и 1 заявка за обновяване на интернет страницата на КФН с оглед информираност на максимално широк кръг от потребители относно резултатите от проведеното надзорно действие.

До ЛУАИФ са изпратени 4 циркулярни писма във връзка с качеството на данните, докладвани в изградената от КФН система за предоставяне на информация по електронен път – Е-ЛУАИФ.

Във връзка с въведените с Регламент (ЕС) № 36/2012 и Решение 2013/255/ОВППС ограничителни мерки спрямо Сирия, както и с прилагане на въведените от Организацията на обединените нации (ООН) ограничителни мерки спрямо Иран до УД и ЛУАИФ са изпратени 4 циркулярни писма за изискване на информация относно установени делови взаимоотношения с клиенти, в качеството им на дялопритежатели/акционери и/или по договори за доверително управление на портфейл, включени в списъците на лицата, образуванията и органите спрямо които се прилагат ограничителните мерки. Постъпилите отговори са анализирани, като не е установена необходимост от предприемане на последващи надзорни действия.

По повод задължението за провеждането на стрес тестове на ликвидността на предприятията за колективно инвестиране до УД и ЛУАИФ е изпратено 1 циркулярно писмо с указания относно периодичността на провеждането им.

През 2023 г. до ЛУАИФ е изпратено 1 циркулярно писмо във връзка с прилагането на чл. 242 от ЗДКИСДПКИ и извършването на категоризация на инвеститорите в АИФ.

Във връзка с използването на термина „спестовен план“ по отношение на инвестиции в дялове на предприятия за колективно инвестиране посредством регулярни месечни вноски, до БАУД е изпратено 1 циркулярно писмо, като анализът на съответната информация продължава и през следващия отчетен период.

През отчетния период е изготвено и изпратено и 1 циркулярно писмо с информация относно публикувани резултати от доклада за актуализация на Националната оценка на риска от изпиране на пари и финансиране на тероризъм (НОР) за 2019 г. и секторна оценка на риска от изпиране на пари и финансиране на тероризма при виртуалните активи.

Резултатите от извършените през отчетната година проверки по документи на финансови отчети и друга регулирана информация, касаеща дейността на УД, ЛУАИФ и управляваните от тях предприятия за колективно инвестиране, се обективират в нарочни надзорни доклади, като през 2023 г. във връзка с осъществявания надзор на поднадзорните лица са изготвени общо 26 доклада. Изготвена е и 1 докладна записка във връзка с извършена дистанционна проверка по отношение упражняването на дейност по управление на АИФ и предприемането на последващи надзорни действия срещу ЛУАИФ.

През отчетния период са постъпили 7 заявления по чл. 46, ал. 3 от Наредба № 38, като разглеждането на 6 от тях е приключено през текущата година и съответно са изготвени 6 докладни записки, а съответните дружества са уведомени за резултатите от анализа на представената информация. Разглеждането на едно от постъпилите заявления по чл. 46, ал. 3 от Наредба № 38 продължава през следващия отчетен период.

Предвид нормативно установеното задължение на УД и ЛУАИФ периодично да оповестяват и актуализират информацията, необходима на инвеститорите за вземане на обосновано и информирано инвестиционно решение, през 2023 г. продължиха регулярните проверки на интернет страниците на съответните лица, като по отношение на установените несъответствия са изготвени 42 констативни протокола и са предприети съответните надзорни действия

През първо тримесечие на 2023 г. изтече срокът за привеждане на дейността на УД и ЛУАИФ с новите изисквания, предвидени с Наредба за изменение на допълнение на Наредба № 44 от 2022 г., като в тази връзка са извършени проверки за своевременно актуализиране на вътрешните документи на дружествата. Предвид промените в Наредба № 44, свързани със задължението за провеждане най-малко веднъж годишно на стрес-тестове на ликвидността на КИС и АИФ, през 2023 г. са извършени и проверки за спазване на посоченото задължение от страна на УД и ЛУАИФ.

Във връзка с предприети през 2020 г. мерки от страна на КФН, свързани с разпространението на COVID-19 и отражението ѝ върху дейността на УД и управляваните от тях КИС, през отчетния период продължи мониторингът върху управлението на ликвидния риск при КИС, свързан с подавани поръчки за обратно изкупуване на дялове на стойност над 10% от нетната стойност на активите на КИС. Въз основа на предоставената през отчетния период информация са установени единични случаи на подадени поръчки за

обратно изкупуване на стойност над посочената, като не са констатирани ликвидни проблеми, свързани с тяхното изпълнение.

Във връзка с налагането от Съвета на Европейския съюз санкции срещу Руската федерация и Република Беларус и приетите през 2023 г. три пакета от санкции, през отчетния период продължи наблюдението върху инвестициите на предприятията за колективно инвестиране в компании от забранителните списъци, като регулярно е извършвана проверка на структурата на портфейла на КИС, УД и НИФ от отворен и затворен тип.

На 06.07.2023 г. стартира четвъртото поредно общо надзорно действие, извършвано съвместно с ESMA по отношение на предприятията за колективно инвестиране, което се провежда през 2023 г. и 2024 г. Предмет на текущото надзорно изследване са рисковете за устойчивостта и оповестяването на нефинансова информация, като неговата цел е да се установи спазва ли се правната рамка, регламентираща изискванията относно интегрирането на рисковете за устойчивост и свързаните с устойчивостта оповестявания. Първият етап на настоящото надзорно действие стартира през м. юли 2023 г. и приключва през следващия отчетен период.

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

Дистанционният надзор по отношение на публичните дружества, дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) и другите емитенти на ценни книжа обхваща проверка на предоставените в КФН и на обществеността, чрез медии, индивидуални годишни, шестмесечни и тримесечни финансови отчети за дейността или тримесечни уведомления за финансовото състояние, както и на консолидирани такива, подадени от емитенти, които са длъжни да изготвят консолидирани финансови отчети. Наред с това, дистанционният надзор обхваща и преглед на изпълнението на задълженията на емитентите на облигации да представят на КФН, БФБ и на обществеността отчет за изпълнение на задълженията си съгласно условията на облигационната емисия, и на доверениците на облигационерите - да представят в КФН и на регулирания пазар, където се търгуват облигациите, доклад за съответния отчетен период.

С цел гарантиране спазването на изискванията на ЗППЦК във връзка с публичното разкриване на дължимата информация на регулирания пазар, на който са допуснати за търговия финансовите инструменти на емитентите, през отчетната 2023 г. продължава ефективното взаимодействие и обмен на информация между КФН и БФБ, който в значителна степен е насочен към установяване на дружествата, които не са изпълнили задълженията си съгласно закона или са ги изпълнили със закъснение.

Отчетният период обхваща проверка на представените на КФН, на БФБ АД и на обществеността годишни и междинни (индивидуални и консолидирани) финансови отчети, съответно индивидуални и консолидирани междинни публични уведомления. Освен посочените по-горе отчети, през 2023 г., са осъществени документни проверки, както на отчети за изпълнение на задълженията на емитентите на облигации съгласно условията на

облигационната емисия, така и на предоставените доклади на доверениците на облигационерите. В тази връзка, през 2023 г. са извършени проверки по документи на 3 921 финансови отчета. В резултат на текущия надзор са инициирани 104 тематични проверки, основно свързани с анализиране на допълнително изискани данни от поднадзорните лица, представили в КФН и на обществеността финансови отчети, по спазването на императивни разпоредби на ЗППЦК.

В резултат на проведената процедура по подбор съгласно утвърдена със Заповед № З-127/13.05.2021 г. „Методология за подбор на преглед на финансовите отчети на публични дружества, други емитенти на ценни книжа и дружества със специална инвестиционна цел, основана на смесен модел, при който се въвежда подход на риск базиран надзор, съчетан с подход на извадка и ротация“, са определени 48 дружества. През отчетния период е извършена проверка на годишните финансови отчети за 2022 г. (индивидуални и консолидирани) на тези дружества относно спазването на „Общите европейски приоритети на „Европейския орган за ценни книжа (ЕОЦКП) за прилагане за годишните финансови отчети за 2022 г.“ (Приоритетите) и доколко извършените оповестявания във финансовите отчети, изготвени съгласно Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО) съответстват на Приоритетите.

Във връзка със свикването и провеждането на общи събрания на акционерите на публични дружества, съответно на общи събрания на облигационерите на емитенти на ценни книжа, през 2023 г. са извършени 1 250 проверки по документи на съдържанието и навременното предоставяне в КФН на покани и приложените към тях писмени материали, както и на представените в Комисията протоколи с взетите от общите събрания решения. Извършени са и 30 проверки във връзка с искане на допълнителна информация по административни производства, свързани с внесени търгови предложения и предложения за увеличение на капитала.

През 2023 г. относно разкриването на значително дялово участие в капитала на публично дружество, или промяната в такова обстоятелство, са извършени 14 проверки на регулярно постъпващата от ЦД информация и представените в Комисията уведомления.

През 2023 г. като част от регулярните проверки, извършвани в хода на дистанционния контрол, осъществяван от Комисията, е проверка на дължимия, съгласно чл. 29 от ЗДСИЦДС, и реално изплатен дивидент за 2021 г. от ДСИЦ. Извършени са 178 проверки за спазване на изискванията за представяне на ежегодна декларация за имуществените и деловите интереси по чл. 20 от ЗДСИЦДС на лицата по чл. 10, ал. 2 и 4 от същия закон.

Част от регулираната информация, която задължените лица разкриват пред Комисията и пред обществеността, е вътрешната информация съгласно Регламент (ЕС) № 596/2014 на ЕП и на Съвета от 16.04.2014 г. относно пазарната злоупотреба, който се прилага, считано от 03.07.2016 г. При прегледа по същество на разкритата информация се преценява необходимостта от проверка за спазването на другите специални изисквания на закона. При проверка на тази информация, част от която се разкрива и във финансовите отчети на публичните дружества и другите емитенти на ценни книжа, в хода на дистанционния надзор следва да се установи нормативното съответствие на оповестяването

ѝ, в това число дали същата е разкрита по надлежния ред. С електронни форми за разкриване на вътрешна информация през 2023 г. поднадзорните лица са направили 2 228 оповестявания, които са анализирани в хода на дистанционния надзор.

В резултат на извършените дистанционни проверки на представените в КФН и оповестени чрез медиите годишни, шестмесечни и тримесечни финансови отчети и тримесечни уведомления за финансовото състояние (индивидуални и консолидирани) от публичните дружества, емитентите на облигации и АДСИЦ, отчети за изпълнение на задълженията на емитентите, свързани с емисии облигации и представените доклади на доверениците на облигационерите, процедури по свикване и провеждане на ОСА, както и във връзка с окончателното спиране на извършването на сделки с акции на публични дружества, касаещи последващото им отписване от регистъра, воден от КФН, през отчетния период са открити 18 административни производства за издаване на индивидуални административни актове за прилагане на принудителни административни мерки. Поради неизпълнение на законово установени задължения, които не са изпълнени и след откриване на административните производства за издаване на индивидуални административни актове за прилагане на принудителни административни мерки или поради застрашаване интересите на инвеститорите, са издадени 15 решения, с които поднадзорните лица са задължени да приведат дейността си в съответствие с изискванията на закона, чрез спазването на конкретно посочени действия и мерки.

През периода са изпратени 134 писма, по-голяма част от които с искане за представяне на финансово-отчетна информация и във връзка с непълноти във вече представени финансови отчети на емитенти, публични дружества и АДСИЦ, както и с искане за предоставяне на документи, касаещи ОСА. Част от писмата са свързани с искане на информация във връзка с транспониране на Директива (ЕС) 2022/2381 на ЕП и на Съвета от 23 ноември 2022 г. за подобряване на баланса между половете сред директорите на дружества, регистрирани на фондовата борса и за свързаните е това мерки в националното законодателство.

В хода на текущия надзор, през отчетния период са постъпили и са обработени 5 917 електронни форми в електронната система за разкриване на информация e-Register. На тези от тях, на които след преглед им е дадена публичност, са визуализирани чрез официалната страница на Комисията – секция новини от e-Register.

Наред с това във връзка с постъпили извън системата e-Register уведомления и документи, свързани с подлежащи на вписване в регистъра по чл. 30, ал. 1, т. 3 от ЗКФН обстоятелства, в хода на осъществявания дистанционен надзор на публичните дружества, емитентите на ценни книжа и АДСИЦ, през 2023 г. са изготвени 206 разпореждания на хартиен носител за общо 978 вписвания.

Чрез самостоятелния модул „Е-РЕГИСТЪР 1Д" в единната електронна система за получаване на информация от КФН, изградена и поддържана от Комисията, обслужваща процесите по приемането и публикуването на информация от страна на дружествата по §1Д от ДР на ЗППЦК, която стандартизира и улеснява процеса по предоставяне на дължимата информация от задължените лица, нейното публично оповестяване и ползването ѝ от

външни потребители – трети лица, през 2023 г. са обработени общо 3 846 заявки за регистрация/дерегистрация, заглавни форми и отчети.

През 2023 г. са постъпили общо 140 жалби, сигнали и запитвания от физически, юридически лица и държавни органи, касаещи дейността на публичните дружества, емитентите на облигации и АДСИЦ. След преглед и анализ на представената в тях фактическа обстановка, са извършени съответни проверки, като при необходимост са събрани документи и информация от релевантните по случаите институции и лица. Изготвени са общо 112 отговора до лицата, а по 28 са изготвени становища по чл. 28 от Правилника за устройството и дейността на КФН и на нейната администрация за изготвяне на окончателен отговор по конкретните случаи.

Застраховане и презастраховане

Надзорната дейност, която управление „Застрахователен надзор" осъществява върху дейността на поднадзорните лица, се изразява в контрол върху дейността им за спазване изискванията на Кодекса на застраховането (КЗ), актовете по неговото прилагане, както и актовете на Европейската комисия по прилагане на Директива 2009/138/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2009 г. относно започването и упражняването на застрахователна и презастрахователна дейност (Платежоспособност II).

Дистанционният надзор през 2023 г. е базиран на годишни и периодични справки и отчети на застрахователите и презастрахователите, застрахователните групи, Гаранционния фонд, и застрахователните брокери представени в КФН в съответствие със задълженията за отчетност пред надзорния орган съгласно изискванията на чл. 126 от КЗ и чл. 311, ал. 3 от КЗ, както и на изискваната допълнителна информация за определени сфери от тяхната дейност.

Във връзка с влизане в сила от 01.01.2023 г. на Международния стандарт за финансово отчитане 17 – "Застрахователни договори", който е задължителен за застрахователите и презастрахователите със седалище в Република България, бяха приети изменения в Наредба № 53 от 23.12.2016 г. за изискванията към отчетността, оценката на активите и пасивите и образуването на техническите резерви на застрахователите, презастрахователите и Гаранционния фонд. В тази връзка беше приета и нова структура, форма и съдържание на надзорната отчетност съгласно Заповед № 988/16.12.2022 г. В допълнение, в началото на 2023 г. е актуализирано Приложение Б от Общия наръчник за дистанционен надзор, а именно Наръчник за дистанционен надзор за дейността на застрахователите и презастрахователите, приет със Заповед № З-76/22.03.2023 г. на председателя на КФН.

В следствие на наблюдаваните значително по-високи нива на инфлация спрямо тези през последните години и становището на EIOPA относно инфлацията от 19.12.2022 г. е изискано от (пре)застрахователите да осигурят адекватно ниво на техническите резерви, оценка на активите и отговорно и разумно тарифиране. В допълнение към прилаганите от страна на (пре)застрахователите стрес тестове за анализ на чувствителността, които следва да бъдат част от извършваната собствена оценка на риска и платежоспособността, през 2023 г. бе изискано да бъдат приложени и общи за всички макроикономически сценарии и

пазарни шокове, чиито резултати да бъдат представени в КФН като част от надзорния доклад за извършена собствена оценка на риска за 2023 г. През разглеждания отчетен период бяха предприети действия по изискване и проверка на предоставената информация за използваните от застрахователните дружества методи за оценка на инфлационните процеси и коригиране на подадените данни при необходимост.

По отношение на застрахователите и презастрахователите, прилагащи режима Платежоспособност II, в хода на текущия дистанционен надзор беше изискана и анализирана информацията в получените надзорни доклади за извършена от страна на застрахователите собствена оценка на риска и платежоспособността, както и нейното съответствие с разпоредбите на Делегиран Регламент 2015/35 и Насоките на Европейския орган по застраховане и професионално пенсионно осигуряване. В тази връзка, през периода бяха изпратени писма с искане на допълнителна информация, необходими корекции, както и отправени препоръки за повишаване на качеството на надзорните доклади.

По отношение на застрахователите без право на достъп до единния пазар, през 2023 г. беше извършвана проверка относно достатъчността на размера на собствените средства за покритие на гаранционния капитал и спазване на изискванията за платежоспособност към края на всяко тримесечие.

Също така, извършван беше преглед и проверка на представените от застрахователните и презастрахователни дружества програма за дейността, отчет за платежоспособност и финансово състояние, редовен надзорен отчет и на надзорния доклад за резултатите от оценка на съвкупните нужди по отношение на платежоспособността по отношение съответствие на информацията с Насоките на Европейския орган по застраховане и професионално пенсионно осигуряване. Изпратени бяха писма до застрахователи с препоръки за допълване на част от тези отчети.

През 2023 г., след дистанционна проверка на данните в получените периодични справки и отчети по Заповед № 988/16.12.2022 г. и Платежоспособност II от застрахователите и презастрахователите и извършване на количествен и качествен анализ бяха изготвени надзорни доклади за съответните отчетни периоди. При необходимост бяха изисквани корекции на данните в справките и отчетите, както и допълнителна информация по отношение на:

- характер и качествен анализ на отделни категории активи и задължения от баланса по Платежоспособност II и от Отчета за финансовото състояние съгласно Заповед № 988/16.12.2022 г.;
- наличие на несъответствие и консистентност между информацията, подавана в отделните справки;
- несъответствия в политики и вътрешни правила на застрахователи;
- сключени презастрахователни договори;
- резултати от прилагани стрес сценарии;
- извършвана от застрахователите дейност в други държави членки при условията на правото на установяване и свободата на предоставяне на услуги;

Получени и разгледани бяха вътрешни политики, процедури и правила на застрахователите, в съответствие с изискванията на Наредба № 71 за изискванията към системата на управление. В резултат бяха изпратени писма до застрахователи относно констатирани недостатъци и/или непредставени изискуеми документи.

Дистанционният надзор на застрахователите включва и проверка на достатъчността на заделените технически резерви. В тази връзка, през 2023 г. беше извършена проверка на представени от застрахователите калкулации и допускания, изготвени бяха становища по отношение на мотивирани искания на застрахователите за заделяне на резерв за възникнали, но непредявени претенции съгл. чл. 92, ал. 1 от Наредба № 53 и съответно издадени решения за одобрение на метод за образуване на резерв за възникнали, но непредявени претенции.

В допълнение бяха изготвени и следните справки:

- обобщени данни за общозастрахователния, животозастрахователния и презастрахователния пазар на база на справки и отчети по Заповед № 988/16.12.2022 г. и по Директива Платежоспособност II към края на 2022 г. и съответните тримесечия на 2023 г.;
- обобщени данни на тримесечие за максималния размер на техническата лихва за изчисление на премиите и откупната стойност съгласно чл. 86, ал. 11 от Наредба № 53 от 23.12.2016 г.;
- обобщени данни и справка по рискова група и дял на застрахователите за съответния период на 2023 за застраховка „Гражданска отговорност на автомобилиста“ по данни от Гаранционен Фонд, както и обобщена и публикувана пазарна информация за размера и броя на изплатените и предявени претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите.;
- подготвени и публикувани статистически данни за общозастрахователния, животозастрахователния и презастрахователния пазар на база на представените годишни одитирани справки и отчети по Наредба 53 и Регламент (ЕС) 2015/2450.

Разгледан беше представеният от Гаранционния фонд за одобрение от КФН проект на годишен бюджет за 2024 г. и съпътстващите документи към него. Изготвено беше предложение за одобрение на проекта на годишен бюджет на ГФ за 2024 г.

Разгледани са документите по постъпило от ГФ предложение относно определяне размера на вноските за Гаранционния фонд по чл. 554, т. 1 от КЗ във „Фонда за незастраховани МПС“ и вноската по чл. 563, ал. 2, т. 3 от КЗ в „Обезпечителния фонд“ за 2024 г., както и сроковете за тяхното извършване. Изготвено е предложение за одобрение на предложения размер на вноски.

Бяха разгледани постъпилите в КФН месечни доклади от квесторите на СиВЗК, чийто лиценз за извършване на застрахователна дейност беше отнет през 2017 г. Изготвено беше становище относно приложимостта на МСФО 17 от страна на кооперацията.

През 2023 г., служители на дирекция „Застрахователен надзор“ взеха участие в изготвянето на предложения по постъпили искания за издаване на лиценз за извършване на застрахователна дейност на две нови дружества, получаване на допълнителен лиценз по отделни класове застраховки, както и искането за промяна на статута на застрахователи без право на достъп до единния пазар в застрахователи с право на достъп до единния пазар.

През периода бяха изготвени и съответно включени в предложенията за заседание на Комисията за финансов надзор редица анализи и становища по отношение на постъпили уведомления от застрахователни дружества със седалище в Република България относно намерението им да извършват дейност на територията на други държави членки на ЕС, при условията на свободата на предоставяне на услуги, в т.ч. Република Италия, Република Франция, Кралство Испания, Федерална Република Германия, Република Хърватия и др., както и разширяване на застрахователната дейност по отношение на отделни класове застраховки.

Разгледани са документи по получено заявление за придобиване на непряко квалифицирано участие в капитала на две застрахователни дружества, след съответния анализ на постъпилата информация е взето участие в изготвяне на предложение до членовете на Комисията за финансов надзор.

За периода, на база установени нарушения на нормативната уредба и констатирани нарушения от служители по линия на дистанционен надзор, бяха съставени и връчени 21 акта за установяване на административно нарушение, издаване на 11 бр. решения за принудителна административна мярка и връчени 25 бр. АУАН.

В отчетния период са открити административни производства по издаване на индивидуален административен акт за прилагане на принудителна административна мярка на две застрахователни дружества с основно изискване преструктуриране на инвестиционния портфейл.

По отношение на извършване на риск базиран надзор на база одобрената от КФН рамка на оценка на риска по Платежоспособност II, през 2023 г. беше извършен количествен и качествен анализ на всяко застрахователно и презастрахователно дружество с цел изготвянето на индивидуална оценка на риска съгласно Наръчник за дистанционен надзор на застрахователните и презастрахователни предприятия. С цел извършване на по-детайлна преценка, допълнително бяха изискани и анализирани вътрешни документи на застрахователите, доклади на актюерската функция, съгласно чл. 272 от Делегиран Регламент (ЕС) 2015/35, план за бъдещи управленски действия и др. В резултат на извършените анализи бяха изготвени оценки, като всеки застраховател и презастраховател е категоризирани по скала с четири категории (1 - нисък риск; 2 - среден към нисък риск; 3 - среден към висок риск и 4 - висок риск). Резултатите от анализите са отразени в Годишния надзорен план за 2024 г., който се състои от всички мерки, които се планират спрямо всеки застраховател и презастраховател въз основа на преглед, основан на риска.

През 2023 г. продължиха да се извършват надзорните действия по отношение дейността на застрахователните дружества по застраховка „Гаранции“. Изискано беше регулярно представяне на конкретна по съдържание информация, с цел осъществяване на текущия надзор по този клас застраховки, извършване на анализ и изготвяне на доклади на тримесечна база.

По отношение участие в надзорни колегиуми - във връзка с обмяна на информация между надзорните органи и участие в надзорни колегиуми на застрахователни групи и подназорни лица, през 2023 г. служители на дирекция „Застрахователен надзор“ участваха в проведените през годината срещи на надзорните органи на международни

застрахователни групи, в които КФН участва. Участието се осъществяваше по покана на място или под формата на конферентни разговори. В допълнение, беше осъществявана и регулярната обмяна на информация между надзорните органи и Комисията за финансов надзор. В допълнение, бяха проведени редица срещи на организирана от EIOPA платформа за сътрудничество между надзорни органи с цел обмен на информация относно дейността и финансовото състояние на дружество, част от застрахователна група, за която КФН е в качеството на групов надзорен орган.

Застрахователни посредници

През годината са извършени общо 705 дистанционни проверки по документи на застрахователни брокери. Прегледаната информация включва годишни и периодични отчети и справки от застрахователните брокери със седалище в Република България, представени в КФН в съответствие със задълженията за отчетност пред надзорния орган съгласно изискванията на чл. 311, ал. 3 от КЗ.

Предприети действия, съгласно подадените справки и отчети чрез Единна информационна система на КФН:

Съгласно чл. 311, ал. 3, т. 1 и 2 от КЗ, застрахователните брокери представят в КФН годишни и шестмесечни справки и отчети – в срок до 31 януари на годината, следваща годината, за която се отнасят, съответно за шестмесечието в срок до 31 юли на съответната година по образец, утвърден със Заповед № З-5 на заместник-председателя, ръководещ управление „Застрахователен надзор“ от 12.01.2024 г. Съгласно разпоредбите, през календарната 2023 г. са извършени 682 дистанционни проверки на подадените справки и отчети чрез онлайн портал „Застрахователен надзор“ от застрахователни брокери, които са извършвали дейност през отчетната 2023 г.

Съгласно последно подадените годишни справки и отчети, 23 застрахователни брокери са избрали да гарантират дейността си със собствени средства съгласно чл. 306, ал. 1 т. 1 от КЗ. Към 31.03.2023 г., като всички са предоставили годишни финансови отчети (ГФО) за предходната 2022 година, в изпълнение на чл. 311, ал. 3, т. 3 от КЗ. В резултат на извършена дистанционна проверка се установи, че и 23-мата застрахователни брокери имат достатъчна капитализация, за да се поддържа постоянно собствен капитал в размер 4 на сто от общия размер на застрахователните премии по застрахователни и/или презастрахователни договори, сключени с неговото посредничество през предходната финансова година, но не по-малко от 40 000 лв. С оглед на това всички застрахователни брокера избрали да гарантиращи дейността си по този начин, отговарят на изискванията на чл. 311, ал. 3, т. 3 от КЗ.

Действия по актуализиране на информацията във формите за подаването на периодичните справки на застрахователните брокери:

Съгласно публикуваните ежемесечни списъци на застрахователите от държави членки на ЕС, заявили намерение да извършват дейност на територията на Република

България при условията на свободата на предоставяне на услуги, ежемесечно се предприемат действия по актуализирането на кодовете във формата за попълването на справки подавани през електронния портал на КФН от застрахователните брокери, за приложение 2.3. Застрахователно посредничество за застрахователи по общо застраховане и 2.7. Застрахователно посредничество за животозастрахователи.

В края на отчетния период са дадени кодове на 452 застрахователи, заявили намерение да извършват дейност на територията на Република България при условията на свободата на предоставяне на услуги.

Корекции в информацията във водения от комисията Регистър на застрахователните агенти:

С цел осигуряването и коректността на данните в регистъра на застрахователните агенти и посредници, предлагащи застрахователни продукти като допълнителна дейност, воден от КФН, през отчетния период са подадени 10 индивидуални корекции, свързани със сливане на дружества, в следствие на грешно подадени данни, прехвърляне на информация от ЮЛ към ЕТ, изчистване на дублирани записи и др.

Извършени дистанционни проверки във връзка с постъпили жалби и сигнали:

През отчетния период, са извършени 2 дистанционни проверка във връзка с постъпили в КФН жалби, съдържащи твърдения за извършване на застрахователно посредничество, в нарушение на изискванията на КЗ и на актовете по прилагането му.

В резултат на извършените проверки е установено следното:

- Лице без регистрация за застрахователен посредник е публикувало на интернет страницата на дружеството, извършването на дейност свързана с извършване на застрахователно посредничество, в нарушение на чл. 298 от КЗ, за което е съставен АУАН.
- На дружеството е дадено предписание да се премахнат използваните думи, свързани с извършване на застрахователно посредничество, в рекламираната възможност за сключването на застраховка. Изпълнението е осъществено в дадения срок.
- От прегледа на предоставената информация и документи, във връзка със сключен договор за застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд, за който жалбоподателката посочва, че преди сключването на застрахователния договор посредникът не е предоставил изискуемата преддоговорна информация, е установено че договорът е подписан лично и от двете страни, към които е приложена пълната изискуемата преддоговорна информация по застраховката.

Предприети последващи действия в резултат на извършвани проверки на място на застрахователни посредници:

В резултат на установените нарушение на разпоредбите на КЗ при извършваните проверки на място, през 2023 г. са поставени под мониторинг за период от три месеца, два застрахователни брокера, със следните предписания:

- да представя ежемесечно в КФН детайлно месечно извлечение от клиентска сметка, удостоверяваща изпълнението на разпоредбата на чл. 306, ал. 1, т. 2 от КЗ;
- да представя ежемесечно в КФН пълна и коректна справка за сключени полици по задължителна застраховка „Гражданска отговорност на автомобилистите, удостоверяваща изпълнението на чл. 337, ал. 2, от КЗ за превеждано в полза на застрахователя на полученото плащане на премия или вноска по застраховка в законоустановените срокове, а именно един месец след получаване на плащането, а за задължителните застраховки по чл. 461, т. 1 и 2 - в срок до 5 работни дни от получаване на плащането.

Същите са изпълнили предписанията към датата на настоящия отчет и са подали регулярно изискваните справки за периода за които се отнасят, като след проверката на същите не са установени неизпълнения на законовите разпоредби.

Предприети действия във връзка с публикувани предупреждение и очакванията на EIOPA във връзка с разпространението на застрахователните продукти:

Във връзка с отправеното предупреждение от Европейският орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA) към застрахователите и банките (действащи като разпространители на застрахователни продукти) относно установени потенциални пазарни рискове, свързани с разпространението на застрахователни продукти за кредитна защита, през 2023 г. са отрити дистанционни проверки до всички застрахователи и банки разпространяващи в Р България застрахователни продукти за кредитна защита (CPI), продавани чрез банки (действащи като застрахователни посредници).

Въз основа на получените писма от застрахователите и банките, относно извършваната от тях оценка на ситуацията на пазара на CPI на национално ниво, както и предприетите/планираните действия във връзка с Предупреждението на EIOPA към застрахователите и банките (действащи като разпространители на застрахователни продукти) за преодоляване на проблемите с високото възнаграждение и конфликтите на интереси от продажбата на застраховки за кредитна защита.

В резултат на извършения анализ на данните обхващащи 8 застрахователни дружества и 9 банки, е изготвен тематичен доклад с предложение за извършването на последващи действия за мониторинг на българския пазар на CPI продуктите предвид необходимостта от извършването на допълнителна оценка на показателите: съотношението цена/качество, ниските нива на коефициента на щетите и високите стойности на комисионните възнаграждения.

Също така, през отчетния период е извършено тематично проучване във връзка с издадената надзорна декларация относно изключенията в застрахователните продукти, свързани с рискове, произтичащи от системни събития - EIOPA-22/419 от 26.08.2022 г.

Извършеното проучване и последващата оценка има за цел да определи дали приложимите изключения от покритие по предлаганите на българския пазар застраховки са точни и ясни, както за потенциални, така и за съществуващите клиенти, като се вземат предвид характеристиките на целевия пазар и нивото на разбиране на застрахователните продукти и тяхното ниво на финансова грамотност. Също така, ако рисковете, произтичащи от системно събитие, станат незастраховаеми или има ограничена яснота относно това дали тези рискове са покрити или не, производителите на застрахователни продукти правят оценка на условията и обхвата на покритие, като вземат предвид нуждите, целите и характеристиките на идентифицирания целеви пазар.

Имайки предвид, че в структурата на застрахователния пазар в България доминират автомобилните застраховки с дял от 66%, следвани от застраховки „Пожар и природни бедствия и други щети на имущество“ с 13,4%, е направена извадка от застрахователни дружества, формиращи 80% от общия премиен приход по застраховки „Пожар и природни бедствия и други щети на имущество“. Застраховките покриват/изключват рискове свързани с пандемии, явления, свързани с изменението на климата, или кибератаки, които имат потенциала да бъдат системни събития, съгласно надзорната декларация.

Резултатите от извършвания преглед на общите и специалните условия, и основните информационни документи на покритите/ изключени рискове на предлаганите на българския пазар застраховки „Пожар и природни бедствия и други щети на имущество“, свързани със системни събития обхванати в надзорната декларация, при които е обърнато внимание на сложността на продукта и неясната формулировка в застрахователните договори, са представени в доклад.

Като последващи действия е предвидено при осъществяваната надзорна дейност от страна на КФН ще бъде извършван периодичен мониторинг, както върху имуществените застраховки, така и върху други застрахователни продукти, доколкото включват в покритията/изключенията си рискове, имащи характера на системни събития. По линия на проверките на застрахователните дружества и застрахователните посредници ще се наблюдават политиките за разпространение на продукти и взаимодействието между участниците, както и поведението на застрахователните посредници при предлагането на продуктите на ползвателите на застрахователни услуги.

Предприети действия по принудително заличаване на застрахователни посредници в резултат на извършени дистанционни проверки:

В резултат на извършени проверки на застрахователни посредници са установени основания за заличаване на 3 застрахователни брокера от регистъра. Основанията са както следва:

- липса на информация за поддържането на задължителна застраховка „Професионална отговорност“;
- когато е престанал да извършва дейността си за повече от 6 месеца;

- неплащане на изискуеми и ликвидни парични задължения към КФН във връзка с дейността като застрахователен брокер.

Предвид горепосочените основания е предложено на Комисията да вземе решение за откриване на административно производство по заличаване от регистъра на застрахователните брокери.

Допълнително пенсионно осигуряване

Дистанционният надзор по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване се осъществява в две основни направления - ежедневен и периодичен надзор. Извършва се и мониторинг на интернет-страниците на пенсионноосигурителните дружества (ПОД).

Ежедневният надзор се осъществява на база на ежедневно получаваните от ПОД справки за дейността на фондове за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО) и от банките-попечители за дейността на ФДПО и на фондовете за извършване на плащания (ФИП). Към края на всеки месец от ПОД се получава и детайлна информация за активите на ФИП. През 2023 г. са извършени 12 400 ежедневни проверки. При извършваните проверки се следи за законосъобразността на сключваните сделки с активите на фондовете, в т.ч. спазването на законовите ограничения, на забраните при инвестиране на активите на фондовете, на притежаваните инвестиции в един емитент, на начина на извършване на оценката на активите и правилното им отразяване от ПОД и по регистрите на банките - попечители. При осъществявания ежедневен надзор върху дейността на пенсионните фондове се следи и за правилното отчисляване на инвестиционната такса и удръжката от всяка осигурителна вноска във фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване, изменението на стойността на нетните активи, правилното определяне на броя дялове, съответстващ на постъпилите и изтеглени суми, както и правилното изчисляване на стойността на един дял. По отношение на фондовете за извършване на плащания се следи и за правилното отчисляване на таксата по чл. 201, ал. 1, т. 3 от КСО. Резултатите от ежедневия надзор са отразявани в ежедневни формуляри, в аналитичните месечни доклади за дейността на всяко ПОД и управляваните от него фондове, както и ad hoc в доклади и докладни записки.

Периодичният надзор се осъществява на база месечни и годишни финансови отчети и справки за дейността на ПОД и управляваните от тях фондове. През 2023 г. са извършени общо 780 проверки, в т. ч. 130 проверки на представените финансови отчети и справки за дейността на ПОД и 650 проверки на представените финансови отчети и справки за дейността на фондовете. На база информацията от финансовите отчети и справки се изчисляват и анализират нормативните и общи финансови показатели за дейността на ПОД и управляваните от тях фондове. Чрез нормативно определените показатели ежемесечно се следи за законосъобразното осъществяване на дейността на ПОД. Нормативно определените показатели са собствени средства и граница на платежоспособност на ПОД, ликвидност на ПОД и управляваните фондове, отчислена инвестиционна такса за ПОД от ДПФ и от ДПФ по ПС, такса управление от осигурителните вноски на ДПФ и на ДПФ по

ПС, резерв за гарантиране на минималната доходност за фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване и резерв за гарантиране на брутните вноски (за универсалните пенсионни фондове). Ежемесечно се анализира ръстът на активите и на осигурените лица във ФДПО, инвестициите и доходността на ФДПО, както и ръстът на активите, пенсионерите и лицата получаващи разсрочени плащания, и инвестициите във ФИП. Общите финансови показатели се изчисляват и анализират на годишна база. Тези показатели са свързани, както с дейността на ПОД - собствен капитал, активи, приходи и разходи на ПОД, така и с дейността на управляваните фондове - активи, участници, инвестиции и доходност (само за ФДПО).

През годината са извършвани и ежемесечни проверки на електронните страници на ПОД във връзка със спазването на разпоредбите на КСО и на Наредба № 61 от 27.09.2018 г. за изискванията към рекламните и писмените информационни материали и страниците в интернет на пенсионноосигурителните дружества. Периодично (10-то число на месеца, следващ тримесечието) се проверява и публикуването на информацията за обема и структурата на инвестициите по видове активи и емитенти на финансови инструменти. През годината е извършена и проверка на интернет страниците на всички ПОД относно публикуването на одитираните годишни финансови отчети на дружествата и управляваните от тях фондове, както и останалата изискуема информация, съгласно чл. 190, ал. 2 от КСО. При извършените през годината проверки не са констатирани съществени пропуски или несъответствия.

През 2023 г. се извършиха проверки за наличие на групи по смисъла на КСО и спазване на количествените ограничения по отношение на емитентите, представени в инвестиционните портфейли на фондовете, управлявани от четири ПОД. Резултатите от проверките са обективирани в четири доклада, видно от които не са установени нарушения на КСО.

През годината е изготвен доклад, обобщаващ изразените мнения в докладите на съвместните одитори на финансовите отчети на ПОД и на управляваните фондове за годината, завършваща на 31.12.2022 г. и техните констатации, съгласно издадените от тях доклади за договорени процедури във връзка с проверката по реда на чл. 187, ал. 3, т. 2 от КСО. На база констатациите на одиторите и извършените допълнителни проверки е изпратено писмо до двете одиторски дружества, извършили проверка и заверка на ГФО на едно ПОД във връзка с установени грешни, както и липсващи констатации. Изготвен е и доклад, обобщаващ констатациите на одиторите на ПОД, съгласно издадените от тях доклади за договорени процедури във връзка с изискванията на чл. 187, ал. 3, т. 3 от КСО за проверка на съответствието на системата за управление с изискванията на КСО и актовете по прилагането му. На база констатациите на одиторите не се наложи предприемането на надзорни действия.

През отчетната 2023 г. продължи осъществяването на засилен мониторинг върху три ПОД по отношение на предприетите от тях действия за събиране на просрочени вземания на ФДПО, свързани с притежавани облигационни емисии и с отдавани под наем инвестиционни имоти, включително лихви за забава, предвид надзорното съблюдаване полагането на дължимата грижа при управлението на средствата на осигурените лица. През

годината е извършван анализ на регулярно представяната информация, като резултатите от него са обективирани в доклади. В резултат на анализа на получаваната информация през годината, са изпращани писма до дружествата, с които са изисквани допълнителни документи и информация, както и извършване на определени действия.

През отчетната 2023 г. са извършвани междинни изчисления на постигнатата от ФДПО доходност към произволни дати с цел определяне на риска от непостигане на минималната доходност и рисковете по отношение на нейното покриване съгласно нормативните изисквания.

В съответствие с Наръчника за прилагане на надзор, основан на риска спрямо ПОД и управляваните от тях фондове през годината на база извършвани селекции са анализирани изготвените от независимите оценители оценки на определени имоти, собственост на ФДПО. На база извършените анализи са изготвяни доклади относно спазване на изискванията на чл. 10 от Наредба № 9 от 19.11.2003 г. на КФН, като през годината не са установявани нарушения.

В съответствие с Наръчника за прилагане на надзор, основан на риска спрямо ПОД и управляваните от тях фондове през годината е извършвана комплексна оценка на рисковия профил на всяко пенсионноосигурително дружество към края на всяко тримесечие. През годината нямаше значителни промени в рисковия профил на дружествата. Към края на 2023 г. шест дружества попадат в диапазоните за нискорисков профил, а останалите четири в диапазона за среднорисков профил, с включена рискова премия за системна значимост. Ако не бъде взета в предвид рисковата премия за системна значимост, към края на годината девет ПОД се определят като нискорискови и само едно със среднорисков профил.

През отчетната година служители от управлението, участваха активно в работни срещи и извършваха тестове на прототипи във връзка с изграждането на Единна информационна система за нуждите на КФН.

3.2. Проверки на място

Инвестиционни посредници

През изминалия отчетен период с оглед необходимостта от изготвяне на план за извършване на проверки на място на инвестиционните посредници и банките – инвестиционни посредници е направена оценка на риска с определяне на рисков рейтинг на инвестиционните посредници и банките – инвестиционни посредници, притежаващи лиценз за предоставяне на инвестиционни услуги и извършване на инвестиционни дейности. Във връзка с оценка на влиянието при оценка на риска е направено разделение на инвестиционните посредници, банките - инвестиционни посредници и техните клонове, като от гледна точка на очаквано влияние (въздействие) върху пазара на инвестиционни услуги и съобразно компетенциите на КФН е направено допускането, че за лицата, в категориите клонове на инвестиционни посредници и клонове на банки - инвестиционни посредници няма да се определя рисков рейтинг и съответно няма да бъдат включени в планирането на проверките на място през 2023 г. За целите на извършване на оценка на

риска от инвестиционните посредници и банките – инвестиционни посредници е изискана нарочна информация чрез изпращане на писмо, към което е приложен въпросник различен за инвестиционните посредници и банките – инвестиционни посредници.

С цел определяне стойността на присъщия риск са анализирани следните направления за инвестиционните посредници, като на всяко от тях е присъдено определено относително тегло за конкретните рискове: пруденциален риск; риск от поведение; дистанционен надзор; период от последна проверка; административни мерки. По отношение на банките - инвестиционни посредници направленията са следните, като отново същите са с определено относително тегло: риск от поведение; дистанционен надзор; период от последна проверка; административни мерки.

При формирането на относителни дялове за определянето на дела на различните направления, съответно отделните коефициенти, са отчетени стратегическите цели на Европейския орган за ценни книжа и пазари и съответни надзорни действия. Във всяко едно от направленията са отчетени изрично посочени фактори, на които е придадено относително тегло. В резултат на изчисленията по фактори и направления е формиран краен общ коефициент, даващ числов израз на степента на риск на всяко поднадзорно лице в определена група. На база на този числов показател на риска е изготвен годишният план за проверки.

През 2023 г. са приключени 5 броя общи планови проверки на място на инвестиционни посредници, открити през предходен период. В рамките на извършените проверки са съставени актове за установяване на административни нарушения. Всички проверки са приключени с връчване на констативни протоколи до проверяваните поднадзорни лица, като са отправени препоръки за спазване на приложимото законодателство и привеждане на дейността на лицата в съответствие с него.

През 2023 г. са открити 4 броя проверки на поднадзорни лица. С оглед начина на планиране на проверките, същите са обособени на 3 планови и 1 извънпланова, а в зависимост от обхвата на проверките - на 3 общи (комплексни) и 1 тематична. Всички общи проверки на поднадзорни лица обхващат дейността на дружествата за спазване от тяхна страна на изискванията на ЗПФИ, ЗППЦК и нормативните актове по тяхното прилагане, както и приложимите европейски регламенти. Тематичната проверка обхваща дейността на дружеството за спазване от негова страна на изискванията на разпоредбите на чл. 82, ал. 5, 6, 12 и 13 от Закона за пазарите на финансови инструменти и чл. 19, ал. 2 и 3 и чл. 43 от Наредба № 50 от 30.03.2022 г. за капиталовата адекватност и ликвидността на инвестиционните посредници.

В хода на извършваните проверки са изпратени 73 броя искания за предоставяне на информация по проверките и 18 броя писма за разкриване на банкова информация.

В резултат на извършените проверки на място и отправените към поднадзорните лица препоръки се извършва последващо наблюдение и анализ на изпълнението на тези препоръки.

Предприятия за колективно инвестиране

Целта на проверките на ПКИ е установяване спазването на приложимата нормативна уредба по отношение организацията на дейността им съобразно издадения от КФН лиценз. През изминалата година са провеждани както пълни проверки, в които обект на инспекция е цялата дейност, извършвана от проверяваното дружество, така и тематични, където обхватът на проверката е отделно звено или дейност, извършвана от поднадзорното лице. В случаите, при които УД/ЛУАИФ предоставя допълнителните услуги, обект на проверките е и спазването на изискванията по отношение на дейността по управление на портфейли и по предоставяне на инвестиционни консултации относно финансови инструменти. Проверките са осъществени с оглед установяване спазването на приложимото законодателство по отношение на осъществяваната от дружествата дейност, а именно ЗДКИСДПКИ, ЗППЦК, ЗПФИ, ЗКФН и нормативните актове по тяхното прилагане, както и приложимите европейски регламенти. По отношение на установените в хода на извършените проверки нарушения, несъответствия с нормативните изисквания или с добрите пазарни практики са предприети и съответните надзорни действия, а именно ангажиране на административнонаказателната отговорност на отговорните лица, отправяне на препоръки за привеждане на дейността в съответствие с изискванията, за отстраняване на констатирани пропуски и слабости, както и изискване на конкретна информация, която да бъде представяна на надзорния орган за определен период от време. В хода на извършените пълни планови проверки на място е осъществена и проверка на дейността на банките депозитари с оглед установяване съответствието ѝ с нормативните изисквания.

През 2023 г. с връчването на констативни протоколи са приключени откритите през 2022 г. 3 проверки, от които 1 извънпланова тематична и 2 планови проверки.

През 2023 г. са открити общо 5 проверки на място, от които 2 пълни планови на УД и управляваните от тях КИС и 3 тематични проверки. Две от тематичните проверки са извънпланови. С връчването на констативни протоколи през 2023 г. са приключени 2 от откритите през отчетния период тематични проверки. По отношение на третата тематична проверка и извършените две пълни проверки са изготвени 3 доклада за резултатите от тях. През следващия отчетен период предстои приключването на 3 от проверките, открити през отчетната година.

В резултат на констатираното при извършените проверки на място са отправени общо 40 броя препоръки и 2 обръщане на внимание. Като последица от извършените проверки на място и отправените на поднадзорните лица препоръки се извършва наблюдение и анализ на изпълнението на тези препоръки. В рамките на извършените през годината анализи на действията, предприети и извършени във връзка с отправени препоръки, са изпратени писма до съответните дружества, с които са изискани допълнителни документи и/или информация, като крайният резултат, който се цели, е привеждане в пълно съответствие на дейността на поднадзорното лице с нормативните изисквания и добрите практики. Резултатите от извършените анализи на предприетите от УД действия по изпълнение на препоръки, отправени вследствие на извършени проверки на място, се обективират в нарочни доклади, като в тази връзка през отчетната 2023 г. година са изготвени 5 доклада.

Дружества със специална инвестиционна цел

Дружествата със специална инвестиционна цел са специфичен вид акционерни дружества, получили лиценз съгласно ЗДСИЦДС за извършване на определен тип дейност, а именно секюритизация на недвижими имоти или секюритизация на вземания. В тази връзка проверката обхваща: от една страна - дейността на дружеството като АДСИЦ, а от друга - изпълнението на задълженията в качеството му на публично дружество. В този смисъл, обект на проверка са, както спазването на ЗДСИЦДС, така и на ЗППЦК и нормативните актове по неговото прилагане. Целта на проверката на АДСИЦ е да се изследват отношенията с обслужващите дружества и тяхната дейност, отношенията с банката-депозитар, сключените от дружеството договори, направените инвестиции, източниците на финансиране на дейността на АДСИЦ, разпределянето на печалбата, съхранението и инвестирането на свободните парични средства, инвестициите в специализирани дружества, общите годишни разходи за управление, разкриването на регулирана информация, провеждането на общи събрания на акционерите, както и всички вътрешни документи, свързани с дейността им.

През 2023 г. продължава работата по две открити предходни години общи планови проверки на АДСИЦ.

Застраховане и презастраховане

През 2023 г. бяха открити общо 12 бр. проверки на място, както следва:

- 3 общи проверки върху дейността на общо застрахователните дружества за спазване разпоредбите на Кодекса за застраховането, актовете по неговото прилагане, както и на актовете на Европейската Комисия по прилагането на Директива 2009/138/ЕО, от които едната е приключена през отчетния период. В резултат на приключената обща проверка на място на застраховател са отправени някои от следните препоръки и предписания:
- 1 обща проверка на застраховател, в резултат на която е приложена административна мярка за привеждане на дейността на ръководителите на ключови функции на застрахователя в съответствие с нормативните изисквания и актуализиране на всички вътрешни документи в съответствие с нормативните изисквания, установени в Кодекса за застраховането, Наредба № 71 от 22 юли 2021 г. и Делегиран регламент (ЕС) 2015/35 на Комисията от 10.10.2014 г. за допълнение на Директива 2009/138/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно започването и упражняването на застрахователна и презастрахователна дейност (Платежоспособност II). Допълнително са отправени препоръки и предписания относно изменение на Общи и специални условия и надзорната отчетност в съответствие с нормативните изисквания.
- 5 тематични проверки върху дейността на застрахователните дружества за спазване разпоредбите на Кодекса за застраховането, актовете по неговото прилагане, както и на актовете на Европейската Комисия по прилагането на Директива 2009/138/ЕО, от които

едната е приключена през отчетния период. В резултат на приключената обща проверка на място на застраховател са отправени някои от следните препоръки и предписания:

- 1 тематична проверка на застраховател по отношение на инвестиции, презастраховане и технически резерви по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, с цел установяване на съответствие с разпоредбите на Кодекса за застраховането, актовете по неговото прилагане, както и на актовете на Европейската Комисия по прилагането на Директива 2009/138/ЕО. В резултат на проверката беше отправено следното:
- да актуализира рисковия апетит на дружеството и да измени инвестиционната си политика, като бъдат включени конкретни параметри за инвестиции в свързани лица, както и количествени ограничения за тях;
- да предприеме необходимите действия по преструктуриране на инвестиционния си портфейл, който да бъде приведен в съответствие с изменената политиката за управление на инвестиционния риск, както и да изпълнява изискванията на чл. 124 от КЗ относно принципа на благоразумния инвеститор;
- да предприеме действия по значително увеличаване на дела/процента на провизиране на задълженията, различни от техническите резерви;
- да попълва коректно количествените образци по Платежоспособност II, като спазва указанията на Регламент за изпълнение (ЕС) 2015/2450;
- да актуализира политиката за отпускане на заеми, като същата следва да гарантира изпълнение на изискванията на Регламент 2015/35 и Наредба №71 от 22.07.2021 г.;
- да преразгледа като цяло принципите на обезценка на активите съгласно Методиката за прилагане на МСФО 9, тъй като същите са базирани на вътрешен рейтинг, съгласно който сделките от свързани лица са с най-ниска обезценка. В допълнение, дружеството следва да преразгледа и процента на очаквани кредитни загуби, съобразно времевата структура на вземанията, като приложи максимално консервативен подход;
- да адаптира модела си за калкулация на най-добрата прогнозна оценка на премийния резерв;
- да извършва регулярно обратно тестване на предположенията спрямо опита (практическите резултати), съгласно изискванията на Делегиран регламент 2015/35, и при необходимост да адаптира използваните предположения и модели, така че те да отразяват опита на дружеството;
- да изготви План на бъдещите действия на управителните органи, който да бъде приет от административния, управителния или надзорния орган на застрахователя в изпълнение на чл. 23 от Делегиран регламент (ЕС) 2015/35;
- да изготви методология и процедура за установяване на това, дали даден презастрахователен договор прехвърля по същество застрахователен риск, като предвиди такъв стандарт/критерий за прехвърляне на риск, който да е достатъчно надежден и устойчив, така че да послужи за достоверна оценка относно квалифицирането на даден

презастрахователен договор като такъв, който прехвърля и застрахователен риск, а не само финансов риск;

- 1 тематична проверка на застраховател по отношение на инвестиции и пазарен риск в капиталовото изискване за платежоспособност, технически резерви и дейността по презастраховане по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, за целите на изискванията по Платежоспособност II, и вътрешни политики, правила и процедури, както и практическия процес относно уреждането на застрахователни претенции в Република Полша, с цел спазване на разпоредбите на КЗ, актовете по неговото прилагане, както и на актовете на Европейската комисия по прилагането на Директива 2009/138/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2009 година относно започването и упражняването на застрахователна и презастрахователна дейност. В резултат на проверката бяха отправени едни от следните препоръки:
- да актуализира рисковия апетит и да измени инвестиционната си политика, като бъдат включени конкретни параметри за инвестиции в свързани лица, както и количествени ограничения за тях;
- да предприеме необходимите действия по преструктуриране на инвестиционния си портфейл, който да бъде приведен в съответствие с изменената политиката за управление на инвестиционния риск, както и да изпълнява изискванията на чл. 124 от КЗ съгласно принципа на благоразумния инвеститор;
- да актуализира политика за отпускане на заеми, като същата следва да гарантира изпълнение на изискванията на Регламент 2015/35 и Наредба №71 от 22.07.2021 г.; да преразгледа като цяло принципите на обезценка на активите съгласно Методиката за прилагане на МСФО 9, тъй като същите са базирани на вътрешен рейтинг, съгласно който сделките от свързани лица са с най-ниска обезценка;
- да попълва коректно количествените образци по Платежоспособност II, като спазва указанията на Регламент за изпълнение (ЕС) 2015/2450;
- да спазва изискванията на чл. 165 - 167 от Делегиран регламент (ЕС) 2015/35 във връзка с изчислението на подмодула на лихвения риск застрахователят следва;
- да стресира всички активи, които се включват в изчислението на подмодула на риска от пазарна концентрация като рисковите фактори, които прилага за тях трябва да са в съответствие с изискванията на чл. 185-187 от Делегиран регламент (ЕС) 2015/35;
- да извърши изчисление на ефекта от бъдещите комисионни като част от бъдещите премии за линия бизнес „Гражданска отговорност за моторни превозни средства по алтернативен метод, който да отразява реалните договорености и условия на действащите презастрахователно договори, както и всички парични потоци. Същият подход да бъде приложен и за другите линии бизнес;
- да извършва регулярно обратно тестване на предположенията (в т.ч. дял на презастрахователите в премийните резерви) спрямо опита (практическите резултати) съгласно чл. 264 на Делегиран регламент 2015/35, и при необходимост, да адаптира използваните предположения и модели, така че те да отразяват опита на дружеството;

- да използва условията на актуално действащите презастрахователни договори, покриващи моделираните бъдещи задължения, за моделиране на презастрахователните възстановявания в бъдещите парични потоци на премиите и претенциите;
- да разглежда възстановяванията от презастраховане на база парични потоци, за да се вземат предвид „всички възможни бъдещи резултати“, които може да повлияят на презастрахователната оценка;
- отговорният актюер да изготви предложение до Съвета на директорите (СД) на застрахователя относно процедурите, които ще бъдат извършени за повишаване качеството на използваните и налични данни;
- да изготви План на бъдещите действия на управителните органи, който да бъде приет от административния, управителния или надзорния орган на застрахователя в изпълнение на чл. 23 от Делегиран регламент (ЕС) 2015/35;
- да изготви методология и процедура за установяване на това, дали даден презастрахователен договор прехвърля по същество застрахователен риск, като предвиди такъв стандарт/критерий за прехвърляне на риск, който да е достатъчно надежден и устойчив, така че да послужи за достоверна оценка относно квалифицирането на даден презастрахователен договор като такъв, който прехвърля и застрахователен риск, а не само финансов риск;
- да предвиди в Процедурата за работа в отдел „Международна ликвидация щети“ към дирекция „Ликвидация на щети общо застраховане“ както отделните етапи в производството по ликвидация на претенции, предявени на основание сключени от дружеството договори на територията на Полша, така и конкретните срокове за изпълнението им;
- да предвиди и да изиска в информационната система „Varyon“ да се съдържат точни и актуални данни, като при преотваряне на претенция и заделяне на резерв по нея задължително да се прикачва съответното доказателство, обусловило необходимостта от подновяване работата по съответната претенция.
- 1 тематична проверка на застрахователен холдинг по отношение на системата на управление и платежоспособността, с цел установяване на съответствие с разпоредбите на Кодекса за застраховането, актовете по неговото прилагане, както и на актовете на Европейската Комисия по прилагането на Директива 2009/138/ЕО. В резултат на проверката е препоръчано следното:
- да предприеме действия по актуализиране на вписаните в ТРРЗЮЛНЦ наименования на дружествата, чиито акции са апортирани в капитала на „Евроинс Иншурънс Груп“ АД;
- да извърши извънредна оценка относно спазването на изискванията за квалификация и надеждност, и за ограничаване конфликта на интереси по отношение на лицата, които осъществяват ключовите функции съгласно чл. 20, ал. 4 от Наредба № 71;
- да представи информация по чл. 9, ал. 2 от Наредба № 71 по какъв начин ще гарантира избягването на конфликт на интереси, който би могъл да произтече от съвместяването на различни длъжности и функции от едни и същи лица, както и

информация по чл. 16, ал. 1, т. 5 от Наредба № 71 относно мерките за ограничаване на риска за надеждното и разумно управление на дейността;

- да приеме управленска и организационна структура съгласно изискванията на чл. 77, ал. 1, т. 1 от КЗ и чл. 6 от Наредба № 71;
- да актуализира органиграмата съобразно изискванията на чл. 268, пар. 1 от Делегиран Регламент (ЕС)2015/35 и чл. 9, ал. 3 от Наредба № 71;
- да спазва изискванията на чл. 30, ал. 2 от Наредба № 71, като следва да извършва редовни стрес-тестове и тестове за прехвърлимостта на средствата в различните предприятия в рамките на групата;
- да представи резултатите от детайлния преглед и допълнителна формализация относно уреждането на подходящи механизми за контрол дали всяко предприятие в рамките на групата спазва всички относими към него изисквания по отношение на вътрешното управление;
- да предвиди гаранции, че всяко предприятие в рамките на групата получава достатъчна информация относно общите цели и рискове на групата, включително като се предвиди по-детайлен ред за комуникиране на общите рискове на ниво група, определени от компетентните органи на дружеството;
- да получава навременна информация относно рисковете, произтичащи от структурата на групата, в това число информация за факторите, определящи рисковете, включително като предвиди и изискване за изготвяне на доклади, оценяващи общата структура на групата, дейността на отделните субекти в рамките на групата и спазването от тяхна страна на одобрената стратегия;
- да представи резултатите от детайлното картографиране на всички рискове и подобрението на общата структура за управление на риска на ниво Група и на ниво отделно дъщерно дружество, което да отразява и изискванията на чл. 79 и чл. 81 от Наредба № 71;
- да предприеме действия за промяна и усъвършенстване на системата на управление на равнище група, включително да изисква от актюерската функция на равнище група да предоставя информацията в чл. 53, ал. 3 от Наредба № 71;
- да приеме стратегия за информационната и комуникационната сигурност (ИКТ), политика за информационната сигурност, включително процедури и мерки за информационна сигурност, политика за непрекъснатостта на ИКТ;
- да приеме собствени политики за управление на ликвидния риск, на риска, свързан с подписваческата дейност и заделянето на техническите резерви, политика за оперативен контрол, включително правила и процедури за изпълнение и отчитане дейността, политика за вътрешен контрол, политика за предотвратяването на конфликт на интереси, политика за аутсорсинг, политика за възнагражденията, политика относно изискванията за квалификация и надеждност, политика за вътрешен одит на лицата съобразени с изискванията на Наредба № 71;
- да изготви детайлен анализ на признаването и оценката на отсрочените данъчни активи съгласно чл. 15 от Делегирания регламент (ЕС) 2015/35, на ефекта върху групово

КИП, както и на ефективната наличност за покриване на груповото капиталово изискване за платежоспособност съгласно чл. 330 от Делегирания регламент (ЕС) 2015/35;

- да представи в КФН преизчислението на КИП на пазарния риск, като се съобрази с всички изисквания на Делегиран регламент (ЕС) 2015/35;
- да включва всички относими експозиции на активите, които подлежат на шок, при изчислението на лихвения риск;
- да включва всички относими експозиции на пасивите, които подлежат на шок, при изчислението на лихвения риск;
- да представи в КФН преизчислението на подмодула на лихвения риск, като се съобрази с всички изисквания на чл. 165 - 167 от Делегиран регламент (ЕС) 2015/35;
- да включва в изчислението на имуществения риск и да стресира само тези експозиции, които са чувствителни към нивото или волантилността на пазарните цени на недвижимата собственост;
- да включва в изчислението на риска, свързан с лихвения спред и да стресира само тези експозиции на активите и финансовите инструменти (придобити от дружеството), които са чувствителни към промени в нивото или волантилността на кредитните спредове над срочна структура на безрисковия лихвен процент;
- да включва в изчислението на риска от пазарна концентрация и да стресира само тези експозиции на активите и финансовите инструменти (придобити от дружеството), които са относими само за този подмодул;
- да представи преизчислението на модула на риска от неизпълнение от страна на контрагента, като се съобрази с всички изисквания на с чл. 189 т. 2 и т. 3 от Делегиран регламент (ЕС) 2015/35;
- да представи преизчислен модул на подписваческия риск в общото застраховане, като се съобрази с изискванията на Делегиран регламент (ЕС) 2015/35;
- да представи в КФН писмена обосновка на начина на формиране на подмодул на риска от прекратяване в общото застраховане;
- да представи коригиран риска от отпадане в рамките на здравно застрахователния, различен от животозастраховането, подписвачески риск, в съответствие с чл. 150 на Делегиран Регламент 2015/35;
- да представи в КФН преизчислен операционния риск, като вземе предвид всички относими предписания препоръки по останалите модули на КИП;
- да представи изцяло преизчислен КИП, като се съобрази с всички предписания и препоръки;
- да извърши анализ относно прилагането на Насока 21 Минимално консолидирано групово капиталово изискване за платежоспособност (долна граница на груповото капиталово изискване за платежоспособност) от Насоките относно груповата платежоспособност на EIOPA (EIOPA-BoS-14/181).
- 1 съвместна тематична проверка на застраховател, извършена по искане на Надзорен орган от държава членка на ЕС относно обработването на застрахователни претенции на дейността при условията на свободата за предоставяне на услуги.

- 4 проверки на животозастрахователни дружества с оглед спазване изискванията на Закона за мерките срещу изпирането на пари и Правилника за прилагането на Закона за мерките срещу изпирането на пари, от които две приключени през отчетния период. На дружествата не са отправени препоръки и предписания, но след приключване на едната е връчен акт за установяване на административно нарушение на основание чл. 106, ал. 5 от ЗМИП.

През 2023 г. бяха приключени 3 проверки, открити през предходната година, от които 2 общи и една тематична проверка по Кодекса за застраховането, Закона за мерките срещу изпирането на пари и Правилника за прилагането на Закона за мерките срещу изпирането на пари. В резултат на приключените проверки са отправени някои от следните препоръки и предписания:

По отношение на проверките на застрахователите по Кодекса за застраховането

- 1 обща проверка на застраховател с цел спазването на разпоредбите на КЗ, актовете по неговото прилагане, както и на актовете на Европейската комисия по прилагането на Директива 2009/138/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2009 година относно започването и упражняването на застрахователна и презастрахователна дейност (Платежоспособност II) (Директива 2009/138/ЕО). На застрахователя е отправено следното:
- да приведе в съответствие органиграмата с управленската и организационна структура на дружеството и да включи в нея имената на лицата, заемащи ръководни длъжности;
- да предвиди адекватни механизми, гарантиращи надеждното прилагане на мерките за разкриване и избягване на конфликт на интереси, респ. изпълнението на чл. 146, ал. 3 от КЗ в указания срок;
- да предприеме коригиращите мерки и решения, относно ефективността на системата на управление, като например, назначаване на повече персонал, прехвърляне на служители в рамките на предприятието, аутсорсинг и др., с оглед изпълнението на заложените в КЗ и Наредба № 71 правомощия и задължения;
- да предприеме действия по изменение на всички общи и специални условия, така че същите да са в съответствие с нормативните изисквания;
- за целите на адекватното определяне на необходимите технически резерви и за целите на тяхното разумно оценяване, т.е. не подценяване и не надценяване, дружеството следва да съобразява изискванията на законодателството в областта;
- да преценява целесъобразността на използвания подход за оценка на премийните резерви чрез неговото сравнение с други възможни методи за оценка като изборът на подходящия метод следва да бъде обоснован;
- при изчислението на най-добрата прогнозна оценка на премийния резерв и резерва за претенции следва да включва в изчислението си размера на разходите за

управление на инвестициите, съгласно чл. 31, пар. 1, б. „б” от Делегиран регламент (ЕС) 2015/35;

- да се извършва задълбочен анализ през показателя за GSM („обща допустима граница на безопасността“) на оценката на законовите резерви към отчетна дата и нейната адекватност, включително чрез анализ на развитието на този показател във времето, нетипични девиации и/или анализ на неговата волатилност за съществени линии бизнес;
- да подобри процеса на валидиране на входните параметри при калкулиране на добавката за риск;
- да изготвя подробна информация и документи, от които да бъде видно извършеното обратно тестване на предположенията за най-добрата прогнозна оценка на премиен резерв и резерв за претенции спрямо опита;
- да изготви методология и процедура за установяване на това, дали даден презастрахователен договор прехвърля по същество застрахователен риск като предвиди такъв стандарт/критерий за прехвърляне на риск, който да е достатъчно надежден и устойчив, така че да послужи за достоверна оценка относно квалифицирането на даден презастрахователен договор като такъв, който прехвърля и застрахователен, а не само финансов риск;
- да спазва чл. 189 от Делегиран регламент (ЕС) 2015/35 като за целите на изчислението на риска от неизпълнение от страна на контрагента да има предвид вярното определяне на експозициите от тип 2;
- 1 тематична проверка на застраховател по отношение на общи и специални условия, дейността по уреждане на претенции, дейността по управление на жалби, пазарно поведение, инвестиции и технически резерви, с цел установяване на съответствие с разпоредбите на Кодекса за застраховането, актовете по неговото прилагане, както и на актовете на Европейската Комисия по прилагането на Директива 2009/138/ЕО. На застрахователя е отправено следното:
- да предприеме действия по изменение на общите, специални и технически условия по конкретни видове застраховки, на индивидуални рискови застраховки, както и на вътрешните правила за дейността по уреждане на претенции по застрахователни договори така че същите да са в съответствие с нормативните изисквания и да не застрашават правата на ползвателите на застрахователни услуги;
- да измени и преразгледа продуктите на ниво група с цел коригиране на рисковете и привеждането им в необходимите норми, така че да продължат да отговарят на интересите, целите и характеристиките на целевия пазар;
- да предприеме действия по преразглеждане на създадените продукти за кредитна защита, така че да гарантира, че продуктите предлагат стойност на целевия пазар, включително чрез балансиране на ползите както за посредника, така и за създателя на застрахователния продукт с ползите за целевия пазар;
- да предоставя документ - „Предоговорена информация при разпространение на застрахователни продукти“, съдържащ информацията съгласно изискванията на чл. 324 и чл. 326 от КЗ, преди сключването на всеки застрахователен договор;

- да представи подробна информация за това каква доходност се трансферира към клиента, разбивка какви разноски се удържат, а също и възстановяват ли се отбивите от такси и комисионни на клиента, в съответствие с правилата на застрахователя за нормативно съответствие;
- да изготви План на бъдещите действия на управителните органи, който да бъде приет от административния, управителния или надзорния орган на застрахователя в изпълнение на чл. 23 от Делегиран регламент (ЕС) 2015/35;
- да изготви и приложи методология за оценка на риска от прекратяване в здравното застраховане, различно от животозастраховане и да я приложи за целите на установяване на техническите провизии по Платежоспособност II;
- да преразгледа застрахователен продукт - групова рентна застраховка „Живот“ и да внесе промени в същия, така че да отговаря на изискванията на чл. 349, ал. 1 от КЗ;
- да попълва коректно количествените образци по Платежоспособност II, като спазва указанията на Регламент за изпълнение (ЕС) 2015/2450.

По отношение на проверки на място във връзка със ЗМИП:

1 проверка на застраховател, на когото е отправено следното:

- да съблюдава документите, удостоверяващи извършената проверка, задължително да съдържат информация за датата и часа на извършване на предприетите действия, както и имената и длъжността на лицето, което ги е извършило;
- да прилага справка от съответния регистър, видно от която да стават ясни вписаните данни по партидата на клиента за действителните им собственици физически лица (вписвания на основания чл. 63, ал. 1 и 4 ЗМИП), както и по безспорен начин от наличните документи да се установява противоречивата информация, в случай че бъде установена такава.

В следствие на извършените през годината проверки на място на застрахователни дружества са съставени 11 акта за установени общо 21 броя административни нарушения, като най-често срещаните нарушения са свързани с непроизнасянето по претенции за изплащане на застрахователни обезщетения в законоустановените срокове.

Застрахователни посредници

През 2023 г. са извършени общо 35 проверки на място на застрахователни посредници, от които 25 в изпълнение на утвърдения с докладна записка № ДЗ-157/ 08.03.2023 г. годишния план за 2023 г. за проверки на място на застрахователните посредници за спазването на КЗ и подзаконовите нормативни актове по неговото прилагане, 7 от проверките е в изпълнение на утвърдения с докладна записка № ДЗ-369 / 04.05.2023 г. годишен план за извършване на проверки на място на застрахователни брокери за спазването на изискванията на ЗМИП, ЗМФТ и ППЗМИП и 3 извън планови проверки по постъпили жалби и сигнали.

Извършените 25 пълни планови проверки на дейността на застрахователните посредници обхващат проследяване спазване изискванията на Кодекса за застраховането и на актовете по прилагането му и предотвратяване извършването на закононарушения, проверка на разпространението на застрахователни продукти и на лицата, извършващи предложения и сравнения на същите. В обхвата на извършените проверки се следи за изискванията, свързани с предоставянето на преддоговорната информация предоставяна на ползвателите на застрахователните услуги, гарантирането на дейността им и сроковете за отчитане на събраната от посредниците застрахователна премия и др.

В резултат на проверките, 7 от тях са приключили с установени нарушения, за което са съставени общо 12 бр. АУАН за установени 20 административни нарушения, както следва:

- 4 бр. АУАН за установени 4 административни нарушения на чл. 301, ал. 2 от КЗ;
- 3 бр. АУАН за установени 6 административни нарушения на чл. 325, ал. 1 и ал. 2 от КЗ;
- 4 бр. АУАН за установени 9 административни нарушения на чл. 337, ал. 2, изр. първо от КЗ;
- 1 бр. АУАН за установено 1 административно нарушение срещу трето лице, за нарушение на чл. 296, ал. 4 във връзка с ал. 1, връзка с чл. 294, ал. 1 и чл. 286, ал. 3 от КЗ.

В резултат на проверките са отправени следните предписания

на застрахователни брокери:

- да бъде коригирана или допълнена преддоговорната информация за разпространителя на застрахователни услуги по чл. 325 от КЗ;
- да бъдат публикувани „Правила за разглеждане на жалби на ползватели на застрахователни услуги“ на подържаната от посредника интернет страницата;
- да бъдат представени документи удостоверяващи необходимите знания и умения и квалификация на служителите, непосредствено заети с дейностите по разпространение на застрахователни, така че да изпълняват задачите и задълженията си адекватно;
- да бъде превеждано в полза на застрахователя полученото плащане на премия или вноска по застраховка в законоустановените по чл. 337, ал. 2 от КЗ, а именно един месец след получаване на плащането, а за задължителните застраховки по чл. 461, т. 1 и 2 - в срок до 5 работни дни от получаване на плащането;
- да коригира предоставените маркетингови съобщения на интернет страницата на застрахователния брокер свързани с професионалните знания и опит, с актуалните данни за дружеството, така че информацията да е вярна, ясна и да не е подвеждаща;
- да представи подробни писмени обяснения и информация дали изискуемата преддоговорна информация преди сключването на застрахователния договор ще бъде изпращана посредством имейл към всяко предложение за застраховка, осъществено чрез подадена заявка за оферта през интернет страница или ще бъдат публикувани на сайта, както и в какъв срок;
- да спазва разпоредбата на чл. 325а, ал. 7 от КЗ преди сключването на всеки застрахователен договор по раздел II на приложение № 1 от КЗ;

- да уведомява в 7-дневен срок КФН за всички нововъзникнали факти и обстоятелства, които подлежат на вписване в регистъра на комисията съгласно разпоредбата на чл. 311, ал. 2 от КЗ във връзка с чл. 311, ал. 1, т. 1. от КЗ във връзка с чл. 27, ал. 1, т. 4 от Наредба 15 от 5.05.2004 г. за воденето и съхраняването на регистрите от Комисията за финансов надзор и за подлежащите на вписване обстоятелства.

на застрахователни агенти:

- да бъде извършено вписване във водения от КФН регистър на основание чл. 30, ал. 1, т. 12 от ЗКФН от застрахователя по партидата на застрахователен агент на избрания начин за гарантиране дейността на дружеството съгласно сключения договор за застрахователно агентство;
- да се извършат необходимите корекции във водения от КФН, като се коригират вписаните класове застраховки във водения от КФН регистър на основание чл. 30, ал. 1, т. 12 от ЗКФН, за които застрахователния агент няма право да посредничи;
- да бъде предоставена цялата изискуема преддоговорна информация на интернет страницата на застрахователния агент, при предлагането за сключването на онлайн застраховки.

При 7 от извършените планови проверки обхватът на проверките е по отношение спазване разпоредбите предвидени в Закона за мерките срещу изпирането на пари, в актовете по неговото прилагане и в Закона за мерките срещу финансирането на тероризма, и Правилника за прилагане на Закона за мерките срещу изпирането на пари. Извършените проверки са приключили без актове за установени административни нарушения.

В резултат на извършените 3 извънпланови проверки във връзка с постъпилите жалби и сигнали са съставени 8 АУАН за установени 12 административни нарушения на разпоредбите на КЗ, както следва:

Във връзка с евентуално нерегламентирано използване от застрахователения брокер на бланки на застрахователя и изтичане на търговска информация, на застрахователя е обърнато внимание, че следва да разполага с ефективна система за вътрешен контрол, обхващаща посочените в сигнала процеси.

В резултат на извършената проверка и установените констатации, срещу застрахователения брокер са съставени 4 акта за 6 установени нарушения:

- на разпоредбите на чл. 301, ал. 2 от КЗ, поради липсата на договор уреждащ отношенията между ползвателя на застрахователни услуги и застрахователния брокер;
- на разпоредбите на чл. 325, ал. 1 от КЗ и чл. 325, ал. 2 от КЗ, поради непредоставянето на изискуемата преддоговорна информация за застрахователния брокер към ползвателите на застрахователните услуги преди сключването на застрахователен договор и ако е необходимо при неговото изменение или подновяване застрахователния посредник;
- на чл. 337, ал. 2, от КЗ поради не превеждано в полза на застрахователя на полученото плащане на премия или вноска по застраховка в законоустановените срокове, а

именно един месец след получаване на плащането, а за задължителните застраховки по чл. 461, т. 1 и 2 - в срок до 5 работни дни от получаване на плащането;

- за две нарушения на чл. 304, ал. 4 от КЗ, поради извършването на дейност по разпространение на застрахователни продукти от служители на застрахователния брокер без да са преминали обучение от професионална организация по чл. 304, ал. 5 от КЗ;
- във връзка с постъпила жалба, относно извършване на застрахователно посредничество от страна на застрахователен брокер, в нарушение на изискванията на КЗ и на актовете по прилагането му, са съставени 3 АУАН за установени 5 нарушения:
- на разпоредбите на чл. 301, ал. 2 от КЗ поради липсата на договор уреждащ отношенията между ползвателя на застрахователни услуги и застрахователния брокер;
- на разпоредбите на чл. 325а, ал. 1, изр. първо от КЗ, поради неизпълнение на изискването да постави въпроси към ползвателя на застрахователни услуги и въз основа на информацията, предоставена от него, да определи неговите изисквания и потребности, както и да му предостави обективна информация относно застрахователния продукт в разбираема форма, така че да му даде възможност да вземе информирано решение;
- за 3 броя нарушения на разпоредбата на чл. 306, ал. 1, т. 2 от КЗ, поради използване на създадената клиентска сметка на застрахователния брокер не само за превеждане на застрахователните премии за застрахователя и застрахователните обезщетения или суми за ползвателя на застрахователни услуги.

Допълнително пенсионно осигуряване

В изпълнение на Годишната програма за осъществяване на проверки на място в пенсионноосигурителните дружества и в банките-попечители през 2023 г. (за спазване на законодателството в областта на допълнителното пенсионно осигуряване) са открити 3 общи проверки на място, като едната стартира в края на годината и не е приключила. При общите проверки се следи за спазването на разпоредбите на КСО и на подзаконовите нормативни актове по прилагането му във връзка с осъществяването на цялостната дейност на пенсионноосигурителните дружества и управляваните от тях фондове.

В началото на отчетната година е връчен констативният протокол от приключилата в края на 2022 г. тематична проверка на място. При проверката не са установени нарушения. Във връзка с извършената проверка на дружеството са дадени 26 препоръки за подобряване на дейността.

При извършените през 2023 г. 2 общи проверки в ПОД за спазване на законодателството в областта на допълнителното пенсионно осигуряване не са установени нарушения. В констативните протоколи от извършените проверки на ръководството на едното ПОД са дадени 7 препоръки за подобряване на дейността, а на другото са дадени 12 препоръки.

За осъществяване на проверки на място в ПОД за спазване на законодателството в областта на мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма от дирекция „Осигурителен надзор“ през 2023 г. е открита 1 обща проверка на място. При тези проверки се следи за спазване изискванията на нормативните актове, уреждащи мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма.

През 2023 г. са изготвяни доклади въз основа на извършени анализи на предприети от ПОД действия по изпълнение на дадените препоръки при извършени проверки на място. В резултат на извършените анализи през годината са изпращани писма до дружествата, с които са изисквани допълнителни документи и информация.

3.3. Правоприлагане

Правна дейност

През 2023 г. няма издадени наказателни постановления от председателя на КФН.

През отчетната 2023 г. е влязло в сила 1 брой наказателно постановление, издадено от председателя на КФН през 2021 г., на стойност 10 000 лв.

През отчетната 2023 г. няма отменени наказателни постановления, издадени от председателя на КФН.

Общата стойност на наложените санкции с НП, издадени от председателя на КФН през предходни години (до 2020 г.), които към края на 2023 г. са във фаза на съдебно обжалване, е в размер на 24 000 лв.

Таблица 21. Правоприлагане през 2023 г. (председател на КФН)

	Съставени АУАН (бр.)	Издадени НП (бр.)	Стойност на влезли в сила НП (лв.)	Открити производства по ПАМ (бр.)	Решения за прилагане на ПАМ (бр.)
Инвестиционни посредници, ЦД, БФБ и други лица					
КИС, УД, АДСИЦ, ПД и др. емитенти			10 000		
Общозастрахователни дружества					
Животозастрахователни дружества					
Застрахователни брокери					
Застрахователни агенти/лица, извършващи дейност като застрахователни агенти, без да са вписани в регистъра на КФН					
Гаранционен фонд,					

НББАЗ					
Пенсионноосигурителни дружества/представляващи ги лица					
Други ЮЛ и ФЛ					

Инвестиционна дейност

В ежедневната си дейност служителите от управление „Надзор на инвестиционната дейност“ прилагат широк спектър от нормативни актове, обхващащи превенцията срещу изпирането на пари и финансирането на тероризъм, дейността на капиталовия пазар, защита правата на ползвателите на финансови услуги, акционерите в публични дружества и инвеститорите. Правната рамка е очертана както от националното законодателство, посредством закони и подзаконови нормативни актове, така и от европейските нормативни актове с пряко приложение.

През 2023 г. от служители на управление „Надзор на инвестиционната дейност“ са съставени и връчени 205 акта, с които са образувани производства във връзка с 263 административни нарушения, производствата по които са от компетентността на заместник-председателя, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“.

По 37 от образуваните през 2023 г. преписки, касаещи 42 нарушения, производствата са прекратени, а по 48 от производствата, касаещи 62 нарушения, са сключени споразумения с нарушителите на обща стойност 226 450 лв.

За същия период са издадени 85 НП*, с които са наложени административни наказания в размер на 659 000 лева във връзка с извършени 97 нарушения.

Таблица 22. Правоприлагане през 2023 г.

	Установени нарушения (бр.)	Наложени наказания (бр.)	Влезли в сила административни наказания (бр.*)
Инвестиционни посредници	99	56	110
КИС, УД, АДСИЦ, ПД и др. емитенти, както и техни представляващи	150	95	170
Други ЮЛ и ФЛ	14	8	30

*Бележка: Броят на издадените и влезлите в сила наказания за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени въз основа на АУАН от предходната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Така посочената обобщена информация ще бъде разгледана в следващото изложение подробно в зависимост от поднадзорните лица с посочване на предприетите действия и приключване на образуваните административнонаказателни производства:

Инвестиционни посредници

В резултат на извършвания всеобхватен дистанционен надзор и проверките на място, през 2023 г. са установени административни нарушения както на националното, така и на европейското законодателство. Установени са нарушения на разпоредбите на ЗПФИ, ЗМИП, Наредба № 23 и Наредба № 38. Установените нарушения на европейското законодателство са на Регламент (ЕС) 596/2014, Регламент (ЕС) 600/2014 и Делегиран регламент 2017/565.

През 2023 г. по отношение на инвестиционни посредници са съставени 45 акта за установяване на административни нарушения (АУАН) във връзка с извършени 99 деяния, за които административнонаказателните производства са от компетентността на заместник-председателя, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“.

През 2023 г. са издадени 25 НП от заместник-председателя, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, като предвид шестмесечния срок по чл. 34, ал. 3 от ЗАНН, част от тези НП са във връзка с производства, образувани през предходната година. С издадените НП са наложени имуществени санкции и глоби в общ размер на 228 000 лв. за извършени 37 административни нарушения.

Стойността на НП, издадени през отчетния период и влезли в сила към 20.03.2024 г., възлиза на 11 000 лв. и към същата дата няма съдебни производства, които да са приключили с отменителни решения във връзка с образувани срещу инвестиционни посредници административнонаказателни производства.

Към 20.03.2024 г. в процес на съдебно обжалване са 21 от издадените през 2023 г. наказателни постановления във връзка с 31 извършени нарушения, като общата стойност на административните наказания е в размер на 216 000 лв.

През отчетния период с инвестиционни посредници са сключени 6 споразумения, касаещи 19 извършени административни нарушения. Със сключените споразумения, с последиците на влязло в сила наказателно постановление, са наложени административни наказания в размер на 23 450 лева, които своевременно са платени от нарушителите.

През 2023 г. са прекратени 20 от образуваните по отношение на ИП административнонаказателни производства, като по 13 от тях нарушителите са предупредени, че при повторно извършване на нарушение от същия вид, представляващо маловажен случай, същите ще бъдат санкционирани. Останалите 7 производства са прекратени на основание чл. 54 от ЗАНН.

През отчетния период са установени нарушения на различни видове нормативни актове – регламенти, закони и наредби. Основен дял от извършените нарушения заемат деянията, касаещи непредставяне на пълен и прецизен отчет на КФН за сключена сделка или представяне на такъв след изискуемия срок, в нарушение на чл. 26, § 1 от Регламент (ЕС) 600/2014. В същото време са установени и значителен брой нарушения на ЗМИП, свързани с липса или непълна идентификация на клиенти от инвестиционните посредници преди установяване на делови отношения с тях. Отчитат се и инцидентни нарушения на ЗПФИ, Регламент (ЕС) 596/2014 и Делегиран регламент 2017/565, както и на Наредба № 23 и Наредба № 38.

Таблица 15. Най-чести нарушения от ИП, извършени през 2023г.*

Вид и основание на нарушението	Установени нарушения (бр.)	Наложени наказания (бр.)
Непредставяне на пълен и прецизен отчет за сключени сделки (чл. 26, § 1 от Регламент 600/2014)	25	7
Нарушения във връзка с идентификация на клиенти и действителните им собственици, както и проверка на идентификацията им съгласно изискванията на ЗМИП (чл. 54, чл. 55 и чл. 60 от ЗМИП)	11	15
Неправилна оценка на клиентски активи и дялове на КИС във връзка с изискванията на Наредба № 23 (чл. 4 и чл. 6 от Наредба № 23)	12	7

*Бележка: Броят на установените нарушения не съответства на броя наложени наказания, тъй като срокът за приключване на образуваните административнонаказателни производства е 6-месечен, съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания

През отчетния период по отношение на „БФБ“ АД и „Централен депозитар“ АД не са съставяни АУАН, както и не са налагани административни наказания.

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа, както и представляващите ги физически лица

През 2023 г. са съставени общо 119 АУАН на публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа, както и на представляващи ги физически лица, като с тях са установени 121 нарушения.

През отчетния период от заместник-председателя, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, са издадени 52 наказателни постановления, като предвид шестмесечния срок по чл. 34, ал. 3 от ЗАНН, част от тези НП са издадени въз основа на АУАН, съставени през предходната година. С посочените НП са наложени имуществени санкции и глоби в общ размер на 375 000 лв.

Част от издадените наказателни постановления, а именно 27% (14 бр.) от тях са обжалвани от адресатите им по съдебен ред. Намаленият брой на съдебните производства може да се отдаде на мащабните изменения в ЗАНН в сила от края на 2021 г., които дадоха възможност на нарушителя да заплати наложената глоба или имуществена санкция в намален размер, а именно 80% от сумата, с което издаденото наказателно постановление влиза в сила. Останалите 38 бр. от издадените през 2023 г. НП, с които са наложени административни наказания за общо 262 000 лева, са влезли в сила, без да са обжалвани от

нарушителите. Към 20.03.2024 г. след обжалване е отменено 1 НП, издадено в отчетния период, стойността на административното наказание по което е 2 000 лева.

Стойността на НП, издадени в отчетния период и в процес на съдебно обжалване към 20.03.2024 г., възлиза общо на 111 000 лева и касае 13 извършени нарушения.

През отчетния период с публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа, и представляващите ги физически лица са сключени 36 споразумения, касаещи 36 извършени административни нарушения. Със сключените споразумения, с последиците на влязло в сила наказателно постановление, са наложени административни наказания в размер на 152 600 лева, които своевременно са платени от нарушителите.

През 2023 г. са прекратени 44 от образуваните по отношение на тази категория поднадзорни лица административнонаказателни производства, като по 33 от тях нарушителите са предупредени, че при повторно извършване на нарушение от същия вид, представляващо маловажен случай, същите ще бъдат санкционирани. Останалите 11 производства са прекратени на основание чл. 54 от ЗАНН

Със съставените и връчени през 2023 г. АУАН преимуществено са констатирани нарушения на ЗППЦК. С тях са установени нарушения, свързани със задълженията за разкриване на регулирана информация на КФН и обществеността, а именно непредоставяне в законоустановения срок на годишен финансов отчет на индивидуална или консолидирана основа, шестмесечен финансов отчет на индивидуална или консолидирана основа и на публично уведомление на индивидуална или консолидирана основа за финансовото състояние на дружеството.

Таблица 16. Най-чести нарушения от ПД, АДСИЦ и други емитенти на ценни книжа, извършени през 2023 г.*

Вид и основание на нарушението	Установени нарушения (бр.)	Наложени наказания (бр.)
Непредставяне на регулирана информация на годишна и тримесечна индивидуална и консолидирана основа (чл. 100б, ал. 8, чл. 100е, ал. 1 и ал. 2, чл. 100н, ал. 1 и 2, чл. 100о, ал. 1 и 2, чл. 100о[1], ал. 1 и 2 от ЗППЦК)	75	49
Непредставяне на декларация за имуществени и делови интереси в срок (чл. 20 от ЗДСИЦДС)	10	8
Недекларираме на законовоопределени обстоятелства в срок след избиране на член на управителен или контролен орган в ПД (чл. 114б от ЗППЦК)	7	13

*Бележка: Броят на установените нарушения не съответства на броя наложени наказания, тъй като срокът за приключване на образуваните административнонаказателни производства е 6-месечен, съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Управляващи дружества, колективни инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране, както и представляващите посочените лица

През 2023 г. са съставени 29 АУАН във връзка със същия брой извършени нарушения от УД. През изминалата година няма съставени актове на физически лица, представляващи посочените дружества. Наблюдава се намаляване на броя установени нарушения спрямо предходния отчетен период.

Съществен брой от извършените нарушения касаят извършване на дейност извън лиценз, липса на реквизити в потвърждение за изпълнение на поръчка. Установени са и нарушения, свързани с неподдържане на минимални ликвидни средства в определен размер, липса на изискуема информация в шестмесечни отчети на КИС и др.

През отчетния период са издадени общо 7 НП от заместник-председателя, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, като предвид шестмесечния срок по чл. 34, ал. 3 от ЗАНН, част от тези НП са по АУАН, съставени през предходната година. С издадените НП са наложени имуществени санкции в общ размер на 51 000 лв. Всички цитирани НП са влезли в сила по реда на чл. 64, б. „б“ от ЗАНН, предвид което към 20.03.2024 г. няма отменени НП или такива в процес на съдебно обжалване.

През отчетния период не са сключвани споразумения с поднадзорните лица от тази категория.

Във връзка с 4 от съставените през предходната година АУАН производствата са прекратени през 2023 г. на основание чл. 28 от ЗАНН, като в отчетния период няма издадени резолюции за прекратяване на основание чл. 54 от ЗАНН.

Таблица 25. Най-чести нарушения от УД и УД, в качеството на управляващи КИС, извършени през 2023 г.*

Вид и основание на нарушението	Установени нарушения АУАН (бр.)	Наложени административни наказания (бр.)
Извършване на дейност извън обхвата на притежавания лиценз (чл. 86, ал. 6 от ЗДКИСДПКИ, в ред. до ДВ, бр. 85 от 2023 г.)	8	1
Липса на реквизити в потвърждение за изпълнение на поръчка (чл. 66, ал. 7 от Наредба № 44)	10	предвид шестмесечния срок по чл. 34, ал. 3 от ЗАНН, през отчетния период не са издавани НП
Нарушения, свързани с неподдържане на минимални ликвидни средства в определен размер (чл. 153, ал. 2 от Наредба № 44)	5	предвид шестмесечния срок по чл. 34, ал. 3 от ЗАНН, през отчетния период не са издавани НП

*Бележка: Броят на установените нарушения не съответства на броя наложени наказания, тъй като срокът за приключване на образуваните административнонаказателни производства е 6-месечен, съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Други физически и юридически лица, извършили нарушения на законодателството, уреждащо инвестиционната дейност

През 2023 г. са съставени 12 АУАН във връзка с 14 нарушения, производствата по които са от компетентността на заместник-председателя, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“.

Установени са разнообразни по вид нарушения, от което може да се направи извод, че не се наблюдава трайност в поведението на лицата, а се касае по-скоро за инцидентно неизпълнение на предвидени законови задължения. Извършени са нарушения на чл. 114б, чл. 145 и чл. 166 от ЗППЦК, чл. 40, ал. 4 от ЗПФИ, както и няколко манипулации на пазара съгласно чл. 15 от Регламент (ЕС) 596/2014.

През отчетния период е издадено 1 НП във връзка с извършено административно нарушение на чл. 145, ал. 1 от ЗППЦК, с което е наложена имуществена санкция в размер на 5 000 лв. Наказателното постановление не е обжалвано от нарушителя и е влязло в сила.

В същия период с тази категория лица са сключени 6 споразумения, касаещи 7 извършени административни нарушения. Със сключените споразумения, с последиците на влязло в сила наказателно постановление, са наложени административни наказания в размер на 50 400 лева, които своевременно са платени от нарушителите.

През 2023 г. са издадени 3 предупреждения на основание чл. 28 от ЗАНН и са прекратени 2 административнонаказателни производства на основание чл. 54 от ЗАНН.

Таблица 17. Резултати от административно наказателната дейност през 2023 г. (общо за трите управления)

	Стойност на издадени НП (лв.)					
		Стойност на влезли в сила НП[1] (лв.)	Стойност на отменени НП[2] (лв.)	Стойност на НП в процес на обжалване[3] (лв.)	Стойност на сключени споразумения	Стойност на влезли в сила споразумения
Инвестиционни посредници, ЦД, БФБ	228 000	419 000	214 000	289 000	23 450	23 450
КИС, УД, АДСИЦ, ПД и др. емитенти	426 000	857 500	94 000	369 000	152 600	152 600
Общозастрахова-телни дружества	255 500	392 500	57 000	164 000	11 200	11 200
Животозастрахо-вателни дружества	278 500	244 000	0	51 000	4 200	4 200
Застрахователни брокери	5 000	18 000	0	0	9 100	9 100
Застрахователни агенти	1 000	0	0	1 000	0	0
Пенсионноосигурителни дружества	5 000	84 000	20 000	40 000		
Гаранционен фонд, НББАЗ	0	0	0	0	700	700
Други ФЛ и ЮЛ	2 000	30 000	56 000	23 000	53 200	52 500

[1] влезли в сила през 2023 г., независимо от годината на издаване

[2] отменени през 2023 г., независимо от годината на издаване
[3]данни към 20.03.2024 г., независимо от годината на издаване

Таблица 27. Правоприлагане през 2023 г. (общо за трите управления)

	Установени нарушения (бр.)	Наложени наказания с НП* (бр.)	Наложени наказания със споразумения (бр.)	Открити производства по ПАМ (бр.)	Решения за прилагане на ПАМ** (бр.)
Инвестиционни посредници, ЦД, БФБ	99	37	19	0	0
КИС, УД, АИФ, ЛУАИФ, АДСИЦ, ПД и др. емитенти	150	59	36	18	15
Общозастрахователни дружества	211	133	16	27	20
Животозастрахователни дружества	25	162	3	10	6
Застрахователни брокери	32	5	13	3	3
Застрахователни агенти/лица, извършващи дейност като застрахователни агетни, без да са вписани в регистъра на КФН	2	2	0	0	0
Пенсионноосигурителни дружества	8	1			2
Гаранционен фонд, НББАЗ	1	0	1	0	0
Други ФЛ и ЮЛ	17	0	12	0	0

Бележки: *Броят на наложените наказания с НП за определената година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания. **До решение за прилагане на ПАМ се стига, в случай че дружествата не се съобразят с откритото производство по прилагане на ПАМ. При прилагане на ПАМ по реда на КСО не се прилагат разпоредбите на АПК относно обясненията и възраженията на заинтересованите лица.

През 2023 г. са съставени 213 акта за установяване на административни нарушения на поднадзорни на управление „Застрахователен надзор” лица. Със съставените актове са констатирани общо 275 административни нарушения, които са връчени в съответствие с разпоредбата на чл. 18 от Закона за административните нарушения и наказания. Нарушенията са констатирани при извършени проверки на дейността на поднадзорните на КФН лица, както и при разглеждане на жалби на ползватели на застрахователни услуги.

Броят на постъпилите жалби, сигнали и запитвания от ползватели на застрахователни услуги през 2023 г. е 769, който показва намаление в сравнение с постъпилите през 2022 г. 871 жалби. Следва да се посочи, че през последните три години постъпилите в КФН жалби срещу застрахователи и застрахователни посредници се запазва по-нисък в сравнение с предходните три години (2018 г. – 1 664 бр., 2019 г. – 1 111 бр., 2020 г. – 951 бр.). Последното е индикация за повишаване удовлетвореността на гражданите от ползваните застрахователни услуги.

Таблица 18. Най- чести нарушения в сферата на застраховането и презастраховането през 2023 г.

Вид и основание на нарушението	Установени нарушения	Наложени санкции
чл. 108, ал. 1 от КЗ – непроизнасяне на застрахователя по заведена застрахователна претенция в предвидения от КЗ срок от 15 работни дни след представяне на всички относими доказателства	104	204
чл. 108, ал. 6 от КЗ – непредставяне на фактическа и правна обосновка на размера на определеното обезщетение при подадена жалба от ползвател на застрахователни услуги	23	13
чл. 108, ал. 2 от КЗ – непроизнасяне на застрахователя по заведена застрахователна претенция в предвидения от КЗ шестмесечен срок от завеждане на претенцията	18	31
чл. 496, ал. 2 вр. ал. 1 от КЗ - непроизнасяне на застрахователя в предвидения от КЗ тримесечен срок при предявена претенция по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите	14	9
чл. 325 и чл. 325а от КЗ – неспазване на изискванията за предоставяне на информация и съвет на ползвателите на застрахователни услуги при разпространението на застрахователни продукти от страна на застрахователните посредници	12	4
чл. 337, ал. 2 от КЗ - непревеждане в срок на получена застрахователна премия от застрахователен посредник към застраховател	12	10
чл. 290, ал. 2 от КЗ – непредставяне на отговор по жалба от ползвател на застрахователни услуги	3	4
чл. 126, ал. 1 от КЗ – непредставяне в законоустановения срок на тематичните финансови отчети и справки от страна на застрахователите	24	22

Бележки: *Броят на наложените санкции за определената година включва както санкциите, наложени на базата на установени нарушения от същата година, така и санкции, наложени на базата на установени нарушения от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Основните, извършени от застрахователните дружества, нарушения през 2023 г. продължават да бъдат в областта на непроизнасянето по претенции за изплащане на застрахователни обезщетения в законоустановените срокове по чл. 108, ал. 1, ал. 2 и чл. 496 от КЗ. Общият брой на установените нарушения от този вид е 136 бр.

Независимо от факта, че и през 2023 г. продължава да е най-голям делът на установените нарушения за непроизнасяне от страна на застрахователите в предвидените в чл. 108 и чл. 496 от КЗ срокове по заведени претенции за изплащане на застрахователни обезщетения, следва да се отбележи, че и през 2023 г. броят на констатираните нарушения от този вид остава нисък.

Спадът на броя на установените нарушения е показател за ефективността на осъществявания застрахователен надзор и на прилаганите надзорни мерки, в резултат на които се наблюдава подобряване на пазарното поведение на поднадзорните лица и във все по-голяма степен съобразяване на дейността им със законовите изисквания.

Общата стойност на влезлите в сила през 2023 г. НП възлиза на 656 500 лева, като основната част от сумата е начислена във връзка с влезли в сила наказателни постановления, с които е ангажирана административнонаказателната отговорност на общозастрахователните дружества.

Допълнително пенсионно осигуряване

През 2023 г. са съставени 6 акта за установяване на административни нарушения за установени 7 нарушения на разпоредби на КСО. През годината не са издавани наказателни постановления, както и не са сключвани споразумения.

През отчетната година са приложени 2 принудителни административни мерки спрямо две пенсионноосигурителни дружества. С едната от приложените ПАМ пенсионноосигурително дружество е задължено да изплати на лице средства, натрупани по индивидуалната му осигурителна партида в ДПФ, от лични и работодателски вноски. С втората ПАМ пенсионноосигурително дружество е задължено да прехвърли средства на осигурено лице съгласно волята му изразена в заявление за промяна на участие. Принудителните административни мерки са изпълнени от пенсионноосигурителните дружества в определените срокове.

През 2023 г. са влезли в сила 18 наказателни постановления на обща стойност 85 000 лв., като всичките са издадени през предходната 2022 г. През отчетната година са отменени 19 наказателни постановления, всички издадени в предходни години, които са на обща стойност 74 000 лв. Общата стойност на наложените глоби и санкции с НП, издадени през предходни години, които към края на 2023 г. са във фаза на съдебно обжалване е в размер на 58 000 лв.

3.4. Пазарни злоупотреби

Разследване на пазарни злоупотреби

Правната рамка, регламентираща пазарните злоупотреби, обхваща Регламент (ЕС) № 596/2014, ЗПМПЗФИ и актовете по прилагането им.

Съобразно законоустановените функции на КФН, през 2023 г., е осъществяван надзор над търговията с финансови инструменти, допуснати до търговия на места за търговия в Република България. Предприемат се мерки за предотвратяване и разкриване на

сделки и действия с вътрешна информация и пазарни манипулации, и мониторинг на разпространената информация отнасяща се до емитентите. Основните фактори в процеса на анализ на търговията, които се отчитат за всеки финансов инструмент са изменение в цената, обема на изтъргувани акции, броя подадени нареждания и сключени сделки.

В хода на анализа се следи най-вече за изменение от обичайните стойности и трендове на посочените фактори, както и тяхното влияние. Също така, отчитайки характерните особености на търговията по всяка позиция като ликвидност, дълбочина на пазара, брой и обем на сключени сделки, се следи за действия, които отговорят на хипотезите за манипулиране, разписани в чл. 12 от Регламент (ЕС) № 596/2014 и на посочените признаци за манипулиране на пазара на финансови инструменти посочени в Приложението I от същия регламент. При извършвания мониторинг на разпространената информация, отнасяща се до емитенти, допуснати до търговия на регулиран пазар в Република България, се следят, както информационни агенции, чрез които публични дружества разкриват регулирана информация, така и медии и форуми. Проверката на оповестената регулярна информация се състои основно в преценка доколко е ценово чувствителна и ако е такава се проверява дали е налична промяна в обичайната интензивност на търговия по позицията преди оповестяването ѝ.

През отчетния период е извършена 1 проверка относно уведомление за намерение да се отложи разкриване на вътрешна информация, обработени са 4 броя сигнали за нарушения на Регламент (ЕС) № 596/2014 и са извършени 29 броя проверки на доклади относно съмнителни сделки, които представляват злоупотреба с вътрешна информация, манипулиране на пазара или опит за злоупотреба с вътрешна информация или манипулиране на пазара.

През 2023 г. е обменяна информация с Министерството на финансите, както и надзорни органи на други държави.

През отчетния период са съставени общо 14 АУАН във връзка с 24 нарушения на Регламент (ЕС) 596/2014. За разлика от предишната година, когато основен брой нарушения са били за неизпълнение на чл. 17, § 1 от Регламент (ЕС) 596/2014 във връзка с разкриването на вътрешна информация, през 2023 г. превес имат нарушенията, касаещи манипулирането на пазара – чл. 15 и чл. 16 от регламента.

През 2023 г. е издадено 1 наказателно постановление за нарушение на Регламент (ЕС) 596/2014, а именно чл. 17, § 4 от него, с което е наложена имуществена санкция в размер на 5 000 лв. Към 20.03.2024 г. цитираното НП е в процес на съдебно обжалване.

В същия период са сключени 6 споразумения с нарушителите във връзка с неспазване разпоредбите на регламента, като са наложени имуществени санкции на обща стойност 50 400 лв., които са своевременно платени.

Във връзка с 3 съставени АУАН производствата са прекратени през 2023 г. на основание чл. 28 от ЗАНН, като в отчетния период е издадена и 1 резолюция за прекратяване на основание чл. 54 от ЗАНН.

3.5. Специализиран надзор върху инвестиционни посредници и управляващи дружества по прилагане на мерките за превенция на изпирането на пари и финансирането на тероризма

Проверки на място

В съвместните Насоки на ЕНО за рисково базиран надзор е предвидено на база на оценените рискове в съответния подсектор и оценката на риска на всяко поднадзорно лице да се изготвят т.нар. индивидуални и общи планове за надзор. Индивидуалните планове за надзор се съобразяват с рисковия профил на оценявания задължен субект. Въз основа на оценката на риска на сектора и индивидуалните оценки и рисковите профили на задължените субекти се определя общата стратегия за надзор, като се осигуряват ресурси за нейното изпълнение. С цел да се осигури баланса между всички индивидуални надзорни планове, същите се координират в рамките на общ план за надзор.

В зависимост от своя обхват проверките на място биват пълни или тематични проверки. В обхвата на пълните проверки на място се включва проверка на изпълнението на всички изисквания на превантивното законодателство срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма от страна на проверяваното поднадзорно лице. При тези проверки се следи за изпълнението от страна на задължените лица на всички мерки по чл. 3, т. 1-6 от ЗМИП и чл. 3, ал. 1 и 2 от Закона за мерките срещу финансирането на тероризма (ЗМФТ) по реда и при условията на посочените закони и на актовете по прилагането им. С цел ефективно използване на надзорните ресурси и правилното им разпределение в съответствие с установените видове и нива на риск, пълните проверки се осъществяват по изключение, много по-ограничени са като брой в сравнение с тематичните проверки.

Тематичните проверки се насочват към областите с най-висок риск, установени при оценката на риска на национално, секторно и индивидуално равнище. Предвид идентифицираните области с по-висок риск и препоръките на Европейската комисия, отправени към надзорните органи на държавите членки, през 2023 г. са извършени тематични проверки на място, обхващащи следните теми:

1. <u>По отношение на инвестиционни посредници:</u>

- Оценка на риска за бизнеса по чл. 98 от ЗМИП и чл. 60 от ППЗМИП и оценка на риска на индивидуалните делови взаимоотношения и определяне на рисков профил на клиентите при небанковите инвестиционни посредници-включва преглед на оценката на риска по чл. 98 от ЗМИП и чл. 60 от ППЗМИП на задълженото лице и проверка за съответствието ѝ с характера и мащабите на дейността на инвестиционния посредник, както и проверка на определените рискови профили на клиентите и на индивидуалните делови взаимоотношения с тях, доколко въведената от инвестиционния посредник процедура за определяне на рисковия профил на клиентите отговаря на изискванията на Глава Втора, Раздел I от ППЗМИП и как се прилага на практика;

- Идентификация и проверка на идентификацията на юридически лица и други правни образувания и техните действителни собственици - включва проверка на изпълнението на задълженията на инвестиционния посредник да извършва идентификация и проверка на идентификацията на клиентите – юридически лица и други правни

образувания, както и да установява, идентифицира и извършва проверка на идентификацията на физическите лица, които са действителни собственици на такива клиенти;

- Съответствие и ефективност на процедурите за мониторинг на сделки, операции и клиенти - включва преглед на въведените от инвестиционния посредник съобразно установените рискове процедури за мониторинг на клиентите и на извършваните от тях сделки, проверка на ефективността на тези процедури и доколко същите се прилагат на практика, както и проверка на ефективността при установяване и проследяване на сделки, операции и клиенти, при които е налице основание за възникване на съмнение за изпиране на пари, финансиране на тероризъм или за наличие на средства с престъпен произход;
- Прилагане на мерките за разширена комплексна проверка – проверка относно спазване на реда, условията и начините за прилагане на мерки за разширена комплексна проверка от страна на проверяваното лице съгласно Глава Втора, Раздел IV от ЗМИП и Глава Втора, Раздел III от ППЗМИП;
- Съответствие и ефективност на ресурсите за превенция на изпирането на пари и финансирането на тероризма – състав на Специализираната служба (СС) по ЗМИП, предвидени функции на СС и тяхното практическо изпълнение, брой и обхват на проведените обучения на ръководителя и членовете на СС и на останалите служители, които имат функции по изпълнението на задълженията на дружеството по ЗМИП, ППЗМИП и ЗМФТ.

2. <u>По отношение на управляващите дружества:</u>

- Идентификация и проверка на идентификацията на юридически лица и други правни образувания и техните действителни собственици - включва проверка на изпълнението на задълженията на управляващото дружество да извършва идентификация и проверка на идентификацията на клиентите – юридически лица и други правни образувания, както и да установява, идентифицира и извършва проверка на идентификацията на физическите лица, които са действителни собственици на такива клиенти;
- Съответствие и ефективност на ресурсите за превенция на изпирането на пари и финансирането на тероризма – състав на Специализираната служба (СС) по ЗМИП, предвидени функции на СС и тяхното практическо изпълнение, брой и обхват на проведените обучения на ръководителя и членовете на СС и на останалите служители, които имат функции по изпълнението на задълженията на дружеството по ЗМИП, ППЗМИП и ЗМФТ.

Във връзка с изготвените и актуализирани общ годишен надзорен план в областта на мерките за превенция на изпирането на пари и финансирането на тероризма за 2023 г. и индивидуалните планове за всяко от поднадзорните лица - небанкови инвестиционни посредници, управляващи дружества и ЛУАИФ, през 2023 г. от Комисията за финансов надзор са открити 9 проверки на място в сектор „Инвестиционна дейност“ за спазване на изискванията на ЗМИП, ЗМФТ и актовете по тяхното прилагане, от които 6 проверки на небанкови инвестиционни посредници, 1 проверка на управляващо дружество и 2 проверки на ЛУАИФ. По отношение обхвата на извършените проверки на място, 6 са пълните

проверки (4 проверки на инвестиционни посредници и 2 проверки на ЛУАИФ), 3 са тематичните проверки (2 проверки на инвестиционни посредници и 1 проверка на управляващо дружество), насочени към областите с най-висок риск, установени при оценката на риска на национално, секторно и индивидуално равнище.

Дистанционен надзор за целите на рисково-базиран подход за превенция срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма в сектор „Инвестиционна дейност“

В качеството си на компетентен орган за противодействие срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма, КФН разработва, прилага, извършва преглед и усъвършенства модела за рисково-базиран надзор съобразно „Насоките относно характеристиките на рисково базирания подход при надзора на борбата с изпирането на пари и финансирането на тероризма и мерките, които да бъдат взети при упражняване на надзор въз основа на чувствителността към риск съгласно член 48, параграф 10 от Директива (ЕС) 2015/849, изменящи Съвместни насоки ESAs/2016/72 (Насоки за рисково базиран надзор)“ и в изпълнение на чл. 114 и чл. 115 от ЗМИП. Дистанционният надзор, по отношение на поднадзорните лица в сектор „Инвестиционна дейност“, включва събиране на информация и преглед на: Вътрешните правила за контрол и предотвратяване изпирането на пари и финансирането на тероризма по чл. 101 от ЗМИП, груповите политики по чл. 104 от ЗМИП, оценките на риска по чл. 98 от ЗМИП и чл. 60 от ППЗМИП.

За целите на оценката на риска от изпиране на пари и финансиране на тероризма, посредством въпросниците за самооценка и формите за статистическа информация, е събрана информация от поднадзорните на Комисията лица, които са задължени субекти по чл. 4, т. 8-10 от ЗМИП от сектор „Инвестиционна дейност“.

В началото на отчетния период, на база на предоставената през 2022 г. информация, от страна на Комисията за финансов надзор е извършена оценка на риска от изпиране на пари и финансиране на тероризма и са определени рисковите профили на всяко от следните поднадзорните лица:

- 34 небанкови инвестиционни посредника;
- 29 управляващи дружества и клонове на чуждестранни управляващи дружества;
- 13 лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове.

Въз основа на резултатите от извършената оценка на риска от изпиране на пари и финансиране на тероризма и определяне на рисковия профил на поднадзорните лица от сектор „Инвестиционна дейност“, е изготвен общ годишен надзорен план в областта на мерките за превенция на изпирането на пари и финансирането на тероризма за 2023 г., както и индивидуални планове за всяко от поднадзорните лица - небанкови ИП, УД и ЛУАИФ съобразно установения риск.

В средата на отчетния период, на база предоставената през 2023 г. информация, е извършена оценка на риска от изпиране на пари и финансиране на тероризма и е определен рисковия профил на поднадзорните лица в сектор „Инвестиционна дейност“ (задължени лица по чл. 4, т. 8 - 10 от ЗМИП) в съответствие с в края на 2022 г. „Единна методология на САД „Финансово разузнаване“ - ДАНС и КФН за оценка на риска от изпиране на пари и финансиране на тероризъм на сектори „Инвестиционна дейност“, „Животозастраховане“ и

„Допълнително пенсионно осигуряване“. С единната методология, изготвена въз основа на Насоките за рисково базиран надзор, са въведени следните рискови нива: „По-малко значителен“;

- „Умерено значителен“;
- „Значителен“ и
- „Много значителен риск“.

С цел предприемане на своевременни надзорни действия съобразно установения риск, след извършен анализ на резултатите от оценките на риска на всяко от поднадзорните лица - небанкови ИП, УД и ЛУАИФ, в рамките на отчетния период, е изготвена актуализация на общия годишен надзорен план в областта на мерките за превенция на изпирането на пари и финансирането на тероризма за 2023 г. и на индивидуалните планове за всяко от поднадзорните лица в сектор „Инвестиционна дейност“, които са задължени лица по чл. 4, т. 8-10 от ЗМИП.

4. Дейност на КФН по преструктуриране на инвестиционни посредници

В обхвата на ЗВПКИИП попадат инвестиционните посредници, които извършват сделки за собствена сметка с финансови инструменти и поемане на емисии финансови инструменти и/ или предлагане за първоначална продажба на финансови инструменти при условията на безусловно и неотменимо задължение за записване/ придобиване на финансовите инструменти; за собствена сметка извършват услуги, свързани с поемане на емисии финансови инструменти и /или предлагане за първоначална продажба на финансови инструменти при условията на безусловно и неотменимо задължение за записване/ придобиване на финансовите инструменти за собствена сметка, както и тези, които съхраняват и администрират финансови инструменти за сметка на клиенти, в т.ч. извършват попечителска дейност и свързаните с нея услуги.

Комисията за финансов надзор, в качеството си на орган за преструктуриране на ИП по чл. 1, ал. 1, т. 2 – т. 7 от ЗВПКИИП, по предложение на члена на КФН, упражнява функциите си по преструктуриране на ИП на индивидуална и консолидирана основа, подпомагана от самостоятелно структурно звено.

През 2023 г., съгласно Делегиран регламент (ЕС) 2015/63 на Комисията от 21 октомври 2014 г.[3], КФН определи целевото равнище и годишната вноска на всеки ИП, попадащ в обхвата на ЗВПКИИП, във Фонда за преструктуриране на ИП (ФПИП), в съответствие с член 102, параграф 1 от Директива 2014/59/ЕС. Въз основа на изискванията на чл. 10 от Делегиран регламент (ЕС) 2015/63, с решение на КФН са определени индивидуални годишни вноски за 2022 г. за всеки ИП с пълен лиценз в размер на 1 000 евро (с левовата равностойност 1 955.83 лв.).

Съгласно чл. 7, ал. 3 от ЗВПКИИП, е извършен преглед на 21 планове за възстановяване на ИП, влизащи в обхвата на ЗВПКИИП. Изготвени са препоръки за

[3] Делегиран регламент (ЕС) № 2015/63 на ЕК 21 октомври 2014 г. за допълване на Директива 2014/59/ЕС на Европейския парламент и на Съвета по отношение на предварителните вноски в механизмите за финансиране на преструктурирането.

промяна на плановете с оглед установяване на пречки и действия, които могат да окажат неблагоприятно въздействие върху възможността за преструктуриране на същите.

Съгласно разпоредбата на чл. 14 от ЗВПКИИП, КФН в качеството си на орган за преструктуриране на ИП на индивидуална и консолидирана основа приема планове за преструктуриране на институции по чл. 1, ал. 1, т. 2–7 от ЗВПКИИП, който предвижда действия по преструктуриране, които КФН може да предприеме. За 2023 г. са изготвени и приети 17 плана за преструктуриране на ИП.

През 2023 г. са определени за прилагане опростени изисквания спрямо ИП и институции по чл. 1, ал. 1, т. 3–9 от ЗВПКИИП, при изготвянето на плановете за възстановяване/ преструктуриране и приети от КФН.

Комуникацията с Единния механизъм по преструктуриране (ЕМП) продължи и през 2023 г., като представители на КФН, в качеството си на наблюдател, се включиха в Пленарните сесии на ЕМП и в сесиите на Комитета по преструктуриране към ЕМП.

През 2023 г. звеното по преструктуриране на КФН продължи активно участие в работата по създаване на рамка за възстановяване и преструктуриране на застрахователните и презастрахователните дружества.

5. Защита на потребителите на небанковите финансови услуги

Още от основаването си през 2003 г. КФН поставя като един от основните си приоритети осъществяване на политика за финансово ограмотяване на обществеността, като създава традиция в реализирането на този основен приоритет.

- Защитата на потребителите на небанкови финансови услуги (инвеститорите, застрахованите и осигурените лица) се реализира в три основни направления:
- осъществяване на адекватна и навременна регулаторна и надзорна дейност;
- финансово ограмотяване на обществеността, чрез информационни кампании, дискусии и образователни инициативи;
- чрез предоставяне на точна и изчерпателна информация за небанковата сфера и за действията на институцията чрез различни комуникационни канали.

През 2023 г. КФН извърши своевременни промени в регулаторната рамка и надзорната дейност, съобразени с европейските изисквания и особеностите на националния пазар, с акцент върху добрите бизнес практики и с цел равнопоставено отношение към поднадзорните лица. Акцент в дейността на Комисията през годината беше предоставянето на точна и изчерпателна информация за небанковата сфера и за действията на институцията чрез различни комуникационни канали. Този процес, заедно с реализацията на поредица от образователни инициативи, спомага за повишаване на финансовата култура и създаване на предпоставки за информираност при избора на финансови услуги от страна на потребителите.

5.1. Достъп до финансова информация

Достъпът до финансова информация, както и до информация за всички дейности, осъществявани от Комисията за финансов надзор, се осъществява към крайните потребители и поднадзорните ѝ лица посредством различни комуникационни канали. Те могат да бъдат обобщени така:

- публикации на трите публични интернет страници на Комисията: https://www.fsc.bg/bg/, http://www.tvoitefinansi.bg/ и https://investsafely.fsc.bg/;
- публикации в комуникационните канали на Комисията в LinkedIn и Youtube;
- мобилната апликация на Комисията – FSC Mobile;
- организиране на медийни кампании;
- участия с новини, изказвания и интервюта в медиите;
- предоставяне на информация на граждани и поднадзорни лица по конкретни и специфични казуси след запитване в информационния център на КФН.

Представителното участие на ръководството и на експерти от КФН в различни публични форуми, кръгли маси, национални и международни конференции, и събития допринася допълнително за споделянето на актуална, аналитична и прогностична информация.

Институционална страница на КФН - www.fsc.bg.

Уеб сайтът на КФН съдържа както информация за Комисията, така и полезна информация за поднадзорните лица. На разположение на всички ползватели са актуализираната нормативна уредба, както и административни документи, е-портали, регистри и справки. Достъп до търсената информация има и чрез търсачката на база въведени ключови думи. В реално време се публикуват важни новини и съобщения, като сайтът е и средство за получаване на обратна връзка от потребителите, които само с един клик могат да наберат посочените телефони, да заредят адреса на КФН в Google Maps или директно да изпратят мейл.

Сайтът е непрекъснато обновяван с интерактивно съдържание - снимки, банери и видеоклипове, които поддържат модерния тон на комуникация. Актуалната информация позволява на потребителите да следят новостите и да са своевременно запознати с динамиката на процесите на застрахователния, осигурителния и капиталовия пазар.

В рубриката „Нормативна уредба“ са актуализирани кодексите, законите и наредбите след обнародването им в „Държавен вестник“.

През 2023 г. са публикувани програми за нормативната дейност – 2 бр.; обществени консултации – 10 бр.; съобщения – 18 бр.

Във вече поддържаната съществуваща рубрика „За потребителя“ - „Предупреждения за потребителите“ - „От европейските регулаторни и надзорни органи“ са публикувани над 1000 предупреждения, получени от европейските партньори на Комисията през календарната 2023 година.

През 2023 г. на институционалната страница на КФН са публикувани над 1500 материала, от които: 225 новини, 849 решения, 49 статистики и 419 материала.

В областта на капиталовия пазар през годината се публикуват обобщаващи материали за средно дневния брой сделки за емисиите акции, допуснати до търговия на Българската фондова борса.

За допълнителното пенсионно осигуряване се публикуват регулярни тримесечни справки, справки за доходността на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване на годишна база, данни за промяна на участието и прехвърляне на средства на осигурени лица от един пенсионен фонд в друг, материали за натрупаните средства във фондовете за допълнително пенсионно осигуряване.

В областта на застраховането периодично се актуализират списъците на българските и чуждестранни застрахователи и застрахователните брокери, застрахователите и застрахователните посредници от държави-членки на ЕС, информирали КФН, че желаят да извършват дейност на територията на Република България, както и на български застрахователи и презастрахователи, желаещи да извършват застрахователна дейност на територията на ЕС.

Нормативните документи от европейското законодателство, директиви на Европейския парламент и на Съвета на Европейския съюз, регламенти и решения на Съвета и на Европейския парламент са публикувани в раздел „Европейски въпроси".

Чрез е-порталите на страницата на КФН участниците в небанковия финансов сектор подават изискваната от Комисията информация – отчети, справки и др., подписана с електронен подпис. Информацията, подадена чрез е-модули, се предоставя на широката публика чрез публичния регистър, който е достъпен на интернет страницата в рубриките „Електронен регистър и картотека (ERiK)" и „Новини от e-Register".

С цел изпълнение на проект „Изграждане на Единна информационна система за нуждите на Комисия за финансов надзор", през месец ноември 2023 г. стартира процеса по пререгистрация на поднадзорните лица в новата Единна информационна система на КФН.

Доказателство за провежданата добра онлайн комуникация през годината е и големият брой посетители на сайта на КФН. За периода 01.01.2023 г. – 31.12.2023 г. сайтът www.fsc.bg е посетен от над 82 000 потребители. От тези, посетили сайта през 2022 г., 81 057 го посещават за първи път.

Онлайн каналите на КФН

Сайтът „Твоите финанси" (*http://www.tvoitefinansi.bg)* е създаден с потребителска насоченост, така че да позволи на потребителите на финансови услуги лесното и удобно запознаване с основни специфики в трите сектора на надзор, осъществяван от КФН. В него подробно са описани различни финансови продукти, разделени тематично на застрахователни, пенсионноосигурителни и инвестиционни. Публикува се също и информация във връзка с правата на потребителите и съвети, които биха били от интерес за посетителите относно различни казуси. Материалите имат образователна насоченост, като

за целта е разработен и тест, който отчита нивото на финансовата грамотност, както и финансов речник.

Кампанията на КФН #Инвестирай безопасно, беше част от „Световната седмица на парите“ с лекция пред учениците на Първа английска гимназия.

През 2023 г. Комисията за финансов надзор изключително успешно се позиционира в професионалната мрежа LinkedIn. Общият брой на посетителите за изминалата година е 2989 бр. В сравнение с 2022 г. се наблюдава ръст от 653 посещения. Преобладаващата част от посетителите са от сферата на финансовите услуги, банкирането, ИТ сектора и застраховането. Общият брой последователи са 867, като само за миналата година новите последователи са 348. Постовете и информацията публикувани от КФН достигат до все повече различни потребители като това допринася за разпознаваемостта на Комисията и за повишаване на информираността на широката аудитория.

YouTube каналът на Комисията дава още една възможност за комуникация с граждани и поднадзорни лица под формата на видеа. Към 31.12.2023 година са публикувани 28 видеоклипа. Каналът на КФН има 85 абоната. Най-голям интерес е предизвикало видеото „КФН с участие в конференция на тема „България на европейската финтех карта“ – 494 гледания.

Комисията за финансов надзор разполага и с бизнес профил, който позволява да се следи взаимодействието с потребителите или колко хора са потърсили конкретно Комисията за финансов надзор или сходни по дейности институции, колко са се обадили директно след намерения резултат, колко са прегледали информацията на база показания резултат, колко са потърсили локацията на КФН в Гугъл карти и други подобни показатели. Търсенията на КФН са общо 35 741 бр.

През 2023 г. мобилната апликация на КФН – FSC Mobile е изтеглена 170 пъти от Google play магазина (за Android) и 148 пъти от App store (за iOS). Информацията се актуализира своевременно, при промяна на списъците с поднадзорни лица, надзорен календар, както и при публикуване на новини, свързани с дейността на КФН.

Информационен център

През 2023 г. в Информационния център на КФН са постъпили общо 3789 обаждания от граждани и поднадзорни лица като разпределени по надзори са – осигурителен надзор – 69 бр., застрахователен надзор – 1286 бр. и инвестиционен надзор – 1420 бр., останалите обаждания касаят административни въпроси. В процентно отношение най-голям брой запитвания са свързани с управление „Надзор на инвестиционната дейност“ – 39%, следва „Застрахователен надзор“ с 35% и „Осигурителен надзор“ с 2%. 853 са обажданията на граждани и поднадзорни лица, свързани с административни въпроси. Посещенията от граждани на място са 77 броя. По месеци телефонните запитвания са както следва: 435 през януари, 401 през февруари, 430 през март, 244 през април, 236 през май, 252 през юни, 358 през юли, 202 през август, 189 през септември, 231 през октомври, 445 през ноември и 205 през месец декември.

Тенденцията за най-много обаждания през месец януари се променя в сравнение с 2022 г., когато най-много обаждания са били във връзка с подаването на годишни отчети и справки към 31.01.2022 г., както и плащане на такси за общ финансов надзор от поднадзорните лица на КФН. През 2023 г. месецът с най-много обаждания е месец ноември, когато поднадзорните лица стартират пререгистрацията си в Единната информационна система на КФН.

Най-често задаваните въпроси от страна на гражданите към Информационния център на КФН са във връзка с подаване на жалби и сигнали срещу застрахователи във връзка с неизплатени в законоустановения срок претенции, както и други нормативни нарушения; запитвания за проверка на лицензирани инвестиционни посредници, както и жалби срещу нелицензирани посредници; въпроси относно универсалните пенсионни фондове и прехвърлянето на средствата между тях и НОИ; справки за бонови книжки и притежавани акции към бившите приватизационни фондове.

Броят на обажданията към Информационния център на Комисията остава висок и за 2023 г. Предвид гореизложените данни може да се обобщи, че Информационният център на КФН запазва своята популярност както за гражданите, така и за участниците в небанковата сфера.

Използвайки вътрешните комуникационни канали Информационният център осигурява експертно съдействие на лицата, потърсили информация и помощ. Резултат от ефективността на Информационният център на КФН е и поддържането и затвърждаването на положителния имидж на Комисията за финансов надзор.

Участие на членове и експерти на КФН във финансови форуми в България

В началото на 2023 г. заместник-председателят на Комисията за финансов надзор, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност" – Мария Филипова, бе специален гост на XXII-та церемония по награждаването на инвестиционните посредници и банки, постигнали най-високи резултати през 2022 година.

На 20 януари 2023г. Мария Филипова бе официален гост на уебинар, организиран от „Централен депозитар" АД (ЦД), на тема „SPOTLIGHT ON T2S".

В края на март месец Председателят на КФН Бойко Атанасов откри форума на Капитал – „Fintech and Insurtech Summit", той говори за основните предизвикателства, сред които са яснота за функционирането и прилагането на иновации във финтех сектора, баланс на рисковете от иновации спрямо ползите за потребителите, равновесие между насърчаване иновациите и запазване нивата на защита на клиентите и бизнеса срещу потенциалните негативни събития, оценка и корекция на регулаторната рамка спрямо промените или изцяло новите бизнес модели и произтичащите потенциални рискове от тях.

В рамките на дискусията на тема "Ролята на организираното гражданско общество в процеса на присъединяването на България към еврозоната", инициирана от Икономическия и социален съвет (ИСС), г-жа Мария Филипова – заместник-председател на Комисията за финансов надзор (КФН), ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност", коментира приоритетите на КФН във връзка с

присъединяването на България към еврозоната. От една страна е ефективно и безпроблемно справяне на дружествата от застрахователния, пенсионния и инвестиционния сектор с преминаване към новата валута, а от друга – провеждането на ефективна информационна кампания, насочена към потребителите на финансови услуги в небанковия финансов сектор, включително практическите аспекти на въвеждането на еврото и ролята на Комисията за финансов надзор в този процес.

На 19 май 2023 г., за петнадесета поредна година, бяха връчени най-престижните годишни награди в застрахователния и пенсионноосигурителния сектор у нас – „Застраховател на годината“, “Пенсионноосигурително дружество на годината” и “Застрахователен брокер на годината” за 2022 г., както и годишните награди на фондация “Проф. д-р Велеслав Гаврийски”. Председателят на КФН – г-н Бойко Атанасов връчи голямата награда „Застраховател на годината“ в категорията „Животозастраховане“. Г-жа Диана Йорданова, зам.-председател на КФН, ръководещ управление “Осигурителен надзор”, връчи наградата „Пенсионноосигурително дружество на годината” 2022 г. за дейността по допълнително задължително пенсионно осигуряване. Наградата „Застрахователен брокер на годината“ в категорията „Общо застраховане“, и наградата „Застраховател на годината – Най-динамично развиващо се дружество“, бяха връчени от г-н Владимир Савов, зам.-председател на КФН, ръководещ управление “Застрахователен надзор“.

Председателят на КФН – г-н Бойко Атанасов, бе сред официалните гости на 12-тото издание на националния конкурс по одит „Млад одитор“, който се проведе на 22 юни. Г-н Атанасов връчи наградата на студента, спечелил първото място в конкурса. Той се обърна към всички участници с думите: „Бъдете силни, смели, не се задоволявайте с това, което сте постигнали днес и не забравяйте, че без допълнително усилие успехът не е възможен. На добър час!“.

На 7 юли Националната комисия по корпоративно управление (НККУ), съвместно с Асоциацията на директорите за връзки с инвеститорите в България (АДВИБ) и Асоциацията на индустриалния капитал в България, проведе международната конференция „Корпоративно управление и декарбонизация“. В панелната дискусия „Спазвай правилата и се конкурирай успешно“, с акцент върху ролята на регулаторната рамка за устойчивост, специално участие взе д-р Неда Мужо – Началник на отдел „Надзор на публични дружества, емитенти на ценни книжа и ДСИЦ“ в КФН.

На 3 октомври застрахователният сектор отбеляза Деня на застрахователя. Комисията за финансов надзор бе представена на събитието от председателя на Комисията – г-н Бойко Атанасов, от г-н Владимир Савов – заместник-председател на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“ и от г-жа Диана Йорданова – заместник-председател на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор“. Г-н Атанасов, заедно с председателите на Асоциацията на българските застрахователи и Българската асоциация на застрахователните брокери – г-н Юрий Копач и г-н Николай Здравков, поднесоха поздравления към всички работещи в застрахователния сектор.

Г-жа Диана Йорданова – зам.-председател, ръководещ управление „Осигурителен надзор“ на Комисията за финансов надзор, участва в международната конференция –

PensionsEurope CEEC Forum 2023 – „Перспективи и възможности за пенсионните пазари в Централна и Източна Европа“, която се проведе на 10 октомври. От името на Председателя на Комисията за финансов надзор – г-н Бойко Атанасов, приветствие към професионалната аудитория поднесе г-жа Йорданова, която даде старт и на първия панел на конференцията.

На 7 ноември г-н Бойко Атанасов – председател на Комисията за финансов надзор (КФН), официално откри годишната среща на финансовата и инвестиционна общност в региона – Investor Finance Forum 2023 г. (IFF). Тя се организира за 12-та поредна година от икономическия сайт „Investor.bg“ (Инвестор.бг). Всички представени теми бяха доказателство за значимостта на партньорството, на иновациите и на обмена на знания при оформянето на бъдещата финансова екосистема, в която Комисията за финансов надзор, в качеството ѝ на регулатор на небанковия финансов сектор продължава да има многостранна роля за създаването на благоприятна бизнес среда в България.

На 14 ноември г-жа Диана Йорданова, заместник-председател на Комисията за финансов надзор, ръководещ управление „Осигурителен надзор“, взе участие в кръгла маса на тема „Финансово-счетоводна отчетност с общо предназначение на пенсионните фондове от втори и трети стълб на пенсионната система в България. Проект за национален счетоводен стандарт“, организирана от Българска асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване (БАДДПО).

Г-жа Диана Йорданова – зам.-председател, ръководещ управление „Осигурителен надзор“ на Комисията за финансов надзор, участва и в работна дискусия провела се на 16 ноември на тема „Пенсионно-осигурителната система: състояния, проблеми, визия за развитие“, организирана от Българската стопанска камара (БСК).

Председателят на Комисията за финансов надзор - г-н Бойко Атанасов, официално откри Годишната среща на Българската асоциация на лицензираните инвестиционни посредници (БАЛИП) на 2 декември 2023 г. Г-н Атанасов бе и сред официалните гости по време на лекцията на шведския икономист и футурист – Шел Нордстрьом, който представи своята прогноза за световните финансови тенденции.

В края на 2023 година г-жа Мария Филипова – заместник-председател на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, бе специален гост на най-голямото събитие, организирано от Асоциацията на директорите за връзки с инвеститорите в България (АДВИБ) – IR AWARDS 2023. То се проведе за девета поредна година и отличи най-добрите директори за връзки с инвеститорите и техните компании, като за пета поредна година бяха връчени и сертификати на студенти, взели участие в програмата IR Junior Class 2023 – обучителна програма на АДВИБ за млади хора.

Комуникация с медиите

През изминалата 2023 година Комисията за финансов осъществи и активна комуникация с медиите, като се използваха разнообразни канали с цел информираност на потребителите на финансови услуги и повишаване на общественото доверие към дейността на Комисията.

На интернет страницата през годината са публикувани 225 новини, а към медиите са изпратени 24 прессъобщения и становища. Ежедневно са предоставяни отговори на журналистически въпроси.

През годината се реализира и активно присъствие в медиите на експерти и ръководство на Комисията за финансов надзор.

През януари 2023 г. гл. ас. д-р Йосиф Йосифов, актюер в КФН коментира доходността на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване в предаването „Твоят ден“ по Нова телевизия.

В края на месец февруари г-н Владимир Савов - зам.-председател на Комисията за финансов надзор бе специален гост в студиото на Money.bg по телевизия Bulgaria On Air. В него той обсъди състоянието на застрахователния пазар и тенденциите в цените на задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите.

Зам.-председателят на КФН – г-н Владимир Савов даде и специално интервю за вестник 24 часа, в което коментира цените на застрахователните полици, бонус- малус системата, както и получените в КФН сигнали от ползватели на застрахователни услуги.

През март 2023 г. г-жа Анка Костова, директор „Връзки с обществеността и протокол“ в Комисията за финансов надзор с участие в предаването „Бизнес старт“ по телевизия Блумбърг. Комисията за финансов надзор планира да стане напълно дигитална през есента с пускането на своята единна информационна система. КФН представя и ново мобилно приложение FSC Mobile, чрез което да информира и да помага на потребителите, когато става въпрос за избор на лицензирани посредници.

В Световната седмица на парите, на 23 март 2023 г., Анка Костова, директор Връзки с обществеността и протокол в Комисията за финансов надзор, разказа какво се прави за финансовата грамотност на младежите в България в предаването “Нашият ден“ по БНР.

През май 2023 г. г-жа Анка Костова, директор Връзки с обществеността и протокол, разказа за дигиталната кампания за финансова грамотност на обществото #инвестирайбезопасно, в предаването „100% будни“ по БНТ.

Специален епизод на предаването „Натисни F1“ по БНТ 2 бе посветен на дигиталната кампания на КФН #инвестирайбезопасно. В предаването, д-р Неда Мужо, началник – отдел „Надзор на публични дружества, емитенти на ценни книжа и ДСИЦ“, разказа подробно за различните видове измамни инвестиционни схеми и начините, по които бихме могли да се предпазим от тях. Анка Костова, директор „Връзки с обществеността и протокол“, обърна внимание на правилните стъпки, през които следва да преминем, за да инвестираме безопасно и как КФН спомага тази дейност.

В края на месец юни специално за БНР Варна, Драгомир Гочев, директор на дирекция „Осигурителен надзор“ в Комисията за финансов надзор коментира темата за натрупаните средства във втория стълб на допълнителното пенсионно осигуряване.

На 26 юли по БНР Шумен, Мария Сидова – главен експерт в КФН, разказа за застрахователните права на ползвателите на застрахователни услуги. В него тя обърна внимание на сроковете за произнасяне по застрахователни претенции при възникнало пътнотранспортно произшествие.

На 19 октомври заместник-председателят на Комисия за финансов надзор, ръководещ управление „Застрахователен надзор“ – г-н Владимир Савов, взе участие в предаването „Твоят ден“ по Nova News. В интервюто той обърна внимание на законопроекта за изменение и допълнение на Кодекса за застраховането, във връзка с

измененията във формирането на застрахователната премия на застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите.

Владимир Савов – заместник-председател на КФН, даде интервю за вестник Банкеръ. В него той коментира предлаганите промени в Кодекса на застраховането, дигитализацията в застраховането и тенденциите в застрахователния пазар.

На 8 декември председателят на Комисията за финансов надзор – г-н Бойко Атанасов даде специално интервю за „Banker Special“. Публикацията дава обзор на ключови аспекти от работата на Комисията за финансов надзор и развитието на българския регулатор в синхрон с дигитализацията и иновациите.

През 2023 г. дейността на КФН бе активно отразявана в медиите с общо 3822 публикации, като в медийните канали те са разпределени, както следва: преса - 240 бр., телевизия - 15 бр., интернет - 3564 бр. радио - 3 бр.

През 2023 г. Комисията за финансов надзор изготви две свои издания – Ежемесечен бюлетин, публикуван на интернет страницата на регулатора и Годишен отчет на Комисията за 2022 г., който обобщава дейността на надзорната институция и отразява състоянието на небанковия финансов сектор в България през 2022 г.

В бюлетина на КФН се предлага обобщена информация за дейността на КФН по месеци – нормативна и надзорна, дава се информация за всички решенията на КФН, решенията на членовете на КФН и всичките вписвания през месеца. Бюлетинът се издава в електронен вариант в средата на всеки месец, като обобщава информацията за предходния месец и се публикува на официалната страница на КФН.

Всекидневно се изготвят по два мониторинга – преглед на медийните публикации, свързани с дейността на КФН, и на водещите финансови, икономически и политически новини. Общо за изминалата 2023 г. са изготвени 535 мониторинга, от които 4 са свързани с извънредни новини и актуални теми.

5.2. Жалби и запитвания на потребители на небанкови финансови услуги

Разглеждането на жалби, подадени срещу поднадзорни на Комисията лица, както и срещу лица, които предоставят финансови продукти и услуги без съответното разрешение, е основна функция на Члена на КФН по чл. 3, т. 5 от ЗКФН. Защитата на потребителите на финансови продукти и услуги е една от законоустановените цели на КФН.

Съгласно заложените цели в Програмата на КФН за защита на потребителите 2021-2024 г. и следвайки европейската стратегия за даване на възможност за извънсъдебно решаване на спорове, в българското законодателство същата е предвидена в Закона за защита на потребителите. Създадени са и секторни помирителни комисии, които разглеждат спорове, възникнали между потребители и доставчици на услуги в небанковия финансов сектор – в застраховането, при пенсионното осигуряване, на капиталовите пазари. Производството пред тези комисии е безплатна алтернатива и дава възможност на потребители със спорове за малки стойности да търсят правата си.

За анализиране на постъпващите жалби от потребители, в КФН е установен процес за управлението им, чийто резултати се използват за подобряване на надзорната дейност и

за усъвършенстване на нормативната уредба. По всяка постъпила в КФН жалба се извършва проверка, при установени административни нарушения се съставят актове, правят се препоръки към поднадзорните лица, налагат се принудителни мерки, предприемат се действия в рамките на законовите правомощия на органите на КФН.

Жалбите на потребителите играят важна роля за дисциплиниране на пазара. Те са един от каналите за получаване на информация от регулатора за спазването на изискванията на нормативната уредба, уреждаща дейността на финансовите пазари над които КФН осъществява надзор, както и за поведението на участниците на тези пазари.

Жалбите са и канал за получаване на обратна информация от пазара за удовлетвореността на потребителите на финансови услуги и продукти от действията на регулатора, от резултата от извършените проверки и предприетите действия. Анализът на обратната информация дава представа на регулатора и за нивото на информираност и финансова грамотност на потребителите, като представлява важен елемент за формирането на политиката му за надзор на небанковия финансов сектор.

През 2023 г. в КФН са постъпили 970[4] броя жалби и запитвания, свързани с дейността на поднадзорни на КФН лица. Наблюдава се спад с 69 жалби спрямо 2022 г., когато са били 1039. Дисциплинирането на пазара, подобряването на пазарното поведение на доставчиците на финансови услуги и продукти, по-внимателното им и коректно отношение към потребителите, са основните причини за намаляването броя на постъпилите жалби. От друга страна, това се дължи и на политиката на КФН да предоставя информация относно нейните законови правомощия, за възможностите, които имат потребителите, за решаването на спорове с доставчиците.

Общият брой на жалбите през годините се променя, както следва: през 2019 г. спадат до 1 638 спрямо предходната година. Тенденцията се запазва и през 2020 и 2021 г., когато са по 1 204, а през 2022 г. са съответно по 1 221 жалби. През 2023 г. отново достигат 1 202.

Представеният анализ на жалбите за 2023 г. се базира на постъпили 828[5] броя жалби, по които институцията е компетентна да се произнесе.

По отношение на жалбите по компетентност, за периода 2019-2023 г., се наблюдава тенденция към намаляване на броя им. Значително намаление се отчита през 2019 г. спрямо предходните две години, като достигат до 1492. Намаление се наблюдава и през 2020 г. , като достигат до 993, през 2021 г. се задържат на 990 жалби, за 2022 г. са 841, а за 2023 г. достигат 970 жалби по които КФН е компетентна да се произнесе.

Освен жалби, в КФН постъпват и множество запитвания, по които институцията е компетентна да се

[4]Посочените 970 броя жалби се получават, като от 1 202 броя (всички постъпили) преписки са изключени жалбите и запитванията, които не са срещу действия на поднадзорни на КФН лица. Стойността от 970 броя представлява постъпили жалби и запитвания по компетентност в рамките на 2023 г., като 142 от тях са обработени от специализираните управления, а по част от тях текат проверки и предстои изготвяне на отговор.

[5] Насочени към дирекция АЖП и обработени от нея становища по жалби.

произнесе. Запитванията се обработват основно в специализираната администрация и натрупаната информация във вътрешната база данни не дава точна картина на този вид преписки. През 2023 г. в тази база са регистрирани едва 57 запитвания.

В КФН постъпват и жалби, по които институцията не е компетентна. Същите се обработват своевременно и се препращат към съответните компетентни институции. Допустимо е, това да е и една от причините за нарастване броят им – в случай, че жалбоподателят не знае към кого да насочи жалбата си, той я подава, за да може да достигне до правилната институция за разглеждане.

Анализираната статистическа информация от 2019 г. до 2023 г. показва постепенно нарастване броя на жалбите по некомпетентност - за 2019 г. са 146, през 2020 г. нарастват до 191, за 2021 г. бележат пик от 260, за 2022 г. падат на 182, а през 2023 г. отново бележат ръст и достигат до 232 жалби.

Графика 1. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите, постъпили в КФН

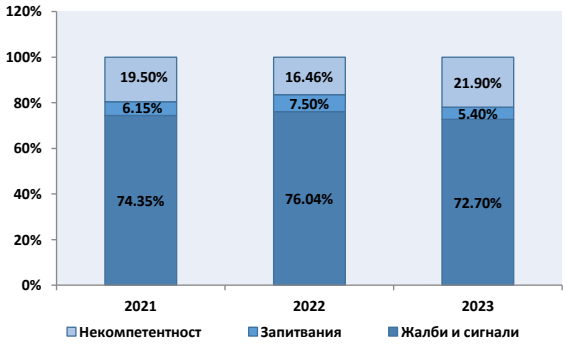

Източник:

Жалбите, по които институцията е компетентна да се произнесе, представляват 72.7% от постъпилите жалби и запитвания през 2023 г., които падат от 76.04% през 2022 г.

За сравнение, в периода 2019–2021 г., този дял е относително постоянен, над 80%. През 2021 г. се регистрира лек спад до 74.4% спрямо 2020 г. За сравнение, делът на жалбите по компетентност се движи в граници, както следва: от 87.9% през 2019 г. до 83.4% за 2020 г., съответно 74.4% за 2021 г.

За последните 5 години, делът на запитванията варира в диапазон между 7,5% и 0.6%. През 2023 г. бележи спад от 5.4% спрямо 2022 г. (7.5%). През 2019 г. намалява до 1,3%, а през 2020 г. спада до 0.6%. За 2021 г. достига до 6.2%.

Делът на жалбите, по които институцията не е компетентна, бележи ръст през разглеждания петгодишен период. През 2019 г. съставляват 10.8%, през 2020 г. - 16.1%, а през 2021 г. - 19,1% от общия дял на постъпилите жалби и запитвания. През 2022 г. бележи лек спад и достига 16.5% от общите, а през 2023 г. отново нараства до 21.9% .

През 2023 г. съотношението между жалби, запитвания и сигнали, по които институцията не е компетентна, се запазва и по тримесечия. Жалбите от компетентността на КФН представляват 76.6% от всички постъпили жалби през първото тримесечие на 2023 г. През второто тримесечие делът им е 77.6%. През третото тримесечие спада до 66.9%, а през четвъртото тримесечие на годината е 68.4%.

Динамиката на броя жалби по некомпетентност през годината показва ясно очертана тенденция на ръст. През първото тримесечие на 2023 г. те са с най-нисък дял, а именно 19.2% от всички постъпили жалби, през второто и третото

тримесечие се увеличават до 23.1%, през четвъртото тримесечие са с най-висок дял от 25.6%.

Графика 2. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите, постъпили в КФН по вид и по тримесечия

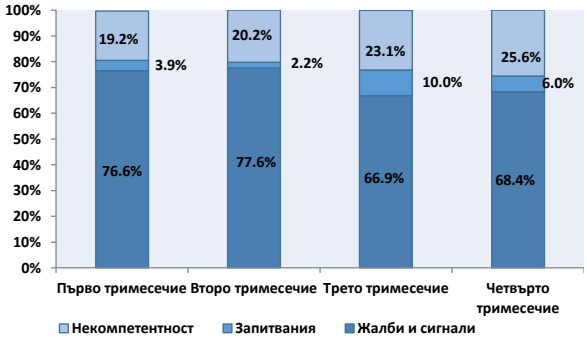

Източник:

От постъпилите 771 жалби през 2023 г., по които институцията е компетентна, най-много са жалбите срещу действия на застрахователния пазар - 741. Незначителен е броят на жалбите, свързани с услугите, предлагани на осигурителния пазар - едва 45. Жалбите срещу действия на лица, извършващи дейност на инвестиционния пазар, са също 45.

През 2023 г. спрямо 2022 г. се наблюдава спад с 60 броя жалби, касаещи застрахователния пазар. За разглеждания 5-годишен период се наблюдава обща тенденция към нарастване на жалбите по линия на осигурителния пазар. През 2019 г. осигурителните жалби са 13, а през 2020 г. - 14 жалби. За 2021 г. бележат лек ръст, а именно 23, а през 2022 г. се увеличават до 35 броя. За 2023 г. достигат 45 броя.

За периода 2019–2023 г. се наблюдава ръст през първите две години, последван от спад през следващите 3 години в броя на постъпващите жалби във връзка с услугите и продуктите, предлагани на инвестиционния пазар. През 2019 г. броят им нараства до 209, през 2020 г. намаляват до 154, за 2021 г. са 144, а за 2022 г. се регистрира рязък спад до 65 жалби. За 2023 г. са постъпили и обработени общо 45 жалби. Последното намаление се дължи на спад в броя на жалбите срещу действия на лица без лиценз за извършване на дейност за предоставяне на инвестиционни услуги.

Графика 3. Динамика на жалбите в КФН по пазари

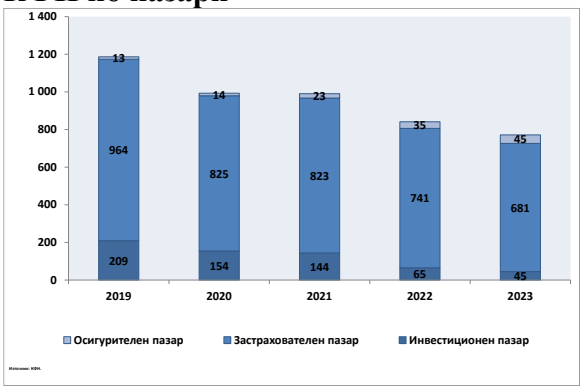

В рамките на 2023 г., по тримесечия, не се наблюдава ясно изразена тенденция към увеличаване или намаляване броя на постъпилите жалби по компетентност. През първото тримесечие на 2023 г. съставляват 26.6% от жалбите по компетентност за годината, което е по-малко спрямо същия период на 2022 г. – 28.8%. През второто тримесечие на 2023 г. съставляват 26.1% от общия брой жалби по компетентност за годината, като спрямо същия период на 2022 г. бележи лек ръст. През третото тримесечие на 2023 г. са 23.7% спрямо 23.1% през третото тримесечие на 2022 г. През четвъртото тримесечие на 2023 г. жалбите по компетентност съставляват 23.6% от жалбите. За сравнение, през четвъртото тримесечие на 2022 г., делът им е 23.4%.

Графика 4. Динамика на жалбите, постъпили КФН по тримесечия

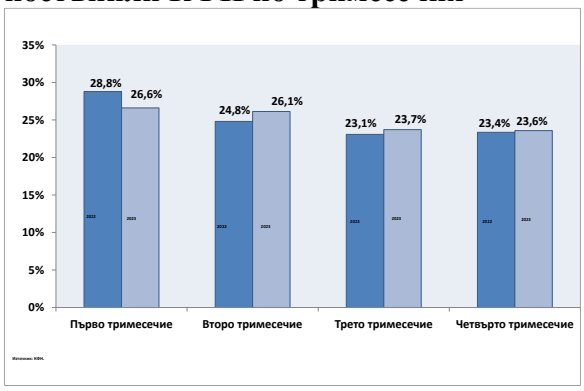

Жалбите, отнасящи се до застрахователния пазар, представляват най-голямата част от постъпилите жалби по компетентност през 2023 г. – 88,3%. За периода 2019–2023 г. това ниво се запазва над 80%. За сравнение, делът на този вид жалби през периода е, както следва: през 2019 г. – 81.3%, през 2020 г. - 83.1%, за 2021 г- 81.3%, а през 2022 г. се запазва на същото ниво.

Делът на жалбите, отнасящи се до осигурителния пазар, в последните няколко години е сравнително малък, като през 2023 г. представлява 5.84% от всички постъпили жалби по компетентности представлява лек ръст спрямо 4.2% през 2022 г.–. През 2021 г. е 2,3%, за 2020 г. е 1,4%, за 2019 г. е 1.1%.

Жалбите срещу лица, извършващи дейност на инвестиционния пазар, бележат спад през 2023 г. и достигат ниво от 5.8%, през 2022 г. са 7.7% от всички постъпили жалби и бележат лек спад спрямо 2021 г. когато са 14.6%. За 2020 г. делът им е 15.5%. За 2019 г. е значително по-малък – съответно 6.3%.

В КФН постъпват и жалби, свързани с предоставяне на инвестиционни услуги от лица без лиценз за тази дейност. Обикновено, услугите се предоставят дистанционно, през електронни платформи. Причините за допускане на такива случаи са няколко - жалбоподателите не са проявили активност да проверят дали лицата, с които встъпват в договорни отношения, имат право да предоставят инвестиционни услуги и дейности, нямат достатъчно знания за финансовите инструменти, в които са решили да инвестират, не осъзнават рисковете, свързани с предоставянето на паричните си средства на лица, различни от тези, с които са встъпили в договорни отношения. Често жалбите се подават до КФН от чуждестранни лица, поради някаква свързаност на електронните платформи с България.

Разпределението на жалбите по сектори се запазва и по тримесечия през 2023 г. През първото тримесечие на 2023 г. делът на жалбите, свързани със застрахователния сектор е 27.9%, през второто тримесечие – 27.6%, през третото тримесечие – 21.6%, а през четвъртото тримесечие – 22.9%. Делът на жалбите срещу действия на пенсионноосигурителните дружества през тримесечията на 2023 г. варира между 22-31%. Жалбите, свързани с капиталовите пазар са с най-висок относителен дял през първото тримесечие на 2023 г. – 37.8%, а с най-нисък – през четвъртото тримесечие на годината – 8.8%.

Таблица 29. Динамика на структурата на жалбите по пазарни сегменти

	2020	2021	2022	2023				2023
				Q1	Q2	Q3	Q4	
Застрахователен пазар	83,1%	83,1%	88,1%	27,9%	27,6%	21,6%	22,9%	88,3%
Инвестиционен пазар	15,5%	14,6%	7,7%	37,8%	28,9%	24,5%	8,8%	5,8%
Осигурителен пазар	1,4%	2,3%	4,2%	22,2%	31,1%	22,2%	24,5%	5,8%

Източник: КФН.

С най-голям дял от жалбите по некомпетентност през 2023 г. са тези, свързани с кредитни продукти – 25.5%, а

предоставяни основно от небанкови кредитни институции. На второ място са жалбите, свързани с парични преводи – 10.7%. Жалбите, отнасящи се до мобилни услуги, заемат съответно минимален относителен дял от 0.4%, и други – 63.4% от общите.

Таблица 30. Структура на жалбите по некомпетентност

	2022	2023
Кредитни продукти	27,5%	25,5%
Паричен превод	3,3%	10,7%
Спестовни продукти	0,0%	0,0%
Мобилни услуги	2,2%	0,4%
Данъчна сфера	1,1%	0,0%
Други	65,9%	63,4%
	100,0%	100,0%

Източник: КФН.

Комисията за финансов надзор продължава и през 2023 г. практиката си да препраща жалби, по които не е компетентна, към институциите, в чиято компетентност попадат.

През 2023 г. в КФН са постъпили жалби по некомпетентност, които са основно от компетентността на друга институция в страната. Най-много са жалбите от компетентността на Българска народна банка (БНБ) с дял от 56%. При 42.2% от жалбите по некомпетентност, компетентен орган е КЗП, КРС, Съд, Прокуратура, ДАНС и др. Минимален дял от 1.7% са жалбите от компетентността на НАП.

Таблица 31. Структура на жалбите по компетентни институции, различни от КФН през 2023 г.

	2022	2023
Българска народна банка	62,1%	56,0%
Национална агенция за приходите	2,2%	1,7%
КРС, КЗП, Съд, Прокуратура, пълна некомпетентност	35,7%	42,2%
	100,0%	100,0%

Източник: КФН.

Анализирайки жалбите на потребители по правни субекти, може да се каже, че жалбите и запитванията, подадени през 2023 г. от местни физически лица са с дял от 89.1% спрямо 85,5% през 2022 г. Тези на местни юридически лица са с дял от 4.7% спрямо 7.4% през 2022 г. Жалбите на чуждестранни физически лица са с дял от 5.8%, а на чуждестранни юридически лица – 0.7%.

Графика 5. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите по правни субекти

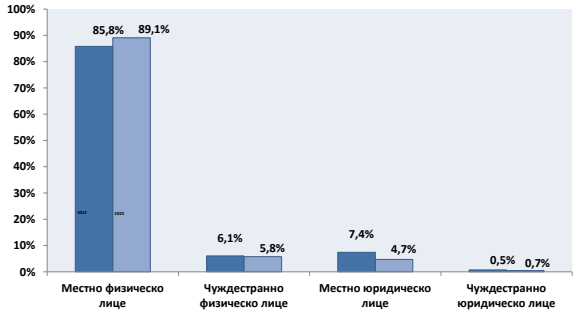

Анализът на жалбите от гледна точка активност на жалбоподателите при търсене правата им, като потребители, показва, че мъжете доминират над жените с 53% спрямо 38.5%. Няма значително изменение спрямо 2022 г., като отново мъжете са по-активни – с дял от 51%, а жените - от 38.5%. Жалбоподателите юридически лица са с дял от 8.5% от всички жалби и запитвания през 2023 г.

Графика 6. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите по правен субект и пол

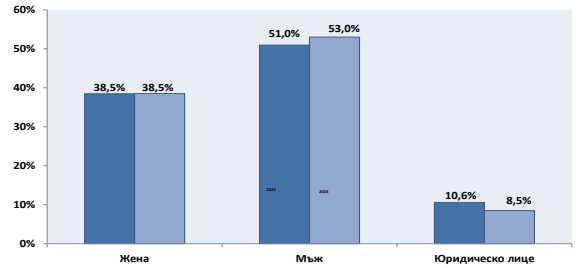

Застрахователен пазар

Тенденцията при жалбите, отнасящи се до застрахователния пазар, да са с най-висок относителен дял, се запазва и през 2023 г. Жалбите срещу услуги и продукти, предлагани от общозастрахователните дружества, продължава да заема основна част от постъпилите жалби, отнасящи се до застрахователния сегмент, като делът им е 86.4% през 2023 г. спрямо 84.6% през 2022 г. По-високият дял се дължи на по-големия брой застрахователни договори в общото застраховане. Делът на жалбите, отнасящи се до продукти и услуги, предлагани от животозастрахователните дружества, бележи лек спад до 13.6% през 2023 г. спрямо 15.4% през 2022 г.

Графика 7. Динамика на жалбите по общо застраховане и животозастраховане

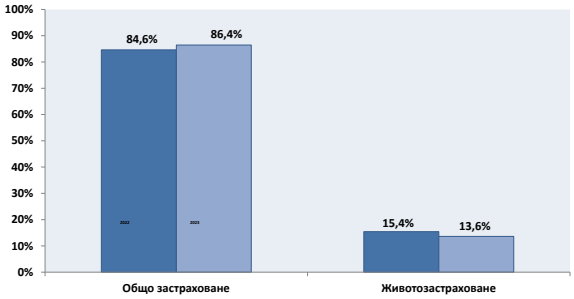

Анализът на жалбите в застрахователния сектор от гледна точка на субекта срещу който е подадена жалбата показва, че най-често жалбоподателите изразяват оплаквания срещу действия на застрахователи – в 99.1% от случаите. Делът на тези жалби през 2023 г. е близък до този през 2022 г., когато е 98.7%. През годината жалбоподателите са подавали оплаквания и срещу действия на застрахователни брокери и Гаранционния фонд, като техният дял е незначителен.

Графика 8. Динамика на жалбите срещу поднадзорни лица, извършващи дейност на застрахователния пазар

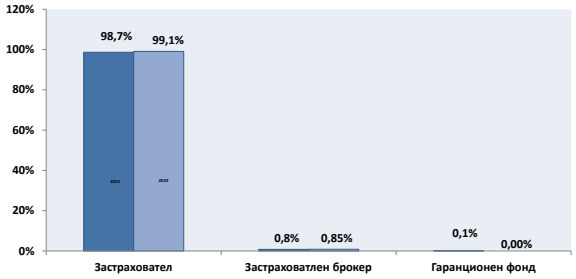

Най-често, при 18.2% от жалбите, отнасящи се до застрахователния сектор, причините са свързани с некоректни практики от застрахователи. На второ място, жалбоподателите изразяват оплаквания срещу отказ за изплащане на обезщетение по застраховка „КАСКО" (14.2%). На трето място, с 13.8% са жалбите, в които жалбоподателите възразяват срещу размера на изплатеното обезщетение по застраховки „Каско" или „Гражданска отговорност".

За сравнение, през 2022 г. най-честият предмет на жалбите, отнасящи се до застрахователния сектор, е срещу размера на изплатеното обезщетение по застраховки „Каско" или „Гражданска отговорност".

Графика 9. Разпределение на жалбите в застрахователния пазар по предмет на жалбата през 2023 г.

Осигурителен пазар

Некоректни практики от пенсионно осигурителни дружества е най-честият предмет на жалбите, отнасящи се до осигурителния пазар през 2023 г. Техният дял е 26.6% от всички постъпили жалби във връзка с осигурителния пазар. На второ място, в 20% от жалбите се съдържа искане за прекратяване на процедурата или отказ от прекратяване на процедурата по прехвърляне на натрупаните средства по партидата от един в друг пенсионен фонд, а на трето място с 15.6% са жалбите, касаещи несъгласие с размера на натрупаните средства по партидата.

За сравнение, през 2022 г. некоректни практики от осигурителни посредници е най-честият предмет на жалби от осигурителния пазар.

Графика 10. Разпределение на жалбите на осигурителния пазар по предмет на жалбата през 2023 г.

Тенденцията при жалбите, отнасящи се до осигурителния пазар, основно да са свързани с универсален пенсионен фонд (УПФ) се запазва и през 2023 г. Делът им е 93,3% от всички постъпили жалби по отношение на осигурителния пазар. Този преобладаващ дял е обясним, защото всички работещи, родени след 31.12.1959 г., се осигуряват в УПФ. За 2023 г. има две жалби касаещи ДПФ и една касаеща ППФ.

Графика 11. Разпределение на жалбите на осигурителния пазар по вид фондове

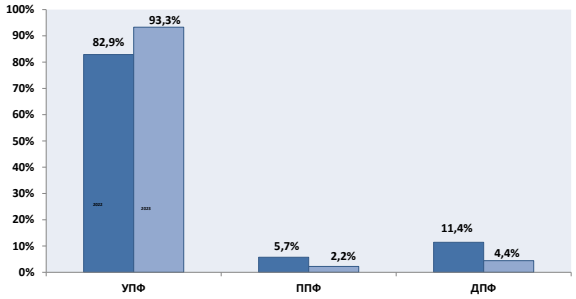

Инвестиционен пазар

Значителна част от постъпващите жалби, отнасящи се до инвестиционния пазар, са с предмет извършване на инвестиционни услуги от дружества без получен лиценз за тази дейност. Съответно, КФН насочва усилията си към предприемане на действия за ограничаване предлагането на инвестиционни услуги от дружества без лиценз и осигуряване на конкурентна среда за развитие на инвестиционния бизнес при адекватна защита на инвеститорите. На официалната интернет страница на КФН се публикуват предупреждения и е наличен списък с лица, за които е установено, че извършват инвестиционна дейност без лиценз, сезират се съответните правоохранителни органи.

Анализът на постъпилите жалби показва засилена активност при предлагането на инвестиционни продукти от разстояние – по телефона или чрез електронни платформи, както и на сложни финансови инструменти, които са трудноразбираеми от потребителите на дребно и за които, съгласно законовите изисквания, трябва да се прави преценка

за уместност и целесъобразност на финансовата услуга.

През 2023 г. най-много жалби от инвестиционния пазар са срещу действия на дружества без лиценз, които преобладаващо не са със седалище в България. Техният дял възлиза на 37.8% и пада в сравнение с 66.2% за 2022 г. На второ място са жалбите срещу инвестиционни посредници или лица, предоставящи инвестиционни услуги и продукти (35.6%), а на трето място са публичните дружества – 20%. Делът на жалбите срещу управляващите дружества е едва 6.6% от общите.

През 2023 г. жалбите, свързани с публични дружества, нарастват на 20.0% спрямо 16.9% през 2022 г. Основният предмет на тези жалби е свързан с търгови предлагания, в частност срещу цената на търговото предлагане. Ръст се отчита при жалбите, срещу дейността на инвестиционните посредници – достигат до 35.6% през 2023 г. от 12.3% през 2022 г.

Графика 12. Разпределение на жалбите срещу поднадзорни лица, извършващи дейност на инвестиционния пазар

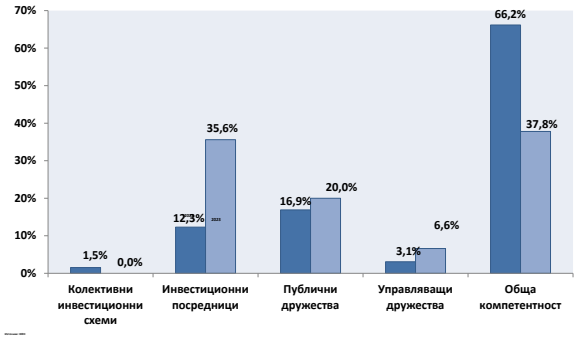

Резултати от обработката на жалби, сигнали и запитвания в КФН

Комисията за финансов надзор регистрира и разглежда всяка жалба, сигнал или запитване, които постъпват в институцията. При разглеждането на всеки конкретен случай се извършва детайлна проверка, като от лицата, срещу които е подадена жалбата, се изискват обяснения и относими документи, както и допълнителни такива, при необходимост. В хода на извършване на проверката се предприемат необходимите действия и мерки в случаите на констатирано нарушение на законовите изисквания от страна на поднадзорните лица, като се съставят актове за административни нарушения, прилагат се принудителни мерки, дават се указания.

От анализа на отговорите до жалбоподателите срещу действия в застрахователния пазар се установява, че при част от случаите на потребителя на застрахователни услуги се предоставя съвет, като се посочва възможността същият да защити правата си чрез секторна помирителна комисия за извънсъдебно решаване на спорове или чрез съда, в случай че КФН няма правомощия за предприемане на действия. При 14.8% от случаите се отчита изплащане на застрахователно обезщетение след подаване на жалба до КФН, а при 56.2% на жалбоподателите се предоставя конкретна информация, която е относима към изложеното в жалбата и е в помощ на жалбоподателите.

Много често, жалбите на потребителите са с предмет гражданскоправен спор между жалбоподателя и поднадзорното лице, който е извън компетенциите на КФН и който следва да бъде отнесен за разглеждане и решаване от секторна помирителна комисия по извънсъдебен път или от компетентния съд съгласно действащото законодателство.

В отговорите по жалбите, КФН регулярно информира жалбоподателите за възможността за извънсъдебно решаване на спорове с оглед запознаване на потребителите с възможността за решаване на спорове в по-кратки срокове и без разходи.

През 2023 г. се наблюдава относително запазване делът на случаите, когато се стига до изплащане на обезщетение след подаване на жалба до КФН. Това доказва ефективността на Комисията при осъществяване на функцията й по защита на потребителите на инвестиционни, застрахователни и осигурителни услуги.

В случаите, когато при извършване на проверка по жалба се констатират нарушения на нормативните разпоредби, КФН предприема действия по ангажиране на административнонаказателна отговорност на поднадзорните лица чрез съставяне на актове за установяване на административно нарушение и издаване на наказателни постановления, както и чрез прилагане на принудителни административни мерки. При необходимост, КФН също сезира правоохранителните органи.

Графика 13. Структура на предприетите действия в отговор на постъпили жалби, запитвания и сигнали в КФН

В резултат на извършени проверки през 2023 г. се наблюдава спад на случаите, в които се налагат санкции и се прилагат принудителни административни мерки спрямо поднадзорни лица, като делът им намалява до 15.2% от всички постъпили жалби по компетентност, спрямо 15.5% през 2022 г.

Анализът на изготвените отговори по жалби и запитвания, както и на предприетите действия от КФН във връзка с жалбите, показва положителен ефект от действията на регулатора. В много от случаите, исканията на жалбоподателите – физически и юридически лица, са били удовлетворени.

Графика 14. Наложени санкции и принудителни административни мерки по повод постъпили жалби

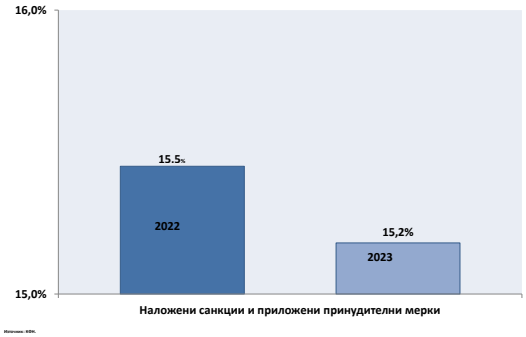

При 15.2% от жалбите и запитванията през 2023 г. се наблюдава положителен ефект от действията на КФН при разглеждане на постъпилите жалби, което е част от дейността по защита интересите на потребителите на небанкови финансови услуги.

През 2023 г. най-висок дял на положителния ефект се отчита през четвърто тримесечие на годината – 18.7%, а най-нисък през първо тримесечие на годината – 12.9%.

Графика 15. Ефект от дейността на КФН при защита интересите на потребителите на небанкови финансови услуги

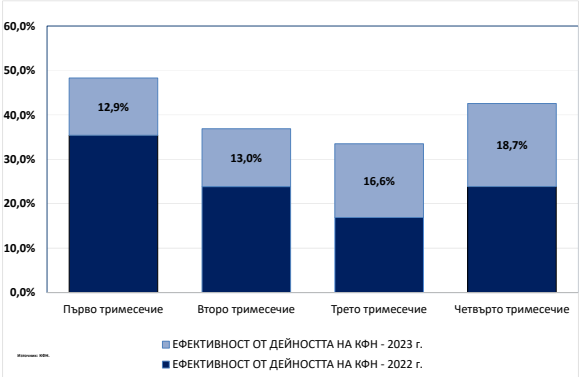

5.3. Политика за финансова грамотност

През 2023 г. Комисията за финансов надзор взе участие в различни форуми: конференции, семинари, работни срещи и образователни инициативи, насочени към защита на потребителите и повишаване на финансовата грамотност на различни обществени групи, като си партнираше както с държавни институции, така и с неправителствени организации, чиято дейност е в областта на финансовото образование.

През 2023 г. Комисията за финансов надзор проведе XXI-то издание на образователната програма: „Небанковият финансов сектор в България” в партньорство с Министерство на образованието и науката и фондация „Атанас Буров”.

Програмата е специално насочена към ученици и учители от средните икономически училища. През 2023 г. форматът на програмата се завърна към оригиналната инициатива и събитието се проведе присъствено от 16 до 20 октомври. Изключително интересни презентации от трите направления на небанковия финансов сектор – капиталов, застрахователен и пенсионноосигурителен пазар, бяха представени от експерти на КФН, както и от външни лектори в лицето на Асоциацията на българските застрахователи (АБЗ) и Българската фондова борса (БФБ). В рамките на обучението бяха застъпени темите за тристълбовия модел на пенсионното осигуряване, финтех бизнес моделите, видовете застраховки, крипто-активите, въвеждането на новите европейски регламенти – MICA и DORA, сигурността на инвестициите в онлайн пространството, финансовите инструменти на капиталовия пазар и търговията на БФБ. В интерактивната част на програмата, учениците посетиха и се запознаха отблизо с дейността на пенсионно-осигурително дружество, застрахователно дружество, инвестиционен посредник и Българската фондова борса. Имаха възможност да бъдат част от работния процес, да участват в дискусии, финансови симулации, да вземат хипотетични финансови решения, да задават въпроси и да решават реални казуси, под ръководството на опитни ментори от посетените компании и институции. В XXI-то издание на образователната програмата участие взеха 12 ученици от горните класове на ПГЛПИ „Атанас Буров” – Горна Оряховица, Национална търговска гимназия – Пловдив, НФСГ – София, НТБГ – София, ФСГ “Атанас Буров“- Хасково, ТГ “Княз Симеон Търновски“ – Стара Загора, НПГ „Димитър Талев“ – Гоце Делчев, ПГИ „Карл Маркс” – Смолян,

ПГСУАУ „Атанас Буров“ – Силистра, ПГИУ „Елиас Канети“ – Русе, ВТГ „ Г.С. Раковски“ – Варна и ДФСГ „Интелект“ – Плевен. Основната цел на образователната програма е учениците от средните професионални училища в България да получат ценни знания за финансовия сектор, за управлението на личните финанси, както и за спецификата на дейността на Комисията за финансов надзор. Програмата „Небанковият финансов сектор в България” е единствена по рода си за страната ни. Тя е една от най-дългосрочните инициативи на КФН, стартирала още от самото ѝ създаване и превърнала се в истинска традиция. Целта на образователната програма е учениците от средните професионални училища в България да получат отлична възможност за кариерно ориентиране в сферата на небанковия финансов сектор, както и да повишат знанията си и финансовата си грамотност, това е и една от стратегическите цели на Комисията – защита на потребителите чрез финансово ограмотяване.

През 2023 година Комисията за финансов надзор проведе учебен стаж на ученици от 11 „б“ клас на Национална търговско-банкова гимназия под надслов „Регулиране и надзор на небанковата финансова сфера“. В изпълнение на Програмата за защита на потребителите, Стратегията на КФН и в подкрепа на Националната стратегия за финансова грамотност (Приоритет 3: Повишаване на финансовата грамотност на учениците и студентите), КФН работи и предприема действия за повишаване финансовата грамотност на учениците относно пазарните участници в застрахователния, осигурителния и инвестиционен сектор. Основна цел на учебния стаж е изграждане на знания и умения за разумно използване на небанкови финансови продукти и услуги, информираност относно рисковите и ползите от тяхното потребяване и подобряване комуникацията с подрастващите бъдещи инвеститори и потребители на финансови услуги.

През лятото на 2023 година студенти от водещи университети в страната и чужбина участваха в традиционната стажантската програма на Комисията за финансов надзор. КФН посрещна 7 студента, възпитаници, както на български, така и на чуждестранни висши учебни заведения, измежду които Университета за национално и световно стопанство, Юридическият факултет на Софийския университет, „Bocconi University“ – Милано, „University of Manchester“ – Англия. В рамките на повече от месец студентите бяха част от екипа на Комисията и натрупаха практически знания в дейността на „Международно сътрудничество“, „Надзор на инвестиционната дейност“, „Регулаторни режими на застрахователния надзор“ и дирекция „Правна“.

За втора поредна година Комисията за финансов надзор проведе инициативата си „Супер силата на младия инвеститор“. През 2023 г. образователният проект на КФН бе координиран с Министерството на образованието и наука, което даде ход на по-мащабна инициатива. Така на 06.06.2023 г. се проведе онлайн семинар, насочен към ученици от гимназиалните класове на профилирани икономически учебни заведения в цялата страна, в който взеха участие над 20 специализирани училища.

Комисията за финансов надзор посвети серия от образователни инициативи на Световната седмица на парите, която се проведе в периода от 20 до 26 март. За да запознаят подрастващите с важни понятия от сферата на регулациите и да ги въведат в света на инвестициите, експерти на КФН представиха дигиталното поле на безопасното инвестиране

пред възпитаници от горните класове на „Първа английска езикова гимназия“. Познания за капиталовите пазари и тяхното функциониране получиха близо 70 ученика от 9, 11 и 12 клас на гимназията. Във фокуса на презентациите бяха и мисията, целите на регулатора, иновациите и дигиталните финанси. За да заяви своята ангажираност към седмицата, посветена на парите, КФН взе участие и в Хакатона „From Zero to Fintech 2023”. Той се провежда за трета година, като събитието се организира в партньорство между Българската финтех асоциация и Факултета по икономика и бизнес администрация на Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

Комисията за финансов надзор взе участие и във Финтех кариерния ден на 5 декември организиран от Българската финтех организация и Факултета по икономика и бизнес администрация към Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

Комисията за финансов надзор подкрепи и стартиралата кампания на Европейската комисия в България, посветена на общата европейска валута: “#ЗаЕвросто накратко: отговорите, които търсим”, която се проведе със съдействието на Българската народна банка и Министерството на финансите. Поредицата от 10 информационни видеоклипа цели да предостави разбираема и практична информация за ползите от присъединяването на страната към еврозоната, както за българската икономика, така и за гражданите и бизнеса.

През месец ноември 2023 г. председателят на КФН – г-н Бойко Атанасов представи идейния проект на Комисията за разработване на смарт и десктоп апликация за дигитална финансова грамотност. Предложеният проект с работно заглавие „FinLit Adventures – an interactive simulation game“ се основава на „рамките за финансова компетентност“, разработени от Европейската комисия и ОИСР (Организация за икономическо сътрудничество и развитие), които целят да подкрепят допълнително държавите членки на ЕС за справяне с предизвикателствата, породени от дигитализацията във финансовите услуги.

6. Стратегия за наблюдение на финансовите иновации

В изпълнение на Стратегията за наблюдение на финансовите технологии (FinTech) в небанковия финансов сектор (2021-2024 г.), през 2023 г. Комисията за финансов надзор предприе редица инициативи - мониторинг на осигурителния, инвестиционния и застрахователния пазари за използваните финансови иновации, подсигуряване защита правата на инвеститорите и потребителите на иновативни услуги, както и популяризиране на дейността си в областта на иновациите.

Експерти от КФН участваха в ключови мероприятия, като: FinTech Summit 2023, годишна конференция Digitalk 2023; работна среща на Task Force група Crypto assets към ESMA; обучение на Зеления център във връзка с устойчивите финанси и прилагане на Регламента за таксономия и разкриване на информация от финансови и нефинансови институции; работни срещи на Европейския форум на иновативните фасилитатори (EFIF); семинар Въведение в европейската блокчейн регулаторна пясъчна среда (European Blockchain Regulatory Sandbox) за регулатори в партньорство с Bird & Bird; срещи на ITF (Insurance Task Force) към Insure Tech; сесии на MISC (Market Integrity Standing Committee),

PTSC (Post-Trading Standing Committee) и SMSC (Small and Medium Enterprise Committee) на ESMA за пилот на DLT (Distributed ledger technology); срещи на група Cyber Contact Group; курс Training on EU Market in Crypto Assets Regulation (MiCA): Current trends, legislative and regulatory responses in the EU; семинар за Закон за изкуствения интелект; среща на групата на високо равнище High-Level Group on Digital Operational Resilience Act (DORA) Oversight (DORA HLGO); обучение на Digital Financial Academy; работни срещи на Joint Committee Sub-Committee on Consumer Protection and Financial Innovation (JC SC CPFI).

В подкрепа на тази си дейност, на страницата на КФН са изготвени и публикувани информационни материали за: възможността финтех компании да участват в първия кохорт, организиран от European Blockchain Sandbox; за въвеждането на Регламент (ЕС) 2022/858 относно пазарните инфраструктури, основани на технологията на децентрализирания регистър (РТДР); актуализиране секцията Иновационен център на страницата на КФН; изготвени клипове за страницата на КФН за DLT и MICA.

Представители на КФН участваха активно и в работните групи за иновации на европейските надзорни органи ESMA и EIOPA, както и в организираните тематични семинари.

Експерти от КФН изготвиха отговори и становища по множество въпросници на европейските надзорни органи ESMA и EIOPA, касаещи финансовите иновации.

През 2023 г., за втора поредна година, се проведе инициативата Супер силата на младия инвеститор, в която се включиха 229 ученика от прогимназиалните класове на 19 училища с икономически профил. Инициативата е за повишаване осведомеността на подрастващите и цели превенция на риска при използването на инвестиционни продукти, съчетавайки едновременно част от дейности от Плана за действие към Стратегията на КФН за наблюдение на финансовите иновации 2021-2024 и от Националната стратегия за финансова грамотност (в частта на КФН), и Програма на КФН за защита на потребителите 2021-2024. Инициативата е проведена онлайн на 06.06.2023 г.

През 2023 г., в рамките на изградения механизъм за сътрудничество с бизнеса – Иновационния център (Innovation hub), КФН своевременно разгледа постъпилите от български и чуждестранни дружества запитвания за регулаторната рамка и приложимото право, като за по-прецизен анализ на конкретните казуси се срещна и с представители на тези дружества.

7. Международна дейност и сътрудничество

7.1. Европейско измерение

Комисията за финансов надзор, в качеството ѝ на участник в Европейската система за финансов надзор (ESFS), е активно ангажирана в дейностите на Европейските надзорни органи (ESMA и EIOPA) с цел асоциирането на българския небанков сектор към единния европейски финансов пазар и постигане на високо ниво на уеднаквяване на надзорните практики. КФН е пълноправен член и взема участие в заседанията на съветите на Европейския орган за ценни книжа и пазари (ESMA) и Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA), като подпомага дейностите им и чрез участието на експертно ниво в постоянните комитети и групи, създадени към тях. Освен това КФН участва, като член без право на глас, в заседания на Европейския съвет за системен риск (ESRB) и си сътрудничи с Европейския банков орган (EBA).

Основни акценти в работата на ESMA

През 2022 г. ESMA публикува новия си стратегически документ за следващия петгодишен период 2023-2028 г. Стратегията се основава на успешното развитие на ESMA след стартиране на дейността й през 2011 г., на прилагането на значителни законодателни промени, на съществения напредък в сближаването на надзорните практики между държавите членки и на упражняването от страна на ESMA на нови надзорни правомощия след въведените от 2020 г. изменения на правната рамка, създаваща европейските надзорни органи (ЕНО). Стратегията определя дългосрочния фокус и цели на ESMA и е разработен на фона на предизвикателна икономическа и политическа обстановка (последиците от COVID, войната в Украйна и нарастващата инфлация).

ESMA изпълнява своята мисия, като се фокусира върху трите си стратегически приоритета и се ръководи от двата определени тематични двигателя, като същевременно взема предвид развитието на пазара и възникващите рискове, както и новите правомощия и наличните ресурси както в ESMA, така и в националните компетентни органи (НКО):

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТИ:

❖ Насърчаване на ефективни пазари и финансова стабилност:

- Честни и организирани пазари - ESMA защитава целостта на единния пазар на ЕС чрез установяване на високи стандарти на поведение и осигуряване на прозрачност в подкрепа на ефективните пазари и доверието на инвеститорите;
- Принос за укрепване на стабилността на финансовата система - ESMA идентифицира и оценява заплахите за финансовата стабилност, като си сътрудничи с ESRB, EBA, EIOPA и НКО;
- Развитие на единния пазар на ЕС - ESMA допринася за развитието на ефективен, ликвиден и достъпен единен пазар на ЕС за финансови услуги чрез развитие на единните правила и осъществяване на последователен надзор;

- Гласът на ЕС на световния пазар - ESMA насърчава глобалните стандарти и подкрепя по-тясната интеграция на международните пазари и продължаващата отвореност на единния пазар на ЕС. ESMA също действа като глас на надзорната общност на европейските финансови пазари чрез активното си участие в различни международни форуми, включително в Международната организация на комисиите по ценни книжа (International Organization of Securities Commissions – IOSCO) и в Съвета за финансова стабилност (Financial Stability Board).

❖ Засилване на надзора върху финансовите пазари на ЕС:

- Подобряване на общата надзорна култура на ЕС - разработване и укрепване на споделените принципи на надзор между ESMA и НКО;
- Подобрено приоритизиране на риска и надзор, базиран на резултатите - използване на карта с рисковете за целия ЕС за конвергенция на надзора, стрес-тестове, допитване до заинтересованите страни и приоритизиране на надзорните дейности;
- Подход на ESMA за сближаване на надзорните практики - изместване фокуса на дейностите си за надзорна конвергенция към ефективен координиран надзор, когато е приложимо, в допълнение към усилията си за осигуряване на последователно разбиране и прилагане на европейската нормативна рамка;
- Надзор от страна на ESMA - насърчаване на общата надзорна култура, подход и методология във всички свои преки надзорни правомощия, като същевременно адаптира надзорната стратегия за всеки мандат спрямо неговата специфика и ниво на зрялост.

❖ Подобряване на защитата на инвеститорите на дребно:

- Защита на инвеститорите - заедно с НКО, ESMA гарантира, че инвеститорите на дребно в ЕС са ефективно и еднакво защитени, включително от възникващи рискове, произтичащи от нови канали за дистрибуция или иновативни продукти;
- Ангажиране на инвеститорите на дребно - ESMA се ангажира с инвеститорите на дребно чрез координирана комуникация с НКО, използване на нови комуникационни инструменти и платформи;
- Информация/разкриване - гарантиране, че инвеститорите на дребно получават ясна, надеждна и разбираема информация за финансовите продукти;
- Участие на дребно в капиталовите пазари - чрез принос към развитието на регулаторната рамка на ЕС, ESMA се фокусира върху осигуряването на дългосрочно пряко и непряко участие на дребно в капиталовите пазари на ЕС.

ТЕМАТИЧНИ ДВИГАТЕЛИ:

❖ Устойчиви финанси – чрез включването на екологични, социални и управленски фактори (ESG) в регулирането и в надзорните практики, ESMA дава възможност на инвеститорите да вземат информирани инвестиционни решения и да участват в прехода към устойчив климат:

- изпълняване на приоритетите, определени в Пътната карта на ESMA за 2022-2024 г. в областта на устойчивите финанси;

- допринасяне за финансирането на прехода на ЕС към по-устойчива икономика, като същевременно се запази целостта на пазара и финансовата стабилност, както и високото ниво на защита на инвеститорите.

❖ Улесняване на технологичните иновации и ефективно използване на данни – технологиите и данните служат като средства за постигане на мисията на ESMA чрез стратегическите й приоритети:

- адаптиране към цифровизацията на финансовите пазари чрез укрепване на регулаторната рамка и насърчаване на надзорната конвергенция;
- насърчаване на сближаването в регулаторното и надзорното третиране на нови или иновативни финансови дейности и технологични иновации;
- подобряване на достъпа и качеството на данните и информацията от страна на заинтересованите страни, като се засили ролята на ESMA като център за данни.

През юни 2023 г. ESMA публикува своята Стратегия за периода 2023-2028 г. по отношение на данните. През следващите пет години ESMA възнамерява:

- да се превърне в усъвършенстван център за данни, като се фокусира върху подобрената достъпност на данните и информацията, оперативната съвместимост и използваемост, както и постигането икономии от мащаба;
- да осигури достъп до данни от обществен интерес – допринасяне за предоставянето на леснодостъпна и използваема информация на участниците на пазара, включително на инвеститорите на дребно, в машинночетим формат и чрез удобни за потребителя интерфейси за търсене и анализ;
- да насърчава надзора, базиран на данни чрез съвместни разработки и използване на нови технологии;
- да доведе до увеличаване на сътрудничеството в областта на данните – постигане на по-добра стандартизация на данните, качество и повторна употреба и насърчаване на приемането на иновативни технологии;
- да създава ефективни политики в областта на данните – намаляване на административната тежест за докладващите субекти чрез намаляване на дублиращи се и непоследователни изисквания, оптимизиране на потоците на отчитане, ефективно и ефикасно споделяне на данни и използване на нововъзникващи технологии;
- да улеснява систематичното използване на данни – създаване на процеси, методологии и инструменти, позволяващи систематично използване на данни за основано на доказателства разработване на политики, надзор и оценяване на риска.

Общи надзорни приоритети на ESMA:

Съгласно измененията в Регламента за ESMA, които влязоха в сила през 2020 г., органът е длъжен да изготви до два значими за целия ЕС приоритета в рамките на една година, които да ръководят и координират действията на националните компетентни органи. Приоритетите са избрани чрез базирания на риска подход на ESMA за надзорна конвергенция, която има за цел да насърчи общото разбиране

между ESMA и НКО на най-критичните надзорни рискове и проблеми, които заслужават да бъдат приоритизирани чрез дейности за сближаване на надзора. НКО са задължени да вземат предвид тези приоритети, когато съставят работните си програми и да уведомят за това ESMA. ESMA обсъжда съответните дейности на компетентните органи през следващата година и изготвя заключения относно изпълнението на тези приоритети и възможните последващи действия, които могат да включват насоки, препоръки към компетентните органи и партньорски проверки в съответната област.

С оглед на новата си стратегия за периода 2023-2028 г. ESMA промени своите стратегически надзорни приоритети на Съюза (USSP), като включи оповестяването на ESG факторите на място на разходите и резултатите на инвестиционните продукти на дребно. Целта е да се насърчи прозрачността и разбираемостта на оповестяванията на ESG факторите в ключови сегменти от веригата на стойността на устойчивото финансиране, като емитенти, инвестиционни мениджъри или инвестиционни посредници, и по този начин ESMA и НКО да се справят с риска от заблуждаващи твърдения за екологосъобразност (greenwashing).

В контекста на втория надзорен приоритет, а именно качество на пазарните данни, ESMA вече е разработил и приложил общи методологии и тематични прегледи. Както ESMA, така и НКО (в това число и КФН), продължиха да участват във все по-целенасочена и съгласувана надзорна работа по темата.

През 2023 г. ESMA започна общо надзорно действие (ОНД) с националните компетентни органи относно прилагането на правилата за разкриване съгласно MiFID II по отношение на маркетинговите комуникации в целия ЕС. Като част от ОНД НКО са извършвали проверки дали маркетинговите комуникации (включително реклами) са честни, ясни и неподвеждащи и как инвестиционните посредници и кредитните институции са избирали целевата аудитория на маркетинговите съобщения, особено в случай на по-рискови и по-сложни инвестиционни продукти. ESMA е наясно, че по-младите, по-малко опитни инвеститори са особено уязвими, когато действат онлайн. Поради тази причина ОНД също така е изследвало внимателно маркетинга и рекламата чрез всички канали за разпространение, включително приложения, уебсайтове, социални медии и сътрудничество с инфлуенсъри. Допълнително, по време на надзорното действие, е била събирана информация за възможни практики за „зелено измиване“ (greenwashing), наблюдавани в маркетинговите комуникации и реклами.

Друго общо надзорно действие, което ESMA стартира през отчетната година, е относно разкриването на информация, свързана с устойчивостта, и интегрирането на рисковете за устойчивостта от страна на управляващите дружества на фондове. Целта е да се оцени съответствието им със съответните разпоредби в Регламента за оповестяване на устойчивото финансиране (SFDR), Регламента за таксономията и съответните мерки за прилагане, включително съответните разпоредби в актовете за изпълнение на UCITS и AIFMD относно интегрирането на рисковете за устойчивостта.

Насоки на ESMA

През отчетната година ESMA продължава да е сериозно ангажиран по отношение на задължението за изготвяне на насоки, като целта е те да подобрят защитата на инвеститорите в ЕС. Насоките доразвиват основни норми от законодателството на ЕС, за да се хармонизира прилагането му във всички държави членки.

През 2023 г. в КФН са сформирани работни групи за разглеждане на общо 10 насоки на ESMA, в резултат на което КФН декларира пред ESMA спазване на следните:

Насоки относно стандартните формуляри, формати и образци за подаване на заявления за разрешение за управление на пазарна инфраструктура, основана на ТДР (ESMA70-460-213)

Адресати на насоките са компетентните органи, определени в член 2, параграф 21 от Регламент (ЕС) 2022/858, както и за заявителите за специални разрешения за управление на пазарни инфраструктури, основани на технологията на децентрализирания регистър (ТДР), както е определено в член 2, параграф 5 от Регламент (ЕС) 2022/858.

Целта на насоките е да се установят последователни, ефикасни и ефективни надзорни практики в рамките на Европейската система за финансов надзор и да се осигури общо, еднакво и последователно прилагане на член 8, параграф 4, член 9, параграф 4 и член 10, параграф 4 от Регламент (ЕС) 2022/858, както и да се установят стандартни формуляри, формати и образци за подаване на заявление за специални разрешения за управление на пазарни инфраструктури, основани на ТДР.

Насоки относно изискванията за управление на продукта по ДПФИ II (ESMA35-43-3448)

Адресати на насоките са инвестиционните посредници и НКО.

Цел на насоките е да се установят последователни, ефикасни и ефективни надзорни практики в рамките на ЕСФН и да се осигури общо, еднакво и последователно прилагане на изискванията за управление на продукти на ДПФИ II. В съответствие с тези насоки ESMA предвижда съответно укрепване на защитата на инвеститорите.

Насоки за последователното прилагане на предпоставките за използването на мерките за ранна намеса (член 18, параграф 8 от РВПЦК) (ESMA91-372-1700)

Адресати на насоките са компетентните органи, определени съгласно член 22 от РЕПИ, които упражняват надзор върху централните контрагенти, получили разрешение съгласно член 14 от РЕПИ.

Целите на настоящите насоки са да се установят последователни, ефикасни и ефективни надзорни практики в рамките на ЕСФН и да се осигури общо, еднакво и последователно прилагане на член 18, параграф 1 от РВПЦК, и по-специално - да се предоставят на компетентните органи указания относно

ситуациите, при които те трябва да обмислят прилагането на мерки за ранна намеса към централните контрагенти.

Насоки относно допълнително уточняване на обстоятелствата за временни ограничения в случай на значимо събитие, несвързано с неизпълнение, в съответствие с член 45а от РЕПИ (ESMA91-372-1704)

Адресати на насоките са компетентните органи, определени съгласно член 22 от РЕПИ.

Целта на насоките е по делегация по член 45а от РЕПИ ESMA да изготви насоки, допълнително уточняващи обстоятелствата, при които компетентният орган може да изиска от ЦК да се въздържа от предприемане на което и да е от ограничените действия, посочени в член 45а, параграф 1 от РЕПИ, за период, определен от компетентния орган, който не може да надвишава пет години.

Насоки относно методиката, използвана от органите по преструктуриране за оценяване на договори преди техното прекратяване, както е описано в член 29, параграф 1 от РВПЦК (ESMA91-372-206)

Адресат на насоките са органи за преструктуриране.

Целта на насоките е да се уточни методиката, използвана от органите по преструктуриране за оценяване на договори преди техното прекратяване, както е описано в член 29, параграф 1 от РВПЦК. По този начин се очаква да се насърчи сближаването на практиките за надзор и преструктуриране по отношение на методиката, използвана от органите по преструктуриране за оценяване на договори преди техното прекратяване, както е описано в член 29, параграф 1 от РВПЦК.

Насоките относно прилагането на обстоятелствата, при които се счита, че даден централен контрагент е проблемен или има вероятност да стане проблемен (чл. 22, параграф 6 от Регламент (ЕС) 2021/23 на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2020 година относно рамка за възстановяване и преструктуриране на централни контрагенти) (ESMA91-372-2070)

Адресати на насоките са компетентните органи, както са определени в член 22 от РЕПИ и за органите за преструктуриране, определени в член 2, параграф 3 от РВПЦК, когато те определят дали даден централен контрагент е проблемен или има вероятност да стане проблемен.

Целта на насоките е да се насърчи сближаването на надзорните и оздравителните практики по отношение на прилагането на обстоятелствата, при които се счита, че централните контрагенти е проблемен или има вероятност да стане проблемен.

Насоки относно сценариите в плановете за възстановяване на централни контрагенти (член 9, параграф 12 от РВПЦК) (ESMA91-372-1701)

Адресати на насоките са компетентните органи, определени в член 2, точка 7 от РВПЦК, както и за ЦК, на които е предоставено разрешение съгласно член 14 от РЕПИ.

Целта на насоките е да се установят последователни, ефикасни и ефективни надзорни практики в рамките на Европейската система за финансов надзор, както и да се осигури общо, еднакво и последователно прилагане на чл. 9, параграф 1 от РВПЦК. Специфична тяхна цел представлява уточняването на набора от сценарии в плановете за възстановяване, които да

бъдат взети под внимание както от централните контрагенти при изготвянето и поддържането на техните планове за възстановяване, така и от компетентните органи при оценяване на последните. Чрез изготвянето на набор от сценарии в плановете за възстановяване се цели също и определянето на съвкупност от ориентирани към бъдещето събития, създаващи сериозни затруднения, пред които хипотетично би се изправил даден централен контрагент, като по този начин се изпитат ефективността на мерките и адекватността на показателите, съдържащи се в плановете за възстановяване на централните контрагенти.

Насоките относно определени аспекти на изискванията на MiFID за уместност (ESMA35-43-3172)

Адресати на насоките са компетентните органи и инвестиционните посредници.

Целта на насоките е да се поясни прилагането на определени аспекти от изискванията на MiFID II за уместност с цел да се гарантира общо, еднакво и последователно прилагане на член 25, параграф 2 от MiFID II и на членове 54 и 55 от Делегиран регламент за допълване на MiFID II.

Насоки относно определени аспекти на изискванията на MiFID II за възнагражденията (ESMA35-43-3565)

Адресати на насоките са компетентните органи и инестиционните посредници.

Целта на насоките е да се гарантира общо, еднакво и последователно прилагане на изискванията относно възнагражденията, посочени в член 27 от Делегиран регламент за допълване на MiFID II, както и, от една страна, по отношение на изискванията за конфликт на интереси, посочени в член 16, параграф 3 и член 23 от MiFID II и член 34 от Делегирания регламент за MiFID II в областта на възнагражденията; а от друга страна, правилата за осъществяване на дейността, установени в член 24, параграф 1 и параграф 10 от MiFID II. Освен това настоящите насоки изясняват прилагането на изискванията за управление в областта на възнагражденията съгласно член 9, параграф 3 от MiFID II.

Насоки относно сценариите за стрес тестовете съгласно Регламента за ФПП (ESMA50-164-6583)

Адресати на насоките са компетентните органи, фондовете на паричния пазар и управителите на фондове на паричния пазар, както са определени в Регламента за ФПП.

Целта на насоките е да се гарантира общо, уеднаквено и последователно прилагане на разпоредбите в член 28 от Регламента за ФПП. По-специално и както е посочено в член 28, параграф 7 от Регламента за ФПП, те определят общи референтни параметри за сценариите за тестовете, които да бъдат включени в стрес тестовете, като се вземат предвид следните фактори, посочени в член 28, параграф 1 от регламента:

- възможните промени в нивото на ликвидността на активите в портфейла на ФПП;
- възможните промени в нивото на кредитния риск на активите в портфейла на ФПП, включително кредитни събития и събития, влияещи на рейтинга;

- възможните промени на лихвените проценти и обменните курсове;
- възможните обеми на откупуване;
- възможното разширяване или свиване на спредовете между индексите, с които са обвързани лихвените проценти на ценните книжа в портфейла;
- възможните макроикономически системни сътресения, засягащи икономиката като цяло.

Процедура по актуализиране на формуляри на КФН за спазване на насоки

През 2023 г. КФН предприе действия по осигуряване на пълното спазване на насоки, по отношение на които е декларирала намерение за спазване, поради необходимостта от предприемане на допълнителни мерки. В резултат на това КФН актуализира следните 10 формуляра за насоки на ESMA, като декларира пълно спазване:

- Насоки относно показателите в плановете за възстановяване на централните контрагенти (член 9, параграф 5 от РВПЦК) (ESMA91-372-1702), след изменение в чл. 191б, ал. 2 от ЗПФИ;
- Насоки относно сценариите в плановете за възстановяване на ЦК (член 9, параграф 12 от РВПЦК) (ESMA91-372-1701), след изменение в чл. 191б, ал. 2 от ЗПФИ;
- Насоки относно методиката, функцията по наблюдение и съхраняването на данни съгласно Регламента за бенчмарковете (ESMA81-393-288), след изменение в Наредба № 75 от 06.04.2023 г. за изискванията към дейността на администраторите на бенчмаркове;
- Насоки относно определени аспекти на изискванията на ДПФИ II за целесъобразност и освобождаване само за изпълнение (ESMA35-43-3006), след изменение в Наредба № 38 от 21.05.2020 г. за изискванията към дейността на инвестиционните посредници;
- Насоки относно общите процедури и методики за надзорен преглед и процеса на оценка на централните контрагенти съгласно чл. 21 от РЕПИ (ESMA70-151-3374), след изменение в чл. 191б, ал. 2 от ЗПФИ;
- Насоки относно писмените споразумения между членовете на колегиите на централни контрагенти (ESMA70-151-3431), след изменение в чл. 191б, ал. 2 от ЗПФИ;
- Насоки за възлагане на дейности на външни доставчици на компютърни услуги „в облак“ (ESMA50-164-4285), след изменения в Наредба № 38 от 21.05.2020 г. за изискванията към дейността на инвестиционните посредници и Наредба № 75 от 06.04.2023 г. за изискванията към дейността на администраторите на бенчмаркове;
- Насоки относно бенчмарковете с малка значимост съгласно Регламента за бенчмарковете (ESMA70-145-1209), след изменение в Наредба № 75 от 06.04.2023 г. за изискванията към дейността на администраторите на бенчмаркове;
- Насоки относно мерките за допълнително обезпечаване за ограничаване на процикличността, прилагани от централните контрагенти, съгласно Регламента за европейската пазарна инфраструктура (ESMA70-151-1496), след изменение в чл. 191б, ал. 2 от ЗПФИ;
- Насоки относно преодоляването от ЦК на конфликти на интереси (ESMA70-151-1439), след изменение в чл. 191б, ал. 2 от ЗПФИ.

Насоки на ЕВА

През 2023 г. в КФН са разгледани общо 3 насоки на ЕВА, в резултат на което КФН декларира спазване на следните:

Насоки относно използването на решения за дистанционно установяване на делови взаимоотношения с клиенти съгласно член 13, параграф 1 от Директива (ЕС) 2015/849С (EBA/GL/2021/15)

Адресати на насоките са компетентните органи, както са определени в член 4, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1093/2010, както и институциите от финансовия сектор съгласно определението в член 4, параграф 1а от посочения Регламент, които са кредитни и финансови институции съгласно определението в член 3, параграфи 1 и 2 от Директива (ЕС) 2015/849.

Целта на насоките е да определят стъпките, които кредитните и финансовите институции следва да предприемат, когато приемат или преразглеждат решения за изпълнение на задълженията си по член 13, параграф 1, букви а), б) и в) от Директива (ЕС) 2015/8492 в контекста на дистанционното установяване на делови взаимоотношения с нови клиенти.

Насоки относно политиките и механизмите за контрол за ефективно управление на рисковете от изпиране на пари и финансиране на тероризма (ИП/ФТ) при предоставянето на достъп до финансови услуги (EBA/GL/2023/04)

Адресати на насоките са кредитните и финансовите институции, както са определени в член 3, параграфи 1 и 2 от Директива (ЕС) 2015/849, които са оператори на финансовия сектор, както са определени в член 4, параграф 1а от Регламент (ЕС) № 1093/2010, както и компетентните органи, както са определени в член 4, параграф 2, подточка iii) от Регламент (ЕС) № 1093/2010.

Целта на насоките е да допълнят Насоките относно рисковите фактори, свързани с ИП/ФТ (EBA/GL/2021/02), и да определят по-подробно политиките, процедурите и механизмите за контрол, които кредитните и финансовите институции следва да прилагат, за да намалят и управляват ефективно рисковете от ИП/ФТ в съответствие с член 8, параграф 3 от Директива (ЕС) 2015/849, включително мерки по отношение на предоставянето на основна платежна сметка в съответствие с член 16 от Директива (ЕС) 2014/922.

Насоки относно политиките и процедурите, свързани с управление на нормативното съответствие, и ролята и отговорностите на служителя, отговорен за нормативното съответствие във връзка с БИП/БФТ, съгласно член 8 и глава VI от Директива (ЕС) 2015/849 (EBA/GL/2022/05)

Адресати на насоките са компетентните органи, определени в член 4, параграф 2, подточка iii) от Регламент (ЕС) № 1093/2010. Техни адресати са и кредитните институции или финансовите институции, както са определени в член 3, параграфи 1 и 2 от Директива (ЕС) 2015/849, които са оператори на финансовия сектор, посочени в член 4, параграф 1а от Регламент (ЕС) № 1093/2010.

Целта на насоките е да се определят ролята, задачите и отговорностите на служителя, отговорен за нормативното съответствие във връзка с борбата с изпирането на пари и финансирането на тероризма (БИП/БФТ), ръководния орган и висшия ръководител,

отговорни за нормативното съответствие във връзка с БИП/БФТ, както и вътрешните политики, контролните механизми и процедури, както са посочени в член 8 и членове 45 и 46 от Директива (ЕС) 2015/849.

Процедура по актуализиране на формуляри на КФН за спазване на насоки

През 2023 г. КФН предприе действия по осигуряване на пълното спазване на 1 брой насоки, по отношение на които е декларирала намерение за спазване, поради необходимостта от предприемане на допълнителни мерки, в резултат на което КФН актуализира формуляра на ЕВА за Насоките относно вътрешното управление съгласно Директива (ЕС) 2019/2034 (EBA/GL/2021/14), след изменение в Наредба № 38 от 21.05.2020 г. за изискванията към дейността на инвестиционните посредници.

Партньорски проверки

Планът за партньорските проверки е част от работната програма на ESMA за 2023 г., която се намира на следния линк: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma20-95-1430_2022_annual_work_programme.pdf, както и от приетата многогодишна стратегия за периода 2023 – 2028 г., която се намира на следния интернет адрес: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma22-439-1055_2023_annual_work_programme.pdf.

Партньорска проверка на централните контрагенти по отношение на надлежна проверка на клиринговите членове

Проверката оценява цялостното функциониране на колегиите за централните контрагенти и предоставя информация по отношение на надзорните дейности на националните компетентни органи на централни контрагенти по отношение на изискванията на EMIR, свързани с надлежната проверка на клиринговите членове.

Фокусът на проверката е концентриран върху надзора, който съответните НКО упражняват върху централните контрагенти за установяване на нормативното съответствие в четири ключови области: 1) надлежна проверка на клиринговите членове; 2) надлежна проверка на нефинансовите контрагенти, действащи като клирингови членове; 3) надлежна проверка на общи клирингови членове; и (iv) прекратяване на достъпа на клирингов член и допълнителни задължения.

На територията на Република България към момента няма регистриран централен контрагент и съответно КФН не е сред избраните за проверка органи.

Основни акценти в работата на EIOPA

През 2023 г. областите на фокус за EIOPA продължиха да бъдат насочени към законодателни инициативи на ЕС, развитието на пазара, включително дейностите, свързани с цифровата трансформация. През 2023 г. европейският надзорен орган задълбочи дейността си най-общо върху следните теми, върху които работи активно и през предходната година:

- интегриране на съображенията за устойчиво финансиране във всички области на работа;
- подкрепа на пазара и надзорната общност чрез цифрова трансформация;
- повишаване на качеството и ефективността на надзора;

- осигуряване на технически стабилна пруденциална и бизнес политика;
- идентифициране, оценка, мониторинг и докладване на рискове за финансовата стабилност и бизнес поведението;
- гарантиране на добро управление, гъвкава организация, рентабилно организиране на ресурсите и силна корпоративна култура.

През 2023 г. EIOPA продължи усилията си за защита на обществения интерес чрез принос за ЕС в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план по отношение на осигуряването на стабилност, ефективност и устойчивост на финансовата система.
Сред основните дейностите на EIOPA, които допринасят за финансовата стабилност, са:

❖ Разработване на инструменти за подпомагане на анализирането и за насърчаване на мерките по отношение на климата в практиките в общото застраховане.

❖ Разработване на системи за проследяване на пенсиите с цел предоставяне на информация на потребителите, която да им помага да вземат по-добри решения за техните дългосрочни спестявания, както и работа по публично достъпните данни.

❖ Подобряване на кибер устойчивостта, като важна част е изготвянето на проект на регулаторни технически стандарти за прилагане на Регламента относно оперативната устойчивост на цифровите технологии във финансовия сектор (DORA).

❖ Редовно публикуване на информация за управление на риска, което позволява проследяване на развитието във времето на рисковите индикатори за застрахования сектор.

През отчетния период EIOPA продължи да работи по много от своите съществуващи приоритети, за да постигне пълното изпълнение на новите задачи, възложени й в резултат на прегледа на Регламентите за европейски надзорни органи.

Във връзка с интегрирането на съображенията за устойчиво финансиране във всички области на работа, през 2023 г. EIOPA съсредоточи работата си върху своя анализ на благоразумно третиране на активи, и дейности, свързани в значителна степен с екологични или социални цели или свързани съществено с увреждане на такива цели. Фокусът през отминалата година беше върху постигане на гаранция за интегрирането на устойчивостта във всички стълбове на пруденциалните рамки. Работеше се също така в посока координирани междусекторни инициативи за стрес тестове за изменението на климата. По тази тема през 2023 г. се акцентира и върху прозрачна комуникация относно устойчивостта, като EIOPA се ангажира с предоставянето на допълнителни насоки относно оповестяването и докладването, свързани с устойчивостта. Освен това EIOPA продължи да полага усилия за наблюдението на предлагането на устойчиви продукти.

По отношение на подкрепата на пазара и надзорната общност чрез цифрова трансформация EIOPA продължи да извършва действия за разработването и прилагането на стратегия за дигитална трансформация. EIOPA се фокусира върху области, в които може да добави стойност, като е фокусирана в посока да се изградят правилните основи за подходяща регулаторна рамка в по-дългосрочен план и да се гарантира, че надзорните органи разполагат с правилните инструменти за идентифициране и справяне с новите възникващи рискове.

В този контекст, в съответствие със стратегията за цифрова трансформация на EIOPA, през 2023 г. значими дейности бяха тези, свързани с:

❖ използване на развитието на стабилна европейска система от данни: EIOPA си сътрудничи с ЕК относно развитието на пространствата за финансови данни, включително в области, като системи за проследяване на устойчиви финанси и пенсионни данни;

❖ стремеж на EIOPA да играе централна роля в цифровата трансформация на застрахователния и пенсионния пазар и да гарантира използването на надеждни системи за изкуствен интелект;

❖ работата на EIOPA в посока да се оцени пруденциалната рамка с оглед на цифровата трансформация, стремейки се да гарантира продължителна финансова стабилност;

❖ усилията на EIOPA да подкрепя развитието на единния пазар във времена на трансформация, както и да цели улесняване на трансграничното и междусекторното сътрудничество, справяне с възможностите и предизвикателствата;

❖ стремеж на EIOPA и националните компетентни органи да станат дигитални, фокусирани върху потребителите, за да могат да посрещнат своите стратегически цели ефективно и ефикасно.

Внедряването на DORA остава приоритет през 2023 г., като се оценява възможността за по-нататъшно централизиране на докладването на инциденти чрез създаването на единен център на ЕС.

Във връзка с целта за повишаване на качеството и ефективността на надзора, през 2023 г. EIOPA продължи работата си по отношение на:

- общи бенчмаркове за надзорни практики с основен фокус върху преразглеждането на свързаните с надзора материали за надзорно сближаване към прегледа на Платежоспособност II;
- тематични прегледи и партньорски проверки с цел оценка на надзорните практики на националните надзорни органи, както и адекватността на надзорните ресурси и степента на независимост на компетентните органи.

Платформите за трансгранично сътрудничество продължават да служат като инструмент за координиране на надзорния отговор за справяне с потенциални неуспехи на предприятия, извършващи трансгранична дейност. Ролята на EIOPA в колегиите на надзорните органи се съсредоточи върху увеличаване на подкрепата за груповите надзорни органи, гарантирайки, че съответните рискове се поставят за обсъждане с цел осигуряване на последващи действия, когато е необходимо.

Общи надзорни приоритети на EIOPA

От 1 януари 2020 г. бяха въведени специфични изменения в регламентите на европейските надзорни органи, като се въведе задължение за EIOPA да определя, поне на всеки три години, до два приоритета от значение за целия ЕС, които отразяват бъдещото развитие и тенденции. НКО вземат предвид тези приоритети при изготвянето на работните си програми. Двата значими за целия Съюз приоритета през 2023 г., определени от EIOPA, са:

❖ Устойчивост на бизнес модела;

❖ Адекватен дизайн на продукта, включително чрез стриктно наблюдение на надзора и управлението на продуктите (POG).

По отношение на отчитането на дейността по тези два приоритета от EIOPA е заключено, че всички НКО са взели предвид Приоритет 1 в своята надзорна дейност през 2023 г.

Приоритет 2 остава ясна приоритетна област през 2023 г. за по-голямата част от НКО. Много регулаторни институции са интегрирали методология на EIOPA в своя надзорен подход, а някои са въвели свои конкретни изисквания.

За периода 2024-2026 г. се предвижда актуализация на надзорните приоритети за Съюза.

Насоки на EIOPA

През 2023 г. в КФН са сформирани работни групи за разглеждане на общо 2 насоки на EIOPA, в резултат на което КФН декларира спазване на следните:

❖ **Изменени насоки относно оценката на техническите резерви (EIOPA-BoS-22-393)**

Изменените насоки относно оценката на техническите резерви имат за цел да внесат необходимата яснота в определени елементи, които следва да се вземат предвид в процеса на изчисляване и валидация на техническите резерви.

С Изменените насоки относно оценката на техническите резерви се въвеждат нови насоки и се изменят Насоките относно оценката на техническите резерви (EIOPA-BoS-14/166 BG) по теми, които са от значение за:

- определянето на най-добрата прогнозна оценка, включително използването на бъдещи управленски действия и експертна преценка;
- моделирането на разходите и оценката на опциите и гаранциите чрез генератори на икономически сценарии;
- моделирането на поведението на притежателите на полици;
- изчисляването на очакваните печалби в бъдещите премии.

❖ Изменени насоки относно границите на договора (EIOPA-BoS-22-394)

Адресати на насоките са всички застрахователи с право на достъп до единния пазар и презастрахователи, вкл. и на ниво група, като в тях не са предвидени изрични задължения към КФН. Изискването към КФН е да включи Изменените насоки по подходящ начин в своята регулаторна и надзорна рамка.

Изменените насоки относно определяне на границите на договорите имат за цел да внесат необходимата яснота как и при какви условия следва да се третират договорите при определяне на това кои парични потоци се включват в границите им и кои не. С Изменените насоки относно границите на договора се въвеждат нови насоки и се изменят Насоките относно границите на договора (EIOPA-BoS-14/165 BG) по теми, които са от значение за определянето на границите на договора, по-специално по отношение на оценката дали

покритие или финансова гаранция имат видим ефект върху икономическото съдържание на договора и идентифицирането на договорите, които могат да бъдат разгрупирани.

Процедура по актуализиране на формуляра на КФН за спазване на насоки

През 2023 г. КФН предприе действия по осигуряване на пълното спазване на насоки, по отношение на които е декларирала намерение за спазване, поради необходимостта от предприемане на допълнителни мерки. В резултат на това КФН актуализира формуляри за следните 19 насоки на EIOPA:

- Насоки за процеса на надзорния преглед (EIOPA-BoS-14/179);
- Насоки относно груповата платежоспособност (EIOPA-BoS-14/181);
- Насоки относно използването на вътрешни модели (EIOPA-BoS-14/180);
- Насоки относно специфичните за предприятието параметри (EIOPA-BoS-14/178);
- Насоки относно способността за покриване на загуби на техническите резерви и отсрочените данъци (EIOPA-BoS-14/177);
- Насоки относно подмодула на катастрофичния риск в здравното застраховане (EIOPA-BoS-14/176);
- Насоки относно прилагането на модула на животозастрахователния подписвачески риск (EIOPA-BoS-14/175);
- Насоки относно третирането на експозициите към пазарния риск и към риска от контрагента в стандартната формула (EIOPA-BoS-14/174);
- Насоки относно прилагането на споразумения за пасивно презастраховане към подмодула на подписваческия риск в общото застраховане (EIOPA-BoS-14/173);
- Насоки относно подхода на подробен преглед (EIOPA-BoS-14/171);
- Насоки относно третирането на свързани предприятия, включващи участия (EIOPA-BoS-14/170);
- Насоки относно обособените фондове (EIOPA-BoS-14/169);
- Насоки относно класификацията на собствените средства (EIOPA-BoS-14/168);
- Насоки относно допълнителните собствени средства (EIOPA-BoS-14/167);
- Насоки относно методите за определяне на пазарните дялове, подлежащи на докладване (EIOPA-BoS-15/106);
- Насоки за докладване и публично оповестяване (EIOPA-BoS-15/109);
- Насоки относно признаването и оценката на активи и пасиви, различни от техническите резерви (EIOPA-BoS-15/113);
- Насоки относно прилагането на дългосрочните гаранционни мерки (EIOPA-BoS-15/111);
- Насоки относно разглеждането на жалби от застрахователните посредници (EIOPA-BoS-13/164).

Партньорски проверки

Съгласно член 30 от Регламента за EIOPA органът изготвя двугодишен работен план за партньорските проверки, който отразява приоритетите на EIOPA според тяхната дългогодишна работна програма. Планът може да бъде намерен на следния адрес:

https://www.eiopa.europa.eu/system/files/2022-07/eiopa-bos-22-345_peer_review_work_plan_2023-2024.pdf

През 2023 г. КФН продължи дейността си по няколко партньорски проверки на EIOPA, като:

❖ Партньорска проверка за надзорните практики, свързани с някои аспекти на принципа на разумния инвеститор в застраховането.

Целта на прегледа е анализиране на надзора на някои аспекти на принципа на разумния инвеститор в застраховането, като се има предвид, че често от националните компетентни органи определят като предизвикателно именно спазването на изискванията, произтичащи от този принцип.

Освен това, мониторингът на инвестиционните стратегии, използвани в подход, основан на риска, където капиталовите изисквания са тясно свързани с вида на инвестициите, е от ключово значение, включително помага за идентифициране на тенденции в инвестиционните стратегии.

Като се има предвид широкият обхват на принципа на разумния инвеститор, прегледът се фокусира върху аспектите на инвестициите в нетрадиционни или по-сложни активи, включително деривати.

Доклад на EIOPA за тази партньорска проверка все още не е публикуван.

❖ Партньорска проверка на изискванията за надзор и управление на продукта

През предходните години започна тази партньорска проверка, като премина през различни фази - самооценка, по време на която КФН попълни въпросник по темата, участва в конферентни разговори, а след това отговори и на допълнителни въпроси в хода на прегледа.

Изискванията на Директивата относно разпространението на застрахователни продукти (IDD) по отношение на надзора и управлението на продуктите влязоха в сила на 1 октомври 2018 г., като те имат за цел да гарантират, че интересите на клиентите имат първостепенно значение при проектирането на продукт, през целия жизнен цикъл на продукта, включително по отношение на разпространението му. Основна задача е свързаните с продукта рискове да бъдат адресирани в достатъчна степен и да бъдат смекчени, като се разработват адекватни процеси за избягване и идентифициране на такива рискове за продуктите.

През 2023 г. КФН продължи дейностите си по предоставяне на EIOPA на допълнителна информация по този преглед.

Докладът за партньорската проверка може да бъде открит на следния линк: https://www.eiopa.europa.eu/system/files/2023-

07/Peer%20Review%20on%20Product%20Oversight%20and%20Governance%20%28POG%29_1.pdf

Проследяване на изпълнението на препоръки от приключили Партньорски проверки:

❖ **Партньорска проверка относно надзорни практики по отношение на приложението на правилото за разумния инвеститор за институциите за професионално пенсионно осигуряване**

Тази партньорска проверка е публикувана през април 2019 г. и води до 27 препоръчани действия на 19 национални компетентни органи, предимно в контекста на честотата и детайлността на събраните данни, начина, по който регулаторите извършват своята надзорна оценка, надзорните практики по отношение на управлението на институциите за професионално пенсионно осигуряване и честотата на проверките на място.

През 2023 г. КФН изпрати отговори на последващи въпроси, като в подготвения от EIOPA окончателен доклад няма препоръки към България. Той може да бъде открит на следния линк:

https://www.eiopa.europa.eu/document/download/beeb9071-17ed-4ef0-8940-80926c10eec0_en?filename=Follow-up%20report%20on%20peer%20review%20on%20supervisory%20practices%20IORP%20PPP.pdf

❖ **Партньорска проверка за възлагане на дейности на външни изпълнители**

Съгласно Директива „Платежоспособност II“ предприятията могат да възлагат на външни изпълнители не само оперативни задачи, но и например ключова функция или част от такава функция. В същото време член 49, параграф 2 от директивата определя кога възлагането на критични или важни оперативни функции или дейности не е разрешено.

Целта на тази партньорска проверка е да се оцени прилагането на съответните разпоредби, свързани с възлагането на дейности на външни изпълнители, както и да се обмени опит и информация относно надзорната дейност, за да се идентифицират най-добрите практики в Европейския съюз. Партньорската проверка оценява подходите на националните компетентни органи към възлагането и надзора на изнесените функции и дейности.

В резултат на предоставяне на отговори по възникнали въпроси от страна на EIOPA, както и след провеждане на конферентни разговори, през 2022 г. беше публикуван доклад на EIOPA по отношение на Партньорската проверка за възлагане на дейности на външни изпълнители, а през 2023 г. се осъществи последващо наблюдение с искане на допълнителна информация по темата, като то предшества проследяване на изпълнението.

❖ **Партньорска проверка относно коректността на членовете на административния, управителния или надзорния орган (AMSB) и квалифицираните акционери (последваща партньорска проверка относно коректността)**

След предоставяне на отговори от страна на КФН по последващи въпроси по отношение на партньорската проверка, през 2022 г. EIOPA публикува свой доклад, който оценява как националните органи са изпълнили препоръчаните дейности вследствие на партньорската проверка. През 2023 г. беше проведено наблюдение с искане на допълнителна информация по темата, като то предшества проследяване на изпълнението.

❖ Партньорска проверка по отношение на Решението на EIOPA относно сътрудничеството между застрахователните надзорни органи

Тази партньорска проверка, публикувана през декември 2020 г., доведе до 60 препоръчани действия за 26 национални компетентни органи в следните области: ефективно прилагане на Решението, разрешаване, уведомяване, надзор на непрекъсната база и съхранение на данни. В допълнение към проследяването на препоръчителните действия към всеки регулатор, се разглежда и темата за използваните най-добри практики.

В края на 2023 г. започна събирането на данни по проследяването на изпълнението, като то ще продължи и през 2024 г.

Основни акценти в работата на ESRB

Рисковете за стабилността на финансовата система през 2023 г. се увеличиха поради нарастващото геополитическо напрежение до ниво, невиждано от много години поради двете войни - едната в Украйна, а другата в Близкия изток, което води до страдания и несигурност. През 2023 г. рисковете за финансовата стабилност в ЕС се обединиха около лихвения риск и прехода към ера „по-високи за по-дълго“ лихвени нива. Инфлацията достигна нива, познати на мнозина само от книгите, а лихвените проценти се повишиха с безпрецедентна скорост, докато перспективите за икономически растеж са засенчени от лошата демография и затихващата глобализация. Бързият темп на затягане на паричната политика от 2022 г. насам доведе до увеличаване на разходите за финансиране и загубите по пазарна оценка за инвеститорите, които притежават активи с по-дълъг срок.

Основно място в работата на органите и структурите на ESRB през 2023 г. продължава да бъде отделено на оценката на рисковете за финансовата стабилност в ЕС, с редовен принос от работата на ЕЦБ за наблюдение и оценка, мнения на членовете (по-специално чрез проучване отдолу нагоре), пазарна информация, таблото за управление на риска на ESRB и оценката на риска и приоритетите на политиката на ESRB.

В началото на годината ESRB издаде препоръка ESRB/2022/9 относно уязвимостите в сектора на търговските недвижими имоти в Европейското икономическо пространство (ЕИП), в която се препоръчва на европейските и националните органи да подобрят мониторинга на системните рискове, произтичащи от сектора на търговските недвижими имоти. Мониторингът на уязвимостите, свързани с този сектор, е от ключово значение за идентифициране на потенциални рискове за финансовата стабилност и за оценка на възможните отговори. Допълнителни подробности за оценката на ESRB в тази насока са включени в доклад на ESRB, озаглавен „Уязвимости в сектора на търговските недвижими

имоти в ЕИП“, който също беше публикуван тогава и включва всички държави-членки на ЕС, както и Исландия, Лихтенщайн и Норвегия. Оценката на уязвимостите се основава на наличните данни и обхваща най-вече развитията до средата на 2022 г. С публикуването на препоръката и доклада ESRB приключва своята трета редовна оценка на уязвимостите в сектора на търговските недвижими имоти, като ESRB е предприел този мониторинг на постоянна основа поради важността на сектора за финансовата и макроикономическата стабилност.

ESRB публикува Мониторинг на риска от небанково финансово посредничество в ЕС за 2023 г. (NBFI Monitor), който представлява осмото издание от годишна поредица за мониторинг на системни рискове и уязвимости, свързани с инвестиционни фондове и други финансови институции. За първи път това издание разширява мониторинга с наблюдение на крипто-активи и свързаните посредници (а именно стабилни монети, централизирани финансови платформи и децентрализирани финансови протоколи), тъй като те предоставят финансово посредничество и могат да бъдат изложени на същите уязвимости и финансови рискове като традиционния финансов сектор.

Публикуван бе доклад за крипто активите и децентрализирани финанси, който очертава системните приложения на крипто пазарите и предлага варианти на политика за справяне с рисковете, произтичащи от крипто активите и децентрализирано финансиране (DeFi).

ESRB публикува нота с варианти на политики за справяне с рисковете в корпоративния дълг и инвестиционните фондове за недвижими имоти, в която се описва как регулаторната рамка на ЕС за инвестиционните фондове, която в момента се преразглежда, може да подобри превенцията и смекчаването на системните рискове. Нотата се фокусира върху инвестиционни фондове с големи експозиции към корпоративен дълг и недвижими имоти. Това отразява приоритетните области за засилен контрол от гледна точка на финансовата стабилност, които ESRB идентифицира по време на пандемията от COVID-19.

Доклад, насочен към усъвършенстване на макропруденциалните инструменти за киберустойчивост, също бе изготвен и публикуван през годината. Докладът, изготвен в геополитическа среда с повишен кибер риск, подчертава необходимостта от повишаване на киберустойчивостта и се основава на предишната работа на ESRB за предотвратяване и смекчаване на рисковете за финансовата стабилност в случай на кибер инцидент. Това включва Препоръката на ESRB от 2022 г. за създаване на общоевропейска системна рамка за координиране на кибер инциденти.

В края на годината ESRB публикува доклад „Към макропруденциални рамки за управление на климатичния риск“, който предлага три рамки за свързване на климатичните рискове с финансовата стабилност – разглеждане на наблюдението на риска, макропруденциалната политика и по-широките рискове за природата.

Първата рамка, обхващаща наблюдението на риска за финансовата стабилност, прави равносметка на напредъка в измерването и моделирането на въздействието на климатичния риск, като предлага списък от индикатори за редовно наблюдение на риска за финансовата стабилност. Втората рамка описва подробно опциите за макропруденциална политика, като очертава както характеристиките на стабилна стратегия, така и първоначален оперативен

дизайн, базиран на съществуващи инструменти, който може да бъде увеличен с появата на допълнителна информация и по-специализирани варианти на политиката. Третата рамка разглежда за пръв път бъдещите въздействия върху финансовата стабилност, произтичащи от деградацията на природната среда.

7.2. Международно сътрудничество, проекти и инициативи

7.2.1. ФОКУС ТЕМА: Процес по присъединяване на България към Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР)

Сред основните външнополитически приоритети на Република България през 2023 г. продължи да бъде членството в Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), като КФН работи активно и осъществява непрекъснат обмен на информация с Министерство на външните работи, в качеството му на национален координатор по присъединяването към ОИСР. През годината започнаха прегледите по присъединяване (Accession reviews) по отделните комитети и съответното набелязване на областите за реформи по препоръките на Организацията, въз основа на получаваните докладите и писмата (Chair's letters) на Секретариата.

Участници от страна на КФН присъстваха на всички заседания на комитетите и работните групи с цел подчертаване на ангажираността на страната в процеса по присъединяване. КФН поддържа непрекъсната комуникация с ОИСР по отношение на прегледите, за които българският надзорен орган е сред компетентните институции.

През 2023 г. представители на КФН участваха в няколко допълнителни мисии на ОИСР, където КФН има подпомагащи функции, като например в Глобалния форум за прозрачност и обмен на информация за данъчни цели през месец май и проведената през септември визита от Комитета по търговия на ОИСР.

Комисията за финансов надзор взе участие във всички заседания на постоянно действащия Междуведомствен координационен механизъм (МКМ), който беше създаден с оглед подобряване на комуникацията и ускоряване на действията по присъединяването към ОИСР. На заседанията се обсъждат участието на българските институции в срещите на комитетите, бюджетни въпроси, изпълнението на Пътната карта и др. През април 2023 г. се проведе среща на МКМ, на която присъстваха представители от ОИСР, които дадоха съвети към българските институции за успешното приключване на прегледите от комитетите.

Комисията за финансов надзор е сред отговорните институции по отношение на работата по прегледа в Комитета по застраховане и частно пенсионно осигуряване (КЗЧПО), Комитета по финансови пазари (КФП) и Комитета по корпоративно управление (ККУ). КФН е ръководител, заедно с МФ, по прегледа от КЗЧПО, като за другите два комитета е партнираща институция. КФН участва и в дейностите по Комитета за регулаторна политика, по Комитета по търговия, както и по прегледа за Глобалния форум за прозрачност и обмен на информация за данъчни цели към ОИСР.

❖ **Комитет по корпоративно управление (ККУ)**

В този комитет КФН участва активно по отношение прилагането на Принципите за корпоративно управление на ОИСР, за които сме компетентна институция. През юни 2023 г. в България се проведе първата техническа мисия на ОИСР, като КФН взе активно участие. През юли месец КФН организира двустранна среща в София с представител на ОИСР, отговарящ за прегледа на България, с цел обсъждане на процеса по присъединяване и бъдещите стъпки.

През ноември месец се проведе редовно заседание на ККУ в Париж, на което институциите в България бяха поканени да изнесат презентация за прилагането на ревизираните през 2023 г. Принципи за корпоративно управление на ОИСР. В заседанието взеха участие представители на КФН и на МФ. През месец декември България получи съвместно изявление на председателя на ККУ и на Работната група по предприятия с държавно участие, в което бяха изложени заключенията след първото изслушване и бяха отправени препоръки.

❖ **Комитет по застраховане и частно пенсионно осигуряване (КЗЧПО)**

След попълване на множество въпросници от страна на българските институции, през ноември 2023 г. в София се проведе първата проучвателна мисия на ОИСР по този комитет, на която беше извършен преглед на българския застрахователен сектор. Мисията се осъществи в Министерството на финансите, като участваха представители на КФН, както и на други институции. През следващия месец се състоя редовно заседание на комитета в Париж, на което българската делегация направи презентация на застрахователния сектор в страната и отговори на въпроси на делегатите от другите държави членки.

По отношение на пенсионния преглед през юни 2023 г. в Париж се проведе редовно заседание на работната група по частното пенсионно осигуряване (WPPP) към КЗЧПО, на което България направи кратка първоначална презентация на изготвените самооценки по правните инструменти към КЗЧПО в областта на частното пенсионно осигуряване.

❖ **Комитета по финансови пазари (КФП)**

През септември 2023 г. в София се проведе проучвателна тематична мисия на Работната група по защита на потребителите на финансови услуги и Международната мрежа за финансово образование към този комитет. През октомври месец България беше поканена да представи обзор на финансовата система на страната по време на редовно заседание на КФП в Париж. В края на октомври същата година се проведе и проучвателна мисия на ОИСР в София, на която се извърши преглед на българската финансова система. Българският надзорен орган съдейства активно на Министерството на финансите, както по отношение на цялостния преглед, осъществяван от КФП, така и за проверките в областта на защитата на потребителите на финансови услуги и по отношение на прегледа на финансовата грамотност.

Сътрудничеството на КФН с международни организации и финансови институции е съществен аспект от дейността на регулатора, който придобива все по-голямо значение в контекста на глобализирани финансови пазари. Комисията членува в трите международни организации, изготвящи стандартите в сектора на ценните книжа, застраховането и

пенсионното осигуряване, а именно Международната организация на комисиите по ценни книжа (International Organization of Securities Commissions – IOSCO), Международната асоциация на застрахователните надзорни институции (International Association of Insurance Supervisors – IAIS) и Международната организация на пенсионните надзорни органи (International Organisation of Pension Supervisors – IOPS).

Партньорски проверки и тематични прегледи на IAIS и IOSCO

Партньорските проверки на IAIS са част от стратегията за оценка, предназначена да подпомага членовете относно прилагане на стандартите за надзор, одобрени от организацията. Чрез тези проверки се извършва оценка за идентифициране на естеството и степента на всякакви слабости или пропуски в надзорните и регулаторните рамки и се предоставя информация относно нивото на текущия надзорен капацитет и степента на бъдещо надзорно развитие.

Комисията за финансов надзор взе участие в партньорска проверка на IAIS относно спазването на принцип 16 „Управление на риска в предприятието за целите на платежоспособността“ от Основните застрахователни принципи на организацията.

Тематичните прегледи на IOSCO са чест инструмент за установяване на текущи или евентуални бъдещи предизвикателства, свързани с финансовия сектор, при които организацията събира тематична информация от НКО на доброволен принцип, и след изготвен анализ, предлага стъпки или насоки за справяне с установените проблеми. През 2023 г. КФН се включи в тематичен преглед на IOSCO на тема „Технологични предизвикателства за ефективния пазарен контрол“. Доклад от прегледа все още не е публикуван.

Обмен на информация

По отношение на дейността на КФН по обмен на информация с чуждестранни регулаторни и надзорни органи през изминалата година КФН продължи активно да оказва съдействие. Удовлетворени са над 50 молби за съдействие, постъпили от чуждестранни надзорни органи, в съответствие с меморандумите за разбирателство на IOSCO, IAIS, ESMA и т.н. От своя страна, КФН е отправила над 80 молби за оказване на съдействие към свои чуждестранни партньори.

С влизането в сила на Общия регламент за защита на данни (GDPR) се въведоха по-строги изисквания при събиране и обработване на лични данни, включително и по отношение предоставянето им на трети държави. С цел осигуряване продължаването на законосъобразен обмен на информация с трети страни чрез привеждане в съответствие на IOSCO Меморандума с GDPR, беше изготвен проект на административна договореност, която бе одобрена както от Европейския орган за защита на личните данни, така и от Българската комисия за защита на личните данни. След като през април 2019 г. КФН подписа многостранната административна договореност за трансфер на данни на основание чл. 46, ал. 3 от GDPR, а през 2020 г. на своята годишна среща IOSCO избра представител от КФН за един от шестимата членове на Групата за оценка по прилагане на административната

договореност с петгодишен мандат, активното участието от българска страна продължава и през 2023 г.

Сключени меморандуми

През 2023 г. бяха подписани две споразумения за сътрудничество и споделяне на информация в надзорна колегия за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма на основание на Окончателните насоки относно сътрудничеството и обмена на информация за целите на Директива (ЕС) 2015/849 между компетентните органи, упражняващи надзор върху кредитните и финансовите институции (JC 2019 81), издадени от ЕНО. Първото споразумение урежда създаването на надзорна колегия за Credit Agricole Group, като френският Орган за пруденциален надзор и преструктуриране (Autorite de Controle Prudentiel et de Resolution – ACPR) е водещият. Второто споразумение урежда създаването на надзорна колегия за VIENNA INSURANCE GROUP AG Wiener Versicherung Gruppe, като последната се организира от австрийския НКО (Financial Market Authority) в качеството му на водещ надзорен орган.

През отчетната година КФН сключи и Координационна договореност за допълнителен надзор на финансов конгломерат - KBC Group NV с Европейската централна банка и другите НКО, осъществяващи надзор над дружества от KBC Group NV.

Комисията за финансов надзор се присъедини през 2023 г. и към Меморандума за разбирателство относно споразумението за сътрудничество във връзка със системата T2S, заедно с ЕЦБ и други НКО. Споразумението има за цел да подобри надзорните функции по отношение на системата T2S и участниците в нея.

В началото на 2022 г. трите Европейски надзорни органа ESMA, EIOPA и EBA (ЕНО) започнаха осъществяването на проект за създаване на система за улеснен обмен на информация относно надеждност и пригодност. За целта беше създадена междусекторна координационна група на ЕНО (ESAs FPS Coordination Group) за разработване на системата за обмен на информация, като всеки национален орган, включително и КФН, получи покана за участие в работата.

Системата се изработва в изпълнение на чл. 31а от Регламент (ЕС) № 1093/2010, Регламент (ЕС) № 1094/2010 и Регламент (ЕС) № 1095/2010, които възлагат на EBA, EIOPA и ESMA мандат за създаване на система за обмен на информация, имаща отношение към оценката на надеждността и пригодността на притежателите на квалифицирани дялови участия, директорите и лицата с ключова функция в участниците на финансовите пазари от страна на компетентните органи.

Координационната група на ЕНО има за задача да осъществи внедряването на системата, като следва двуетапен подход: изработване на технологично решение, улесняващо обмена на информация (състоящ се от междусекторна споделена база данни и списък с точки за контакт от компетентните органи) и разработване на насоки и оперативни правила за обмен на информация, свързана с оценката.

Комисията за финансов надзор се възползва от възможността да се включи в работата на координационната група и активно участва в процеса по разработване на система за обмен на информация със свой представител. Проектът се очаква да бъде финализиран в последната четвърт на 2024 г. със стартиране на разработваната платформа за обмен.

През 2023 г. КФН беше одобрена като бенефициент по три проекта по линия на Инструмента за техническа помощ към Главна дирекция Реформи на Европейската комисия.

❖ **„Рамка за управление на риска в областта на ESG във финансовия сектор“**

Проектът е мултинационален като целта му е да подобри капацитета на националните компетентни органи за наблюдение, смекчаване и справяне с ESG рисковете във финансовия сектор, както и да повиши информираността на потребителите и инвеститорите за въздействието на индивидуалните финансови решения върху устойчивостта.

Проектът ще бъде с продължителност от 2023 г. до 2026 г., като е изграден от няколко главни модула, а именно:

- Регулаторен мапинг на всички изисквания, произтичащи от ESG регулаторната рамка на ЕС, с оглед разбиране на влиянието й върху надзорните правомощия на НКО;
- Източници на данни и анализ – подобряване на достъпа и използването на данни и информация, необходими за ефективен надзор;
- Осигуряване на методологии, инструменти и надзорни насоки, позволяващи мониторинга и надзора на ESG рискове и регулаторните изисквания;
- Изграждане на капацитет и повишаване на осведомеността;
- Действия срещу greenwashing - разработване на методологии и поддържащ аналитичен инструмент, който да позволи на НКО да извличат, анализират и обработват съответните отчети и информация за финансови продукти, както и за откриване на потенциални практики за грийнуошинг от страна на поднадзорни финансови институции.

❖ **„Европейска надзорна финансова дигитална академия“ (EU-SDFA)**

Участието на КФН в проекта беше одобрено в началото на 2023 г. Проектът цели да подкрепи финансовите надзорни органи със справянето с риска и възможностите, предлагани от иновативните технологии във финансовия сектор. Трите европейски надзорни органа (ESMA, EIOPA и EBA) и Флорентинското училище по банкиране и финанси на Европейския университетски институт стартират Дигиталната академия през октомври 2022 г., като проектът ще продължи до октомври 2025 г.

Академията предоставя на участниците възможността да комбинират основни знания с повече напреднали, специфични за сектора предмети, както и за подпомагане на процеса на изготвяне на политики на ЕК и работата на европейските надзорни органи, следвайки подход на обучение, който ще съчетава обучения на място и онлайн. Списъкът с теми ще се актуализира всяка година, за да отразява променящия се пейзаж в сектора на дигиталните финанси. До момента са засегнати теми свързани с развиващата се дигитализация на финансовия сектор като Cyber Risk, SupTech, Big Data, AML, Blockchain, както и новата регулаторна европейска рамка – DLT, MiCA, DORA, AI Act.

❖ **„Прототип (Proof-of-Concept) за откриване на потенциални случаи на пазарна злоупотреба с помощта на модели на изкуствен интелект (AI)“**

През втората половина на 2023 г. КФН се включи в този мултинационален проект, заедно с още 15 държави членки и ESMA. Проектът съдържа разработване на прототип за аналитични модели на AI в средата на ESMA или изпълнителя и пътна карта за тяхното внедряване, но не и самото внедряване в средата на отделните НКО. AI моделите ще идентифицират модели, показващи възможни случаи на пазарна злоупотреба, с фокус върху

шест конкретни сценария, разделени в три категории набори от данни. Наборите от данни обхващат сценарии, свързани с данни за транзакции, данни за поръчки и такива, свързани с публични данни.

Във връзка с извършваната от застрахователните предприятия дейност на територията на други държави членки при условията на правото на установяване и свободата на предоставяне на услуги, по линия на дистанционен надзор е осигурена и изпратена информация в отговор на отправени запитвания от страна на компетентните органи за застрахователен надзор в Италия (IVASS), румънския надзорен оран (ASF), Полша (KNF) и други страни членки.

През 2023 г. служители на дирекция „Застрахователен надзор“ взеха участие в множество срещи и конферентни разговори в изпълнение на различни задачи във връзка с участието на КФН в експертните мрежи (ENW), комитети и проектни групи към EIOPA. Участие беше взето и в проекти на ниво ЕС в т.ч. ESG regulatory mapping/ESG Risk Management Framework, финансиран чрез програмата на ЕК за техническа подкрепа, както и сътрудничеството с Международната асоциация на застрахователните надзори (International Association of Insurance Supervisors - IAIS).

7.3. Сътрудничество с институции в страната

През 2023 г. е сключено споразумение за сътрудничество и обмен на информация между Министерството на финансите и Комисията за финансов надзор в областта на пазара на държавни ценни книжа и производни на тях инструменти. Споразумението касае предаването от Комисията на Министерството на финансите на наличната информация, получена от Комисията съгласно чл. 26 от Регламент (ЕС) № 600/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 година относно пазарите на финансови инструменти и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012 във връзка с Делегиран регламент (ЕС) 2017/590 на Комисията от 28 юли 2016 година за допълнение на Регламент (ЕС) № 600/2014 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на регулаторните технически стандарти за докладването на сделки пред компетентните органи относно сделките с държавни ценни книжа, емитирани от министъра на финансите на вътрешния пазар и емитираните от Република България на международните капиталов пазари, включително производни на тях инструменти, както и предаването на информация от Министерството на финансите на Комисията, създадена и получена, съгласно чл. 36, ал. 2 от Закона за държавния дълг и актовете по прилагането му, във връзка с чл. 8 от Закона за прилагане на мерките срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти.

Споразумение за сътрудничество с Камарата на частните съдебни изпълнители

През 2023 г. е сключено Споразумение за сътрудничество с Камарата на частните съдебни изпълнители относно възлагане на принудително събиране на публични и частни вземания от Комисията за финансов надзор на частни съдебни изпълнители, членове на Камарата на частните съдебни изпълнители, чрез Системата за разпределяне на изпълнителни дела за публични взискатели.

Проект на инструкция за взаимодействие и обмен на информация между Държавна агенция „Национална сигурност“ и Комисията за финансов надзор

Проектът на инструкция е разработен с цел спазване изискванията на действащото законодателство и във връзка с направени изменения и допълнения в Закона за Комисията за финансов надзор и останалото секторно законодателство, касаещо дейността на поднадзорните на Комисията за финансов надзор лица. С приемането на проекта на инструкция ще се осигури своевременното и законосъобразно изпълнение на възложените по закон дейности на двете ведомства при максимална ефективност, оптимално използване на наличните ресурси, подобряване на ефективността на контролната им дейност и обхващане на широк набор източници на информация.

Комисията за финансов надзор осъществява активно сътрудничество с браншови асоциации - Българската асоциация на управляващите дружества (БАУД), Българската асоциация на лицензираните инвестиционни посредници (БАЛИП), Асоциация на директорите за връзки с инвеститорите в България (АДВИБ), Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ), Национална комисия по корпоративно управление (НККУ), Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване (БАДДПО), както и с множество държавни органи и институции – Национален статистически институт (НСИ), Национална агенция за приходите (НАП), Държавна агенция „Национална сигурност” (ДАНС), Българска народна банка (БНБ), Министерство на финансите (МФ), Агенция по вписванията (АВ), Институт дипломираните експерт-счетоводители (ИДЕС), Комисия за публичен надзор над регистрираните одитори (КПНРО), Органи на съдебната власт (Прокуратура, Съд и Следствени служби), структури към Министерство на вътрешните работи и др.

❖ Служители от управление „Застрахователен надзор“ участваха в среща на работна група, създадена със Заповед № 8121з-385 от 08.03.2023 г. на министъра на вътрешните работи. Задачата на работната група е проучване и изготвяне на оценка и подробен анализ, по изготвените предложения с докладна записка № 3286р-39321/09.08.2022 г. на ГДНП до министъра на вътрешните работи, за премахване на буквения код, фигуриращ в табелите с регистрационен номер на ППС, обозначаващ региона и замяната му с нов буквен код, единен за цялата страна, и допускане използването на комбинация от четири еднакви цифри в пореден номер с цифрата нула (**0000**) на табелите с регистрационен номер на превозните средства.

❖ На основание Насоки на EIOPA за подпомагане на ефективния диалог между надзорните органи и регистрираните одитори и одиторските дружества, извършващи задължителния одит на тези предприятия (EIOPA16/858), бяха проведени работни срещи чрез конферентни разговори с част от одиторските предприятия, утвърдени за извършване на независима проверка и заверка на годишните финансови отчети на застрахователите за 2022 г. По време на тях са обсъдени редица въпроси, които да бъдат взети предвид от одиторските предприятия при извършване на годишния одит на застрахователните и презастрахователните дружества.

❖ През отчетния период продължи работата на работната група по изменение и допълнение на Кодекса за застраховането, създадена със заповед на председателя на

КФН № З-97 от 15.03.2022 г. Бяха проведени поредица от срещи на работната група, както и срещи с представители на Главна дирекция „Национална полиция“, министъра на финансите, АБЗ, НББАЗ и ГФ. В резултат от проведената работа е изготвен работен проект на ЗИД на КЗ с интегриране на всички предложения, както относно въвеждането на Директива (ЕС) 2021/2118, така и в другите области, където е идентифицирана необходимост от промени. Наред с това е изработен работен проект на таблица за отразяване на Директива (ЕС) 2021/2118 и документ за концептуално представяне на направените промени. Успоредно с това завърши работата по проекта на мотивите и на частичната предварителна оценка на въздействието, които заедно със законопроекта са изпратени на Министерство на финансите на 01.08.2023 г.

През периода 16.10-15.11.2023 г. Министерство на финансите е провело обществена консултация във връзка с проекта на ЗИД КЗ. Управление „Застрахователен надзор“ се включи в работата по отразяване на получените становища в общественото обсъждане, като на 15.12.2023 г. Заместник –председателят, ръководещ управление „Застрахователен надзор“ е изпратил по електронна поща приноса на управлението към таблиците за отразяване на получените становища в проведеното общественото обсъждане.

❖ Служители на управление „Застрахователен надзор“ участваха в среща с представители на ИДЕС, която имаше за цел да се дискутират евентуални промени в приетите от КФН Указания относно заверката по чл. 126, ал. 3 от Кодекса за застраховането на годишните справки по чл. 3, ал. 1, т. 1 и 2 от Наредба № 53 от 23.12.2016 г. и на образците с годишни количествени данни по чл. 304, параграф 1, буква "г" от Регламент (ЕС) 2015/35 (Указания).

❖ На 23.08.2023 г. служители на управление „Застрахователен надзор“ са взели участие в среща с администрацията на Министерския съвет във връзка със систематизиране на усилията за подобряване на регулаторната политика на Република България.

❖ На 19.07.2023 г. заместник-председателят на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор, е взел участие в заседание на Комисията по икономическа политика и иновации на Народното събрание във връзка с представяне, обсъждане и гласуване на Законопроект за допълнение на Кодекса за застраховането, № 49-302-01-45, внесен от Министерски съвет на 6 юли 2023 г. -- *за първо гласуване*

❖ На 23.08.2023 г. представители на управление „Застрахователен надзор“ вземат участие в среща, проведена в Администрацията на Министерския съвет (АМС) във връзка със Систематизиране на усилията за подобряване на регулаторната политика на Република България. На срещата са обсъждани предложенията на дирекция „Модернизация на администрацията“ за намаляване на административната тежест представени с предходна кореспонденция от тяхна страна.

❖ През отчетния период е подготвена информация за очаквания брой застрахователни предприятия, задължени да отчитат информация за корпоративното устойчиво развитие в съответствие с изискването на Директива (ЕС) 2022/2464 във връзка с получено писмо от КПНРО (05-2-1/03.11.2023 г.).

❖ Съгласно утвърдените със Заповед № З-298/27.10.2022 г. Вътрешни правила (Правилата) за функционирането на иновационния център за комуникация със

заинтересованите лица относно финансовите иновации в небанковия финансов сектор на КФН, на 21.12.2023 г. се провежда среща между представителите на работна група (РГ) „FinTech", служители от управление „Застрахователен надзор" и Любомир Григоров, предприемач и застрахователен брокер, във връзка с представен в ИЦ на КФН, негов проект, наречен „3 п Асистанс".

През 2023 г. с оглед усъвършенстване на нормативната уредба и във връзка с предстоящи законодателни промени са проведени редица срещи между служители от управление „Осигурителен надзор" и представители на Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно (БАДДПО) осигуряване, на които са обсъждани следните основни теми:

- Прилагане на правните актове на Европейския съюз, налагащи ограничителни мерки и Глобалния закон „Магнитски";
- Принудително изпълнение върху средствата в управляваните от пенсионноосигурителните дружества фондове;
- Гарантиране на минимална доходност при управлението на активите на фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване;
- Актуализация на пенсионните плащания;
- Въвеждане на портфейли с различен инвестиционен и рисков профил;
- Привеждане в съответствие на подзаконовата нормативна уредба с приети изменения и допълнения в Кодекса за социално осигуряване, обнародван в „Държавен вестник", бр. 85 от 10.10.2023 г., относно въвеждане на мерките по прилагане на Регламент (ЕС) 2019/1238 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 година относно паневропейски персонален пенсионен продукт (ПЕПП);
- Предложения за промени в нормативната уредба, свързани с установена необходимост от усъвършенстване на производствата по одобряване на одиторите с проект на Закон за изменение и допълнение на Кодекса за застраховането и въвеждането на национален счетоводен стандарт за управляваните от пенсионноосигурителните дружества фондове с проект на Закона за изменение и допълнение на Закона за счетоводството;
- Въпроси, свързани с промени със Закона за мерките срещу изпирането на пари;
- Сформиране на фокус групи с представители на Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване (БАДДПО) и КФН с цел извършване на преглед и изготвяне на предложения за промени в нормативната уредба в контекста на провеждания преглед на пенсионния сектор от Комитета по застраховане и частно пенсионно осигуряване (IPPC) на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), свързан с кандидатурата на Република България за членство в организацията, и на необходимостта от изготвяне на последваща оценка на въздействието съобразно § 114 от Преходните и заключителните разпоредби към Закона за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване (ДВ, бр. 19 от 2021 г.).

Във връзка с инициирани законодателни промени, засягащи пряко или косвено дейността на пенсионноосигурителните дружества и управляваните от тях фондове, в

рамките на процедурите по съгласуване и обществени консултации дирекция „Регулаторни режими на осигурителния надзор“ своевременно извърши преглед и предостави становища, коментари и/или предложения по:

- проект на Закон за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване със сигнатура 48-354-01-25 от 30.01.2023 г. за въвеждане на национален счетоводен стандарт за съставяне на годишните финансови отчети на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване и фондовете за извършване на плащания;
- проект на Закон за изменение и допълнение на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс;
- проекти на Постановления на Министерския съвет за координация по прилагането на ограничителните мерки на Европейския съюз;
- проект на Наредба за допълнение на Наредба № 32 от 1997 г. за служебните архиви на нотариусите и нотариалните кантори;
- проект на Постановление на Министерски съвет за изменение и допълнение на Правилника за прилагане на Закона за чужденците в Република България;
- проект на Закон за възстановяване и преструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници;
- проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за платежните услуги и платежните системи;
- проект на Постановление на Министерския съвет за изменение на Правилника за прилагане на Закона за мерките срещу изпирането на пари;
- проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за мерките срещу изпиране на пари;
- проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за договорите за финансово обезпечение.

Дирекция „Регулаторни режими на осигурителния надзор“ участва с предложения при актуализиране на Инструкцията за взаимодействие и обмен на информация между Държавна агенция „Национална сигурност“ и КФН.

За поддържане на доброто междуинституционално сътрудничество, както и за изпълнение на своевременни и превантивни надзорни функции, представители на Комисията участваха в редица срещи и инициативи с представители на поднадзорни лица и на други органи и организации, в т.ч.:

- кръгла маса на тема „Пенсионно-осигурителната система: състояние, проблеми, визия за развитие“, организирана от Българската стопанска камара. В дискусията взеха участие заместник-министъра на труда и социалната политика, народни представители, представители на Националния осигурителен институт, КФН, БАДДПО, Българската асоциация по трудово право и обществено осигуряване, академичната общност, експерти и социалните партньори. Целта на срещата бе да се очертаят проблемите и да се набележат възможни решения, гарантиращи устойчивостта на пенсионно-осигурителната система. Обсъждани бяха дългосрочните тенденции за застаряване на населението, появата на нови форми на заетост, въздействието на технологиите и дигитализацията върху пазара на труда

и др.;

- кръгла маса, организирана от БАДДПО, на тема „Финансово-счетоводна отчетност на пенсионните фондове от втори и трети стълб на пенсионната система в България. Проект на национален счетоводен стандарт“. Събитието бе с цел обсъждане на различните аспекти на проекта на национален счетоводен стандарт и възможните решения;
- провеждането на XXI-то издание на образователната програма за ученици „Небанковият финансов сектор в България“ с партньорството на Министерството на образованието и науката и фондация „Атанас Буров”;
- семинари, организирани от Българско актюерско дружество с основна тема „Инвестиции и управление на активи в сферата на пенсионното осигуряване и застраховането“;
- онлайн обучение на тема „Интегриране на ESG в управлението на бизнеса“, организирано от Европейска банка за възстановяване и развитие, в партньорство с Изпълнителна агенция за насърчаване на малки и средни предприятия и Зеления център за устойчиви финанси и енергетика и т.н.

През отчетната година продължи участието на представители от дирекция „Регулаторни режими на осигурителния надзор“ в постоянните работни групи към Съвета по европейски въпроси, по-конкретно в Работна група 26 „Финансови услуги” с водеща институция МФ, Работна група 2 „Свободно движение на хора” и Работна група 13 „Социална политика и заетост” с водеща институция Министерство на труда и социалната политика.

През отчетната 2023 г. представители на КФН работиха съвместно с МФ в рамките на работна група „Небанков финансов сектор“ към Координационния съвет за подготовка на Република България за членство в еврозоната. Извършена е актуализация на Националния план за въвеждане на еврото в Република България и Плана за действие към Плана за въвеждане на еврото в Република България. Регулярно са обсъждани напредъка, предстоящите действия и възникнали проблеми във връзка с изпълнението на Националния план за въвеждане на еврото в Република България и Плана за действие към него. В рамките на работна група „Еврозакон“ с водеща институция МФ, през 2023 г. са извършени няколко съгласувателни процедури по проекта на закон за въвеждане на еврото в Република България като до МФ са изпратени предложения за редакции и бележки, отчитайки предоставените становищата на браншовите организации. За целите на Доклада за цялостна предварителна оценка на въздействието на закона за въвеждане на еврото в Република България (ЗВЕ) на МФ е предоставена актуална информация по отношение на ефектите за КФН и поднадзорните ѝ лица от прилагането на разпоредбите на ЗВЕ.

Представител от дирекция „Регулаторни режими на осигурителния надзор“ участва в процедурата за служебно разпределение на лицата, неизбрали фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване, провеждана съгласно Инструкция №1/21.02.2006 г. Служебното разпределение се извършва четири пъти годишно от комисия, създадена към Националната агенция за приходите, която включва по един упълномощен представител на НАП, КФН и БАДДПО.

По отношение на взаимодействие с институции в страната и на основание Насоки на EIOPA за подпомагане на ефективния диалог между надзорните органи и регистрираните одитори и одиторските дружества, извършващи задължителния одит на предприятия от обществен интерес (EIOPA16/858) бяха проведени редица работни срещи. По време на тези срещи с част от одиторските предприятия, утвърдени за извършване на проверка и заверка на годишните финансови отчети на застрахователите и презастрахователите за 2022 г. бяха обсъдени редица въпроси, които да бъдат взети предвид от одиторските предприятия при извършване на одита на застрахователните и презастрахователните дружества.

За поредна година е изготвена и представена презентация на тема „Дистанционен надзор на дейността на застрахователните и презастрахователните предприятия“ във връзка със съвместна инициатива на КФН, МОН и Фондация „Атанас Буров“ – XXI Издание на образователната програма за ученици „Небанковият финансов сектор в България“.

8. Институционално развитие на КФН

8.1. Нови моменти в управлението и структурата на КФН

През отчетната календарна 2023 г. в организационната структура на Комисията за финансов надзор не са извършвани промени.

8.2. Управление на човешките ресурси

Структурата и функциите на Комисията за финансов надзор са определени в ЗКФН, Правилника за устройството и дейността на Комисията за финансов надзор и на нейната администрация (ПУДКФННА), специалните закони и подзаконови нормативни актове, регулиращи инвестиционната, застрахователната и осигурителната дейност. Утвърдената щатна численост на КФН към края на 2023 г. е 265 бройки (5 членове на КФН и 260 души администрация). Според разпределението на функциите, администрацията на Комисията се състои от обща и специализирана администрация, и звена и длъжности на пряко подчинение на председателя.

Общата администрация подпомага осъществяването на правомощията на председателя на Комисията като ръководител на администрацията, осигурява технически дейността на Комисията и на специализираната администрация и осъществява дейността по административно обслужване на гражданите и юридическите лица. Към края на 2023 г. в състава на общата администрация се включват следните административни звена:

- дирекция „Правна” – 19 щатни бройки;
- дирекция „Международно сътрудничество” – 9 щатни бройки;
- звено „Събиране на приходи” – 4 щатни бройки;
- дирекция „Деловодство и административно обслужване”- 7 щатни бройки;
- дирекция „Финансово-стопански дейности” – 19 щатни бройки;
- дирекция „Информационни технологии” – 7 щатни бройки;
- дирекция „Връзки с обществеността и протокол” – 9 щатни бройки;

Съгласно ПУДКФННА дирекциите „Правна“ и „Международно сътрудничество“, както и звено „Събиране на приходи” са част от общата администрация, но при изпълнение на функциите си са на пряко подчинение на председателя на Комисията.

На пряко подчинение на председателя на КФН са следните звена:

- Кабинет на председателя - 4 щатни бройки;
- Звено за вътрешен одит – 4 щатни бройки;
- Инспекторат – 3 щатни бройки.

Освен тези административни звена, на пряко подчинение на председателя са и длъжностите:

- главен секретар;
- служител по сигурността на информацията;
- финансов контрольор;
- лице по защита на данните;

- служител, отговарящ за мрежовата и информационната сигурност.

Функциите на последните трима се изпълняват съответно от главен експерт в звено „Събиране на приходи“, главен инспектор в Инспекторат и съветник в Кабинет на председателя. Тези лица изпълняват вменените им по съвместителство задължения, успоредно с тези за основната длъжност.

Специализираната администрация подпомага и осигурява осъществяването на правомощията на Комисията и нейните органи, като в нейния състав са включени следните дирекции:

- дирекция „Регулаторни режими на инвестиционната дейност” – 24 щатни бройки;
- дирекция „Надзор на инвестиционната дейност” – 63 щатни бройки;
- дирекция „Регулаторни режими на застрахователния надзор – 16 щатни бройки;
- дирекция „Застрахователен надзор” – 30 щатни бройки;
- дирекция „Регулаторни режими на осигурителния надзор” – 12 щатни бройки;
- дирекция „Осигурителен надзор” – 18 щатни бройки;
- дирекция „Анализи, жалби и преструктуриране” – 10 щатни бройки.

За постигане на стратегическите цели на Комисията е поставен акцент върху организационното усъвършенстване и развитие на човешкия капитал чрез повишаване на управленския капацитет, надграждане на лидерските умения и изграждане и развитие на устойчива организационна структура. Повишаването на мотивацията и ангажираността в екипа, както и дигиталните компетентности са сред останалите инструменти, чрез които Комисията за финансов надзор се стреми да постигне заложените в Стратегията за развитие приоритети и подцели.

За успешно реализиране на функциите и целите си, КФН чрез ефективното управление на човешките ресурси цели да осигури способни, отговорни, мотивирани служители, притежаващи необходимата компетентност и потенциал. Това се постига чрез провежданата последователна политика в областта на управлението на човешките ресурси, насочена към осигуряване и развитие на експертния потенциал на служителите на КФН, повишаване на професионалната им квалификация, осигуряване на последователност в лидерството и приемственост, изграждане и поддържане на работна среда, която повишава доверието, мотивацията и удовлетвореността на служителите, и формира вътрешноинституционална принадлежност.

В резултат на предприетите действия по привличане на експерти с необходимите професионални качества и квалификации, броят на заетите щатни бройки в Комисията към края на 2023 г. е 239, а коефициент на заетост възлиза на 90,2% от общата численост.

Действащата Процедура за подбор на кандидати за работа в КФН гарантира прозрачност на процеса по подбор и е изградена на принципа на конкуренция въз основа на професионалните и деловите качества на кандидатите. Процедурата регламентира назначаването на експерти с необходимата квалификация и опит в небанковия финансов сектор, при стриктно спазване на нормативната уредба в областта на трудовите правоотношения. Разширен е кръгът на публичност при набиране на кандидати, които имат специализиран интерес в сферите на упражнявания от регулатора надзор и притежават

търсените от КФН знания и компетентности. По този начин, чрез по-голямата публичност и с помощта и на алтернативни възможности за подбор се цели привличане на експерти на ключови длъжности, притежаващи висока квалификация и опит.

През 2023 г. са назначени общо 20 нови служители, посредством Процедурата за набиране, подбор и назначаване на служители в Комисията за финансов надзор. 95% от всички назначения са отредени на трите експертни длъжности в щатното разписание на Комисията – главен експерт, старши експерт и младши експерт. Най-голям е броят на постъпилите в администрацията на КФН на длъжността младши експерт – 8 или 40% от новоназначените, следван от позицията старши експерт – 6 лица (30%), на длъжността главен експерт са назначени 5 служители (25%). На позицията финансов анализатор е назначен 1 служител или 5% от постъпилите през 2023 г. в Комисията служители. В общия случай назначените служители са млади специалисти, с малък или без професионален опит, които притежават подходящо образование и потенциал за развитие.

Графика 16. Новоназначени служители (по длъжности) през 2023 г.

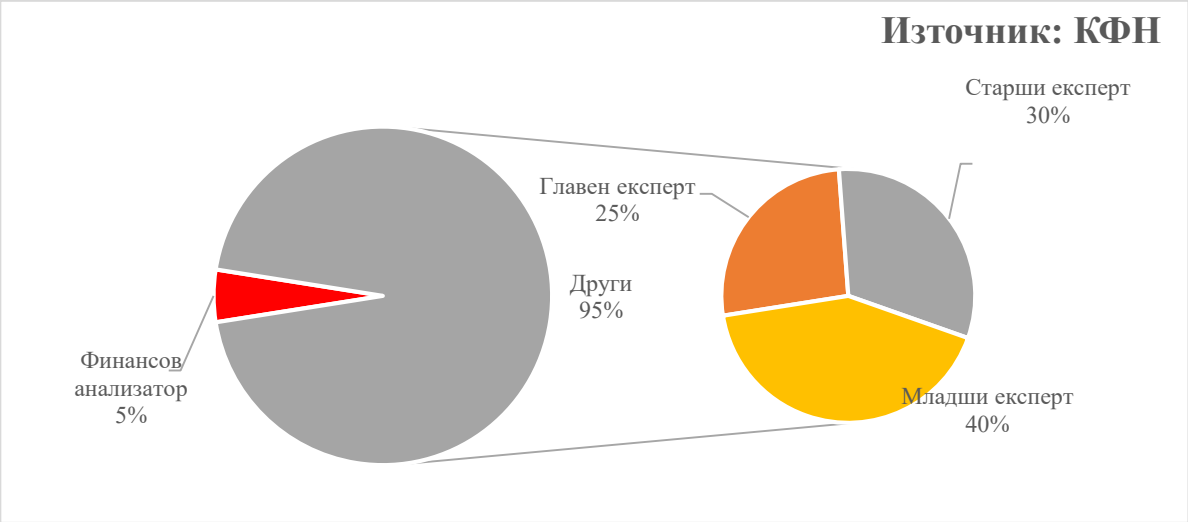

Напусналите администрацията на Комисията служители през 2023 г. са 25, като и в тази категория най-голям дял (72%) се разпределя сред трите експертни длъжности - главен експерт, старши експерт и младши експерт – 24% от заемалите длъжността главен експерт, 36% на длъжност старши експерт и 12% на позицията младши експерт.

Останалите служители, чиито правоотношения са били прекратени през 2023 г. са актюер системен анализатор, информационни технологии, съветник, главен юрисконсулт и специалист.

Графика 17. Прекратени служители (по длъжности) през 2023 г.

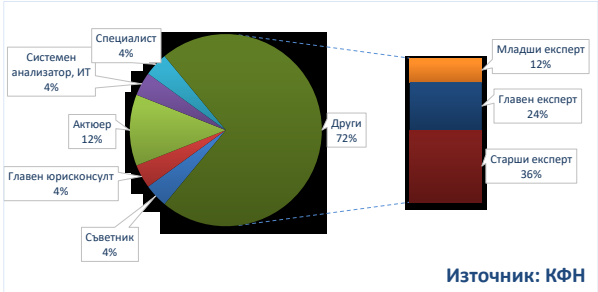

Възрастовото разпределение на служителите се разглежда в три обособени групи - служители до 29 години включително, между 30 и 59 годишна

възраст включително и такива над 60 години. Служителите от първата група (до 29 г. вкл.) съставляват 6% от работещите в КФН. Най-голямата част от служителите попадат във възрастовата група между 30 и 59 г. вкл. – 87% от всички заети. В третата категория, включваща служителите в администрацията на КФН на възраст над 60 години попадат 7% от работещите.

Графика 18. Възрастово разпределение на служителите към края на 2023 г.

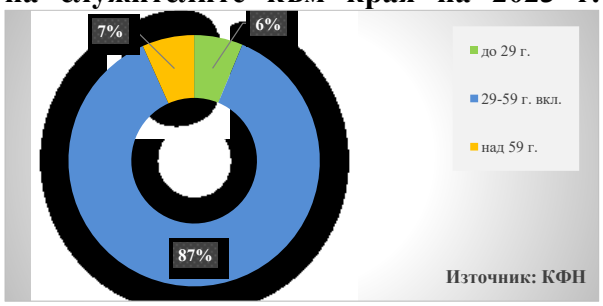

В графика № 19, заедно с възрастовата категория е добавен и още един критерии – категория длъжност, като обособените категории длъжности са членове на КФН, ръководни длъжности, експертни длъжности, технически длъжности и специалисти. Всички членове на КФН попадат във възрастовата категория 30-59 години. 94% от останалия ръководен състав на Комисията за финансов надзор спада към същата възрастова категория, а 6% от служителите с ръководни функции – към категория „60 плюс“. При експертните длъжности, разпределението е - възрастовата група до 29 г. вкл. – 8%, служители на възраст 30-59 г. вкл. – 87%, служители над 60 годишна възраст – 5%.

В категория персонал „специалисти“ служителите във възрастовата група 30-59 г. възлизат на 60%, а тези в категория възраст над 59 г. 40%. 70% от служителите заемащите технически длъжности са на възраст между 30 и 59 г., а 30% – над 59 г.

Графика 19. Разпределение на заетите служители по възраст и категория длъжност към края на 2023 г.

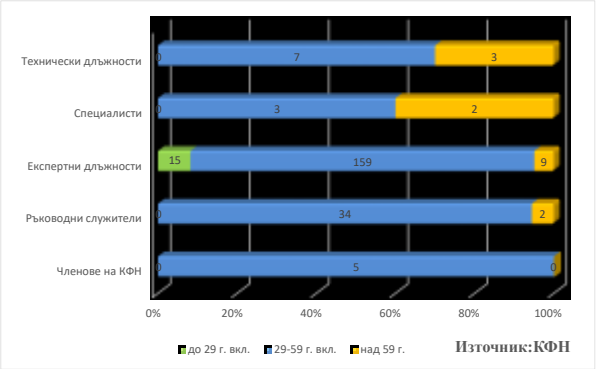

Образователната и професионално-квалификационната структура на заетите в КФН лица отговаря на реалните потребности, необходими за изпълнение на поставените пред Комисията цели и задачи. Служителите с висше образование доминират, представлявайки 93% от заетите през 2023 г., в това число с образователна и научна степен „Доктор“ – двама служители (2%), образователно-квалификационна степен „Магистър“ – 197 служители (83%), бакалавърска степен притежават 23 служители (8%). Делът на служителите със средно образование (в това число и средно-специално) е 7%. Разгледани и филтрирани по области на висшето образование се открояват служителите с професионална квалификация в областта на икономиката – 53% от заетите, притежаващи висше образование. Значителен процент е отреден и на завършилите образованието си в сферата на юридическите науки – 29%, делът на придобилите висше образование в област „Администрация и управление“ служители е 7%. По специалности в направление „Хуманитарни науки“ са се обучавали 3%

от завършилите висше образование. Висше образование в областта на политическите науки и на техническите науки притежават по 2% от служителите в извадката. Останалата част (4%) притежават висше образование в други области.

Графика 20. Разпределение образование към края на 2023 г.

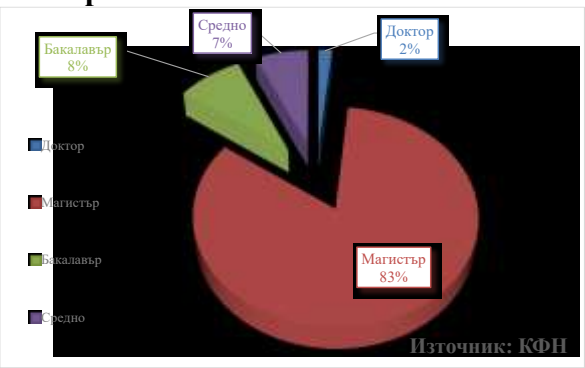

Разпределението на служителите на КФН по области на висшето образование е следното - най-висок процент - 54% са служителите с висше образование в областта на стопанските науки, 27% - в областта на правните науки, 3% - хуманитарни науки, 2% - природни науки и математика, а останалите притежават образование в други област.

Графика 21. Разпределение на служителите по области на висшето образование към края на 2022 г.

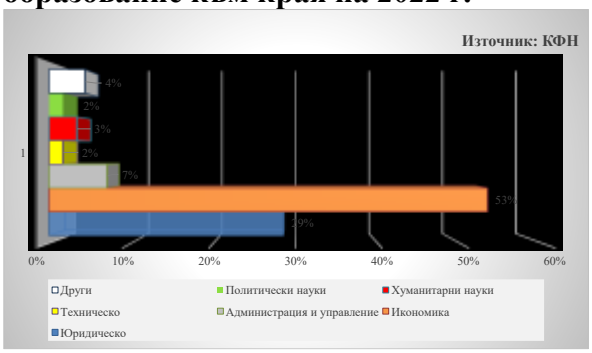

Ефективното осъществяване на регулаторната и надзорна дейност на КФН, поддържането и повишаването на високо ниво на професионалните знания и умения на служителите, свързани с осъществяване приоритетите на КФН, както и повишаване на личната мотивация и ангажираността на служителите, се осигурява чрез участие в актуални, важни и приоритетни за КФН специализирани обучения.

Дейностите, касаещи обучението на човешките ресурси са обвързани с реалните потребности на Комисията в тази област, и на тази основа се подготвят, планират и осъществяват обученията, които водят до усъвършенстване на компетенциите на служителите и са в основата на тяхното професионално развитие.

Обученията на служителите в Комисията е системен процес на изграждане и усъвършенстване на знанията, уменията, нагласите и поведението за успешно изпълнение на работните задачи, като посредством участие в различни образователни инициативи се цели надграждане на знанията и умения в процеса на учене, чрез което е създадена възможност за нарастване на експертния потенциал от знания за справяне с по-сложни и по-отговорни дейности и задачи в съответствие с изпълнение на заложените високи цели и изискванията пред Комисията.

От ключово значение за Комисията е стратегическото управление на знанието и развитието на култура на непрекъснато учене и споделяне на знания и опит в нея. Един от доказалите се на практика ефективни подходи за съхраняване и трансфер на знания и споделяне на опит, между поколенията на работното място, прилаган от Комисията е менторството.

През изминалата година продължи успешното прилагане методът на менторството за новопостъпилите в КФН служители, посредством който се постигна устойчива и трайна подкрепа, която спомага за навлизането на новите служители, както в специализираната работа, така и запознаване с организационната култура на Комисията.

Прилагането на менторството, като инструмент за развитие на човешките ресурси, доведе до повишаване на мотивацията, ефективността при изпълнението на ежедневните работни задачи и по-бързото адаптиране на новоназначените служители към организацията, и в частност към работния процес в съответното звено. Срокът за осъществяване на менторството е 6 месеца. Инвестираните в подпомаганите служители време и ресурси създават в тях чувство за принадлежност към Комисията и осигуряват приемствеността, която всяка организация е важно да развива и съхранява, за да гарантира перспективата си в дългосрочен план. През изминалата година са проведени или са процес осъществяване на менторство на 31 новоназначени служители, като част от тях са стартирали през 2022 г.

С цел поддържане и повишаване на необходимата теоретична подготовка, както и придобиването на нови знания и умения, през 2023 г. са проведени редица обучения за професионално и личностно развитие на служителите. Основната част от проведените през годината обучения са реализирани в съответствие с утвърдения годишен план, проведени са и обучения, семинари и други събития извън него, въз основа на текущо установени потребности от участие на служители в актуални и важни теми на обучения.

За реализацията на обученията за своите служители, Комисията за финансов надзор продължи дългогодишни партньорски отношения с български и чуждестранни обучителни институции сред които Института за публична администрация (ИПА), Школата по публични финанси (ШПФ), Института на вътрешните одитори в България (ИВОБ), Дипломатическия институт към Министерство на външните работи, Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС), Камара на независимите оценители в България, Централен депозитар, както и чуждестранни институции като European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA), European Securities and Markets Authority (ESMA), European Banking Authority (EBA), Joint Vienna Institute (JVI) и други. Служители на Комисията участваха и в обучения, организирани от национални надзорни органи на други европейски страни.

С цел поддържане и повишаване на необходимата теоретична подготовка, както и придобиването на нови знания и умения от служителите, през периода на отчитане са проведени обучения за професионално и личностно развитие на служителите, разпределени както следва:

- Организирани и проведени общо 239 обучения от Института по публична администрация (ИПА) по 65 теми, а обучените служители са 124, като един служител е участвал в повече от една тема на обучение. Обученията са в областта на дигиталната компетентност, иновации в публичния сектор, устойчиви финанси, нормотворчество и правоприлагане, публични политики, регулаторни политики, оценка на въздействието, кризи и управление на промяната и др. Най-голям дял от проведените обучения са част от програмата „Иновации в публичния сектор“ – 20%, програмата „Нормотворчество и правоприлагане“ – 17%, „Регулаторна политика“ – 13%, програма „Дигитална компетентност“ – 12%, програма „Публични политики“ приблизително 10%. Темите

включени в останалите програми заемат по-малък относителен дял от проведените от Института по публична администрация курсове;

- Проведени 86 обучителни сесии за повишаване на професионалната квалификация на служителите, организирани от обучаващи институции в България (Школа по публични финанси, Институт на вътрешните одитори в България, Държавна агенция „Национална сигурност“, Камара на независимите оценители в България, Централен депозитар, Дипломатически институт, Green Finance & Energy Centre и др.) по общо 30 теми, с участието на 60 служители, един служител е участвал в повече от една тема на обучение. Основните области на проведените курсове са в областта на законодателния процес, вътрешния одит, инвестиции и управление на активи в сферата на пенсионното осигуряване и застраховането, регулаторни изисквания и пазарни тенденции за оповестяване на нефинансова информация, мрежова и информационна сигурност, финансово-счетоводни теми, както и запознаването с промените в различни нормативни актове, касаещи дейността на Комисията и др.;
- В обученията, организирани от чуждестранни организации - EIOPA, ESMA, European Banking Authority (EBA), Joint Vienna Institute (JVI), Европейска банка за възстановяване и развитие, Европейската комисия са проведени 65 обучителни сесии по 30 теми, участвалите служители са 69, като отново един служител е участвал в повече от една тема на обучение. Основната част от обученията, проведени от чуждестранни организации са в дистанционен форма;
- През периода октомври-декември 2023 г. е реализирана обучителна програма, организирана от Европейската комисия – Европейска надзорна финансова дигитална академия, седем служители от Комисията са участвали в модул I – „Дигитална академия“. Проектът продължава и през настоящата година;
- След отправена покана от Института по публична администрация двама служители успешно участваха и завършиха международната модулна обучителна програма по проект „Синергия“. Програмата е насочена основно към подобряването и модернизацията на управлението в публичната администрация в Централна и Източна Европа. Проектът включва провеждането на международна обучителна програма за служители на ръководна длъжност, насочена към развитие на лидерските знания, умения и обмяна на опит между висши държавни служители от Полша, България, Унгария и Латвия;
- По покана на Дипломатическия институт и през 2023 г. четирима служители са участвали в обучение на тема Протокол и етикет, организирани от института;
- Успешно завършени обучения за повишаване на квалификацията на двама служители, един от тях по специалността „Право на Европейския съюз“ в Международната магистърска програма на СУ „Св. Климент Охридски“, а друг чрез участие в обучителна програма „PR и мениджмънт на репутацията“ към London School of Public Relations;
- През 2023 г. беше отбелязана 20-годишнината на Комисията за финансов надзор с провеждане на тиймбилдинг за целия екип на Комисията, с цел повишаване на екипността и доверието сред служителите, повишаване на мотивацията. Събитието включваше приключенски игри за стимулиране на креативността и желанието за победа в отборите. По

време на мероприятието се проведе мотивационно интервю-лекция, изнесена от известния български гимнастик Йордан Йовчев;

- През годината е организирана и проведена бизнес симулация „Лидерски умения“, като в събитието са участвали общо 23 служители на Комисията, в това число членовете на КФН, директори на дирекции, ръководители на звена и служителя по сигурността на информацията.

През 2023 г. Комисията за финансов надзор продължи участието си в Програмата за студентски стажове в държавната администрация и предостави възможност на български студенти, обучаващи се в страната и чужбина, да проведат пълноценни практически стажове. Посредством стажуването студентите придобиват първоначален практически опит, професионални умения и не на последно място, запознават се със структурата и специализираните функции на Комисията.

За отчетния период 7 стажанти имаха възможност да се запознаят отблизо с характера на работата на Комисията за финансов надзор, както и със специфични дейности, изпълнявани от експертите в дирекциите, в които студентите проведоха стажуването си.

Чрез участието на Комисията в стажантската програма и съответно осигуряването на ползотворна работна атмосфера при провеждане на самото стажуване, Комисията за финансов надзор създава от една страна полезност и подкрепа на студентите, чрез допълване на теоретичните им познания с реални практически умения, и от друга, допринася за постигане на по-висока разпознаваемост на Комисията за финансов надзор сред българските студенти.

Таблица 32. Програма за судентски стажове.

Дирекция	Брой стажанти
Дирекция "Правна"	3
Дирекция"Надзор на инвестиционната дейност"	1
Дирекция "Надзор на застрахователната дейност"	2
Дирекция"Международно сътрудничество"	1
Източник: КФН.	

8.3. Развитие на информационните технологии за нуждите на надзора

През 2023 г. за поддържане и развитие на изградената информационна инфраструктура на КФН, както и с цел осигуряване на нормалната работа на информационните системи и хардуерни ресурси, поетапно се подновяваха договорите за поддръжка на отделните компоненти на ИТ инфраструктурата, както и правото на ползване на софтуерните продукти, които не са собственост на КФН.

През 2023 г. приключи разработването, провеждането на приемателни тестове и пускането в продукционна среда на софтуерна система, която дава възможност XML съобщенията генерирани в системата за достъп до информация от регистрите на трансакции (TRACE) да бъдат конвертирани в четим формат и да могат да се правят справки по данните в тях.

В следствие на проведени през 2022 г. редица срещи с Изпълнителна агенция „Инфраструктура на електронното управление“ и започнали дейности свързани с възможността за предоставяне на КФН на виртуални ресурси от Държавния хибриден частен облак (ДХЧО), през 2023 г. услугата беше финализирана, като предоставените ресурси започнаха да се използват за резервиране и архивиране на информация от критични данни и системи на КФН.

През 2023 г. за постигане на поставените стратегически цели, чрез поддържане и развитие на модерна информационна инфраструктура, в областта на информационните технологии, продължиха процесите по изграждане на ЕИС, която да осигури необходимата автоматизация на всички основни бизнес процеси в КФН.

През периода бяха проведени редица срещи между експерти от КФН и разработчика на системата „Скейл Фокус“ АД, свързани с анализ на бизнес процесите протичащи в комисията, входно-изходни потоци от данни, изграждане на необходимата хардуерна инфраструктура и др., като едновременно с това се проведоха и редица срещи с Министерство на електронното управление, Гаранционен фонд, Централен депозитар, Българска фондова борса, Борика АД и др., на които се обсъдиха детайли свързани с реализиране на необходимата интеграция на ЕИС с външни системи.

В следствие на извършените съвместни дейности и в съответствие с приетия линеен график за изпълнение на разработката, през втората половина на 2023 г. започна подготовката по внедряване на ЕИС в продукционна среда, както и обучение на експерти от КФН за работа с ЕИС.

В този период, след съвместни усилия на експерти от КФН и разработчика на системата, беше финализирана подготовката на пред-продукционна среда и беше подготвена продукционната среда на ЕИС.

През месец октомври 2023 г. бяха финално извлечени, трансформирани, валидирани и заредени данните в базата данни на ЕИС, както и бяха инсталирани и конфигурирани на продукционна среда софтуерните пакети на системата и интеграционните адаптери за връзка на ЕИС с предвидените вътрешни и външни информационни системи.

През периода се извърши детайлна проверка на мигрираните данни със съответните корекции, като в същия период се стабилизира системата посредством извършени настройки в конфигурациите, проведен мониторинг на логовете, свързани с поведението на системата.

След анализ на текущото състояние на ЕИС се взе решение от ръководството на КФН същата да стартира в реална експлоатация в частта си услуга за външни потребители, чрез която поднадзорните лица (външни потребители на системата) можеха да извършат регистрация за достъп до конкретни услуги, свързани с изпълнение на техните задължения към регулатора и съответно да получат разрешение или отказ, предвид разрешителния режим за ползване на тези услуги, като стартирането на ЕИС с пълната си функционалност беше планирано за 02.02.2024 г.

За хардуерното обезпечаване на ЕИС беше разработена техническа спецификация, проведена процедура съгласно ЗОП и в последствие беше сключен договор с предмет "Разширяване дисков масив за съхранение на данни".

Във връзка с лицензионното осигуряване на ЕИС бяха подготвени и проведени процедури съгласно ЗОП с предмет – „Доставка на софтуерни продукти и лицензи за тях и техническа и продуктова поддръжка на Oracle лицензи за нуждите на Комисията за финансов надзор" в две обособени позиции и процедура с предмет "Подновяване на съществуващи и закупуване на нови лицензи за право на ползване на софтуерни продукти за нуждите на Комисия за финансов надзор" в 3 обособени позиции.

На базата на ЗОП бе проведена процедура и сключен договор за осигуряване на право на ползване и 12-месечен абонамент за софтуерно решение за валидиране и генериране на Excel файлове по Таксономия за застрахователни и пенсионни дружества към Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване, за софтуерно решение за валидиране на таксономия за публичните дружества към Европейския орган за ценни книжа и пазари, за софтуерно решение за валидиране на информацията подавана към Европейския банков орган и софтуерно решение за експорт на данни към външна база данни.

На база на проведени процедури по ЗОП бяха сключени договори за доставка и активиране на лицензи на софтуерни продукти на Oracle, Veeam Backup&Replication и BI tool Qlick Sense, необходим за пълно функциониране на ЕИС, както и осигуряване на надеждно съхранение и управление на масивите от данни на системата.

На база на сключени договори беше осигурено правото на ползване на удостоверителни услуги за разработени в ЕИС функционалности, предоставящи възможност за подписване на документи с валиден квалифициран електронен подпис (КЕП) в WEB пространството, както и прилагане на квалифициран електронен времеви печат (КЕВП) .

8.4. Отчет за изпълнението на бюджета на Комисията за финансов надзор за 2023 г. по бюджетна програма „Подобряване на регулацията и надзора на небанковия финансов сектор"

Комисията за финансов надзор е юридическо лице на бюджетна издръжка, съгласно чл. 2, ал. 3 от Закона за Комисията за финансов надзор. Председателят на Комисията е първостепенен разпоредител с бюджет. Бюджетът на Комисията се съставя, изпълнява и

отчита по реда на Закона за публичните финанси (ЗПФ). Приходите и разходите се отчитат по Единната бюджетна класификация (ЕБК) за 2023 г.

КФН организира отчетността си в три обособени отчетни групи, като за 2023 г. са изготвени отчети:

- Отчет за касовото изпълнение на бюджета на КФН;
- Отчет за сметките за средства от Европейския съюз, администрирани от Националния фонд към Министерството на финансите;
- Отчет за операциите и наличностите по сметките за чужди средства.

8.4.1. Отчет за касовото изпълнение на бюджета

8.4.1.1. Приходи

В отчета за касовото изпълнение на бюджета на КФН за 2023 г. са отчетени приходи в размер на 22 562 173 лв. Изпълнението спрямо годишния план е 105,53%.

В приходната част на бюджета постъпват основно неданъчни приходи от такси, съгласно чл. 27, ал. 1 от Закона за Комисията за финансов надзор (ЗКФН), глоби, имуществени санкции и наказателни лихви. Постъпленията от наложени глоби и имуществени санкции постъпват по бюджета на КФН, но съгласно чл. 28, ал. 4 от ЗКФН се отчитат като вноска в Централния бюджет.

Структурата на приходите за 2023 г. е, както следва:

- **приходи от държавни такси – 18 764 982 лв.**, съгласно Тарифа за таксите, събирани от КФН, приложение към чл. 27, ал. 1 от ЗКФН. От общия размер на отчетените такси по сметката и на каса в КФН са постъпили 18 737 306 лв., а 27 676 лв. са отразени на основание постъпили справки и разпореждания за събрани суми от Националната агенция за приходите (НАП). Най-голям относителен дял (95,04%) в отчетените такси има годишната такса за осъществяване на общ финансов надзор – 17 833 790 лв. Получените такси за издаване на лицензи и разрешения за извършване на дейност и други разрешения и одобрения, са общо в размер на 931 192 лв.;приходи от глоби, имуществени санкции и лихви – 4 471 534 лв., от които 3 620 350 лв. са глоби и имуществени санкции по влезли в сила наказателни постановления и постановления по чл. 287 от АПК, 86 185 лв. са лихви за просрочие на неплатените в законоустановения срок годишни такси за общ финансов надзор и наказателни постановления и 48 790 лв. – неустойка по договор. Отразени са и събрани суми от НАП на основание постъпили справки и разпореждания за 716 209 лв.;
- други неданъчни приходи (– 680 519 лв.) – получена сума от застрахователно обезщетение 1 053 лв., получени суми от възстановени юрисконсултски възнаграждения 56 298 лв., приходи от продажба на материални запаси 6 215 лв. и събрани от НАП публични вземания на КФН (- 743 885 лв.), които съгласно дадени указания от Министерството на финансите се отразяват със знак „минус“ в касовия отчет. Отразена е и отрицателна курсова разлика (- 200 лв.);
- приходи от продажба на нефинансови активи - 6 176 лв. от продажба на стопански инвентар

Графика 22. Разпределение на приходите на КФН за 2023 г.

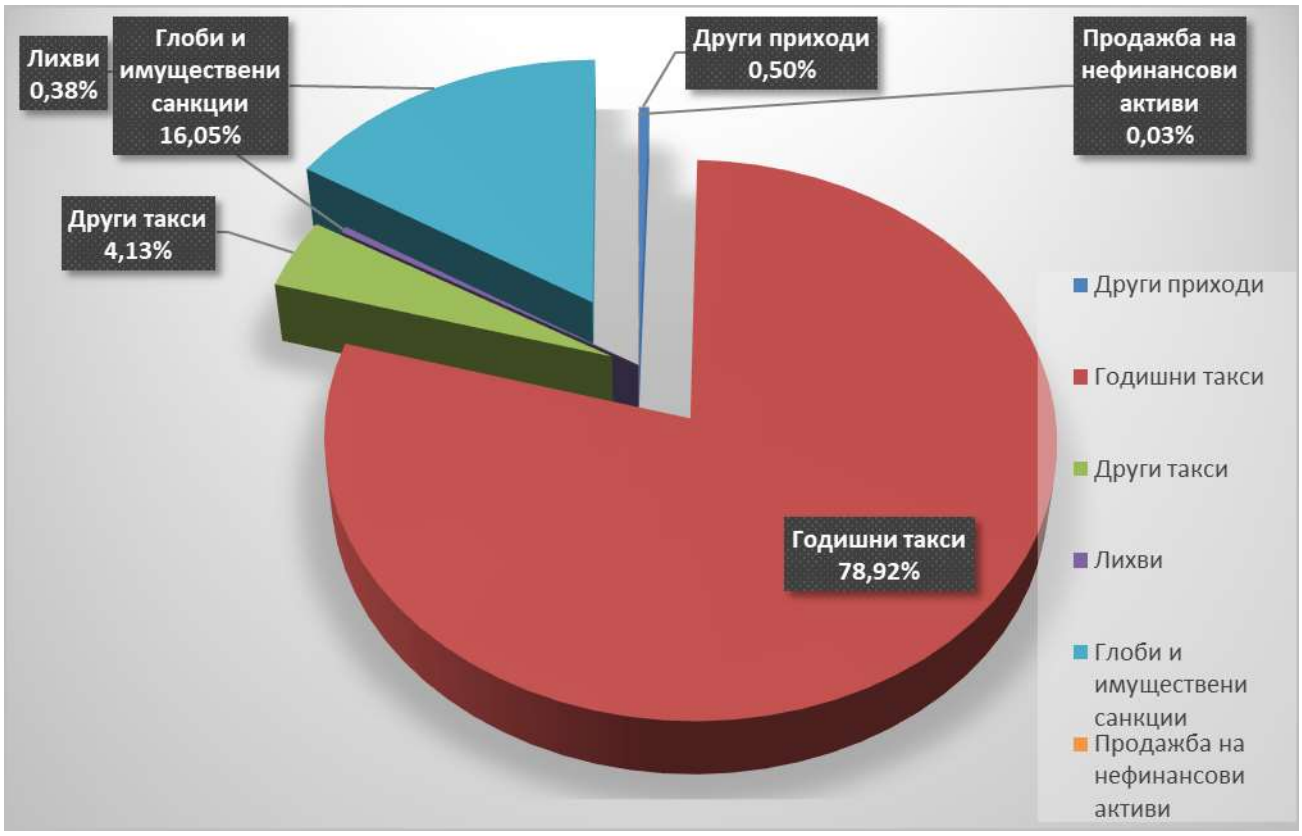

8.4.1.2. Разходи

В отчета за касовото изпълнение на бюджета на КФН за 2023 г. отчетените разходи са в размер на 21 763 182 лв. и са разпределени, както следва:

- разходи за персонал – 15 559 779 лв., които включват разходите за заплати и възнаграждения на персонала нает по трудови правоотношения, изплатените възнаграждения на нещатни служители, наети по трудово правоотношение по Постановление № 66 от 1996 г. на Министерския съвет за кадрово осигуряване на някои дейности в бюджетните организации, за социално-битово и културно обслужване (СБКО), за обезщетения на служителите по Кодекса на труда и по чл. 40, ал. 5 от Кодекса за социално осигуряване, както и разходите за задължителни осигурителни вноски от работодател. Отчетените разходи за заплати и възнаграждения през 2023 г. са в размер на 13 329 498 лв.;
- разходи за текуща издръжка – 2 143 679 лв. Сумата е изразходвана за наем на сграда, охрана, почистване и поддържане на административната сграда на КФН, вода, горива и ел. енергия, телекомуникационни и пощенски услуги, поддръжка на софтуер и хардуер, застраховки, канцеларски материали, резервни части и консумативи за хардуер, печатни материали и други доставки и услуги. Също така са отчетени и средства за специализирани обучения за служителите на КФН и за командировки в страната и в чужбина;

- разходи за данъци и такси – 40 938 лв. за заплащане на държавни такси за обнародване решения на КФН в Държавен вестник, данък на служебните автомобили, общински и държавни данъци и такси;
- разходи за членски внос и участие в нетърговски организации и дейности – 3 585 264 лв. Разходът е за годишен членски внос във връзка с участието на Комисията за финансов надзор в Европейски надзорни органи - Европейски орган за ценни книжа и пазари (ESMA), Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA) и за членството в международни организации - Международна организация на комисиите по ценни книжа (IOSCO), Международна организация на пенсионните надзори (IOPS), Международна асоциация на застрахователните надзорни институции (IAIS) и за годишен членски внос в Българско дружество за връзки с обществеността;
- капиталови разходи – 433 522 лв., от които 83 964 лв. за разширяване на дисков масив за съхранение на данни, 1 680 лв. за други съоръжения и 347 878 лв. за придобиване на лицензи и програмни продукти.

Изразходването на средствата по бюджетни параграфи е в рамките на утвърдения бюджет за годината, съобразено е с постъпленията от такси и трансфера от централния бюджет и представлява 99,56% от годишния план. Реализацията на разходите се осъществява при режим на строг финансов контрол и е съобразена с целите и приоритетите на КФН.

За периода 01.01.2023 г. - 31.12.2023 г. са отчетени общо 1 021 746 лв. за разходи в областта на електронното управление и използваните информационни и комуникационни технологии, от които 589 904 лв. текущи и 431 842 лв. капиталови разходи. Извършените разходи са за поддръжка на софтуер, поддръжка и ремонт на хардуер, абонамент за информационни системи, придобиване на програмни продукти и лицензи и хардуерно оборудване.

8.4.1.3. Трансфери, бюджетно салдо и финансиране по бюджета

В отчета за периода към 31.12.2023 г. на реда за бюджетното взаимоотношение с централния бюджет е отразена сумата от (–) 79 690 лв., която е в резултат на следното:

- трансфер от ЦБ (+) 2 955 369 лв. - изпълнение спрямо плана 84,94%;
- вноска към централния бюджет съгласно чл. 28, ал. 4 от ЗКФН (–) 3 755 325 лв. - изпълнение спрямо плана 125,18%;
- възстановен разход от ОПДУ през 2023 г. за предоставен трансфер от бюджета на КФН към СЕС през 2021 г. във връзка с изпълнение на проект BG05SFOP001-1.011-0001 за изграждане на Единна информационна система – (-) 143 970 лв.;
- предоставени средства през 2023 г. по реда на т. 27 от ДДС 6/04.04.2008 г. във връзка с изпълнение на проект BG05SFOP001-1.011-0001 за изграждане на Единна информационна система, отчетени през 2022 г. по реда на т. 4 от Указания на министъра на финансите –ДДС 01/26.01.2015 г. - (+) 864 236 лв.

Отчетен е излишък в размер на 863 271 лв. и финансиране на бюджетното салдо в същия размер със знак „минус“, което е в резултат на отчетени суми по подпараграф 88-03 „Събрани средства и извършени плащания от/за сметки на ЕС – (- 864 236 лв.), разликата

между начално и крайно салдо по валутна бюджетна сметка (110 лв.) и разликата между налични и преведени чужди средства (855 лв.)

Графика 23.

Структура на разходите по бюджета на КФН за 2023 г. по план и отчет

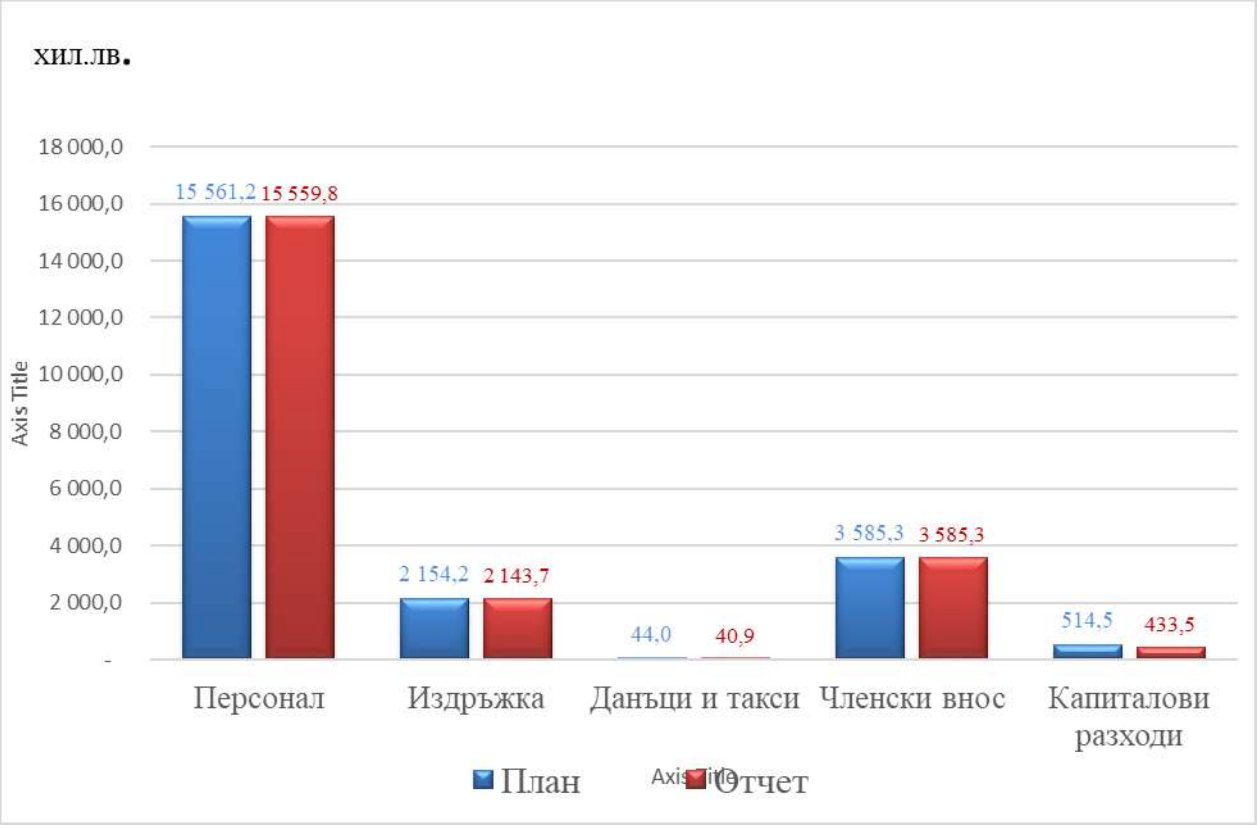

8.4.2. Отчет за сметките за средствата от Европейския съюз

Комисията за финансов надзор има сключен договор за изпълнение на проект BG05SFOP001-1.011-0001 за изграждане на Единна информационна система, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд по процедура BG05SFOP001-1.011 чрез директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.

Към 31.12.2023 г. отчетените разходи в област СЕС са в размер на 3 583 982 лв. и са разпределени, както следва:

- разходи за персонал – 100 276 лв., които включват изплатени възнаграждения за работа по проекта и задължителни осигурителни вноски от работодател;
- разходи за текуща издръжка - 177 459 лв., които включват изработване на комуникационни и други материали, обучение за работа с Единната информационна система, като и разходи за външни услуги свързани с осигуряване публичност на проекта
- капиталови разходи - 3 306 247 лв., които включват плащания за окончателното изграждане на Единната информационна система на КФН, както и за доставка на лицензи,

необходими за обезпечаване на ефективността, сигурността и защитата на данните в Единната информационна система.

За извършените разходи по проекта за изграждане на ЕИС е получено финансиране от ОПДУ, включително и временен безлихвен заем в размер на 988 596 лв.

8.4.3. Отчет за операциите и наличностите по сметките за чужди средства

По сметката за чужди средства на КФН постъпват суми за гаранции по Закона за обществените поръчки. Наличността по нея към 31.12.2023 г. е в размер на 39 179 лв.

8.4.4. Извършени промени по бюджета

За периода от 01.01.2023 г. до 31.12.2023 г. са извършени промени по бюджета на КФН, както следва:

❖ На основание чл. 110, ал. 3 и 10 от ЗПФ, във връзка с чл. 77, ал. 5, т. 2 и ал. 6 от Закона за държавния бюджет на Република България за 2023 г. и Решение на Общото събрание на служителите на КФН за разходване на средствата за социално-битово и културно обслужване (СБКО) на 04.12.2023 г. са намалени разходите по показател „Издръжка и други текущи разходи“ и са увеличени разходите по показател „Персонал“ с 263 000 лв. Със същата сума са намалени показателите „Максимален размер на ангажиментите за разходи, които могат да бъдат поети през 2023 г.“ и „Максимален размер на новите задължения, които могат да бъдат натрупани през 2023 г.“

❖ На основание чл. 3, ал 1, т. 3 от Задължителните разпореждания за предварително съгласуване на разходите на административните органи в областта на електронното управление и използваните от тях информационни и комуникационни технологии министърът на електронното управление е съгласувал промяна на 28.12.2023 г. на утвърдените целеви и текущи разходи в областта на електронното управление, с която са намалени текущите разходи с 246 300 лв.

❖ На основание чл. 20 от Вътрешните правила за организация на бюджетния процес в КФН са извършени две вътрешно компенсирани промени, които не променят показателите по бюджета на КФН по смисъла на Закона за публичните финанси, както следва :

- в рамките на показатели „Персонал“ и „Капиталови разходи“ на 03.10.2023 г.
- в рамките на показатели „Персонал“ и „Издръжка и други текущи разходи“ на 28.12.2023 г.

8.4.5. Максимален размер на ангажиментите за разходи и максимален размер на новите задължения за разходи

По бюджета на КФН - по уточнен план показателят „Максимален размер на ангажиментите за разходи, които могат да бъдат поети през 2023 г.“ е в размер на 6 644 000 лв., а отчетеният към 31.12.2023 г. – 6 024 937 лв. По показателя е извършена промяна във връзка с Решение на Общото събрание за изразходване на средства за СБКО.

В справката за поетите ангажименти по бюджета е отразена информация за всички възникнали и реализирани за периода ангажименти, касаеща всички сключени договори през периода, както и ангажиментите с незабавна реализация. Показателят „Максимален размер на новите задължения, които могат да бъдат натрупани през 2023 г.“ по уточнен план е в размер на 6 254 000 лв. По показателя е извършена промяна във връзка с Решение на Общото събрание за изразходване на средства за СБКО. По отчетни данни към 31.12.2023 г. новите задължения за разходи за КФН са 6 163 789 лв., от които 5 730 267 лв. за текущи разходи и 433 522 лв. за капиталови разходи.

По сметките за средствата от ЕС – отразена е информация към 31.12.2023 г. за възникнали за периода ангажименти в размер на 1 084 201 лв. Реализираните ангажименти и нови задължения за разходи към 31.12.2023 г. са в размер на 3 483 706 лв. по проект BG05SFOP001-1.011-0001 за изграждане на Единна информационна система (ЕИС), от които 177 459 лв. за текущи разходи и 3 306 247 лв. за капиталови разходи.

8.5. Доклад за дейността на вътрешния одит в КФН за 2023 г.

Дейността на ЗВО през 2023 г. се осъществи в съответствие с изискванията на Закона за вътрешния одит в публичния сектор (ЗВОПС), Международните стандарти за професионалната практика по вътрешен одит (МСППВО), Етичния кодекс на вътрешните одитори и методологията, издадена от министъра на финансите.

През периода се изпълняват Стратегически план за дейността по вътрешен одит за 2022-2024 г. и Годишният план за одитните ангажименти за 2023 г., които са разработени на база оценка на риска, утвърдени са от председателя на КФН и са съгласувани с Комисията.

През 2023 г. вътрешният одит като цяло изпълни планираните одитни ангажименти, с което постига поставените цели. При планиране и извършване на одитите се прилага процесен подход за одитиране на основни дейности в КФН, с цел предоставяне на независими и обективни оценки за законосъобразност и ефективност. Ползата, която носи одитната дейност е насърчаване въвеждането на единни вътрешни процедури, когато това е удачно, подобряване на условията за функциониране на Комисията, като ефективен надзорен орган на небанковия финансов сектор и развитие на вътрешния контрол.

През периода са извършени одитни ангажименти за даване на увереност с цел оценка на:

- надзорни практики и процедури на УНИД по прилагане на ЗДСИЦДС - установяване на законосъобразност и адекватност на вътрешните правила, организация на дейността, административни производства по регулаторни режими, текущ надзор и проверки на място на ДСИЦ през 2021-2022 г.;
- надзорни практики и процедури на УНИД по отношение на организацията на дейността на УД - обхвана анализ на нормативната осигуреност, проверки за законосъобразност и адекватност на вътрешните правила, организация на дейността, предварителен и текущ надзор, проверки на място на УД през периода 01.01.2023 -30.06.2023 г.;
- административнонаказателна дейност на КФН - обхвана анализ на нормативната осигуреност, проверки за законосъобразност, адекватност и ефективност на вътрешните правила и процедури, административнонаказателна дейност на трите управления, процесуално

представителство, счетоводна отчетност и събиране на приходи по влезли в сила имуществени санкции, глоби, лихви и юрисконсултски възнаграждения през периода 01.01.-31.03.2023 г.

През 2023 г. е извършен извънпланов одитен ангажимент за консултиране по писмо на EIOPA със запитване за професионална тайна и искане за предоставяне на информация относно предполагаемо неразрешено разкриване на „чувствителна“ информация.

В резултат на извършените вътрешни одити, са дадени 29 препоръки. Установява се трайна тенденция препоръките на ЗВО да бъдат приети от ръководството на КФН. Наред с това се отчита висок процент на изпълнение (близо 94%, включително по препоръки от предходни периоди). Това е показател за способността на вътрешния одит да формулира подходящи предложения за подобряване на дейностите и контрола в КФН. При одитите е осъществена ефективна комуникация, като ръководителите на одитираните структури оказват съдействие и предприемат корективни действия по установените слабости, включително по време на ангажиментите или преди определените срокове.

През отчетния период са проведени общо 5 неофициални одитни ангажименти за консултиране. По-съществените от тях са свързани с подпомагане процеса по изготвяне на становища по проекти на някои нормативни актове и актуализация на вътрешни правила, чрез представяне на бележки, коментари и предложения.

Основните изводи за функционирането на системите за финансово управление и контрол (СФУК) в КФН, направени в резултат на дейността по вътрешен одит, са както следва:

- установен е стабилен процес по целеполагане, свързан с наличието на законово регламентирани цели, средносрочни стратегически приоритети, определяне и отчитане на ежегодни дейности за постигане на целите;
- управлението на риска е неразделна част от общия процес на управление в Комисията, като се основа на разписани правила и процедури;
- прилагат се адекватни правила и процедури в областта на СФУК. Наред с това във връзка със Закона за финансовото управление и контрол в публичния сектор и приложимата методология в областта, следва успешно да финализират предприетите мерки по разработване на нови процедури, свързани с последващите оценки на изпълнението;
- правилата и процедурите за контрол на одитираните специализирани дейности са съобразени с рисковете и като цяло осигуряват законосъобразност и ефективност. Установените проблеми и несъответствия са резултат от специфични надзорни казуси и отдени пропуски в контрола при първа линия на защита;
- въведени са правила и процедури, които осигуряват като цяло надеждност, всеобхватност и опазване на финансовата и оперативна информация;
- полагат се постоянни усилия за подобряване на системите за комуникация и обмен на информация - примери за това са напредъкът в информационната и мрежова сигурност, както и проектът за изграждане на единна информационна система на КФН;
- осъществява се мониторинг на дейностите, в резултат на който се извършват промени и при нужда се предприемат коригиращи действия - развитие е необходимо с цел своевременност на промените.

8.6. Отчет на Инспектората

През 2023 г. Инспектората на КФН в съответствие с разпоредбите на Правилника за устройството и дейността на КФН и на нейната администрация и Вътрешните правила за дейността на инспектората в КФН, Наредбата за организацията и реда за извършване на проверка на декларациите и за установяване конфликт на интереси, и в изпълнение на заповеди на Председателя на КФН осъществи планови и извънпланови проверки относно дейността на служителите от администрацията на КФН. Дейността на Инспектората през 2023 г. беше подчинена изцяло на целите и дейностите, заложени в Стратегическия и Годишния план за контролната дейност на инспектората, както и на нормативните актове, уреждащи дейността на инспекторатите.

Инспектората на КФН подпомагаше председателя на КФН в осъществяване на контролните му функции по отношение дейността на администрацията в Комисията, Закона за КФН, Закона за администрацията, Закона за превенция на корупцията и за установяване на конфликт на интереси/Закон за превенция на корупцията.

През 2023 г. Инспекторатът на КФН имаше следните цели:

- Подпомагане на дейността на КФН по гарантиране с юридически, административни и информационни средства стабилността и прозрачността на небанковата финансова система в Република България и защитата на интересите на инвеститорите, застрахованите и осигурените лица.
- Постоянно усъвършенстване на дейността на Инспектората, отговарящо на предизвикателствата в инвестиционния, застрахователния и пенсионноосигурителния сектор, в защита на интересите на потребителите на небанкови финансови услуги.
- Предотвратяване и отстраняване на нарушения при функциониране на администрацията чрез независима и обективна оценка.
- Постигане на ефективен административен контрол върху дейността на администрацията чрез извършване на проверки, формулиране на предложения/мерки за подобряване на работата и отстраняване на констатираните слабости и нарушения;
- Укрепване на контрола в КФН чрез предоставяне на оценки; подходящи, точни и навременни препоръки за подобряване на неговата ефективност.
- Контрол за законосъобразно и правилно функциониране на структурите, чрез отстраняване на констатираните слабости и нарушения, въз основа изпълнение на предложени мерки и препоръки;
- Въвеждане на ефективни механизми по провеждане на държавната антикорупционна политика чрез вътрешен контрол и превенция на корупцията;
- Фокусиране на Инспектората към повишаване на клиентската удовлетвореност чрез своевременна проверка на постъпилите предложения и сигнали срещу административни звена и служители и ефективна реакция за отстраняване на констатираните нередности.
- Укрепване на административния капацитет и повишаване на професионалната квалификация на служителите в звеното, както и подобряване взаимодействието с други органи, организации и звена

За постигане на целите, дейността на Инспектората на КФН през 2023 г. беше насочена към:

- Извършване на проверки по спазване на нормативната уредба при осъществяване на функциите в проверяваните структурни звена, с цел ограничаване на негативни явления и подобряване на дейността в администрацията на КФН.

- Извършване на проверки по искане на Комисията за превенция на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество/Комисия за превенция на корупцията и Прокуратурата на Република България.
- Извършване на проверки по сигнали и предложения срещу незаконни или неправилни действия или бездействия на служители от администрацията на КФН.
- Извършване на проверки за анализ на дейността на звената и за организация на работата в администрацията на КФН.
- Извършване на съвместни проверки с други звена от КФН по искане на европейски и международни органи и институции.
- Мониторинг за спазване на препоръките и предложенията, направени при извършените проверки.
- Проучване и оценка на нуждите от обучение в областта на административния контрол, за постигане на по-високо качество и професионализъм на контролните функции.
- При изпълнение на контролните си функции Инспекторатът на КФН извърши следните 22 (двадесет и две) планови и извънпланови проверки:

- за оценка ефективността на дейността – 2 бр.;
- за спазване на законите, подзаконовите и вътрешноведомствените актове за организацията на работата от служителите на администрацията – 2 бр.;
- за подаване на и проверка на декларации по ЗПКОНПИ/ЗПК - 15 бр.;
- за корупция и неефективна работа – 1 бр.
- за незаконни или неправилни действия или бездействия на служители от администрацията – 1 бр.;
- последващи проверки – 1 бр.
- незавършени проверки – 1 бр.

Участие на Инспектората в съвместни проверки с други контролни структури (АДФИ, ДАНС, специализиран инспекторат, ЗВО) – 1 бр.;

Инспекторатът на КФН инициира 2 (две) промени във нормативни и вътрешноведомствени актове.

Брой служители, преминали обучения през годината – 2 бр.

В заключение следва да се посочи, че от приключените проверки през 2023 г. се установи, че администрацията на КФН е изпълнявала законосъобразно възлаганите й задачи и не е допуснала извършване на административни нарушения, подлежащи на санкция. Не са допуснати и незаконни или неправилни действия или бездействия на служители от администрацията на КФН. Не са констатирани конфликт на интереси и неспазване на сроковете за подаване на декларации по ЗПКОНПИ/ЗПК. Независимо от тези заключения са направени конкретни предложения за коригиране и подобряване на дейността на съответните административни звена в КФН.

8.7. Доклад на звено „Събиране на приходи“

Дейността по събиране на вземанията на КФН се осъществява от звено „Събиране на приходи“, в съответствие с разпоредбите на Правилника за устройството и дейността на КФН и на нейната администрация, при спазване на приложимата нормативна уредба и вътрешни правила

Във връзка с оптимизирането на процесите и дейностите по събиране на вземанията на КФН, през отчетния период, със заповед на председателя на КФН са утвърдени нови Вътрешните правила за администриране на приходите на КФН.

През 2023 г. е актуализирано Споразумението за сътрудничество между КФН и Камарата на частните съдебни изпълнители, с което се урежда редът и начинът за възлагането за принудително събиране на публичните и частните вземания от КФН на частни съдебни изпълнители. От месец ноември 2023 г. КФН използва и уеб-базираното приложение „Електронна система за разпределяне на изпълнителни дела на публични взискатели“ при възлагане на вземанията за принудително събиране от съдебни изпълнители.

В изпълнение на поставените стратегически цели и съответно реализирането им, чрез изпълнение на специфични подцели, през отчетния период, от звено „Събиране на приходи“ е осъществяван постоянен мониторинг и комуникация с поднадзорните на КФН лица. В резултат на засилено прилагане на мерки за стимулиране на доброволното изпълнение на задълженията, чрез изпращане на електронни съобщения, писма и/или осъществяване на телефонни контакти за уведомяване на поднадзорните лица, за заплащане на дължимите от тях публични и частни задължения, се отчита трайна промяна в тяхното поведение. Размерът на задълженията, които се плащат в законоустановения срок, се увеличава, респ. намалява размерът на задълженията, които не са погасени в законовия срок.

През отчетния период, звено „Събиране на приходи“ изпълни планираните дейности по събиране на вземанията на КФН, с което са постигнати поставените цели. Своевременно са предприемани мерки за събиране на таксите за осъществяване на общ финансов надзор, определени в Приложение чл. 27, ал. 1 ЗКФН, действия по реда на Закона за административните нарушения и наказания и Данъчно-осигурителния процесуален кодекс за доброволно събиране на глоби и имуществени санкции по влезли в сила санкционни актове, законни лихви и присъдени в полза на КФН съдебни разноски, както и действия за предявяване на просрочени публични и частни вземания за принудително събиране от публични изпълнители при НАП и/или частни съдебни изпълнители. През периода са организирани и осъществявани действия по откриване, проследяване и прекратяване на административните производства по издаване на актове за установяване на публични държавни вземания за просрочени такси за осъществяване на общ финансов надзор по чл. 27, ал. 1 от ЗКФН и законни лихви върху тях, разгледани са искания за възстановяване и/или прихващане на надвнесени и погрешно внесени такси, глоби и имуществени санкции и са изготвени проекти на заповеди, становища и писма по постъпили запитвания, възражения и сигнали, свързани с дейността по събиране на вземанията на КФН. Във връзка с неплатени задължения за глоби, имуществени санкции, законни лихви и присъдени в полза на КФН съдебни разноски, от звеното за събиране на приходи са изготвени и изпратени 155 покани за доброволно изпълнение до задължени лица, в резултат на което 2/3 от задълженията по тях са платени доброволно, а останалите са предявени в НАП за предприемане на действия по принудително събиране.

Спрямо поднадзорните лица, които съзнателно избягват плащане на задълженията си към КФН, са предприемани действия по откриване на административни производства за установяване на

публичните вземания, снабдяване с изпълнителни листове и предявяване на вземанията за принудително събиране от публични изпълнители и/или частни съдебни изпълнители.

През 2023 г. са образувани 164 административни производства по издаване на индивидуални административни актове за установяване на публични вземания за дължими годишни такси за осъществяване на общ финансов надзор, като 17 от тях са прекратени, вследствие на плащане на задълженията в срока за доброволно изпълнение. 45 от откритите административни производства са завършили с издадени актове за установяване на публични вземания, като от влезлите в сила актове са предявени в НАП за предприемане на действия по принудително събиране на публичните вземания.

II. ПАЗАРЕН АНАЛИЗ НА НЕБАНКОВИЯ ФИНАНСОВ СЕКТОР

1. Външна среда и икономическа активност

1.1. Външна среда

Световната икономика е с различна динамика през 2023 г. Ръстът на брутният вътрешен продукт в ЕС се забавя до 0.6% през 2023 г., спрямо 3.6% през 2022 г., докато в нововъзникващи пазари и развиващи се икономики в Европа се ускорява до 3.2% спрямо 1.2% за същия период. Основните фактори, оказващи негативно влияние са остатъчният ефект от пандемията от COVID-19 върху световната икономика, войната в Украйна, енергийната криза и др.

Развитието на световната икономика, повлияно от COVID-19 и войната в Украйна се отразява на индекса за нови поръчки Purchase Manager Index (PMI) през 2023 г. Във втората половина на годината производственият PMI е с различна динамика. В ЕС се понижава до 44.5 пункта през декември 2023 г. от 46.1 пункта в края на 2022 г. В Китай и развиващите се пазари нараства до съответно 50.3 и 50.9 пункта през месец декември спрямо съответно 42.6 и 49.8 пункта през декември 2022 г. Единствено в ЕС индексът остава под референтната граница от 50 пункта, която разделя икономическата експанзия от свиването на икономиката.

Графика 24. Индекс PMI за производството

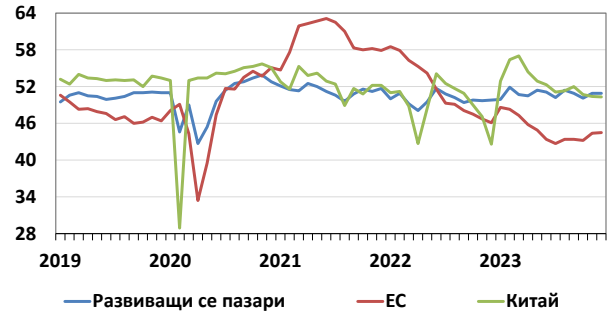

Източник: Блумбърг

Индустриалното производство в ЕС през 2023 г. въпреки спада си през по-голямата част от годината, достига до 0.6% през месец декември 2023 г. спрямо -1.2% в края на 2022 г. Забавянето на глобалната активност, прекъсванията по веригите за доставка на стоки и други са причините за спада на индустриалното производство.

Графика 25. Индустриално производство (без строителство)

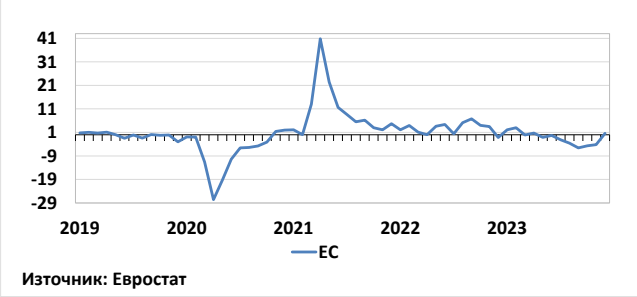

Цената на индекса на металите през 2023 г.варира като понижението на цената през втората половина на годината се дължи на бавното възстановяване на световната икономика. Цената на желязната руда се повишава вследствие на рекордното производство на стомана в Китай, цената на урана нараства поради смущения в доставките от големите производители, потенциална забрана за руски износ и по-добри перспективи за производство на ядрената енергия за борба с климатичните промени. През месец декември 2023 г. индексът се повишава леко до 149.5 пункта, спрямо 149.1 пункта в края на 2022 г.

Спадът в цената на петрола, въпреки съкращенията в производството от страна на Организация на страните износителки на петрол (OPEC+) през годината, е повлиян от фактори като понижено търсене и ръст на производството в страни извън OPEC+, като САЩ, Бразилия и Гвиана. В края на 2023 г. индексът на енергията достига 137.2 пункта, спрямо 209.2 пункта в края на 2022 г.

Индексът на цените на селскостопанските продукти, търгувани на международните пазари, се увеличава през първата половина на 2023 г. Намаляването на запасите от основни храни в главните страни износителки, през последните две години, поради пандемията и войната в Украйна, се отразява на търсенето и предлагането, което повишава цените на храните. Цените на кафето, особено тези за робуста, се повишават след атаките на морското корабоплаване от страна на хутите в Червено море, което накара някои страни потребители да преминат от внос от Азия към Бразилия. Цените на каучука се повишават след като глобалното производство намаля през 2023 г. поради избухването на нова болест по листата в Азия. През втората половина индексът на храните намалява до 104.8 пункта през декември 2023 г., спрямо 110.4 пункта в края на 2022 г.

Графика 26. Динамика на цените на храни, енергийни суровини и метали

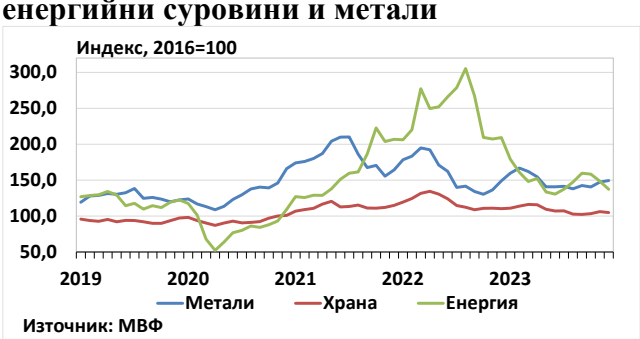

Повечето капиталови пазари в глобален мащаб отчитат ръст през 2023 г., вследствие забавянето на инфлацията и очаквания за бъдещ спад на лихвените нива. В еврозоната германският DAX се повишава с 10.7%, а испанският IBEX35 с 11.8%.

Американските индекси S&P500 и Dow Jones нарастват съответно със 17% и 10.6% за 2023 г. Движението на борсите в Азия през 2023 г. е с разнопосочна динамика, като японският NIKKEI225 се увеличава с 22.5%, докато китайският SSE COMP намалява с -8.6%, поради значителни проблеми в сектора на имотите, допълнителни регулации на правителството в технологичния сектор и др.

Графика 27. Капиталови пазари в развити икономики

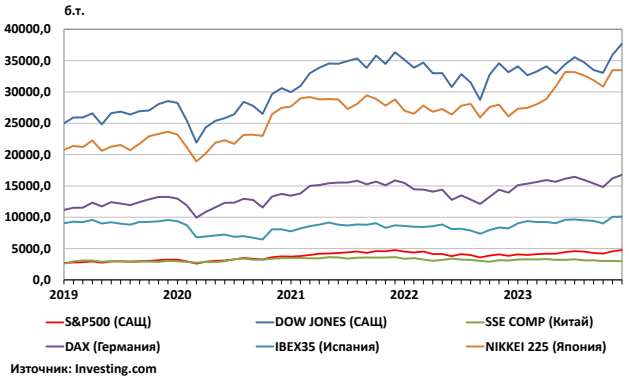

Икономическият растеж в ЕС през 2023 г. се забавя до 0.6% спрямо 3.6% през 2022 г. Икономиките на седемте най-развити държави (Г-7) се забавя до 1.7% спрямо 2.2% за същия период. Икономическият растеж в нововъзникващите пазари и развиващите се икономики в Европа и в Азия, се ускорява съответно до 3.2% и 5.6% през 2023 г. спрямо съответно 1.2% и 4.4% през 2022 г. Негативно се отразяват забавеното възстановяване, войната в Украйна и др.

Графика 28. Растеж на БВП, год. темп на изменение

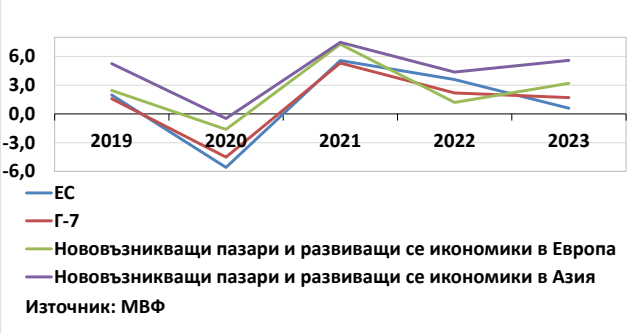

Реалният растеж на БВП в еврозоната през 2023 г. се забавя до 0.7% спрямо 3.3% през 2022 г., поради бавното възстановяване на глобалната икономика, войната в Украйна, прекъсванията по веригите за доставки и др. Приносът на частното потребление намалява до 0.3 пр.п. през 2023 г. от 2.2 пр.п. през 2022 г., следвано от инвестициите, които понижават приноса си до 0.3 пр.п. Нетния експорт допринася с 0.3 пр.п., вследствие спад в международната търговия. Запасите намаляват слабо до -0.2 пр.п. за 2023 г. спрямо 0.3 пр.п. за 2022 г. Делът на правителственото потребление намалява.

Графика 29. Растеж на БВП в еврозоната

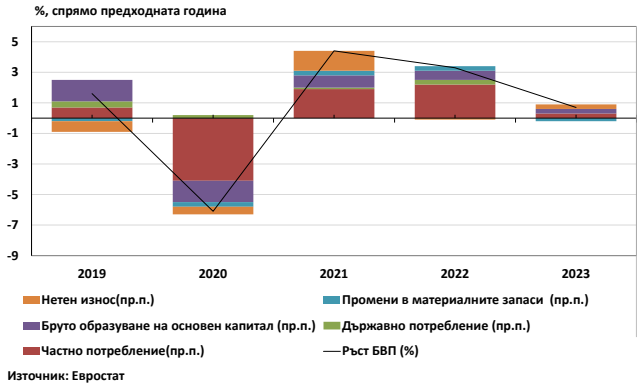

През 2023 г. инфлацията се забавя. В G-7 инфлацията спада до 4.7% в края на 2023 г. спрямо 7.3% през декември 2022 г. Инфлацията в ЕС намалява до 6.3% от 9.3% за същия период. Причините за спада са политиката на централните банки и повишаването на лихвените нива, но все още остава далеч от целевите стойности за 2%.

Графика 30. Инфлация

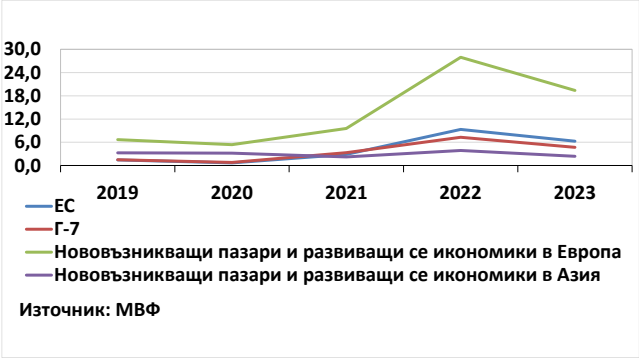

Базовата инфлация в еврозоната спада до 2.9% през 2023 г. спрямо 9.2% през 2022 г. Инфлацията, измерена без цените на енергийните стоки, храните, алкохола и тютюневи изделия, намалява до 3.4 от 5.2% за същия период.

Графика 31. Инфлация в еврозоната

През 2023 г. безработицата е с разнопосочна динамика. Равнището на безработицата в еврозоната спада до 6.5% в края на 2023 г. спрямо 6.7% в края на 2022 г. Безработицата в САЩ също намалява, като достига до 3.1% през декември 2023 г. спрямо 3.6% през последното тримесечие на 2022 г. Безработицата в Германия се повишава минимално до 3.1%, а в Япония остава без промяна при 2.5%.

Графика 32. Динамика на безработицата в световен мащаб

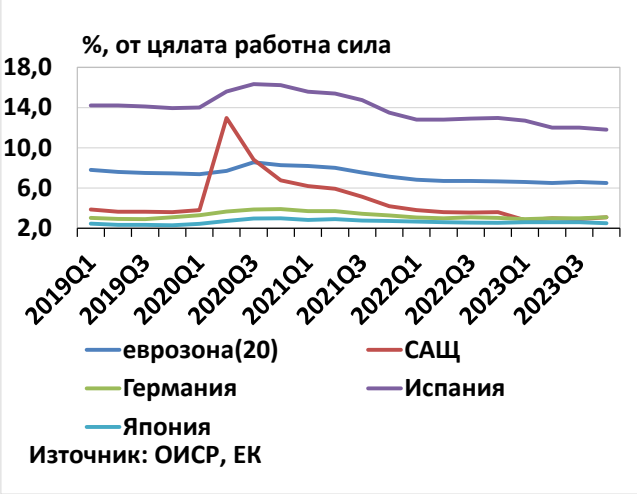

През 2023 г. бюджетният дефицит в световен мащаб се увеличава. Бюджетният баланс в развитите икономики достига до -5.6% през 2023 г. от -3.2% през 2022 г. Бюджетният дефицит в ЕС достига до -3.4% за 2023 г. спрямо -3.5% през 2022 г. Бюджетният дефицит при нововъзникващи пазари и развиващи се икономики остава без промяна на -5.2% през 2023 г.

Графика 33. Бюджетен баланс

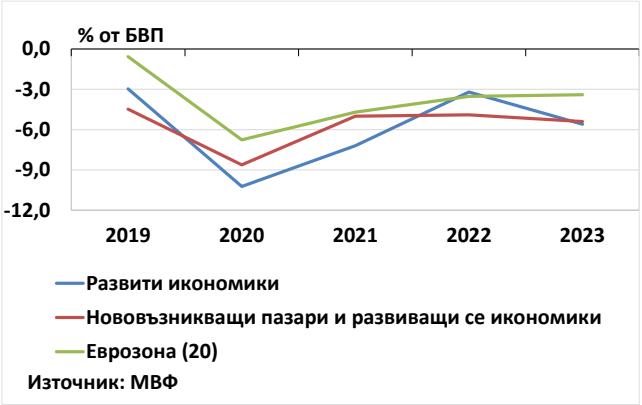

Общият държавен дълг на страните в еврозона (20) като процент от БВП спада до 88.6% през 2023 г. спрямо 90.8% за 2022 г. Държавният дълг на развитите икономики намалява до 111% спрямо 111.2% за същия период. Държавният дълг на нововъзникващи пазари и развиващи се икономики нараства слабо до 68% през 2023 г. спрямо 64.1% през 2022 г.

Графика 34. Общ държавен дълг

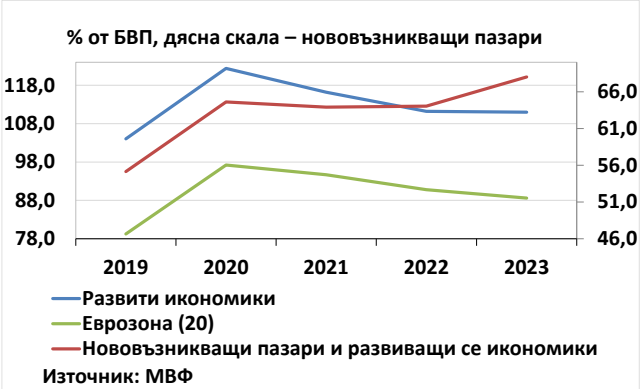

Дългосрочният лихвен процент за целите на конвергенцията е с различна динамика през 2023 г. Средната годишна лихва по гръцките и италианските ДЦК намалява съответно до 3.8% и 3.3% спрямо съответно 4.3% и 4.2% през 2022 г. Средната годишна лихва по германските и испанските ДЦК остава без

промяна през 2023 г. при нива от съответно 2.1% и 3.1%.

Графика 35. Дългосрочен лихвен процент за целите на конвергенцията на Германия, Италия, Испания и Гърция

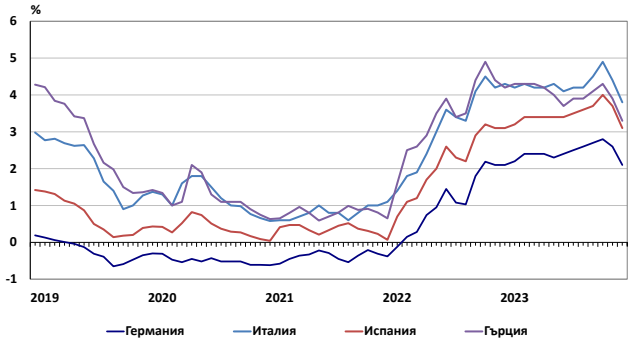

Източник: ЕЦБ

През 2023 г. средната годишна лихва по 10-годишните ДЦК на САЩ въпреки разнопосочната си динамика през периода остава без промяна спрямо декември 2022 г. при 3.9%. Средната годишна лихва по 10-годишните ДЦК на Япония нараства слабо до 0.6%. Ръстът по лихвите на ДЦК е следствие от общото нарастване на лихвените нива. ДЦК на Великобритания намаляват леко средната си годишна лихва през 2023 г. до 3.5%. Повишаването на лихвите по ДЦК се отразява негативно върху икономиките на някои развиващи се пазари, тъй като те трябва да повишат лихвите по предлаганите от тях ДЦК, за да могат да привлекат инвеститори.

Графика 36. Доходност по 10-годишни ДЦК на САЩ, Япония и Великобритания

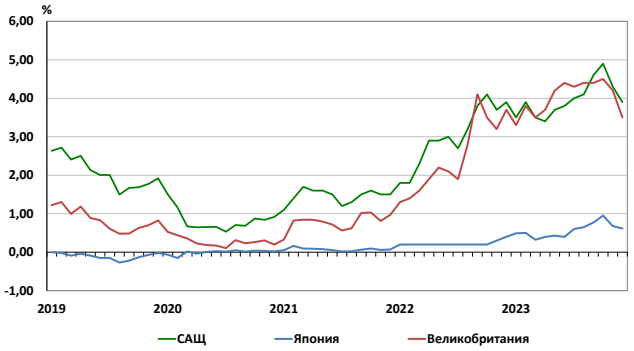

Източник: Investing.com

През 2023 г. еврото поскъпна спрямо долара, достигайки средногодишен курс от 1.09 щ. долара за евро спрямо 1.06 щ. долара през 2022 г. Положително се отрази подобряването на европейската икономика и повишаването на лихвените нива от страна на ЕЦБ.

Графика 37. Валутен курс щ. долар/евро

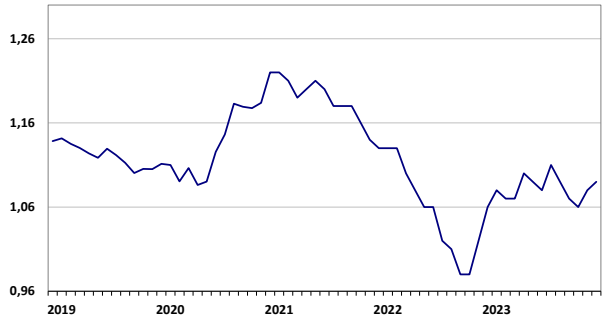

Източник: ЕЦБ

През 2023 г. страните от Централна и Източна Европа (ЦИЕ) отчитат забавяне на ръста на БВП поради бавното възстановяване на глобалната икономика и пониженото външно търсене. Турция има най-голям ръст сред страните от ЦИЕ (4.6%). Чешката и унгарската икономика през 2023 г. се свиват съответно с -0.4% и -0.9% спрямо 2.3% и 4.6% през 2022 г. Ръстът на БВП в полската и румънската икономика достига съответно 0.2% и 2.1% от съответно 5.3% и 4.6%.

Таблица 33. Реален растеж на БВП в ЦИЕ

	2022	2023
Чехия	2,3	-0,4
Унгария	4,6	-0,9
Полша	5,3	0,2
Румъния	4,6	2,1
Турция	5,5	4,6

Забележка: Промяна спрямо предходната година (%).

Източник: МВФ, Национални статистики.

През 2023 г. инфлацията в страните от ЦИЕ се понижава следствие политиката за повишаване на лихвените нива от страна на централните банки. Най-голяма е инфлацията в Турция, която достига до 53.9% през 2023 г. спрямо 72.3% през 2022 г. Турската централна банка преминава отново към ортодоксална парична политика след няколко години на

прилагане на неконвенционални методи. Инфлацията в Полша и Чехия намалява съответно до 11.4% и 10.7% през 2023 г. спрямо съответно 14.4% и 15.1% през 2022 г. Инфлацията в Унгария се увеличава до 17.1% от 14.6% за същия период. Инфлацията в Румъния спада до 10.4% през 2023 г. от 13.8% за предходната.

Таблица 34. Инфлация в ЦИЕ

	2022	2023
Чехия	15,1	10,7
Унгария	14,6	17,1
Полша	14,4	11,4
Румъния	13,8	10,4
Турция	72,3	53,9

Забележка: Промяна спрямо предходната година (%).
Източник: МВФ, Национални статистики.

В страните от ЦИЕ нивата на безработица са с разнопосочна динамика. Безработицата в Турция спада до 10.1% през 2023 г. спрямо 10.6% през 2022 г. Безработицата в Полша и Чехия се увеличава слабо съответно до 3% и 2.4%. Безработицата в Унгария нараства до 4.1% през 2023 г. спрямо 3.6% през 2022 г. Безработицата в Румъния намалява леко до 5.4%.

Таблица 35. Равнище на безработицата в ЦИЕ

	2022	2023
Чехия	2,2	2,4
Унгария	3,6	4,1
Полша	2,9	3
Румъния	5,6	5,4
Турция	10,6	10,1

Забележка: Равнище на безработица (%). * Данните са средно аритметични
Източник: МВФ, Национални статистики.

През 2023 г. борсовите индекси в страните от ЦИЕ са с положителна динамика. През годината с най-голям ръст е турският BIST100, с 50.1%, като причината е повишаване доверието на инвеститорите след връщане към конвенционална парична политика от страна на централната банка. Чешкият PX-PRAGUE SE и унгарският BUDAPEST SE INDEX нарастват съответно с 6.3% и 33.7%. Хърватският CROBEX, полският WIG и румънският BET INDEX се увеличават съответно с 20%, 28% и 26.6%. Положително се отразяват забавянето на инфлацията и очакванията за намаляване на лихвените нива от страна на централните банки.

Графика 38. Динамика на капиталови пазари в Полша, Унгария и Турция

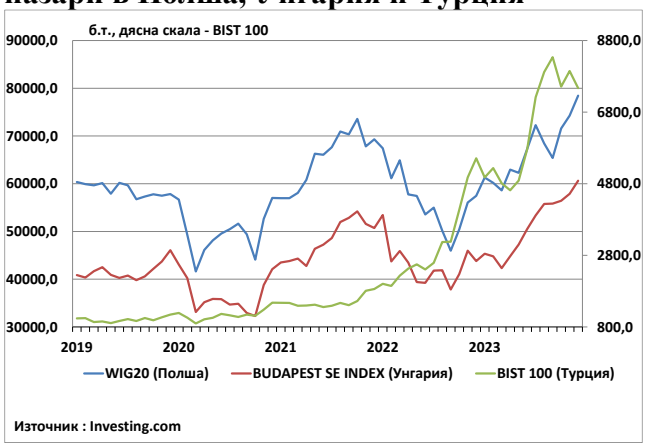

Графика 39. Динамика на капиталови пазари в Чехия, Румъния и Хърватия

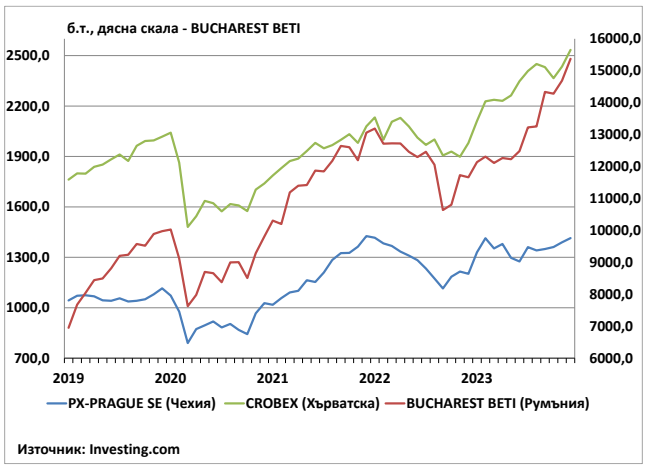

1.2. Обзор на икономическата активност в България

През 2023 г. българската икономика отчита ръст от 0.8%. Въпреки икономическите колебания, свързани с войната в Украйна и Израел, инфлацията в страната намалява. По предварителни данни за 2023 г. БВП възлиза на 183.7 млрд. лв.[6] Основен фактор на икономическия растеж е вътрешното търсене, което допринася с 3.0 пр.п. Инвестициите са с отрицателен принос от -4.2 пр.п. Ръст в реално изражение отчита нетният износ, като допринася за растежа на БВП с 3.0 пр.п. Търговията, ремонтът на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерството и ресторантьорството, както и производството и разпределението на електроенергия, нарастват, като общият им принос в ръста на българската икономика е 0.6 пр.п. и представлява 78% от него. Разходите на домакинствата през 2023 г. нарастват с по-бавен темп спрямо доходите им, доверието на потребителите през годината се повишава спрямо 2022 г., но въпреки това остава на ниски нива в края на 2023 г. В подкрепа на показателя действат очакванията на потребителите за безработица, които са силно завишени.

Обемът на преките чуждестранни инвестиции в България възлиза на 3619.1 млн. евро, което е с 988.0 млн. евро повече от предходната година. През 2023 г., брутният външен дълг на страната нараства с 2.6% на годишна база, като в края на годината достига 45.4 млрд.евро, което представлява 48.3% от БВП. Кредитните експозиции на банките в частния нефинансов сектор нарастват, като заедно с домакинствата достигат средногодишен ръст от 11.1% спрямо 12.2% през 2022 г. След като през 2022 г. достигна до 13%, средногодишната стойност на инфлацията на потребителските цени е в размер на 8.7% през 2023 г., а към декември намалява до 5.0% на годишна база. През 2023 г. повишаването на цените на жилищата и наемите нараства с по-бавен темп спрямо предходната година. Индексът на цените на жилищата повишава темпа си на изменение на годишна база и от 6.4% средно

[6] По предварителни данни на НСИ БВП за 2023 г. е 183 743 млн. лв.

за 2022 г. достига до 8.4% през 2023 г. Същата динамика следват цените на наемите - индексът се повишава до 6.4% за 2023 г. спрямо 6.0% за 2022 г.

По предварителни данни за 2023 г. общото салдо по текущата и капиталовата сметка възлиза на 1556,8 млн. евро, спрямо -405,7 млн. евро към края на 2022 г. За периода януари-декември 2023 г., излишъкът по текущата сметка на платежния баланс достига до 273.7 млн. евро. Основен положителен принос за излишъка има статия "Търговски баланс", чието салдо нараства значително спрямо същия миналогодишен период. В резултат на по-високия размер на капиталови трансфери, излишъкът по капиталовата сметка достига до 1283 млн. евро.

Балансът по финансовата сметка за годината е отрицателен (-1850.2 млн. евро). По данни на платежния баланс, международните валутни резерви на страната нарастват с 3 279,7 млн. евро. След отчитане на валутнокурсови разлики и ценови преоценки, валутните резерви в баланса на БНБ се увеличават с 5498,1 млн. евро (10.8 млрд. лв.), като активите на Управление „Емисионно" възлизат на 82.0 млрд. лв. в края на 2023 г.

Графика 29. Динамика на основните сметки на платежния баланс

Към края на 2023 г., излишъкът по текущата сметка в размер на 273.6 млн. евро спрямо дефицитът (-1199.5 млн. евро) от предходната година, се дължи основно на нарастването на търговския баланс с 1523.4 млн. евро спрямо края на 2022 г., като достига стойност от -3551.0 млн. евро. Основен фактор за това е ниският темп на нарастване на вноса[7] на стоки в реално изражение на годишна база спрямо повишаването на реалния износ.

Статия „първичен доход нето" ограничава баланса по текущата сметка, като бележи спад от -1489,7 млн. евро спрямо края на декември 2022 г. и достига стойност от -4276,6 млн. евро в края на 2022 г. Основен фактор за тази динамика е по-малкият размер на изходящите потоци по подстатия „доход от дялов капитал", свързани с преки инвестиции.

Статията „вторичен доход нето" допринася за баланса по текущата сметка като отбелязва 131.9 млн. евро повече спрямо същия миналогодишен период и достига стойност от 1543.4 млн. евро в края на 2023 г. Основна причина за това е по- ниския размер на трансфери към сектор „Държавно управление".

Графика 30. Динамика на текущата сметка и нейните компоненти

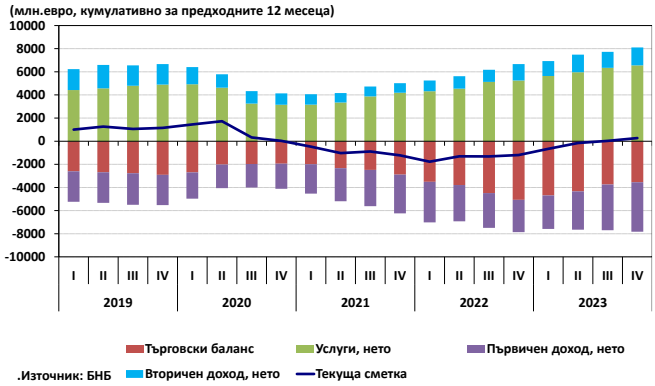

.Източник: БНБ

[7] Обзорът е изготвен по публично налични данни към 05.04.2023 г.

За периода януари-декември 2023 г. салдото по финансовата сметка възлиза на -1850.2 млн. евро, което е с -1419 млн. евро по-малко от отчетеното за същия период на 2022 г. и се дължи на намаляване на чуждестранните активи на българските резиденти спрямо това на чуждестранните пасиви. За намаляването на чуждестранните активи основно значение има понижаването им в сектор „централна банка“. Спадът се дължи на по-ниския размер на краткосрочните активи на банките под формата на „валута и депозити“. При „други сектори“ също се отчита намаляване на активите извън България - отново по линия на банковия сектор, под формата на валута и депозити, както и на емитирания септември 2023 г. облигационен заем в размер на 2.3 млн. евро.

Компонентът на финансовата сметка, които допринасят основно за дефицита към края на 2023 г., е салдото по „Преки инвестиции нето“ в размер на -2902 млн. евро и отчетения отрицателен ръст от -803.6 млн. евро. „Други инвестиции, нето“ също е с отрицателно салдо от -204.9 млн. евро в края на последното тримесечие на 2023 г. и и спад за годината от 807.2 млн. евро.

Графика 31. Динамика на финансовата сметка и нейните компоненти

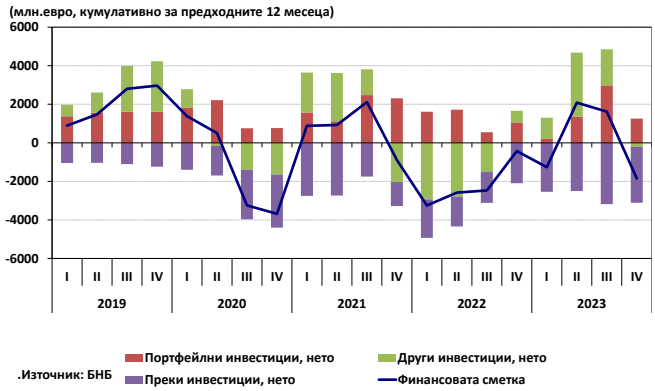

.Източник: БНБ

За периода януари-декември 2023 г., потокът на преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в страната възлиза на 3619.1 млн. евро, което е с 988.0 млн. евро повече от предходната година. По-голямата част от ПЧИ у нас е под формата на реинвестирана печалба (3308.9 млн. евро) и дялов капитал, различен от реинвестирана печалба (622.9 млн. евро). Независимо че и двата компонента са с положителна стойност през годината, реинвестираната печалба отчита прилив на ПЧИ в размер на 1558.8 млн. евро, докато инвестициите в дялов капитал намаляват с -58.2 млн. евро спрямо 2022 г. Потокът на ПЧИ под формата на дългови инструменти също е отрицателен и възлиза на -312.7 млн. евро, като отчита отлив в размер на -512.6 млн. лв.

Таблица 36. Динамика на ПЧИ в България по вид инвестиция

	2019	2020	2021	2022	2023
Общо	1639,4	2974,2	1517,0	2631,1	3619,1
Дялов капитал, различен от реинвест. печалба	-156,5	498,3	-277,1	681,1	622,9
Реинвестирана печалба	1158,6	1221,1	2467,7	1750,1	3308,9
Дългови инструменти	637,3	1254,8	-673,6	199,9	-312,7

Бележка: Данните са за обем на ПЧИ в страната (в млн. евро).
Източник: БНБ.

Разпределението на ПЧИ по сектори в страната през 2023 г. е сходно спрямо предходната година, като се изключат два от секторите, при които движението на потока е в противоположна посока. Секторът „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети”, който през 2022 г. увеличава обема си, през отчетната година отчита отлив на ПЧИ в размер на -217.3 млн. евро. Обем от ПЧИ за 2023 г. в размер 338.7 млн. евро отчита сектор „Преработваща промишленост“, а най-голям отлив се наблюдава в сектор „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“, който намалява обема си с -159.6 млн. евро и достига до -40.4 млн. евро. Сектор „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения“ е с ръст от 128.1 млн. евро спрямо отчетения отлив на ПЧИ в размер на -201.8 млн. евро за 2022 г.

Съществена положителна разлика в обема от ПЧИ в края на 2023 г. отбелязва сектор „Финансови и застрахователни дейности”,

който отчита прилив на ПЧИ в размер на 507.8 млн. евро, при 54.6 млн. евро за 2022 г.

Таблица 37. Отраслова структура на ПЧИ в България по икономически сектори

	2019	2020	2021	2022	2023
Добивна промишленост	-13,6	47,5	15,7	22,1	70,3
Преработваща промишленост	301,4	203,7	-122,1	984,7	1323,4
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	-14,9	-4,6	92,1	119,2	-40,4
Строителство	63,2	216,0	-28,6	-31,0	30,7
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	807,4	-9,4	122,7	403,6	186,3
Транспорт, складиране и пощи	16,2	229,8	-12,3	43,7	25,6
Хотелиерство и ресторантьорство	-36,4	-76,6	-73,9	1,7	15,4
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	39,5	167,2	301,7	99,9	228
Финансови и застрахователни дейности	145,6	705,2	952,6	1007,2	1515
Операции с недвижими имоти	185,3	67,7	61,2	186,6	142,4

Бележка: Данните са в млн.евро. Структурата обхваща десет водещи икономически сектора. Данните за посочените периоди са от годишната статистика.
Източник:БНБ.

През 2023 г., брутният външен дълг на страната нараства с 2.6% на годишна база, като в края на годината достига 45.4 млрд.евро, което представлява 48.3% от БВП. С най-голям принос за нарастването е дългът на сектор „Държавно управление“, който е с положителен принос от 4.5 пр.п. С по-малък принос от 0.6 пр.п. са чуждестранните задължения на други парично-финансови институции. Дълговете на „Други сектори“ и сектор „Преки инвестиции, Вътрешнофирмено кредитиране“ ограничават ръста на брутния външен дълг съответно с -1.7 пр.п. и -0.7 пр.п., а сектор „Централна банка“ остава без промяна.

Графика 32. Динамика на брутния външен дълг по институционални сектори

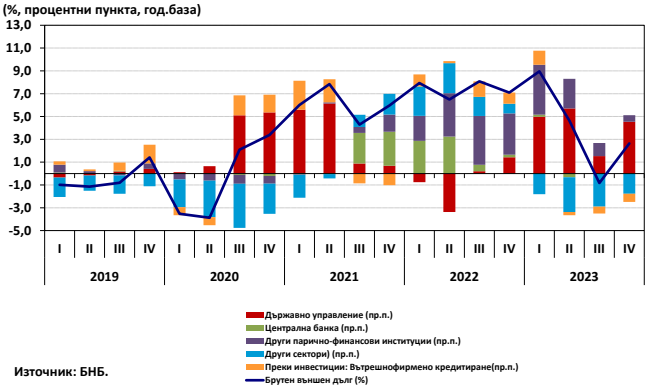

Източник: БНБ.

В унисон с общата динамика на брутния външен дълг през 2023 г., краткосрочният й компонент без вътрешнофирмено кредитиране намалява с 5.8% и представлява 26.2% от общия външен дълг в края на годината. Дългосрочният дълг нараства с 9.3% и достига дял от 73.8% от външния дълг на страната в края на годината.

Графика 33. Динамика на брутния външен дълг по матуритетна структура

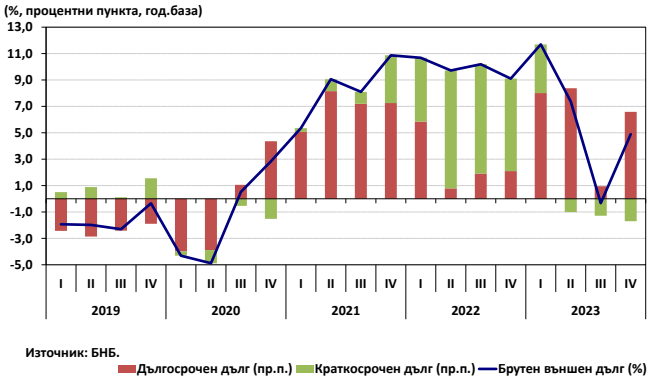

Източник: БНБ.

През 2023 г. се забелязва намаляване на кредитите на банките за частния нефинансов сектор, като кредитите за нефинансовите предприятия и домакинствата отбелязват средногодишен ръст от 11.1% спрямо 12.2% към края на 2022 г. Кредитите за домакинствата нарастват с по-бърз темп (15.9%), като допринасят със 7.1 пр.п. в общия ръст на кредитирането към частния нефинансов сектор в края на годината. Кредитите към нефинансовите предприятия отчитат ръст от 7.3% в края на годината и допринасят с 4.0 пр.п. в общата динамика.

Графика 34. Динамика на кредитите към нефинансовите предприятия и домакинства

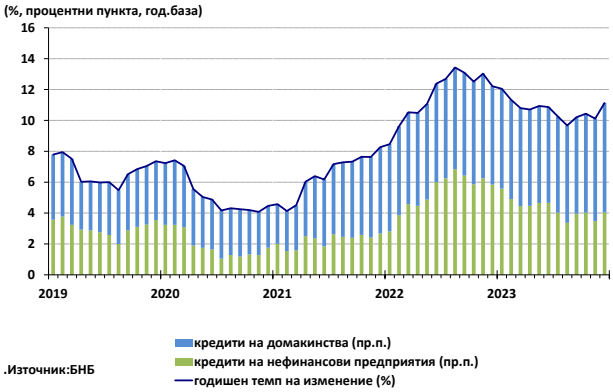

.Източник:БНБ

Ръстът на кредитите за домакинствата през 2023 г. се дължи предимно на нарастването на

жилищните кредити с 20.6%, което допринася с 10.5 пр.п. в общия ръст на кредитите за домакинствата. В края на 2023 г., потребителските кредити са с 12.2% повече от 2022 г. и допринасят с 5.5 пр.п. Кредитите, различни от потребителски и жилищни, както и овърдрафт, допринасят за общия ръст с 4.3 пр.п.

В края на декември 2023 г., общата сума на балансовите активи на банковата система е 172.1 млрд. лв., а печалбата достига до 3.4 млрд. лв. Прекъсната е тенденцията на подобряване на качеството на кредитния портфейл, като в края на 2023 г. брутният размер на необслужваните кредити и аванси в банковата система възлиза на 3.9 млрд. лв. спрямо 3.1 млрд. лв. в края на 2022 г., но делът им в общата сума на брутните кредити и аванси се запазва до 3.6%. Нетната стойност на необслужваните кредити и аванси (след приспадане на присъщата за тази класификационна категория обезценка) възлиза на 1.95 млрд. лв. в края на 2023 г. или 1.9% от общата нетна стойност на кредитите и авансите.

Графика 35. Динамика на кредитите за домакинствата

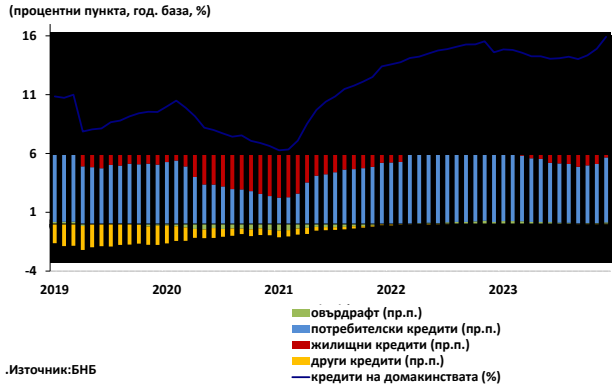

.Източник:БНБ

Общата добавена стойност в икономиката нараства незначително в реално изражение с 0.8% през 2023 г. спрямо 5.3% през 2022 г., за което най-голям принос има секторът на услугите (0.7 пр.п.), следван от индустрията (0.3 пр.п.), докато секторът на селското и горско стопанство отчита отрицателен принос (-0.2 пр.п).

Графика 36. Растеж на добавената стойност и принос по сектори

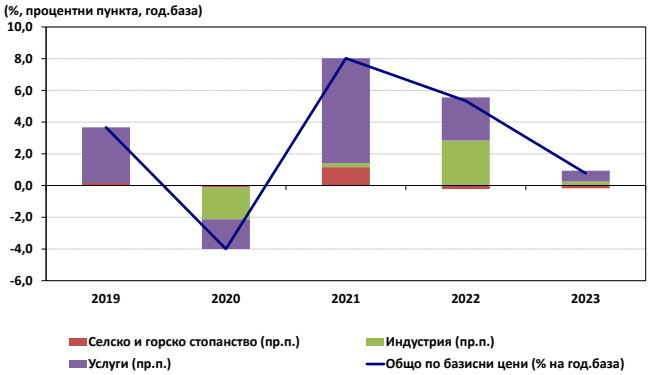

Източник: НСИ.

Детайлна разбивка на добавената стойност по сектори в икономиката показва, че сред услугите, най-голям положителен принос за брутната добавена стойност през 2023 г. отчитат секторите: „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство" (0.4 пр.п.), следван от „Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа" (0.2 пр.п.) и „Добивна промишленост; преработваща промишленост; производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива; доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване" (0.2пр.п.). Два са секторите, които допринасят с еднакви стойности от 0.1 пр.п. - „Финансови и застрахователни дейности" и „Операции с недвижими имоти". Без принос в ръста на добавената стойност са: „Строителство" „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения", сектор „Професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности" и „Култура, спорт и развлечения; други дейности". С отрицателен принос от -0.2 пр.п. към добавената стойност по сектори е

единствено сектор „Селско, горско и рибно стопанство“.

Таблица 38. Динамика на добавената стойност по сектори

	2019	2020	2021	2022	2023
Общо за икономиката (%)	3,7	-4,0	8,0	5,3	0,8
	Принос (пр.п.)				
Селско, горско и рибно стопанство	0,2	-0,1	1,2	-0,2	-0,2
Добивна промишленост; преработваща промишленост; производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива; доставяне на води;	-0,2	-2,0	1,1	2,6	0,2
Строителство	0,2	0,0	-0,8	0,2	0,0
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство	0,9	-1,5	3,1	0,2	0,4
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	0,9	0,3	0,5	0,1	0,0
Финансови и застрахователни дейности	0,1	0,5	1,4	0,5	0,1
Операции с недвижими имоти	0,5	-0,7	0,8	0,4	0,1
Професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности	0,9	-0,3	0,7	0,3	0,0
Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа	0,1	0,4	0,1	1,1	0,2
Култура, спорт и развлечения; други дейности	0,1	-0,6	0,0	0,0	0,0

Бележка: Данните за 2023 г. са предварителни.
Източник: НСИ.

По предварителни данни реалният растеж на БВП през 2023 г. възлиза на 1.8% на годишна база. Основен фактор на икономическия растеж е вътрешното търсене, което допринася с 3.0 пр.п. Сред компонентите на вътрешното търсене, най-силно се представя крайното потребление (3.1 пр.п.). Инвестициите са с принос от -4.2 пр.п., като сред тях динамиката на изменението на запасите и на образуването на основен капитал са в противоположна посока, съответно -4.8 пр.п. и 0.6 пр.п. Ръст в реално изражение отчита нетният износ, което допринася за растежа на БВП с 3.0 пр.п.

Графика 37. Растеж на БВП и принос на компонентите на крайно използване

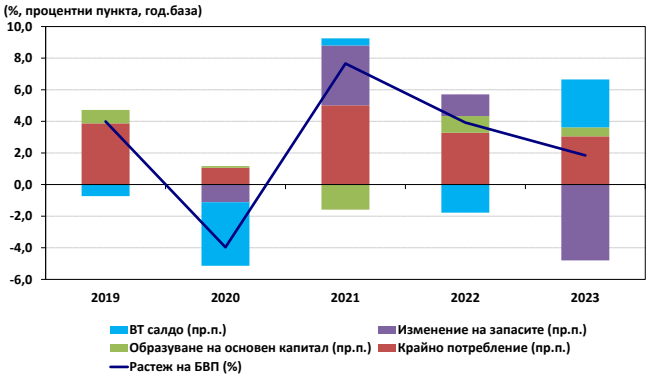

Източник: НСИ.

Износът на български стоки и услуги през 2023 г. възлиза на 44.2 млрд.евро, отчитайки спад от -6.9% спрямо предходната година. С най-голям отрицателен принос в общото тегло е износът на енергийни ресурси (-5.3 пр.п.), следван от износът на суровини и материали (-2.9 пр.п.) и на потребителските стоки (-1.3 пр.п.). Единствено инвестиционните стоки допринасят с 2.5 пр.п. за ограничаване на спада.

Таблица 39. Принос на основни групи стоки за динамиката на износа

	2019	2020	2021	2022	2023
Износ (%, на годишна база)	-7,0	-6,3	24,9	35,8	-6,9
	Принос (пр.п.)				
Потребителски стоки	2,0	0,2	2,9	6,6	-1,3
Суровини и материали	-0,4	0,0	12,2	10,7	-2,9
Инвестиционни стоки	-4,0	-1,3	5,5	7,8	2,5
Енергийни ресурси	-4,3	-5,3	4,3	11,0	-5,3

Източник: БНБ.

Вносът на стоки и услуги намалява с по-голям номинален темп от износа през 2023 г. (-10.2%), като възлиза на 49.5 млрд.евро. Най-голям отрицателен принос за тази динамика бележи вносът на енергийни ресурси (-7.8 пр.п.), следван от суровини и материали (-5.5 пр.п.), а вносът на инвестиционни стоки и потребителски стоки допринасят съответно с 2.1 пр.п. и 0.9 пр.п.

Таблица 40. Принос на основни групи стоки за динамиката на вноса

	2019	2020	2021	2022	2023
Внос (%, на годишна база)	5,0	-8,9	27,6	40,6	-10,2
	Принос (пр.п.)				
Потребителски стоки	2,3	-0,4	4,2	6,6	0,9
Суровини и материали	-0,2	-0,3	10,5	12,2	-5,5
Инвестиционни стоки	1,7	-2,1	6,1	9,0	2,1
Енергийни ресурси	1,1	-6,2	6,7	13,4	-7,8

Източник: БНБ.

Реалният растеж на крайното потребление се забавя от 4.2% през 2022 г. до 4.0% през 2023 г. Основна движеща сила за отчетената динамика има индивидуалното потребление на домакинствата (4.4 пр.п.), а индивидуалното потребление на правителството допринася с 0.3 пр.п. Колективното потребление, което измерва крайните разходи на правителството за колективни услуги, предоставени на обществото като цяло, ограничава с -0.4 пр.п. реалния растеж, общо за крайното потребление.

Таблица 41. Растеж на крайното потребление и принос на компонентите

	2019	2020	2021	2022	2023
Крайно потребление (%)	5,1	1,4	6,5	4,2	4,0
индивидуално потребление (пр.п.)	5,0	0,6	6,9	3,5	4,4
потребление на домакинствата (пр.п.)	4,6	-0,4	6,4	2,9	4,1
индивидуално потребление на правителството (пр.п.)	0,3	1,1	0,5	0,6	0,3
колективно потребление (пр.п.)	0,1	0,8	-0,4	0,8	-0,4

Бележка: Данните за 2023 г. са предварителни.
Източник: НСИ.

Бюджетното салдо по консолидираната фискална програма (КФП) през 2023 г., по официални данни, е отрицателно в размер на -5.6 млрд. лв., което представлява дефицит от -3.4% от БВП. Приходите отчитат ръст едва от 3.5%, който основно се дължи на данъка върху социално и здравно-осигурителните вноски (2.9 пр.п.), други данъци (1.8 пр.п), данъка върху доходите на физическите лица (1.5 пр.п.) и данъка върху добавената стойност (1.4 пр.п.). Неданъчните приходи и помощите ограничават ръста съответно с -1.7 пр.п. и -3.4 пр.п. С принос в ръста на бюджетните приходи е само данъкът върху мита и митнически такси (0.7 пр.п.).

Графика 38. Принос на компонентите в динамиката на бюджетните приходи

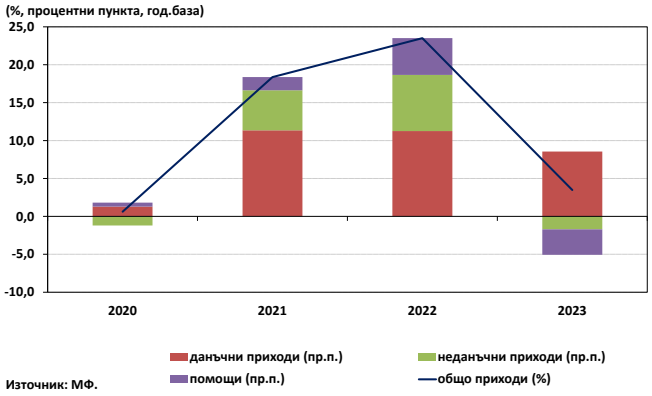

Източник: МФ.

Бюджетните разходи за 2023 г. намаляват 9.9% нивото си от 2022 г., за което най-голям положителен принос имат текущите разходи (4.4 пр.п.). От тях, разходите за социално осигуряване, подпомагане и грижи са с най-голям принос от 7.3 пр.п. Капиталовите разходи и прирастът на държавния резерв допринасят с 5.3 пр.п. Разходите за субсидии за нефинансови предприятия и организации с нестопанска цел намаляват значително, с -41.%, и отчитат отрицателен принос от -7.3 пр.п., което се дължи основно на неизразходвани средства, предоставяни на общините през предходни години и е основната причина за по-ниската стойност на бюджетните разходи. Разходът за вноска в общия бюджет на ЕС през 2023 г. нараства с 8.5% спрямо 1.4% за 2022 г., но не влияе съществено в общия ръст на бюджетните разходи (0.2 пр.п.).

Графика 39. Принос на компонентите в динамиката на нелихвените текущи разходи

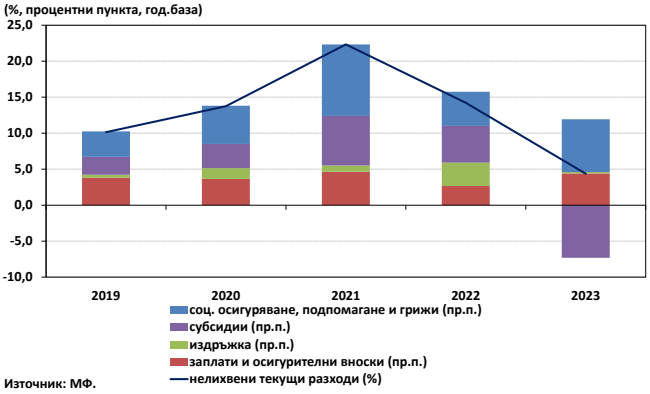

Източник: МФ.

През 2023 г. заетостта у нас отчита спад от -0,3% на годишна база, като броят на заетите лица на 15 и повече години е 2.9 млн. души. Тази динамика се дължи на спад в заетостта основно при мъжете (-0.5%). При жените заетостта остава без промяна. Те са без принос, докато -0.3 пр.п. е отрицателният принос в динамиката на заетостта при мъжете през 2023 г. По-ниската заетост е изразена само при работещите във възрастовите групи между 25-34 години и 35-44 години (-1.1 пр.п.).

Броят на наетите лица по трудово и служебно правоотношение намалява с -2.7% на годишна база до 2.2 млн.души. Това се дължи изцяло на спад на наетите лица в частния сектор (-3.7 пр.п.). По икономически дейности, намаление в броя на наетите лица има почти във всички сектори, но най-значимо е в „Хотелиерство и ресторантьорство" (-0.5 пр.п.), в сектор „Строителство" (-0.4 пр.п.) и

„Транспорт, складиране и пощи“ (-0.4 пр.п.). Общественият сектор компенсира броя на наетите лица с положителен принос от 0.5 пр.п. за 2023 г.

Доходът на работещите, измерен чрез компенсацията за наетите лица, който представлява брутен доход, включващ и промени в осигурителните вноски, нараства с 14.9% през 2023 г. при ръст от 14.6% през предходната година. Равнището на безработица нараства незначително, достигайки до 4.3% от работната сила през 2023 г.

Таблица. 42 Динамика на заетостта и доходите

	2019	2020	2021	2022	2023
Заети лица	2,6	-3,4	-1,4	-4,4	-0,3
Наети лица	0,1	-4,8	1,7	1,3	-2,7
Компенсация на наетите лица	8,6	4,2	12,4	14,6	14,9
Безработица*	4,2	5,1	5,3	4,1	4,3

Бележка: Данните за динамиката показват изменение спрямо предх.г. (%), като данните за 2023 г. са предварителни; * коефициент на безработица средно за периода (% от раб.сила);Компенсация на наетите лица*предварителни данни
Източници: НСИ, Инфостат.

Доверието на потребителите през годината се повишава спрямо 2022 г., но въпреки това остава на ниски нива, като в края на 2023 г. отбелязва стойност от -22.2. В подкрепа на показателя действат очакванията на потребителите за безработица, които са завишени и през 2023 г. За подобряването на доверието на потребителите влияят по-високите очаквания за по-благоприятна икономическата ситуация в страната.

Графика 40. Показател на доверие на потребителите

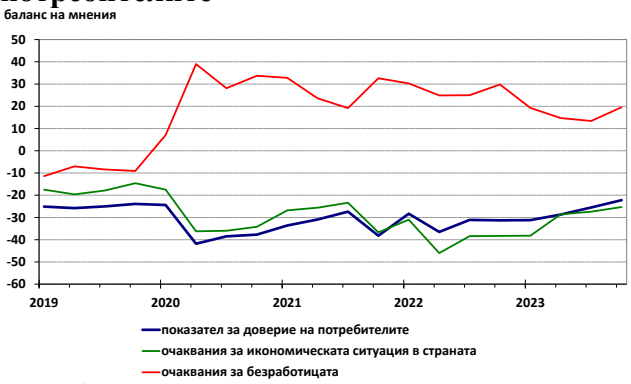

Източник: НСИ.

Бележка: Очакванията за безработица се взимат с обратен знак. Покачване на показателя означава, че потребителите имат оптимистични очаквания и обратното.

Доходите на домакинствата през 2023 г. ускоряват ръста си до 17.0% годишно, за което основен принос и тази година имат заплатите (10.3 пр.п.) и пенсиите (3.5 пр.п.). По-малък принос от 0.4 пр.п. спрямо 2022 г. (1.2 пр.п.) в ръста на доходите отчитат изтеглените спестявания, които намаляват годишния си темп на изменение до 9.3% през 2023 г. Ограничение върху ръста на доходите на домакинствата през годината оказват доходите от обезщетенията за безработни (-8.2%.) и получените заеми и кредити (-2.6%).

Таблица. 43 Динамика на доходите на домакинствата

	2019	2020	2021	2022	2023
Общ доход	6,8	5,1	6,8	15,1	17,0
Работна заплата	8,9	4,1	8,2	9,1	19,0
Изтеглени спестявания	-3,5	-9,2	23,3	33,2	9,3
Заеми и кредити	-25,9	-20,6	-23,1	4,5	-2,6

Бележка: Данните са на год. база (%).
Източник: НСИ.

Разходите на домакинствата през 2023 г. нарастват с по-бавен темп спрямо доходите им. Отбелязват ръст от 16.4% спрямо 17.3% през 2022 г. Значителен ръст от 27.2% и принос от 1.37 пр.п. спрямо предходната година отчитат разходите за данъци Потребителските разходи забавят ръста си до 14.6% и допринасят най-много с 12.11 пр.п. в общия разход на домакинствата. От тях разходите за храна и свободно време, културен отдих и образование, транспорт, разнообразни стоки и услуги имат съществен принос, съответно от 4.46 пр.п., 1.93 пр.п. и 1.30 пр.п. През 2023 г. всички разходи на домакинствата, с изключение на вода, електроенергия и горива нарастват, като най-голям ръст, извън гореописаните, се наблюдава при разходите за жилищно обзавеждане и поддържане на дома (21.8%), облекло и обувки (20.0%). Разходите на домакинствата за социални осигуровки нарастват с 30.3%, като допринасят съответно с 2.16 пр.п. През 2023 г.

склонността на домакинствата към спестяване намалява, като разходите им за влогове отчитат ръст от едва 4.1%, а отделените средства за изплащане на дълг или даване на пари на заем нарастват значително с 39.2%.

Таблица 44. Динамика на разходите на домакинствата

	2019	2020	2021	2022	2023
Общ разход	4,9	-1,0	9,9	17,3	16,4
Потребителски общ разход	5,2	-1,3	11,2	18,6	14,6
Данъци	6,6	2,1	6,5	5,7	27,2
Влог	22,6	31,3	1,6	20,0	4,1
Изплатен дълг и даден заем	-0,3	-2,3	1,4	-1,7	39,2

Бележка: Данните са на год. база (%).
Източник: НСИ.

През 2023 г. инфлацията е на положителна територия, като средногодишната ѝ стойност (8.7%) е по-ниска от миналогодишната (13.0%), а към декември намалява до 5.0%. Базисната инфлация отчита по-висок темп на изменение, като нараства спрямо 2022г. (7.6%) и достига до средногодишната стойност в размер на 9.0%.

Графика 41. Инфлация

(спрямо същия период на предходната година %)

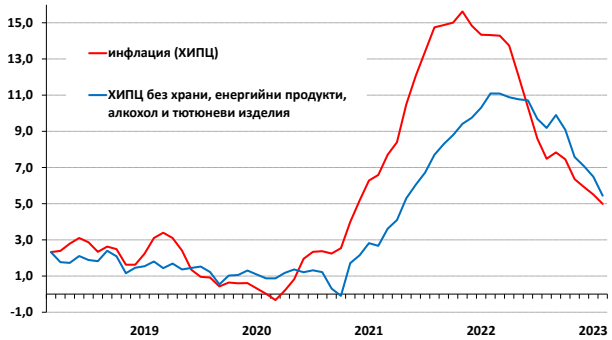

.Източник: НСИ

Най-голям принос за акумулираната през годината инфлация имат: услугите (1.8 пр.п.), хранителните стоки (4.8 пр.п.) и промишлените стоки (1.4 пр.п.), които реално генерират общо 89% от инфлацията към края на декември 2023 г. спрямо същия период на предходната година. Сред услугите, най-голям принос за общата инфлация имат цените на общественото хранене (0.5 пр.п.), следвани от транспортните (0.2 пр.п.) и телекомуникационните услуги (0.2 пр.п.). Цените на енергията и отоплението ограничават незначително общия ръст с -0.1 пр.п., а административните цени са с принос от 0.9 пр.п.

Таблица 45. Принос на основни групи стоки и услуги към инфлацията

	2019	2020	2021	2022	2023
Инфлация (%, спрямо дек. на предх.г.)	3,1	0,0	6,6	14,3	5,0
	приноси (пр.п.)				
Хранителни продукти	1,4	0,4	1,9	5,6	1,2
Непреработени храни	0,5	-0,1	0,4	1,3	0,5
Преработени храни	0,8	0,6	1,5	4,3	0,7
Услуги (всичко без стоки)	0,9	0,7	0,7	3,3	1,8
Обществено хранене	0,3	0,2	0,3	1,0	0,5
Транспортни услуги	0,0	0,1	0,2	0,7	0,2
Телекомуникационни	-0,1	0,0	-0,3	0,4	0,2
Енергия и отопление за дома	0,1	0,0	1,1	1,5	-0,1
Течни и транспортни горива	0,3	-1,0	1,9	0,2	0,2
Промишлени стоки	0,6	-1,2	3,8	4,8	1,4
Административни цени	0,4	0,2	0,7	1,3	0,9

Източник: Eurostat

През 2023 г., нарастването на цените на жилищата у нас остава на сходни нива от предходната година, като отчита средногодишен ръст от 8.4% при 6.3% през 2022 г. По-високият ръст на цените на жилищата се определя от търсенето от страна на домакинствата, както и на високия процент новопостроен/свободен жилищен фонд. Цените на наемите се повишават незначително, като достига 6.4% на средногодишна база при 6.0% през 2022 г.

Графика 42. Динамика на цените на жилищата и наемите

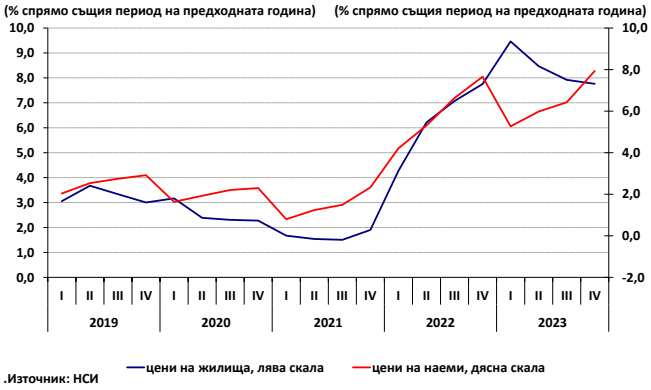

.Източник: НСИ

2. Обзор на небанковия финансов сектор в България

През 2023 г. активите на участниците в небанковия финансов сектор нарастват с 14.2% и в края на годината превишават 54 млрд. лв., като изменението в почти всички сегменти е с положителна динамика. Най-голям принос от 8.0 пр.п. имат активите на пенсионните фондове, следвани от ръста на активите на небанковите инвестиционни посредници (3.7 пр.п.), основна част от които са клиентски активи, от ръста на активите, управлявани от управляващите дружества и лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове, (1.6 пр.п), от изменението на активите на колективните инвестиционни схеми и алтернативните инвестиционни фондове (0.8 пр.п.) и съответно нарастването на активите на дружествата със специална инвестиционна цел (0.3 пр.п.). С отрицателен принос от -0.1 пр.п. за първа година е изменението в стойността на активите на застрахователните и презастрахователните дружества. В резултат на преобладаващата възходяща динамика, ролята на дружествата в небанковия финансов сектор в структурата на финансовото посредничество нараства, като активите на участниците в поднадзорния на КФН сектор достигат 23.9% от активите на финансовия сектор у нас.

Като дял от БВП активите на участниците на небанковия финансов сектор нарастват през 2023 г. достигайки 29.5% към края на годината. Дълбочината на финансовото посредничество за небанковия финансов сектор, измерена чрез пазарната капитализация на фондовата борса, спада до 8.4% през 2023 г., в сравнение с 18.2% от БВП през 2022 г.

Таблица 46. Относителна структура на активите на участниците на небанковия финансов сектор (% от активите на банковия и небанковия финансов сектор в България)

Показатели	2019	2020	2021	2022	2023
Небанкови инвестиционни посредници	12.5	11.1	4.5	4.2	4.5
Управляващи дружества/ЛУАИФ	1.4	1.4	1.7	1.6	1.7
КИС и АИФ*	1.0	1.0	1.5	1.4	1.4
АДСИЦ	1.1	1.1	1.0	1.0	1.0
(Пре)застрахователни дружества	5.5	5.7	6.2	5.7	5.1
ФДПО	9.5	9.8	10.8	9.5	10.2
Участници на небанковия финансов сектор	***31.0***	***30.0***	***25.8***	***23.4***	***23.9***

Бележки: *Включва балансови активи на КИС, АИФ, НИФ и НИД.
Източник: КФН.

Активите на небанковите инвестиционни посредници (ИП) нарастват с 20.6% през 2023 г. и в края на годината достигат 10.2 млрд. лв. Причината за тази динамика е нарастване на активите на ИП с пълен лиценз и принос от 13.6 пр.п., докато активите на небанковите ИП с частичен лиценз допринасят със 7.0% на годишна база в отчетения ръст.

Активите на управляващите дружества и лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове, нарастват в абсолютен размер със 737.6 млн. лв., което е ръст от 23.3% на годишна база. В края на 2023 г. активите под управление възлизат на 3.9 млрд. лв. От тях 2.5 млрд. лв. са управлявани активи на колективни инвестиционни схеми, а 1.0 млрд. лв. са управлявани активи на клиенти по доверително управление на портфейли.

Активите на договорните фондове и борсово търгуваните фондове (БТФ) нарастват общо с 8.7% спрямо предходната година и в

края на 2023 г. достигат 2.5 млрд. лв. Активите на алтернативните инвестиционни фондове нарастват с 33.3% на годишна база и достигат 617.0 млн. лв. в края на годината. В структурата на финансовото посредничество колективните инвестиционни схеми заемат дял от 1.4%, който се запазва спрямо предходната 2022 г.

Активите на дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) отбелязват ръст от 7.5% на годишна база и към края на годината размерът им достига 2.2 млрд. лв. Най-голям принос за този ръст имат активите на АДСИЦ, инвестиращи в недвижими имоти и земеделска земя (6.4 пр.п.), докато АДСИЦ, инвестиращи във вземания, допринасят с 1.1 пр.п. в годишния ръст на активите в сектора. В относително изражение към края на 2023 г. делът на дружествата със специална инвестиционна цел в структурата на финансовото посредничество се запазва на ниво от 1.0%.

Активите на (пре)застрахователите намаляват с -0.3% през 2023 г. спрямо 1.9% през 2022 г., а делът им в структурата на финансовото посредничество намалява спрямо предходната година и възлиза на 5.1%. Най-голям отрицателен принос от -0.7 пр.п. за изменението на активите на (пре)застрахователния пазар има спадът на активите на дружества по общо застраховане (-5.9%), докато активите на животозастрахователните дружества нарастват с 4.3% и имат положителен принос от 0.2 пр.п. Активите на единственото презастрахователно дружество у нас нарастват с 5.4% на годишна база и имат положителен принос от 0.4 пр.п. към изменението на активите на застрахователния пазар.

Висок ръст от 19.6% на балансовите си активи отчитат пенсионните дружества през 2023 г. спрямо спад от -1.4% през 2022 г. Нарастването в стойността на активите им се дължи изцяло на отчетения положителен доход от инвестиране на средствата на всички ФДПО спрямо предходната година. Пенсионните фондове заемат първо място сред институционалните инвеститори на небанковия финансов сектор, като размерът на балансовите им активи в края на годината възлиза на 23.2 млрд. лв. Относителният им дял в структурата на финансовото посредничество в края на годината възлиза на 12.6%.

.

Таблица 47. Пазарна капитализация на фондовата борса и активи на участниците на небанковия финансов сектор (% от БВП)

	2019	2020	2021	2022	2023
Пазарна капитализация на фондовата борса	**23.2**	**23.5**	**22.1**	**18.2**	**8.4**
Небанкови инвестиционни посредници	17.2	16.4	5.9	5.1	5.6
Управляващи дружества/ЛУАИФ	1.9	2.0	2.3	1.9	2.1
КИС и АИФ*	1.4	1.5	2.0	1.7	1.7
АДСИЦ	1.5	1.5	1.4	1.3	1.2
(Пре)застрахователни дружества	7.7	8.2	8.2	7.0	6.3
ФДПО	13.1	14.4	14.1	11.7	12.6
Участници на небанковия финансов сектор	***42.7***	***44.1***	***33.8***	***28.7***	***29.5***

Бележки: * Включва балансови активи на КИС, АИФ, НИФ и НИД.
Източник: КФН, БФБ, НСИ.

Дълбочината на финансовото посредничество на небанковия финансов сектор, измерена чрез пазарната капитализация на Българска фондова борса като дял от БВП, намалява до 8.4% спрямо 18.2% в края на 2022 г. Пазарната капитализация на БФБ АД бележи спад от -48.6% на годишна база и в края на годината достига 15.5 млрд. лв. Пазарната капитализация на Основен пазар, която към края на 2023 г. нараства до 12.0 млрд. лв., ограничава отчетеният спад с 3.8 пр.п., докато пазарната капитализация на Алтернативен пазар, която към края на годината намалява до 3.0 млрд. лв. допринася с -52.7 пр.п. Причина за това е прекратената регистрация на емисия акции на Алтернативен пазар, издадена от „Кепитъл консепт лимитед“ АД, във връзка с решение на КФН за прилагане на принудителна административна мярка спрямо БФБ АД. Пазарната капитализация на пазара за растеж BEAM, която в края на 2023 г. достига 436.4 млн. лв., допринася с 0.4 пр.п. в общото изменение на пазарната капитализация.

През 2023 г. всички пазарни индекси на фондовия пазар отбелязват повишение. Към 31.12.2023 г. основният индекс SOFIX отбелязва ръст от 27.2% спрямо равнището си в края на 2022 г. достигайки 765.12 пункта. Широкият индекс BGBX40 отбелязва повишение с 13.4% на годишна база до 157.87 пункта. Равнопретегленият BGTR30 нараства с 9.3% през годината до 799.44 пункта, а секторният индекс BGREIT, който по принцип прави изключение от общата тенденция поради вида на включени в индекса дружествата, отчита ръст от 3.9% на годишна база до 190.30 пункта.

Изразени като дял от БВП, активите на участниците от небанковия финансов сектор възлизат на 29.5%, като сред тях най-голям е делът на активите на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване (12.6%), следвани от активите на (пре)застрахователния сегмент (6.3%) и от активите на небанковите ИП, които представляват 5.6% от БВП. Активите, управлявани от УД/ЛУАИФ, възлизат на 2.1% от БВП, а тези на КИС и НИФ, и АДСИЦ – съответно 1.7% и 1.2% от БВП.

През 2023 г. развитието на небанковия финансов сектор е в посока на запазване на пазарната среда в отделните сегменти. Общозастрахователните дружества и АДСИЦ се характеризират със силна конкуренция, а умерена конкурентна среда се наблюдава при пенсионноосигурителните дружества и сегмента на услуги, предоставени от небанковите инвестиционни посредници. Животозастрахователният пазар се характеризира с висока пазарна концентрация. Общата динамика на развитие на пазарната среда през годината е разнопосочна в отделните сегменти, като не води до качествена промяна в пазарната конкуренция.

Пазарната среда при небанковите инвестиционни посредници, измерена на база клиентски активи, се характеризира с умерена концентрация. В края на 2023 г. най-големите четири инвестиционни посредника държат 60.2% от общата сума на всички клиентски активи[8], като делът на първия инвестиционен посредник е 23.0% При останалите

[8]ИП „Елана трейдинг" АД, ИП „Първа финансова брокерска къща" ЕООД, ИП Евро-финанс АД и ИП„София Интернешънъл Секюритиз" АД.

инвестиционни посредници средният дял от държаните клиентски активи е 2.3%.

Индексът на Херфиндал-Хиршман (HHI)[9] на пазара на небанковите инвестиционни посредници, изчислен на база клиентски активи, намалява през 2022 г. с 20 единици до 1 130 единици, което определя пазарната среда на услуги, предоставени от небанковите инвестиционни посредници, като пазар с умерена концентрация.

Графика 43. Концентрация на пазара на небанкови ИП

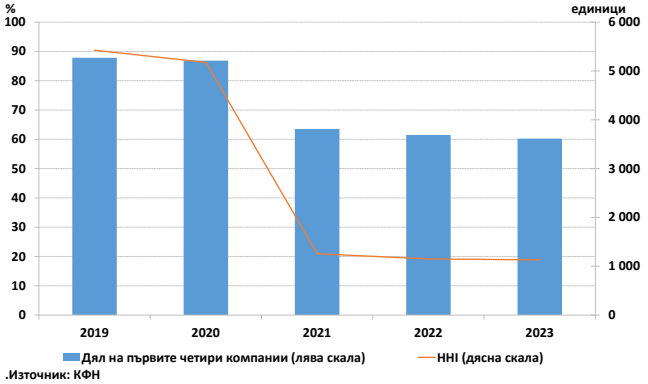

.Източник: КФН

Концентрацията на пазара на услугите, предлагани от управляващите дружества, през 2023 г. нараства спрямо предходната година. Четирите управляващи дружества с най-голям относителен дял в управляваните активи държат 46.5% от общата сума[10]. Стойността на индекса на Херфиндал-Хиршман (HHI) на пазара на управляващи дружества, изчислен на база управлявани активи, нараства с 95 единици до ниво от 876 единици в посока засилване на концентрацията в сектора. Пазарният сегмент продължава да се характеризира като силно конкурентен.

Графика 44. Концентрация на пазара на УД

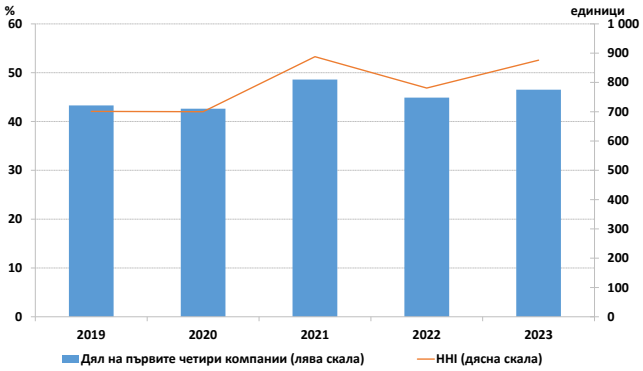

.Източник: КФН

Пазарът на колективните инвестиционни схеми се определя като силно конкурентен. Тенденцията за плавно увеличаване на концентрацията в сегмента е възобновена през 2023 г., като повишение се наблюдава, както по отношение на индекса на Херфиндал-Хиршман (HHI), така и по дела на първите четири фонда в общата сума на активите. Изменението на индекса на Херфиндал-Хиршман (HHI) е с 58 единици, като стойността му нараства до 388 единици към края на 2023 г. спрямо 330 единици към края 2022 г. Делът на първите четири фонда[11], изчислен на база балансови активи, нараства до 27.8% към края на 2023 г. при 24.7%. към края на 2022 г.

[9]Индексът Херфиндал-Хиршман (HHI) се изчислява като сума на квадратите на пазарния дял на всеки участник на пазара, като неговата стойност варира между 0 и 10 000. При стойност под 1000 единици, пазарът се определя като силно конкурентен, между 1000 и 1800 единици умерена конкурентна среда, а над 1800 единици – пазарът се характеризира със силна концентрация.

[10]KBC „Asset management“ NV, УД „Компас Инвест“ АД, УД „Конкорд Асет Мениджмънт“ АД и УД „Експат Асет Мениджмънт“ ЕАД.

[11]ДФ "ОББ Платинум България", ДФ "ОББ ЕкспертИйз Дефанзивен Балансиран (ЕВРО) " ДФ "ДСК Стандарт", и ДФ „Конкорд фонд – 2 акции“.

Графика 45. Концентрация на пазара на КИС (ДФ и БТФ)

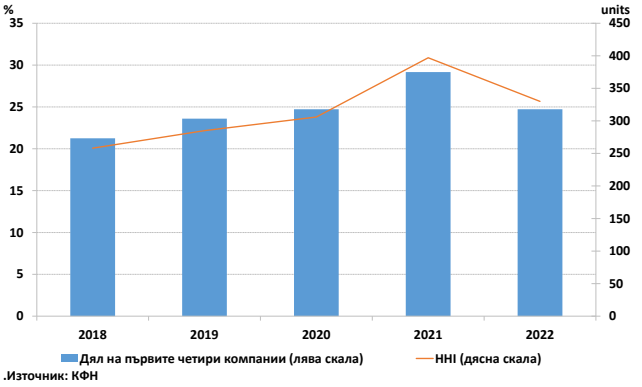

Сегментът на дружествата със специална инвестиционна цел остава силно конкурентен, при стойност на индекса Херфиндал-Хиршман (HHI) от 530 единици, което е с 57 единици под стойността на показателя за 2022 г. Сходна динамика се наблюдава в изменението на дела на първите четири компании[12], който намалява до 34.4% при 36.0% към края на 2022 г., като пазарната среда на дружествата със специална инвестиционна цел остава силно конкурентна.

Графика 46. Концентрация на пазара на АДСИЦ

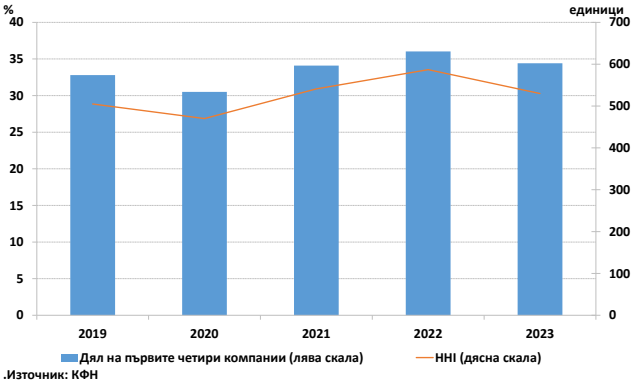

Пазарът на общозастрахователни услуги се определя като силно конкурентен, като през 2023 г. стойността на индекса на Херфиндал – Хиршман (HHI) намалява с 63 единици спрямо предходната година и в края на декември 2023 г. достига 793 единици, което е индикатор за намаляване на концентрацията. Пазарният дял на четирите дружества по общо застраховане, измерен на база активи[13], намалява до 41.6% в края на 2023 г. спрямо 44.5% в края на 2022 г.

Графика 47. Концентрация на общозастрахователния пазар

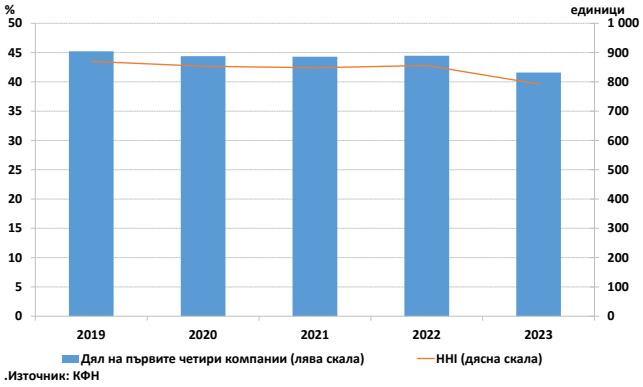

През 2023 г. пазарът на животозастрахователни услуги продължава да се характеризира със силно концентрирана конкурентна среда, която се задълбочава. В края на 2023 г. кривата на индекса на Херфиндал – Хиршман (HHI) отбелязва 2 698 единици, което спрямо предходната година е със 106 единици разлика в посока на засилване на концентрацията в сектора. Съвкупният пазарен дял на четирите животозастрахователни дружества с най-голяма сума на активите[14] достига исторически най-високо ниво и в края на четвърто тримесечие на 2023 г. достига ниво от 89.7%.

[12] "Адванс Терафонд" АДСИЦ, "Фонд за недвижими имоти България" АДСИЦ, "Феърплей пропъртис" АДСИЦ и "Болкан енд Сий пропъртис" АДСИЦ.

[13] Това са ЗАД „Булстрад Виена Иншурънс Груп" АД, ЗД „Евроинс" АД, „ДЗИ – Общо застраховане" ЕАД и ЗК „Лев инс" АД.

[14] „ДЗИ – Животозастраховане" ЕАД, ЗАД „Алианц България Живот" АД, „Граве България Животозастраховане" ЕАД и ЗАД „Булстрад Живот Виена Иншурънс Груп" АД.

Графика 48. Концентрация на животозастрахователния пазар

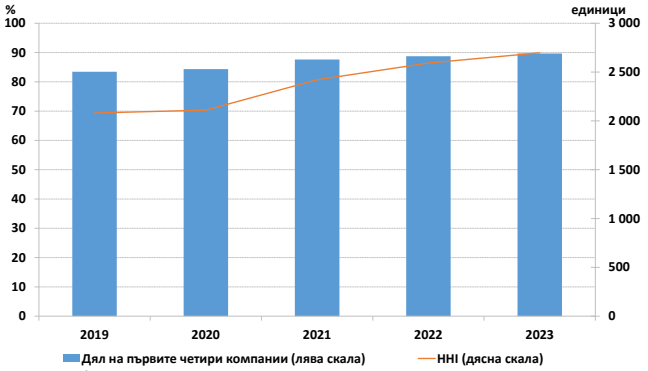

.Източник: КФН

В края на 2023 г. делът на първите четири компании[15] на пазара на пенсионноосигурителни услуги, според балансовите им активи, нараства с 1.0 пр.п. до 76.71% спрямо 75.69% за предходната година. Сред първите четири ПОД нарастване в размер на 0.90 пр.п. отчита четвъртото по значимост дружество ПОК "ДСК - РОДИНА" АД, чийто дял достига до 20.2%, следвано от четвъртото по значимост ПОК „ОББ“ ЕАД, което увеличава дела си до 11.37%. Дружествата, които към края на 2023 г. са с най-голям спад, съответно от -0.7 пр.п. и -0.6 пр.п., са ПОК „Съгласие“АД и ПОД „Алианц“ АД. Техните дялове достигат съответно 0.09% и 20.5%. В следствие на този резултат, дяловете на ПОД „Алианц“ и ПОК „ДСК - Родина“ АД , почти се изравняват. В края на 2023 г. индексът HHI бележи ръст, отчитайки стойност от 1 737 единици, спрямо 1 733 единици в края 2022 г., което показва незначително по-висока концентрация през последните дванадесет месеца. Въпреки това пазарът на пенсионноосигурителни услуги продължава да се характеризира като умерено конкурентен.

Графика 49. Концентрация на пенсионно-осигурителния пазар

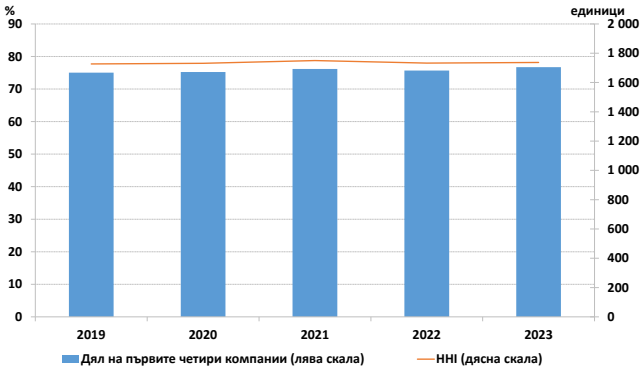

.Източник: КФН

2.1. Преглед на рисковете и основни тенденции на пазара

Световната икономика е с разнопосочна динамика през 2023 г. Ръстът на брутния вътрешен продукт в ЕС се забавя до 0.6% през 2023 г., спрямо 3.6% през 2022 г., докато в нововъзникващи пазари и развиващи се икономики в Европа се ускорява до 3.2% спрямо 1.2% за същия период. Основните фактори, оказващи негативно влияние, са остатъчният ефект от пандемията от COVID-19 върху световната икономика, войната в Украйна, енергийната криза и др.

Повечето капиталови пазари в глобален мащаб отчитат ръст през 2023 г., вследствие забавянето на инфлацията и очаквания за бъдещ спад на лихвените нива. Движението на борсите в Азия е разнопосочно, като японският NIKKEI225 се увеличава с 22.5%, докато китайският SSE COMP намалява с -8.6%, поради значителни проблеми в сектора на имотите, допълнителни регулации на правителството в технологичния сектор и др.

През 2023 г. българската икономика отчита ръст едва от 0.8%. Въпреки икономическите колебания, свързани с войната в Украйна и тази в Израел, инфлацията в страната намалява. По предварителни данни за 2023 г. БВП възлиза на 183.7 млрд. лв. Основен фактор на икономическия

[15] ПОК „Доверие” АД, ПОД „Алианц-България” АД, ПОК „ДСК-Родина” АД и ПОК „ОББ” ЕАД.

растеж е вътрешното търсене, което допринася с 3.0 пр.п. Инвестициите са с отрицателен принос от -4.2 пр.п. Ръст в реално изражение отчита нетният износ, което допринася за растежа на БВП с 3.0 пр.п. Повишават се търговията, ремонта на автомобили и мотоциклети; транспортът, складиране и пощи; хотелиерството и ресторантьорството, както и производството и разпределението на електроенергия, като общият им принос в ръста на българската икономика е 0.6 пр.п., което представлява 78% от общия ръст. Разходите на домакинствата през 2023 г. нарастват с по-бавен темп спрямо доходите им, доверието на потребителите през годината се повишава спрямо 2022 г., но въпреки това остава на ниски нива в края на 2023 г. В подкрепа на показателя действат очакванията на потребителите за безработица, които са силно завишени.

Обемът на преките чуждестранни инвестиции в България възлиза на 3619.1 млн. евро, което е с 988.0 млн. евро повече от предходната година. През 2023 г., брутният външен дълг на страната нараства с 2.6% на годишна база, като в края на годината достига 45.4 млрд.евро, което представлява 48.3% от БВП. Кредитните експозиции на банките в частния нефинансов сектор нарастват, като заедно с домакинствата достигат средногодишен ръст за годината от 11.1% спрямо 12.2% през 2022 г. След като през 2022 г. достигна до 13%, средногодишната стойност на инфлацията на потребителските цени е в размер на 8.7% през 2023 г., а към декември намалява до 5.0% на годишна база. През 2023 г. повишаването на цените на жилищата и наемите нараства с по-бавен темп спрямо предходната година. Индексът на цените на жилищата повишава темпа си на изменение на годишна база и достига средно до 8.4% през 2023 г. спрямо 6.4% за 2022 г. Същата динамика следват цените на наемите, индексът се повишава до 6.4% за 2023 г. спрямо 6.0% за 2022 г.

Сегментът на управляващите дружества/лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове[16], отчита 2023 г. с активи под управление в размер на 3.9 млрд. лв. и 23.3% ръст на годишна база. Среднопретеглената доходност за последните 12 месеца на повечето категории фондове е положителна в диапазона от 3.6% до 11.7%. С повишаването на лихвените проценти вероятността от материализиране на кредитния риск нараства за различните финансови институции и притежавани от тях активи. Особено изложени на този риска са притежаващите неликвидни активи, за които внезапното преоценяване на пазара може потенциално да предизвика отлив на инвеститори и масови продажби на активи. В случай на материализация на кредитния риск, напрежението във фондовия сектор би могло да се пренесе по-широко към други части на финансовата система и към по-широката икономика, но предвид ниския относителен дял на сектора към активите на финансовия сектор (1.4%), би имало ограничен ефект.

Динамиката на пазарните индекси през 2023 г. се характеризира със стабилно повишение на фона на опасения за глобалния растеж, силен инфлационен натиск и рестриктивна парична политика. Водещият индекс SOFIX отбелязва ръст от 27.2% до 765.12 пункта, а широкият BGBX40 нараства с 13.3% до ниво 157.87 пункта. Равнопретегленият BGTR30 завършва годината с повишение от 9.3% до 799.44 пункта, а секторният BGREIT бележи годишен ръст от 3.9% и приключва годината на ниво от 190.30 пункта. Оборотът на всички пазари, организирани от БФБ АД[17], отбелязва спад от -21.9% или 220.1 млн. лв. по-малко в абсолютна стойност. В отрасловата структура на търговията сектор „Финансови и застрахователни дейности“, който традиционно формира по-голяма част от оборота на

[16] В тази сума са включени управляваните от УД/ЛУАИФ активи на клиенти по доверително управление на портфейли и управлявани активи на КИС.
[17] Включва оборотът на Основен пазар, Алтернативен пазар, пазар за растеж BEAM и BSE International.

БФБ, заема дял от 34.8% от общо реализирания през годината оборот. Пазарната капитализация на фондовата борса бележи спад от -48.6% на годишна база, като приносът на Алтернативен пазар е -52.7 пр.п. докато Основен пазар и пазарът за растеж Beam ограничават спада съответно с 3.8 пр.п. и 0.4 пр.п.

Рисковете за финансовата стабилност в застрахователния сектор остават високи през 2023 г. поради предизвикателна макроикономическа среда, значителна нестабилност на финансовите пазари и висока геополитическа несигурност. Слабите перспективи за икономически растеж, високата инфлация в комбинация с по-високите лихвени проценти оказват като цяло възпрепятстващо въздействие върху инвестициите на фирмите и решенията за потребление на домакинствата. Освен това войната в Украйна и избухването на напрежението в Близкия изток през втората половина на 2023 г. увеличиха още повече геополитическата несигурност. По-нататъшното ескалиране на геополитическото напрежение може да подейства като спусък, който потенциално разкрива уязвимостите и рисковете за финансовата стабилност.

Трудно е да се подценява значението на променящата се лихвена среда за застрахователите, особено животозастрахователите. Застрахователите са големи притежатели на инструменти с фиксиран доход. В по-дългосрочен план, по-високите лихвени проценти са положителни за тях, тъй като средствата могат да бъдат инвестирани с по-висока възвращаемост. Междувременно, застрахователите трябва да покрият значителни загуби по съществуващите си фиксирани доходни инвестиции.

Променящата се лихвена среда също влияе върху конкурентната позиция на традиционния животозастрашаващ бизнес. Новите клиенти може да решат да закупят незастрахователни инвестиционни продукти вместо предложенията на животозастрахователите с техните съществуващи портфейли от нискодоходни облигации. Съществуващите притежатели на полици могат да се откажат от договорите си.

Втората голяма промяна през 2023 г. е завръщането на инфлацията. След дълъг период на умерено покачване на цените, тя достигна нива, невиждани от десетилетия. По-високите цени означават повишени разходи за искове, както и за дейността на застрахователите. Повишаването на брутните записани премии по общо застраховане от 24.1% през 2023 г. не успява да компенсира растежа на исковете и разходите, така че брутният комбиниран коефициент се увеличава.

По-ниските перспективи за растеж и по-високите лихвени проценти също оказват влияние върху стойността на рискови активи като акции, недвижими имоти и корпоративни облигации.

Светлина в цялата несигурност са позициите на платежоспособността на застрахователите, които им позволяват да поемат загуби. Платежоспособността остава стабилна и се повишава спрямо 2022 г. Животозастрахователните компании подобряват коефициента си на капиталовото изискване за платежоспособност (SCR) през цялата година, като средната стойност се увеличава от 232% през първо тримесечие на 2023 г. до 254% в края на годината.

В тези условия инвестициите на всички застрахователи в Република България (на база информацията обобщени тримесечни справки за четвъртото тримесечие на 2023 г. съгласно Регламент за изпълнение (ЕС) 2023/894 (Платежоспособност II) и включва данните за застрахователите със седалище в Република България, с право на достъп до единния пазар) нарастват на годишна база. Те запазват инвестиционния си интерес към дългови ценни книжа, които са доминирани от български ДЦК, и поддържат висок абсолютен размер, а делът им от общата стойност на инвестициите при

общозастрахователните дружества намалява до 54.8%, а при животозастрахователите до 42.4%. Задълбочава се тенденцията от последните години за намаляване на експозициите в банкови депозити при животозастрахователите, като техният дял намалява до 0.1% от инвестициите им, докато при дружествата по общо застраховане те увеличават делът си и достигат 9.1% от инвестициите. Инвестициите в недвижима собственост (различна от тази за собствено ползване) на общозастрахователните дружества намаляват, а на животозастрахователите запазват дела си.

За застрахователите рисковете, свързани с дигитализацията, също са повишени, като кибер сигурността е с преобладаваща загриженост. Геополитическата нестабилност и несигурност, заедно с увеличеното използване на дигитализацията, увеличават уязвимостта на застрахователния сектор към тези рискове. Освен това, налице е нарастващо осъзнаване, че новите технологии, използвани от застрахователите за подобряване на подписването, исковете и оперативното управление, правят застрахователите все по-зависими от функционираща информационна система. Застрахователите, които не са в състояние да се справят с дигиталната трансформация, може да загубят премиен доход и пазарен дял.

Основна цел на управлението на активите на пенсионните фондове, в дългосрочна перспектива, е нарастване на тяхната стойност чрез постигане на доходност от инвестирането им при спазване на принципите на надеждност, ликвидност, доходност и диверсификация. Фондовете за допълнително пенсионно осигуряване са изложени основно на рисковете на финансовите пазари, на които се инвестират активите им. През 2023 г. структурата на инвестиционния им портфейл е сходна спрямо предходната година. Като дългосрочни инвеститори, пенсионните фондове инвестират предимно в дългови ценни книжа сред които доминират инвестициите в държавни ценни книжа, чийто относителен дял увеличава темпото си на нарастване и в края на 2023 г. е в размер на 57.9% от общия инвестиционен портфейл на ФДПО. Делът на инвестициите в облигации, различни от ДЦК също отбелязва лек спад спрямо предходната година и намаляват до ниво от 8.2% от целия инвестиционен портфейл. Поради по-ниската доходност, стойността на инвестициите на пенсионните фондове в акции, права и дялове намалява до 331.16.3% от общата стойност на инвестиционния им портфейл. В условията на покачващи се лихвени равнища, инвестициите в банкови депозити нарастват до 1.5% от всички инвестиции в края на годината. Частичното стабилизиране на външните пазари последната година, въпреки войната в Украйна и тази в Израел, води и до леко нарастване на дела на инвестициите на пенсионните фондове във финансови инструменти, издадени от емитенти извън Република България, съответно до 71.7% от инвестиционния им портфейл в края на 2023 г. спрямо 75.0% в края на 2022 г. Инвестициите в страната отчитат лек спад и достигат до 28.3%. Още в началото на 2023 г., годишната доходност на всички видове ФДПО започва да нараства, тенденцията се запазва през цялата година, като в края на 2023 г. доходността им се повишава неколкократно .

2.2. Анализ на участниците на капиталовия пазар

Пазарната капитализация на „Българска фондова борса“ АД спада с 48.6% през 2023 г. и в края на годината възлиза на 15.5 млрд. лв., което представлява 8.4% от БВП[18] (при 18.2% през 2022 г.). Отрасъл „Финансови и застрахователни дейности” заема първо място по оборот през годината с 273.2

[18] Към 31.12.2023 г. по предварителни данни БВП е 183 743 млн. лв.

млн. лв. Активите на небанковите инвестиционни посредници със седалище в Република България отчитат ръст с 20.6% на годишна база и в края на 2023 г. възлизат на 10.2 млрд. лв. През 2023 г. активите на дружествата със специална инвестиционна цел нарастват със 7.5% на годишна база и достигат 2.2 млрд. лв. Активите на колективните инвестиционни схеми нарастват с 8.7% спрямо предходната година като в края на 2023 г. размера на активите им достига 2.5 млрд. лв. Общо управляваните активи от управляващите дружества/лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове отбелязват ръст от 23.3% и достигат 3.9 млрд. лв. към края на годината.

2.2.1. Инвестиционни посредници[19]

Към края на 2023 г. броят на инвестиционните посредници (ИП), които извършват дейност на територията на Република България, е 56 като 19 от тях са банки и 37 са небанкови инвестиционни посредници. Броят на банковите инвестиционни посредници, които извършват дейност на територията на страната чрез клон, е 3, а броят на небанковите инвестиционни посредници, които извършват дейност на територията на страната чрез клон, е 3 в края на 2023 г.

В зависимост от издадените разрешения ИП – небанкови институции, се делят на три групи: (1) ИП с пълен лиценз[20], за които изискуемият начален капитал е 1 500 000 лв., (2) ИП с частичен лиценз[21], за които изискуемият начален капитал е 250 000 лв. и (3) ИП с малък лиценз[22], за които изискуемият начален капитал е 100 000 лв. В края на 2023 г. в регистъра на КФН са вписани 20 ИП с пълен лиценз и 14 дружества с частичен лиценз. През 2023 г. е отнет лицензът за извършване на дейност на един небанков инвестиционен посредник по искане на дружеството и е извършена промяна на лицензa за извършване на дейност като инвестиционен посредник на друго дружество.

Графика 50. Динамика в броя и активите на небанковите ИП

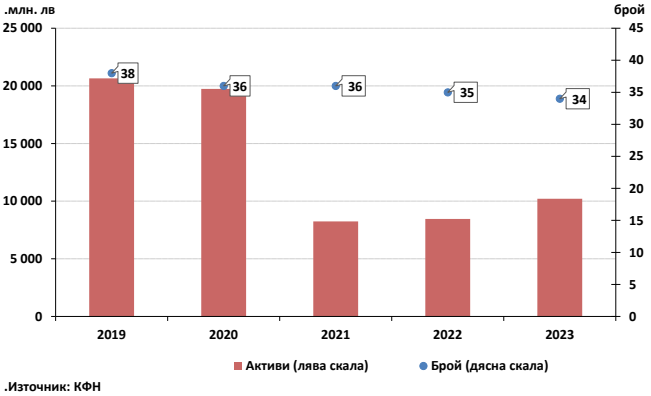

.Източник: КФН

Към края на 2023 г. балансовите активи[23] на небанковите инвестиционни посредници възлизат на 10.2 млрд. лв., което е ръст от 20.6% спрямо края на 2022 г. От тях клиентските активи са в размер на 10.0 млрд. лв. Клиентските активи нарастват с 20.9% на годишна база като приноса на небанковите инвестиционни посредници с пълен лиценз е 11.5 пр.п., а на тези с частичен лиценз е 9.4 пр.п. През 2023 г. броят на небанковите

[19] Анализът обхваща небанковите инвестиционни посредници със седалище в Република България, освен ако изрично не е посочено друго.

[20] Те могат да извършват всички инвестиционни услуги и дейности, изброени в чл. 5, ал. 2 от Закона за пазарите на финансови инструменти (ЗПФИ).

[21] Те не могат да извършват сделки за собствена сметка с финансови инструменти и поемане на емисии финансови инструменти и/или предлагане за първоначална продажба на финансови инструменти при условията на безусловно и неотменимо задължение за записване/придобиване на финансови инструменти за собствена сметка.

[22] Те могат да извършват услуги и дейности по чл. 6, ал. 2, т. 1 и/или т. 5 ЗПФИ, а именно: приемане и предаване на нареждания във връзка с един или повече финансови инструменти, включително посредничество за сключване на сделки с финансови инструменти, както и предоставяне на инвестиционни консултации на клиент.

[23] В сумата на балансовите активи е включен и размерът на условните активи.

инвестиционни посредници с пряко чуждестранно участие от ЕС нараства с 1, няма нови непреки чуждестранни участия от ЕС в наши ИП. По линия на чуждестранните участници от трети страни броят е 1 ИП с пряко участие и 2 ИП с непряко чуждестранно участие от трети страни.

Таблица 48. Брой ИП с чуждестранно участие

	2022		2023	
	Пряко	Непряко	Пряко	Непряко
Чуждестранно участие от ЕС	2	3		
Чуждестранно участие от трети страни	1	2		

Източник: КФН.

Балансовата стойност на активите на небанковите инвестиционни посредници с пълен лиценз нараства с 20.3% на годишна база до 6.83 млрд. лв. към края на 2023 г. при 5.68 млрд. лв. към края на 2022 г., докато размерът на активите на небанковите инвестиционни посредници с частичен лиценз нараства с 21.3% през годината до 3.4 млрд. лв. при 2.8 млрд. лв. към края на 2022 г.

Таблица 49. Активи, основен и собствен капитал на небанковите ИП

	2019	2020	2021	2022	2023
ИП с малък лиценз					
активи	0,3	0,2	0,0	0,0	0,0
основен капитал	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
собствен капитал	0,3	0,2	0,0	0,0	0,0
ИП с частичен лиценз					
активи	16 682,9	15 564,0	2 561,2	2 783,9	3 376,6
основен капитал	18,6	13,0	13,0	14,3	11,6
собствен капитал	28,2	23,6	25,7	26,9	21,3
ИП с пълен лиценз					
активи	3 967,9	4 175,5	5 683,4	5 676,6	6 828,1
основен капитал	56,8	53,1	53,6	53,6	56,8
собствен капитал	143,2	119,4	156,3	149,5	146,1
Общо ИП					
активи	20 651,1	19 739,6	8 244,6	8 460,5	10 204,7
основен капитал	75,4	66,2	66,6	67,9	68,4
собствен капитал	171,7	143,2	182,0	176,3	167,4

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

Основният капитал на небанковите инвестиционни посредници нараства с 0.8% на годишна база до 68.4 млн. лв. към края на 2023 г. Собственият капитал на инвестиционните посредници спада с -5.0% на годишна база до 167.4 млн. лв. към края на 2023 г. Основен принос за годишния темп на изменение на собствения капитал има по-ниския финансов резултат, отчетен през годината, от небанковите инвестиционни посредници.

Пазарната стойност на търговския и инвестиционния портфейл на небанковите инвестиционни посредници към края на 2023 г. е 116.7 млн. лв. Търговски портфейл са формирали 12 небанкови инвестиционни посредника с пазарна стойност 87.4 млн. лв.. Към края на същия период 27 инвестиционни посредника са формирали инвестиционен портфейл, с пазарна стойност в размер на 29.3 млн. лв.

Към края на 2023 г. доверително управление на портфейли извършват 13 небанкови инвестиционни посредника. Пазарната стойност на ценните книжа, предоставени за доверително управление, е 48.5 млн. лв., а паричните средства към края на периода са в размер на 2.3 млн. лв.

Броят на сключените сделки от инвестиционните посредници през 2023 г. на всички пазари на БФБ АД намалява с -31.0% на годишна база до 65.6 хил. броя сделки [24], а изтъргуваните лотове спадат с -11.4% за същия период до 207.0 млн. лота. Търговската активност на борсовите членове на организираните от БФБ пазари, измерена чрез оборота, отбелязва спад с -20.8% през годината до 746.0 млн. лв. към края на 2023 г. Първите четири инвестиционни посредници по търговска активност формират дял от 83.6% от общия оборот, реализиран на всички пазари на БФБ през годината.

[24] Не са включени данните за търговската активност на инвестиционен посредник Трейдгейт АД Берлин, който не е поднадзорно лице на КФН

Таблица 50. Брой сделки, оборот и обем (лотове) на ИП (банкови и небанкови) на регулирания пазар на БФБ

	2019	2020	2021	2022	2023
Брой сделки	44 167	61 173	85 991	95 072	65 632
Оборот (млн. лв.)	334	397	814	942	746
Обем (млн. лотове)	181	322	382	234	207

Източник: БФБ, КФН.

2.2.2. Предприятия за колективно инвестиране

Към края на 2023 г. броят на управляващите дружества (УД) е 30, от които 11 са и лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове (ЛУАИФ), както и един клон на УД[25]. Общият брой на регистрираните ЛУАИФ е 25 като 11 от тях са и управляващи дружества. Броят на предприятията за колективно инвестиране в края на годината е 140. От тях 108 са договорни фонда (ДФ) като един от тях управлява 16 подфонда; 13 борсово търгувани фонда (БТФ); 32 алтернативни инвестиционни фонда (АИФ), от които 14 са национални инвестиционни фонда (НИФ) и 2 борсово търгувани НИФ.

Размерът на управляваните от управляващите дружества активи нараства в абсолютно изражение със 737.6 млн. лв. и към края на годината достига 3.9 млрд. лв. [26], което е ръст от 23.3% на годишна база. От тях 1.0 млрд. лв. са управляваните активи на клиенти по доверително управление на портфейли и 2.5 млрд. лв. са управлявани активи на колективни инвестиционни схеми.

Графика 62. Динамика в броя на УД/ЛУАИФ и управляваните от тях активи

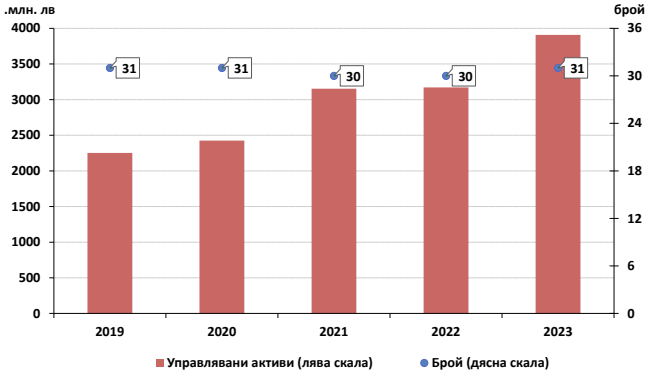

.Източник: КФН

Към края на 2023 г. в регистрите на КФН са вписани 23 АИФ, от които 2 борсово търгувани НИФ, и 14 национални инвестиционни фонда, чиито активи възлизат общо на 617.0 млн. лв.

Към 31.12.2023 г. броят на колективните инвестиционни схеми (КИС) е 108 като размерът на балансовите им активи достига до 2.531 млрд. лв. (от които нетните активи са 2.526 млрд. лв.), или изменението на балансовите активи е 8.7% спрямо предходната година.

Графика 51. Динамика в броя и активите на КИС

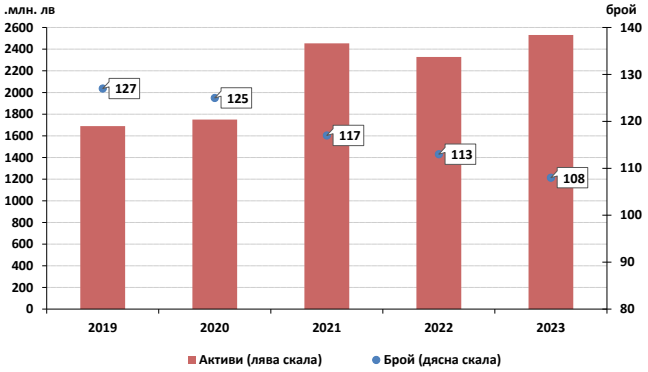

.Източник: КФН

През 2023 г. броят на взаимните фондове на чуждестранни колективни инвестиционни схеми нараства със 6 и в края на 2023 г. те са 62.

[25] Клон на „Кей Би Си Асет Мениджмънт“ НВ, Белгия

[26] В тази сума са включени управляваните от клона на „Кей Би Си Асет Мениджмънт“ НВ, Белгия активи.

Таблица 51. Динамика на броя на чуждестранни КИС

	2019	2020	2021	2022	2023
Взаимни фондове - чуждестранни КИС	46	49	56	56	

Източник: КФН.

Стойността на акумулираните от КИС активи през 2023 г. достига до 2.5 млрд. лв. отбелязвайки 8.7% ръст. С най-голям принос в нарастването на активите е балансова група „Финансови активи и инструменти“, която отбелязва 9.9% ръст на годишна база и достига до 2.4 млрд. лв. Балансово перо „Парични средства“ намалява до 79.0 млн. лв. през годината и има -1.7 пр.п. принос върху годишния темп на изменение на активите. Останалите балансови пера имат ограничен принос в годишния темп на изменение на активите.

Таблица 52. Динамика на активите на КИС

	2019	2020	2021	2022	2023
Парични средства	**209,6**	**171,7**	**148,8**	**119,0**	**79,0**
Срочни депозити	96,9	58,6	36,5	31,1	25,6
Финансови инструменти в т.ч.	**1 465,3**	**1 562,6**	**2 296,3**	**2 195,8**	**2 413,4**
Акции	704,7	774,3	1 429,9	1 410,3	1 734,4
Права	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Дългови	587,4	611,8	603,8	524,0	510,4
Други	10,8	10,6	17,8	35,4	39,5
Инструменти на паричния пазар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Дялове на КИС	159,1	163,4	241,3	223,8	126,1
Деривативи	0,5	0,3	0,7	0,4	2,3
Други финансови инструменти	2,9	2,0	2,7	1,9	0,7
Нефинансови активи (вземания)	**14,2**	**16,2**	**8,9**	**9,1**	**24,7**
Други	**0,0**	**0,0**	**0,1**	**4,4**	**13,8**
ОБЩО	**1 689,2**	**1 750,5**	**2 454,0**	**2 328,2**	**2 531,0**

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

През 2023 г. относителният дял на балансово перо „Парични средства" в общата структура на активите продължава да спада, достигайки 3.1% в края на годината. Наблюдава се повишение в дела на балансова група „Финансови активи и инструменти“, който нараства до 95.4% при 94.3% към края на предходната година. От тази група активи балансово перо „Акции“ увеличава дела си до 68.5% към края на годината за сметка намаление на дяловете на пера „Дългови ценни книжа“ и „Дялове на КИС“. Перо „Нефинансови активи“, голяма част от което са вземания, нараства както в абсолютно, така и в относително изражение, в общата структура на активите на КИС.

Таблица 53. Относителна структура на активите на КИС

	2019	2020	2021	2022	2023
Парични средства	**12,4**	**9,8**	**6,1**	**5,1**	**3,1**
Срочни депозити	5,7	3,3	1,5	1,3	1,0
Финансови активи и инструменти в т.ч.	**86,7**	**89,3**	**93,6**	**94,3**	**95,4**
Акции	41,7	44,2	58,3	60,6	68,5
Права	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Дългови	34,8	35,0	24,6	22,5	20,2
Други		0,6	0,7	1,5	1,6
Дялове на КИС	9,4	9,3	9,8	9,6	5,0
Инструменти на паричния пазар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Деривативи	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Други финансови инструменти	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0
Нефинансови активи (вземания)	**0,8**	**0,9**	**0,4**	**0,4**	**1,0**
Други	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,2**	**0,5**
ОБЩО	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

Колективните инвестиционни схеми са предпочитана алтернатива за инвестиции в условията на глобална несигурност и в търсене на по-висока доходност от страна на инвеститорите. За последните 12 месеца среднопретеглената доходност[27], реализирана от групите рискови профили от 2 до 5 е положителна. Към края на годината най-висока среднопретеглена доходност за предходните 12 месеца са реализирали фондовете с рисков профил 4 (11.7%) (скала от 1 до 7)[28], следвани от фондовете, класифицирани в категория 3 (5.8%). Договорните фондове с рискови профили от категории 2 и 5, отчитат съответно 5.6% и 5.8% доходност за последните 12 месеца. Реализираната доходност от КИС с рисков профил 6 и 7 е отрицателна за последните дванадесет месеца[29].

[27] Доходността е претеглена със стойността на нетните активи на отделните КИС с един и същ рисков профил.

[28] Съгласно Регламент 583/2010/ЕС, скалата (от 1 до 7) представлява синтетичен код за рисков профил на КИС, като степента на риск нараства във възходящ ред.

[29] В категория 7 има само един договорен фонд.

Графика 52. Среднопретеглена доходност на КИС

Източник: КФН.

2.2.3. Дружества със специална инвестиционна цел

В края на 2023 г. общият брой на лицензираните дружества със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) е 49[30], от които 40 инвестират в недвижими имоти и земеделска земя, а останалите 9 инвестират във вземания. Общата стойност на активите на всички дружества със специална инвестиционна цел нараства със 7.5% в сравнение с предходната 2022 г. Сумата на активите на тези дружества в края на 2023 г. възлиза на 2.2 млрд. лв. или 1.2% от БВП. Приносът на двете категории АДСИЦ в общото нарастване на активите е положителен, като при инвестиращите в недвижими имоти е 6.4 пр.п., а този на АДСИЦ, инвестиращи във вземания, е 1.1 пр.п.

Сумата на активите на АДСИЦ, инвестиращи в недвижими имоти и земеделска земя, нараства със 7.0% през 2023 г. и към края на годината достига 2.0 млрд. лв. като в същото време броят на дружествата в сегмента намалява спрямо предходната година на 40 броя АДСИЦ.

Графика 53. Динамика в броя и активите на АДСИЦ, инвестиращи в недвижими имоти и земеделска земя

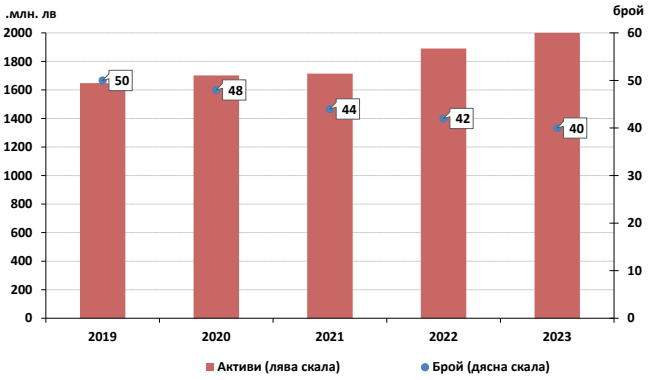

.Източник: КФН

През 2023 г. размерът на акумулираните активи на АДСИЦ, инвестиращи във вземания, нараства с 11.9% спрямо 2022 г. и към края на годината достига 219.7 млн. лв. Броят на дружествата в сегмента се запазва на 9 АДСИЦ.

Графика 54. Динамика в броя и активите на АДСИЦ, инвестиращи във вземания

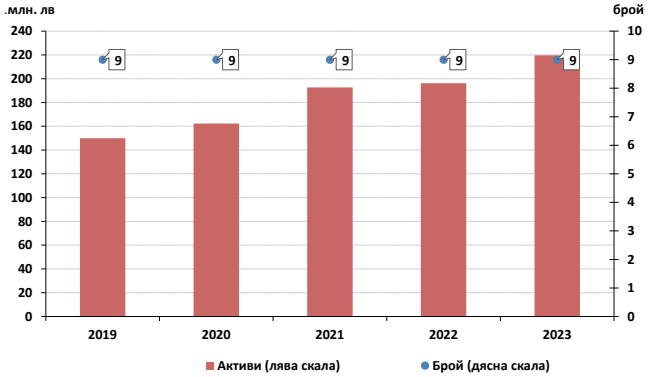

.Източник: КФН

Балансовите активите на АДСИЦ, инвестиращи в недвижими имоти и земеделска земя нарастват със 133.2 млн. лв. в абсолютна стойност. Изменението на основно перо „Инвестиционни имоти“ е с 5.4%, а балансовата им стойност достига 1.5 млрд. лв. с принос от 3.9 пр.п. в изменението на активите. Балансовата стойност на група „Финансови активи“ нараства до 107.5 млн. лв. и допринася с 2.1 пр.п. в изменението на активите. Балансово перо „Вземания“ нараства минимално до 226.9 млн. лв. в края на 2023 г.

[30] Представеният брой на АДСИЦ не включва дружества, които към 31.12.2023 г. са с отнет лиценз.

Активите, класифицирани като „Други“, нарастват до 169.6 млн. лв. през годината и допринасят с 2.2 пр.п. в общото изменение на активите. Противоположна динамика се наблюдава в „Парични наличности“, които в края на годината намаляват до 61.6 млн. лв. и ограничават нарастването на активите общо с -1.3 пр.п.

Таблица 54. Активи на АДСИЦ, инвестиращи в недвижими имоти и земеделска земя

	2019	2020	2021	2022	2023
Инвестиционни имоти	1 227,6	1 236,6	1 203,3	1 384,1	1 458,2
Финансови активи	7,6	77,6	52,0	67,0	107,5
Парични наличности	74,3	82,2	96,5	86,6	61,6
Вземания	191,4	181,8	174,8	224,4	226,9
Други	146,8	123,4	187,9	128,5	169,6
ОБЩО	**1 647,6**	**1 701,6**	**1 714,5**	**1 890,5**	**2 023,7**

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

През 2023 г. относителната структура на активите на АДСИЦ, инвестиращи в недвижими имоти и земеделска земя, се запазва относително стабилна спрямо предходния отчетен период. Относителният дял на инвестиционните имоти се свива до 72.1% към края на 2023 г. при 73.2% към края на 2022 г. Делът на балансово перо „Финансови активи“ нараства до 5.3% в общата структура на активите при 3.5% към края на предходната година. Спад се наблюдава в относителния дял на паричните наличности, които намаляват до 3.0% в относителната структура на активите. Делът на вземанията се свива минимално до 11.2%, а делът на активите, класифицирани като „Други“, нараства до 8.4% към края на 2023 година.

Таблица 55. Относителна структура на активите на АДСИЦ, инвестиращи в недвижими имоти и земеделска земя

	2019	2020	2021	2022	2023
Инвестиционни имоти	74,5	72,7	70,2	73,2	72,1
Финансови активи	0,5	4,5	3,0	3,5	5,3
Парични наличности	4,5	4,8	5,6	4,6	3,0
Вземания	11,6	10,7	10,2	11,9	11,2
Други	8,9	7,3	11,0	6,8	8,4
ОБЩО	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

Балансовите активи на АДСИЦ, инвестиращи във вземания, отбелязват ръст от 11.9% през 2023 г. като в края на годината стойността им достига 219.7 млн. лв. Балансовата стойност на основно перо „Вземания (до 1 г.)“ нараства, достигайки 146.8 млн. лв., спрямо 113.2 млн. лв. към края на предходната година. Балансовата стойност на перо „Вземания (над 1 г.)“ нараства през периода, достигайки 12.7 млн. лв. Ограничаващ принос в изменението на активите на дружествата от сегмента има намалението на финансовите активи, чиято балансова стойност спада до 54.4 млн. лв. в края на годината.

Таблица 56. Активи на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания

	2019	2020	2021	2022	2023
Финансови активи	6,2	12,4	74,4	75,0	54,4
Парични наличности	1,9	2,2	3,8	1,5	1,0
Вземания (до 1г.)	117,9	134,5	106,8	113,2	146,8
Вземания (над 1 г.)	24,0	12,7	7,3	6,2	12,7
Други	0,0	0,5	0,4	0,3	4,8
ОБЩО	**150,0**	**162,3**	**192,7**	**196,2**	**219,7**

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

През 2023 г. относителната структурата на активите на АДСИЦ, инвестиращи във вземания, се запазва спрямо предходната година като поради отчетения ръст на вземанията (до 1 г. и над 1 г.) делът им нараства съответно до 66.8% и 5.8% за сметка на намаление на дела на финансовите активи.

Таблица 57. Относителна структура на активите на АДСИЦ, инвестиращи във вземания

	2019	2020	2021	2022	2023
Финансови активи	4,2	7,6	38,6	38,2	24,8
Парични наличности	1,3	1,4	2,0	0,8	0,5
Вземания (до 1г.)	78,6	82,9	55,4	57,7	66,8
Вземания (над 1 г.)	16,0	7,8	3,8	3,1	5,8
Други	0,0	0,3	0,2	0,2	2,2
ОБЩО	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

Към 31.12.2023 г. основният капитал на АДСИЦ възлиза на 555.4 млн. лв., което е ръст от 1.0% в сравнение с предходната година. Основна причина за отбелязания ръст е реализирано през годината увеличение на капитала две дружества, инвестиращи в недвижими имоти, чрез упражняване на варанти и права. Размерът на регистрирания капитал на АДСИЦ, инвестиращи във вземания, се запазва спрямо предходната

година в размер на 13.1 млн. лв. Собственият капитал общо на дружествата от сегмента на АДСИЦ също нараства през годината, поради реализирания от дружествата положителен финансов резултат, като достига 1.4 млрд. лв.

Таблица 58. Регистриран и собствен капитал на АДСИЦ

	Основен капитал		Собствен капитал	
	2022	**2023**	**2022**	**2023**
АДСИЦ,инвестиращи в недв. имоти, вкл. земеделска земя	536,5	542,3	1 237,9	1 300,1
АДСИЦ, инвестиращи във вземания	13,1	13,1	82,4	85,9
ОБЩО за АДСИЦ	**549,7**	**555,4**	**1 320,3**	**1 386,0**
изменение (%)		*1,0*		*5,0*

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

От гледна точка на резидентност на акционерите на АДСИЦ с най-висок относителен дял остава делът на българските резиденти, който в края на годината е 94.4%, изчислено на база номиналната стойност на акциите. Относителният дял на сектор „Акционерни и холдингови дружества“ се свива до 40.0%, но остава най-големият инвеститор в АДСИЦ към края на 2023 г. Българските домакинства притежават 25.7% от акционерния капитал на всички АДСИЦ, следвани от застрахователните компании и пенсионни фондове, чиито дял общо нараства с 1.2 пр.п. през годината до 15.2%. Финансовите посредници и банкови институции притежават съответно 9.3% и 4.1% от номиналната стойност на акционерния капитал на АДСИЦ.

Юридическите и физически лица от ЕС, които притежават дялове в АДСИЦ, запазват относителния си дял спрямо 2022 г. на 3.3%.

Дяловете на притежаваните от физически и юридически лица от трети страни акции на АДСИЦ също запазват дела си към края на 2023 г., който е 2.2%.

Относителният дял на инвеститори от САЩ в акционерния капитал на български АДСИЦ се запазва на 0.1% в края на 2023 г.

Таблица 59. Акционерна структура на АДСИЦ

	2022	**2023**
Домакинства	24,4	25,7
Банки	3,8	4,1
Публичен сектор	0,1	0,1
Застрахователни компании и пенсионни фондове	14,0	15,2
Финансови посредници с изключение на ЗК и ПФ	8,6	9,3
Акционерни и холдингови дружества	43,5	40,0
България	**94,4**	**94,4**
Домакинства от ЕС	0,8	0,8
Юридически лица от ЕС	2,5	2,5
ЕС	**3,3**	**3,3**
Домакинства от трети страни	0,1	0,1
Юридически лица от трети страни	2,1	2,1
Трети страни	**2,2**	**2,2**
Домакинства от САЩ	0,0	0,0
Юридически лица от САЩ	0,1	0,1
САЩ	**0,1**	**0,1**
ОБЩО	**100,0**	**100,0**

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Относителният дял на групите акционери е изчислен на базата на номиналната стойност на акциите.
Източник: ЦД, КФН.

2.2.4. Публични дружества и емитенти

Броят на публичните дружества и емитентите към края на 2023 г. е 234, като нарастват нетно с 2 дружества през годината.

Разгледаните проспекти за първично публично предлагане през 2023 г. са 12, от които 6 на публични дружества, различни от АДСИЦ, 2 акции на АДСИЦ, 2 емисии варанти и 2 емисии облигации. Общата стойност на одобрените емисии е 276.2 млн. лв. (от които реално събраната сума е 89.5 млн. лв.), което е ръст от 70.8% на годишна база. Потвърдените през 2023 г. проспекти за допускане до търговия на регулиран пазар са 19 емисии облигации, с емисионна стойност на потвърдените емисии от 488.7 млн. лв.

Разгледаните търгови предложения с решение за неиздаване на окончателна забрана за публикуване през 2023 г. са 7, като спадат с 5 броя спрямо предходната година. Наблюдава се значително намаление на оборота, който възлиза на 32.1 млн. лв. (при 192.8 млн. лв. през предходната година). Броят на разгледаните търгови предложения без окончателна забрана е общо 7, от които придобитите акции в

резултат на отправените търгови предложения са на стойност 289.4 хил. лв.

Таблица 60. Разгледани проспекти и търгови предложения

	2019	2020	2021	2022	2023
Проспекти за първично публично предлагане (бр.)	20	19	21	6	12
Размер на емисията (млн. лв.)*	306,0	420,6	311,5	161,7	276,2
Решенията за неиздаване на окончателна забрана за публикуване на търгови предложения (бр.)	9	6	13	12	7
Оборот**	4,5	8,7	762,0	192,8	32,1

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго. * Размерът на емисията е стойността на одобрените емисии съгласно разгледаните проспекти за съответната година. ** Оборотът включва предложения брой дялове по търговите предложения, за които не е издадена окончателна забрана или не са прекратени.

Източник: КФН.

Пазарната капитализация на първите десет дружества на Основен пазар нараства с 1.4 млрд. лв. през 2023 г., а техният относителен дял представлява 41.2% от общата пазарна капитализация на БФБ АД. Първа позиция по пазарна капитализация заема „Чайкафарма висококачествените лекарства“ АД, като дружеството увеличава пазарната си капитализация с 11.0% спрямо предходната година и има 9.7% относителен дял от общата пазарна капитализация на БФБ. „Софарма“ АД запазва второто си място като пазарната капитализация на дружеството нараства със 64.2% и има 6.4% относителен дял от общата пазарна капитализация. С най-голям отчетен годишен ръст на пазарната капитализация е „Шелли груп“ АД, която нараства със 129.3%, придвижвайки дружеството до трета позиция в класацията на десетте водещи публични дружества. Въпреки отчетения ръст от 33.3% на пазарната капитализация на „Спиди“ АД, дружеството се придвижва от трета на четвърта позиция, с относителен дял от 4.7% от общата пазарна капитализация на борсата. Пазарната капитализация на „М+С Хидравлик“ АД нараства с 28.5% през годината, а дружеството заема пето място в класацията. „Еврохолд България“ АД се придвижва от четвърта на шеста позиция, поради спад на пазарната капитализация на дружеството с -5.6% през годината. През 2023 г. пазарната капитализация на ТБ „Първа инвестиционна банка“ АД нараства с 46.7% и дружеството се придвижва от девета на седма позиция. В класацията на водещите компании на БФБ АД на осмо място е „Градус“ АД, чиято пазарна капитализация нараства с 3.4% през годината. „Велграф Асет Мениджмънт“ отчита ръст на пазарната капитализация с 2.7%, но дружеството се придвижва с една позиция надолу до девето място. През 2023 г. отново на десета позиция се нарежда „Холдинг Варна“ АД, чиято пазарна капитализация нараства с 0.9% на годишна база. Разликата между първото и последното публично дружество по пазарна капитализация е 1.2 млрд. лв.

Таблица 61. Първите 10 публични дружества по пазарна капитализация на основен пазар

2022		2023	
Чайкафарма Висококачествените лекарства АД	1 360,5	Чайкафарма Висококачествените лекарства АД	1 509,6
Софарма АД	601,2	Софарма АД	987,2
Спиди АД	548,5	Шелли груп АД	850,2
Еврохолд България АД	468,9	Спиди АД	731,4
Шелли груп АД	370,8	М+С хидравлик АД	453,6
Градус АД	353,2	Еврохолд България АД	442,9
М+С хидравлик АД	353,0	ТБ Първа Инвестиционна Банка АД	435,3
Велграф Асет Мениджмънт АД	311,8	Градус АД	365,4
ТБ Първа Инвестиционна Банка АД	296,7	Велграф Асет Мениджмънт АД	320,1
Холдинг Варна АД	281,5	Холдинг Варна АД	284,1
	4 946,1		**6 379,7**

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.

Източник: БФБ.

В структурата на търговията на първите десет водещи отрасъла на „Българска фондова борса“ АД за 2023 г. отрасъл „Финансови и застрахователни дейности“ заема първо място с оборот 273.2 млн. лв. и относителен дял в общия оборот от 60.2%. Следва отрасъл „Операции с недвижими имоти“, който отчита 61.8 млн. лв. и има 13.6% относителен дял. Отрасъл „Професионални дейности и научни изследвания“ реализира оборот от 52.5 млн. лв. и има 11.6% относителен дял. Отрасъл „Преработваща промишленост“ има годишен оборот 42.9 млн. лв. и 9.5%. дял в структурата на търговията на основен пазар на БФБ АД.

Таблица 62. Структура на търговията по 10^те^ водещи отрасъла на БФБ през 2023 г.

Отрасъл	Сделки (хил. бр.)	Обем (млн. лотове)	Оборот (млн. лв.)
Финансови и застрахователни дейности	33,3	65,2	273,2
Операции с недвижими имоти	1,5	13,0	61,8
Професионални дейности и научни изследвания	7,4	12,4	52,5
Преработваща промишленост	13,0	8,4	42,9
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	0,5	1,1	8,4
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	2,2	3,2	7,0
Производство и разпределение на ел. и топлинна енергия и на газообразни горива	0,1	1,4	3,9
Култура, спорт и развлечения	1,1	0,1	1,9
Транспорт, складиране и пощи	0,4	0,1	1,0
Строителство	0,2	0,2	0,9

Източник: БФБ.

Акционерната структура на публичните дружества се променя спрямо предходната година в посока нарастване дела на българските инвеститори за сметка намаление дела на инвеститорите от трети страни. В края на 2023 г. български резиденти притежават 91.6% от акционерния капитал на публичните дружества, изчислено на база емитираните дялови инструменти по номинална стойност. Делът на домакинства и юридически лица от трети страни се свива до 1.2% през 2023 г., при 41.8% в края на предходната година. Домакинства и юридически лица, резиденти от ЕС, притежават дял от 6.0%, докато този на физически и юридически лица от САЩ е 1.2%.

Вътрешната структура на дела на българските инвеститори в акционерния капитал на публичните дружества също се променя спрямо предходната година. Основен български акционер остават акционерните и холдингови дружества с дял 48.7% при 26.9% към края на предходната година. Домакинствата увеличават относителния си дял до 18.9%, следвани от застрахователните компании и пенсионни фондове с дял 11.0%. Делът на банките като институционален инвеститор в публичните дружества нараства до 6.3% към края на 2023 г.

Таблица 63. Акционерна структура на ПД

	2022	2023
Домакинства	14,2	18,9
Банки	3,0	6,3
Публичен сектор	0,1	0,2
Застрахователни компании и пенсионни фондове	7,0	11,0
Финансови посредници с изключение на ЗК и ПФ	3,7	6,5
Акционерни и холдингови дружества	26,9	48,7
България	**54,9**	**91,6**
Домакинства от ЕС	0,2	0,4
Юридически лица от ЕС	2,4	5,6
ЕС	**2,6**	**6,0**
Домакинства от трети страни	0,4	0,1
Юридически лица от трети страни	41,4	1,1
Трети страни	**41,8**	**1,2**
Домакинства от САЩ	0,0	0,0
Юридически лица от САЩ	0,7	1,2
САЩ	**0,7**	**1,2**
ОБЩО	**100,0**	**100,0**

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Относителният дял на групите акционери е изчислен на базата на номиналната стойност на

Източник: ЦД, КФН.

През 2023 г. на регулиран пазар са регистрирани за търговия 19 емисии корпоративни облигации с номинал 508.3 млн. лв. От тях 13 емисии с номинал 391.9 млн. лв. са емитирани от отрасъл „Финансови и застрахователни дейности“, който заема дял от 78.2% от общо търгувания на БФБ корпоративен дълг. Три емисии с номинал 68.6 млн. лв. са емитирани от дружества от отрасъл „Операции с недвижими имоти“. По една емисия облигации, емитирани от отраслите „Професионални дейности и научни изследвания“, с номинал 28 млн. лв., „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ с номинал 9.8 млн. лв. и „Административни и спомагателни дейности“ с номинал 10.0 млн. лв.

Графика 55. Размер на регистрираните за търговия на БФБ през 2023 г. облигации с натрупване

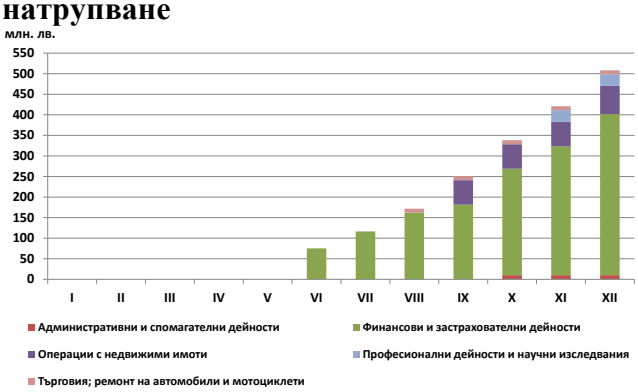

Източник: БФБ.

2.2.5. Места за търговия

През 2023 г. общата пазарна капитализация на организираните от „Българска фондова борса“ АД пазари спада с -48.6% в сравнение с тази в края на 2022 г. като в края на годината достига 15.5 млрд. лв. Причина за това е прекратената регистрация на емисия акции на Алтернативен пазар, издадена от „Кепитъл консепт лимитед“ АД, във връзка с решение на КФН за прилагане на принудителна административна мярка спрямо БФБ АД. Капитализацията на Основен пазар нараства с 10.4% на годишна база и достига 12.0 млрд. лв., докато капитализацията на Алтернативен пазар отбелязва годишен спад от -83.9% и достига 3.0 млрд. лв. към края на годината. Пазарната капитализация на пазара за растеж BEAM (за малки и средни предприятия), на който се търгуват 16 емисии акции, възлиза на 436.4 млн. лв. Капитализацията на сегмент за търговия на акции „Premium“ на Основен пазар нараства с 1.5 млрд. лв. и отбелязва ръст от 92.6%, достигайки 3.1 млрд. лв. в края на годината. Приносът на този сегмент в изменението на общата пазарна капитализация на БФБ АД е 4.9 пр.п. Пазарната капитализация на сегментът акции „Standard“ на Основен пазар се свива с 392.4 млн. лв. до 7.7 млрд. лв. като намалява пазарната си капитализация с -4.8%. Приносът на този сегмент в общия спад на трите пазара е отрицателен -1.3 пр.п. Капитализацията на сегмент „Акции“ на Алтернативен пазар, намалява с 15 994 млн. лв. до 2.6 млрд. лв. в края на отчетния период. Пазарната капитализация на сегмента на дружества със специална инвестиционна цел на Основен пазар бележи годишен ръст от 4.1% (46.4 млн. лв.) и достига до 1.2 млрд. лв. Капитализацията на сегментът за дружества със специална инвестиционна цел на Алтернативен пазар също отбелязва ръст (22.7%), достигайки 416.2 млн. лв. в края на 2023 година.

Таблица 64. Пазарна капитализация

Пазар или сегмент	2019	2020	2021	2022	2023
Сегмент акции Premium (Основен пазар)	1 796,4	1 329,4	1 534,7	1 600,7	3 083,1
Сегмент акции Standard (Основен пазар)	6 314,9	6 672,0	9 025,6	8 138,4	7 745,9
Сегмент за ДСИЦ (Основен пазар)	786,0	783,3	1 045,0	1 144,8	1 191,2
Сегмент акции (Алтернативен пазар)	18 590,7	19 041,7	18 562,3	18 622,7	2 628,1
Сегмент за ДСИЦ (Алтернативен пазар)	416,5	528,1	335,0	339,2	416,2
Пазар за растеж beam			278,7	330,5	436,4
ОБЩО	**27 904,5**	**28 354,5**	**30 781,3**	**30 176,3**	**15 501,0**

Бележка: Пазарната капитализация е към края на съответната година.
Източник: БФБ.

Броят на емисиите финансови инструменти, допуснати до търговия на пазарите, организирани от БФБ, през 2023 г. нараства нетно с 4 емисии и към края на годината техният брой е 779.

Графика 56. Пазарна капитализация и брой емисии акции

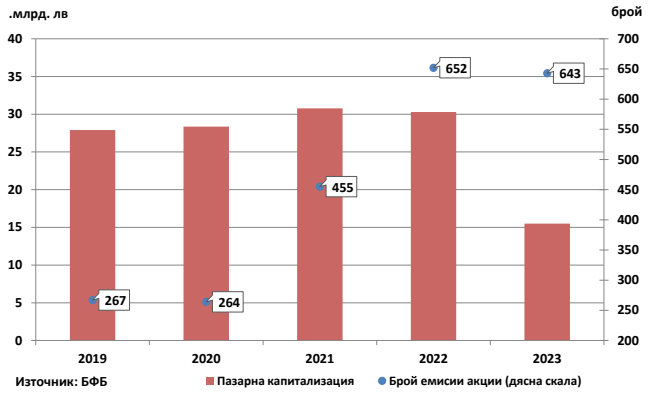

Източник: БФБ

Броят на емисиите акции (без АДСИЦ) намалява до 594 към края на 2023 г. при 600 през 2022 г. В сегмента на дружествата със специална инвестиционна цел броят на емисиите намалява с 3 спрямо края на 2022 г. и

към края на 2023 г. техният брой е 49. Емисиите облигации, регистрирани за търговия на БФБ АД нарастват с 11 през 2023 г. и към края на годината броят им достига 96. Емисиите на ДЦК, които се търгуват на сегмент за търговия на ДЦК на Основен пазар са 15 броя. На сегмента за борсово търгувани продукти се търгуват 22 емисии на фондове. Емисиите на други финансови инструменти, които включват емисии, допуснати до търговия на Сегмент за компенсаторни инструменти, са общо три.

Графика 57. Структура на емисиите

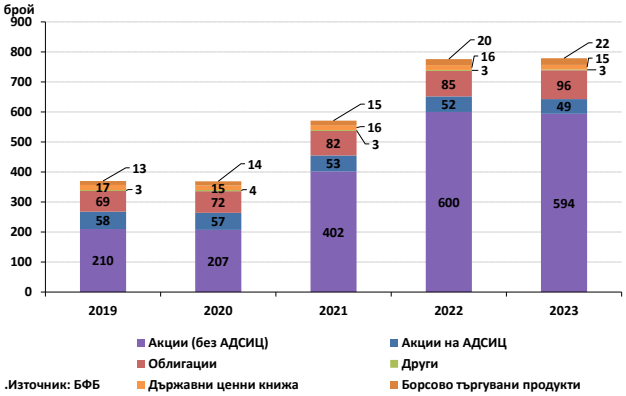

.Източник: БФБ

През 2023 г. броят на сделките намалява до 67 641 сделки при 101 024 сделки през 2022 г. или спадат с 33.0% на годишна база. Общият брой лотове, прехвърлени през 2023 г., е 207.4 млн. лота, което е с -11.4% по-малко спрямо предходната година. Търговията на пазарите на БФБ, измерена чрез реализирания оборот, приключва годината със спад от -21.9% до 784.2 млн. лв., при 1.0 млрд. лв. през 2022 г. Среднодневният оборот на регулиран пазар през 2023 г. е 3.2 млн. лв. като спада с -21.9% спрямо предходната година. Основен принос от -22.7 пр.п. има сегментът за акции Standard на Основен пазар, следван от сегментът за акции на Алтернативен пазар (-5.9 пр.п.), сегментът за малки и средни предприятия BEAM (-4.9 пр.п.) и сегментът за търговия на акции на АДСИЦ на Основен пазар (-2.4). Останалите сегменти имат минимален или ограничаващ ръста принос в изменението на оборота на БФБ АД.

Графика 58. Търговия на регулиран пазар

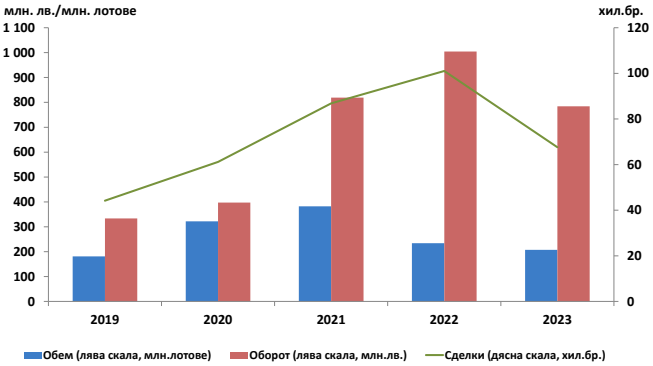

Източник: БФБ.

През 2023 г. всички индекси на БФБ отбелязват ръст като основният борсов индекс SOFIX отчита ръст от 27.2% и в края на годината достига 765.12 пункта. Пазарната капитализация на компаниите, включени в индекса, нараства до 4.7 млрд. лв., което е 31.4% ръст на годишна база.

Графика 59. Пазарен индекс SOFIX

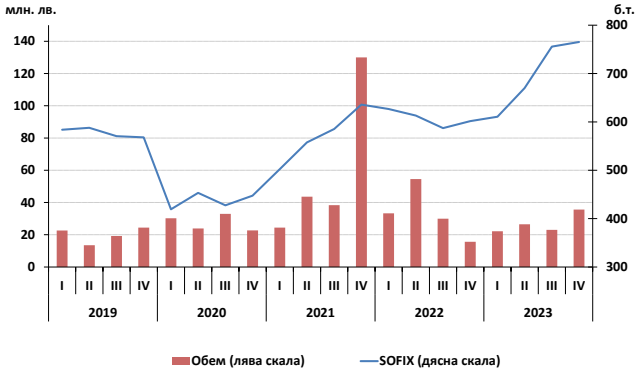

Източник: БФБ.

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

През 2023 г. широкият борсов индекс BGBX40 отчита ръст от 13.3% като завършва годината на ниво 157.87 пункта. Пазарната капитализация на компаниите, включени в индекса, спада до 8.4 млрд. лв., а годишният оборот спада до 70.3 млн. лв., при 159.2 млн. лв. през 2022 г.

Графика 60. Пазарен индекс BGBX40

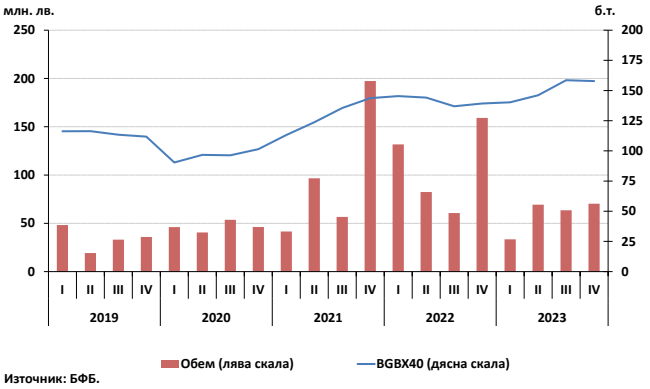

Източник: БФБ.

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

Секторният индекс BGREIT забавя темпа си на нарастване спрямо предходната година. През 2023 г. той отчита повишение от 3.9%, като завършва годината на ниво 190.30 пункта. Секторното му профилиране и мащабът на представлявания сектор водят до ограничен дял от общата пазарна капитализация към края на 2023 г., поради което неговата динамика не е напълно индикативна за общите тенденции и динамика на сегмента за АДСИЦ. Пазарната капитализация на дружествата, включени в индекса, нараства до 776.3 млн. лв. към края на 2023 г.

Графика 61. Пазарен индекс BGREIT

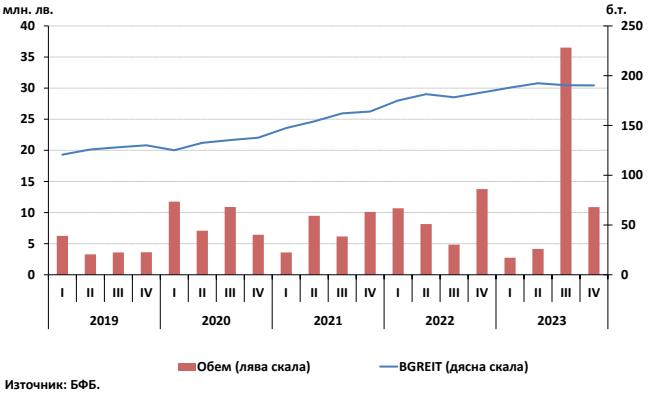

Източник: БФБ.

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

Стойността на равнопретегления индекс BGTR30 нараства с 9.3% на годишна база и към края на 2023 г. достига 799.44 пункта. Пазарната капитализация на компаниите, включени в индекса, нараства до 6.6 млрд. лв., при понижение на оборота на годишна база.

Графика 62. Пазарен индекс BGTR30

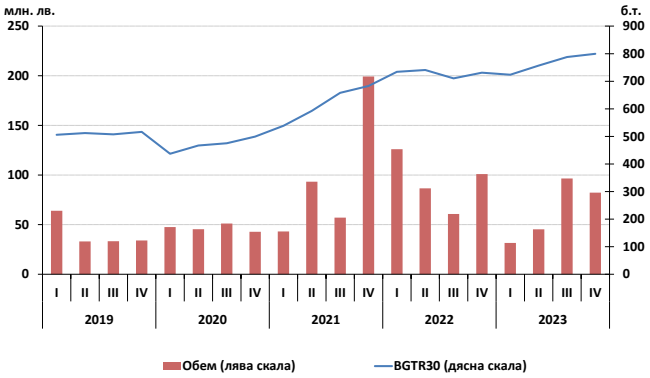

Източник: БФБ.

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

През 2023 г. оборотът на многостранната система за търговия – София (МСТ) бележи спад от -44.7% като са изтъргувани инструменти на стойност 298.8 млн. лв. Най-голям принос (-36.0 пр.п.) за този спад има сегментът „Деривати“, на който е реализиран оборот от 226.0 млн. лв. при 420.4 млн. лв. през 2022 г. Следва сегмент „Облигации“, който отбелязва 5.3 млн. лв. оборот при 40.1 млн. лв. през предходната 2022 г. Оборотът на сегментите „Акции“ и „АДСИЦ“ намалява съответно с -2.8% и -33.8%, достигайки съответно до 54.1 млн. лв. и 13.4 млн. лв. Техният принос в общото намаление на оборота от -44.7% е общо -1.5 пр.п.

Графика 63. Динамика на оборота на МСТ-София

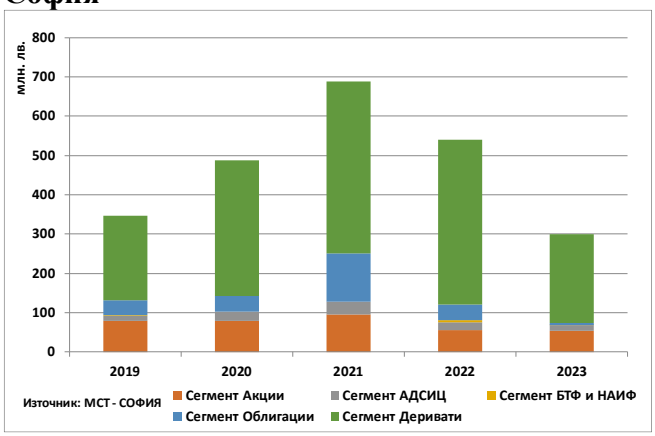

Източник: МСТ - СОФИЯ

Броят сделки бележи годишен спад от -40.7% и достига 1 304 бр. като основен принос за това намаление (-35.1 пр.п.) има сегментът „Деривати“, на който през годината са сключени 1 137 бр. сделки.

Графика 64. Брой изтъргувани сделки на МСТ-София

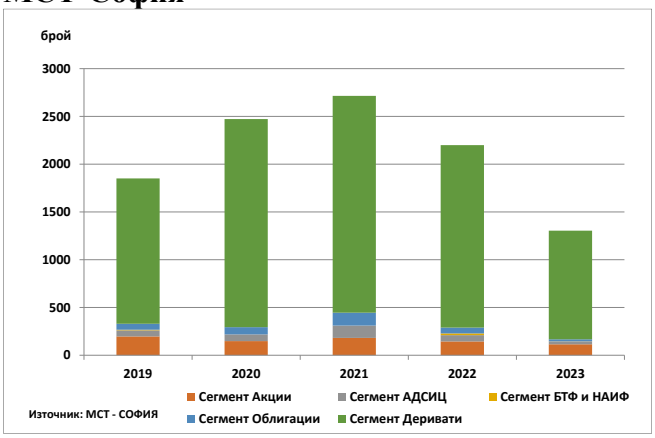

През 2023 г. са изтъргувани 28.9 млн. бр. финансови инструменти при 14.7 млн. бр. през предходната 2022 г., което е ръст от 97.2%. Основен принос за това нарастване има сегмент „Акции“, на който през годината са изтъргувани 25.8 млн. броя инструменти и допринася със 118.3 пр.п. в годишния ръст. Останалите сегменти за търговия отбелязват спад в броя на изтъргуваните инструменти и ограничават ръста общо с -21.1 пр.п. в общия ръст на броя на изтъргуваните финансови инструменти.

Графика 65. Динамика на изтъргувания брой финансови инструменти на МСТ-София

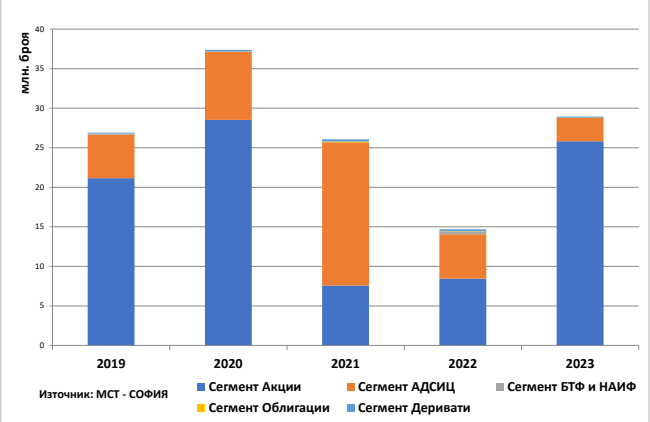

2.2.6. Централен депозитар

Общата стойност на активите на „Централен депозитар” АД възлиза на 9.4 млн. лв. към края на 2023 г.

За 2023 г. общият брой реализирани сделки намалява с 33.0% (общо 68 485 прехвърляния за 2023 г., от които 98.8% са борсово извършени). Основен принос от 32.7 пр.п. за спада в годишния темп на изменение е на борсово извършените сделки, които намаляват от 101 023 през 2022 г. до 67.641 през 2023 г. Броят на прехвърлените ценни книжа спада с 10.7% на годишна база (от 228.2 млн. бр. до 203.7млн. бр.), а сделките с обект на търговия компенсаторни инструменти отбелязват спад от 14.6% на годишна база (от 499 сделки през 2022 г. до 426 сделки през 2023 г.). Регистрираните плащания с компенсаторни инструменти към държавни институции намаляват с 9.3% на годишна база до 39 сделки. Трансферите от наследства намаляват до 1 703 трансфера през 2023 г. Издадените дубликати на депозитарни разписки нарастват от 943 броя през 2022 г. до 1 660 броя през 2023 г. През годината броят сделки с права намалява от 581 броя през 2022 г. до 67 броя през 2023 г., докато прехвърлените права намаляват от 47.6 млн. права през 2022 г. до 8.6 млн. права през 2023 г.

През 2023 г. чрез системата на „Централен депозитар” АД са изплатени дивиденти на 71 дружества на стойност 363 млн. лв. и са извършени 356 плащания на лихви и главници по облигационни емисии с общ размер 341 млн. лв. През отчетния период 95 дружества са регистрирали нови емисии безналични финансови инструменти (83 дружества за 2022 г.), от които 37 емисии акции, 45 емисии облигации, 7 емисии права и 6 емисии дялове на договорни фондове. Подадени

заявления за промяна в регистъра са подали 121 дружества. Заявления за промяна в капитала с издаването на нови акции са подали 112 дружества, от които 7 емисии са права. Увеличение на капитала чрез промяна в номиналната стойност на акциите са регистрирали 2 дружества. Броят на заявленията за получаване на извлечения от акционерните книги е нараснал до 3 231 през 2023 г. при 3 123 през 2022 г. През 2023 г. в регистъра на особените залози са регистрирани 365 вписвания. От тях 34 броя вписвания на особен залог, 72 броя запори и 257 броя вписвания на други обстоятелства. Вписванията в регистъра на договорите за финансови обезпечения са 2 през 2023 г.

2.2.7. Фонд за компенсиране на инвеститорите

Основна дейност на Фонда за компенсиране на инвеститорите (Фонда, ФКИ) е да защитава инвеститорите във финансови инструменти, чрез предоставяне на компенсации в случай че инвестиционният посредник, с когото имат договорни отношения, не е в състояние да възстанови паричните средства или финансовите инструменти на клиентите си. Компенсацията, която осигурява Фондът е в размер на 90% от стойността на активите, принадлежащи на инвеститора, но не повече от 40 000 лв. През 2023 г. не възникнаха обстоятелства по изплащане на компенсации от Фонда. Поради това дейността на Фонда през годината беше насочена главно към събиране на дължимите от участниците вноски в установения от закона срок; управление на средствата на Фонда; събиране и анализ на данните за клиентските активи, управлявани от участниците в схемата; оценка на експозицията на Фонда; международна дейност и др.

Към 31.12.2023 г. Фондът защитава клиентите на 34 инвестиционни посредника (ИП), 16 банки-инвестиционни посредници (Б-ИП) и 4 управляващи дружества (от общо 32), които държат клиентски активи, защитени от Фонда. През изминалата година от схемата за компенсиране на инвеститорите отпадат двама участника – „Авал Ин“, който доброволно връща лицензa си за извършване на дейност като инвестиционен посредник, считано от 29.06.2023 г. и „Кей Би Си Банк България“ ЕАД, която се преобразува и влива в „Обединена Българска Банка“ АД, считано от 10.04.2023 г.

Към 31.12.2023 г. участниците във Фонда управляват клиентски активи, подлежащи на компенсация на стойност 6.66 млрд. лв., като от тях паричните средства (ПС) са 129 млн. лв., а финансовите инструменти (ФИ) – 6.53 млрд. лв. В сравнение с края на 2022 г. клиентските активи, подлежащи на компенсация, бележат значителен ръст от 30.37%, или 1.55 млрд. лв. в абсолютно изражение. Б-ИП продължават да управляват най-много клиентски активи, подлежащи на компенсация, въпреки че те декларират само ФИ на свои клиенти.[31] Към 31.12.2023 г. Б-ИП държат 74% от всички активи подлежащи на компенсация, което в абсолютна стойност възлиза на 4.94 млрд. лв. Инвестиционните посредници държат 24% от подлежащите на компенсация клиентски активи, а УД – 2%.

Неподлежащите на компенсация клиентски активи към 31.12.2023 г. са 50.3 млрд. лв., от които 99.8% са ФИ. В сравнение с края на 2022 г. клиентските активи, неподлежащи на компенсация, отчитат ръст от 28.6%, като увеличението се дължи основно на ФИ, държани от Б-ИП и ИП, които са съответно с 9.4 млрд. лв. и 1.3 млрд. лв. повече на годишна база. Делът на подлежащите на компенсация клиентски активи в общата сума на всички активи (56.99 млрд. лв.), управлявани от участниците, е 12%.

[31] Банките не предоставят данни за ПС във Фонда, тъй като те се разглеждат като депозити и попадат в обхвата на защита от ФГВБ.

През 2023 г. средно на месец участниците във Фонда държат подлежащи на компенсация ФИ на клиенти на стойност 5.84 млрд. лв. при 5.2 млрд. лв. през 2022 г., като това е най-високото ниво от създаването на Фонда. Средномесечната сума на ПС, подлежащи на компенсация, през 2023 г. е 142 млн. лв. при 149 млн. лв. през 2022 г.

Към 31.12.2023 г. общият брой на клиентите, които подлежат на компенсация, при всички участници във Фонда (ИП, Б-ИП и УД), е 214 052, или с 22 557 повече спрямо 31.12.2022 г., а изчислената експозиция на Фонда общо към клиентите на всички участници е в размер на 1.58 млрд. лв. при 1.34 млрд. лв. към 31.12.2022 г.

Събраните във Фонда средства към 31.12.2023 г. възлизат на 22.23 млн. лв.[32], от които 99.7% са инвестирани в ДЦК, а останалата част се държат по разплащателни сметки, основно в БНБ. Средствата на Фонда се формират от встъпителни и годишни вноски на ИП, Б-ИП и УД, както и от приходи от инвестиции. Постъпленията от годишни и встъпителни вноски на участниците във Фонда през 2023 г. са в размер на 1.61 млн. лв.

В края на 2023 г. УС на Фонда взе решение да намали размера на вноската по ФИ за 2024 г. на 0.020% (при 0.025% през 2023 г.), а размерът на вноската по ПС за 2024 г. бе запазен на 0.20%. Основните мотиви за намаляване размера на вноската по ФИ, са от една страна достигнатият значителен размер на средствата на Фонда и ниската честота на плащания на компенсации в исторически план, както и фактът, че средствата на Фонда биха стигнали за изплащането на компенсации на клиентите на 90% от участниците в него.

УС на ФКИ отговаря и за управлението на Фонда за преструктуриране на инвестиционни посредници (ФПИП), който е създаден през 2017 г. с основна цел да финансира прилагането на инструментите за оздравяване и преструктуриране на проблемни инвестиционни посредници. Средствата на ФПИП се формират основно от годишни вноски от инвестиционните посредници, чиито размер се определя всяка година от КФН в качеството й на орган за преструктуриране. Общият размер на определените от КФН индивидуални годишни вноски за 2023 г. на участниците във ФПИП е 37 хил. лв. Освен годишните вноски, източник на средства на ФПИП са и приходите от инвестиране на набраните във ФПИП средства и лихвите по просрочени вземания.

Към 31.12.2023 г. активите на ФПИП са в размер на 258 хил. лв.[33], от които 68% са инвестирани в дългови инструменти в евро, емитирани от чужди държави, които имат един от трите най-високи кредитни рейтинги, присъдени едновременно от две агенции за кредитен рейтинг. Останалата част от средствата се държат по разплащателна сметка в БНБ в качеството й на депозитар на средствата на ФПИП. Тази разплащателна сметка е на името на ФКИ, тъй като ФПИП не е самостоятелно юридическо лице.

2.3. Застрахователен пазар

В края на 2023 г. общият брой на лицензираните (пре)застрахователи със седалище в Република България е 35, в т. ч. 24 застрахователи по общо застраховане, 10 застрахователи по животозастраховане и 1 презастраховател, чийто лиценз дава право на дружеството да извършва

[32] Сумата включва ДЦК по амортизирана стойност с натрупаните лихви, наличност по разплащателни сметки и в каса.
[33] Сумата включва всички активи, в т. ч. ДЦК отчитани по амортизирана стойност, начислени купони, парични средства по разплащателни сметки.

дейност по презастраховане по общо застраховане и по животозастраховане. Тридесет и три (33) дружества прилагат режима Платежоспособност II и имат право на достъп до пазара на Европейския съюз и Европейското икономическо пространство (единния пазар), а останалите 2 застрахователи извършват дейност без право на достъп до единния пазар.

На база на информацията от тримесечните справки към края на четвъртото тримесечие на 2023 г., която включва данните за всички застрахователи, със седалище в Република България и с право на достъп до единния пазар[34]:

- брутният премиен приход към 31.12.2023 г. възлиза на 4 369 млн. лв., като се отчита ръст от 26% на годишна база;
- българският застрахователен пазар (животозастраховане и общо застраховане) е разпределен в съотношение 83% към 17% в полза на записаните премии от застрахователите по общо застраховане;
- застрахователното проникване, изчислено на база брутен премиен приход като процент от БВП[35], в края на 2023 г. се изчислява на 2.38% при стойност от 2.06% в края на предходната година;
- застрахователната плътност, изчислена като брутен премиен приход на глава от населението[36], нараства от 536 лв. в края на 2022 г. до 678 лв. в края на 2023 г.

2.3.1. Общо застраховане

Брутният премиен приход, реализиран от застрахователите по общо застраховане със седалище в Република България, с право на достъп до единния пазар, към края на 2023 г., възлиза на 3 648 млн. лв., в т.ч. 3 440 млн. лв. по директно застраховане и 208 млн. лв. по активно презастраховане. На годишна база се отчита ръст на брутния премиен приход от 24.1%, който се дължи основно на приноса на премийния приход по „Автомобилно застраховане“, „Кредитно и гаранционно застраховане, разни финансови загуби и застраховане във връзка с правни разноски“, „Застраховане във връзка с медицински разходи“ и на премийния приход по застраховка „Имуществено застраховане срещу пожар и други бедствия“.

Графика 66. Брутен премиен приход по общо застраховане

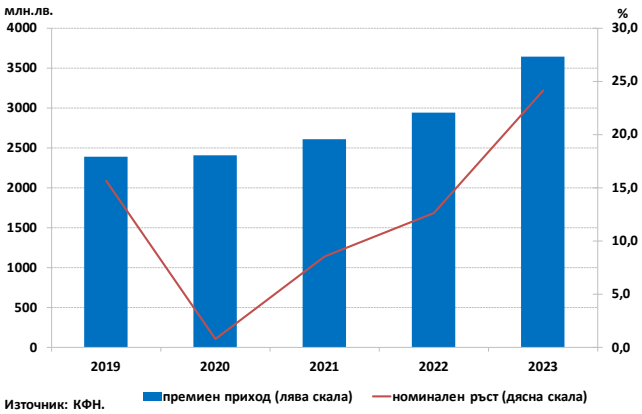

Източник: КФН.

През 2023 г. в структурата на портфейла на дружествата, които извършват дейност по общо застраховане, основен дял от 69.7% заемат автомобилните застраховки, като застраховка „Застраховане на гражданска отговорност във връзка с моторни превозни средства“ заема дял от 42.2%, а делът на застраховка „Друго застраховане във връзка с

[34] Анализът за застрахователния пазар е изготвен въз основа на получени в КФН и обобщени тримесечни справки за четвъртото тримесечие на 2023 г. съгласно Регламент за изпълнение (ЕС) 2023/894 (Платежоспособност II) и включва данните за застрахователите със седалище в Република България, с право на достъп до единния пазар. Данните за 2022 г. са въз основа на одитираните годишни справки съгласно Регламент за изпълнение (ЕС) 2015/2450.

[35] По предварителни данни на НСИ БВП за 2023 г. е в размер на 183 743 млн. лева.

[36] По данни на НСИ населението за 2023 г. възлиза на 6 445 481 души.

моторни превозни средства” („Автокаско”) е съответно 27.5%.

Графика 67. Структура на брутния премиен приход по вид дейност за общозастрахователни задължения през 2023 г.

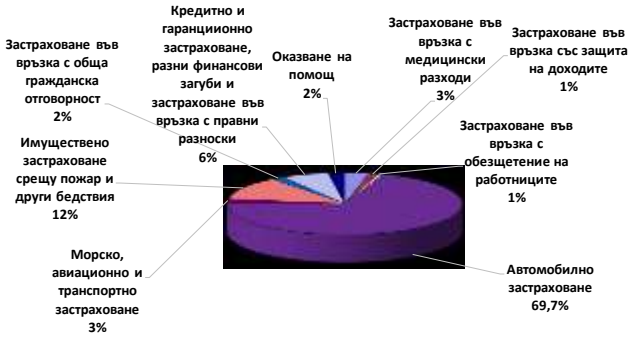

Източник: КФН.

Реализираният премиен приход по застраховка „Застраховане на гражданска отговорност във връзка с моторни превозни средства ” за 2023 г. нараства с 35.5% на годишна база (403 млн. лв. в абсолютна стойност) и възлиза на 1 539 млн. лв.

За периода януари - декември 2023 г. записаният премиен приход по застраховка „Друго застраховане във връзка с моторни превозни средства” („Автокаско”) възлиза на 1 002 млн. лв., като се отчита нарастване в размер на 21.4% на годишна база.

В края на 2023 г. имуществените застраховки срещу пожар и други бедствия у нас заемат дял от 12.0% от брутния премиен приход при дял от 13.6% в края на 2022 г. Реализираният премиен приход по тези застраховки възлиза на 438 млн. лв., като се отчита ръст от 9.8% на годишна база.

Застраховките във връзка с медицински разходи, защита на доходите и обезщетение на работниците, заемат дял от 5.2% в структурата на брутния премиен приход в края на 2023 г., реализиран от застрахователите по общо застраховане. Премийният приход по тези застраховки за 2023 г. възлиза на 189 млн. лв. при 124 млн. лв. през 2022 г. в резултат на по-голямото им търсене през отчетната година.

През 2023 г. се наблюдава намаление на записаните от застрахователите премии по застраховка „Оказване на помощ” от 155 млн. лв. в края на 2022 г. на 83 млн. лв. в края на 2023 г. Ръст се наблюдава по застраховки във връзка с кредитно и гаранционно застраховане, разни финансови загуби и застраховане във връзка с правни разноски от 169 млн. лв. в края на 2022 г. на 234 млн. лв. в края на 2023 г.

Отстъпените премии по общо застраховане на презастрахователи през 2023 г. са в размер на 962 млн. лв. и представляват 26% от брутния премиен приход, реализиран в сектора. Коефициентът на самозадържане се изчислява на 0.74.

Възникналите претенции по общо застраховане към края на 2023 г. са в размер на 1 555 млн. лв., като се отчита нарастване от 17.7% на годишна база.

Графика 68. Структура на възникналите претенции по вид дейност за общозастрахователни задължения през 2022 г.

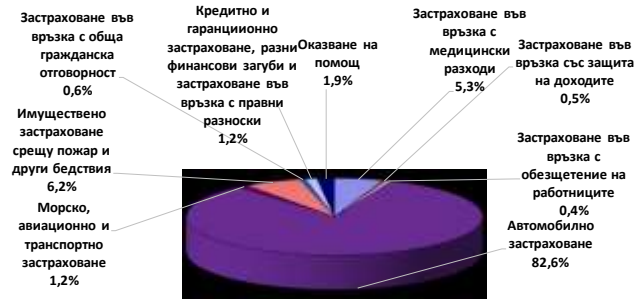

Източник: КФН.

Подобно на структурата на брутния премиен приход, в структурата на възникналите претенции по вид дейност за общозастрахователни задължения най-голям относителен дял от 83% заемат автомобилните

застраховки, следвани от имуществените застраховки, заемащи дял от 6%.

Отчита се нарастване на възникналите претенции на годишна база в размер на 234 млн. лв. По застраховка „Друго застраховане във връзка с моторни превозни средства" („Автокаско") се отчита нарастване с 53.5 млн. лв., а по „Застраховане на гражданска отговорност във връзка с моторни превозни средства" - нарастване с 97.4 млн. лв. спрямо предходната година. По застраховка „Застраховане във връзка с медицински разходи" възникналите претенции нарастват с 37.7 млн. лв. спрямо предходната година, а по застраховки „Кредитно и гаранциионно застраховане, разни финансови загуби и застраховане във връзка с правни разноски" и „Застраховане във връзка с обезщетение на работниците" се отчита нарастване съответно с 4.9 млн. лв. и 1.9 млн. лв. С протовоположна динамика се характеризират възникналите претенции по застраховки „Оказване на помощ", „Застраховане във връзка с обща гражданска отговорност", „Имуществено застраховане срещу пожар и други бедствия" и „Застраховане във връзка със защита на доходите", които намаляват съответно с 29.4 мнл. лв., 4.3 млн. лв., 1.7 млн. лв. и 0.2 млн. лв. спрямо 2022 г.

Брутният коефициент на щетимост за застрахователния портфейл на дружествата по общо застраховане намалява несъществено от 0.47 през 2022 г. до 0.46 в края на 2023 г.

Таблица 65. Брутен коефициент на щетимост

	2022	2023*
Застраховане във връзка с медицински разходи	0,67	0,73
Застраховане във връзка със защита на доходите	0,20	0,16
Застраховане във връзка с обезщетение на работниците	0,25	0,35
Гражданска отговорност във връзка с моторни превозни средства	0,63	0,58
Друго застраховане във връзка с моторни превозни средства	0,46	0,45
Морско, авиационно и транспортно застраховане	0,10	0,19
Имуществено застраховане срещу пожар и други бедствия	0,26	0,22
Застраховане във връзка с обща гражданска отговорност	0,29	0,15
Кредитно и гаранционно застраховане	0,13	0,10
Застраховане във връзка с правни разноски	0,03	0,06
Оказване на помощ	0,38	0,32
Застраховане срещу разни финансови загуби	0,00	0,00
ОБЩО	**0,47**	**0,46**

Бележка: * Данните за 2023 г. са предварителни.
Източник: КФН.

Възникналите разходи за общозастрахователните дружества (всички технически разходи, направени от дружествата през отчетния период) нарастват с 36% на годишна база и в края на 2023 г. възлизат на 992 млн. лв. Те представляват 30% от брутните спечелени премии, реализирани в сектора.

Таблица 66. Брутен коефициент на разходи

	2022	2023*
Застраховане във връзка с медицински разходи	0,33	0,31
Застраховане във връзка със защита на доходите	0,45	0,45
Застраховане във връзка с обезщетение на работниците	0,40	0,37
Гражданска отговорност във връзка с моторни превозни средства	0,15	0,22
Друго застраховане във връзка с моторни превозни средства	0,37	0,38
Морско, авиационно и транспортно застраховане	0,20	0,27
Имуществено застраховане срещу пожар и други бедствия	0,35	0,35
Застраховане във връзка с обща гражданска отговорност	0,34	0,27
Кредитно и гаранционно застраховане	0,33	0,26
Застраховане във връзка с правни разноски	0,30	0,35
Оказване на помощ	0,09	0,30
Застраховане срещу разни финансови загуби	0,60	0,46
ОБЩО	**0,26**	**0,30**

Бележка: * Данните за 2023 г. са предварителни.
Източник: КФН.

В края на 2023 г. брутният комбиниран коефициент е в размер на 0.76 и нараства спрямо предходната година, когато стойността му е възлизала на 0.73. Най-висок брутен комбиниран коефициент, над 1, се изчислява по застраховка във връзка с медицински разходи (1.04).

Таблица 67. Брутен комбиниран коефициент

	2022	2023*
Застраховане във връзка с медицински разходи	1,00	1,04
Застраховане във връзка със защита на доходите	0,65	0,61
Застраховане във връзка с обезщетение на работниците	0,65	0,72
Гражданска отговорност във връзка с моторни превозни средства	0,78	0,80
Друго застраховане във връзка с моторни превозни средства	0,83	0,83
Морско, авиационно и транспортно застраховане	0,30	0,47
Имуществено застраховане срещу пожар и други бедствия	0,61	0,57
Застраховане във връзка с обща гражданска отговорност	0,63	0,42
Кредитно и гаранционно застраховане	0,46	0,36
Застраховане във връзка с правни разноски	0,33	0,41
Оказване на помощ	0,47	0,62
Застраховане срещу разни финансови загуби	0,60	0,46
ОБЩО	**0,73**	**0,76**

Бележка: * Данните за 2023 г. са предварителни.
Източник: КФН.

В края на отчетния период сумата на активите на общозастрахователните дружества възлиза на 5 318 млн. лв., като нараства с 19% на годишна база. Стойността на инвестициите на тези дружества нараства с 30% и в края на 2023 г. възлиза на 2 927 млн. лв., като заема дял от 56% от общата сума на активите. В структурата на агрегирания инвестиционен портфейл на дружествата по общо застраховане основен дял заемат облигациите (55%), следвани от инвестициите в колективни инвестиционни схеми (18%) и депозити в банки (9%).

Графика 69. Структурата на инвестиционния портфейл на дружествата по общо застраховане

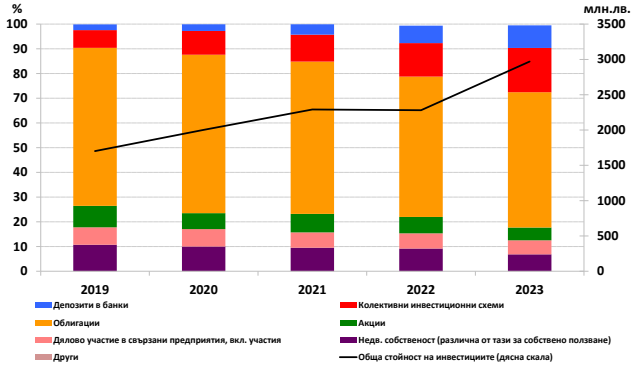

Източник: КФН.

Делът на инвестициите в недвижима собственост (различна от тази за собствено ползване) в общия инвестиционен портфейл на дружествата по общо застраховане продължава да намалява, като в края на 2023 г. достига 7%. Делът на инвестициите в дялови участия в свързани предприятия остава на нивото от 6%. Делът на инвестициите в облигации, вкл. ДЦК, намалява от 57% в края на 2022 г. до 55% в края на 2023 г. Делът на инвестициите в акции също намалява през 2023 г. от 7% на 5%. Противоположна динамика следва относителният дял на инвестициите в колективни инвестиционни схеми и в депозити в банки, чийто дял в края на 2023 г. нараства съответно до 18% (от 14%) и 9% (от 7%).

В края на 2023 г. общият размер на пасивите на общозастрахователите възлиза на 3 668 млн. лв. и на годишна база нараства с 16%. Техническите резерви, заделени от общозастрахователните дружества, представляват 79% от задълженията на застрахователите по общо застраховане.

В края на 2023 г. размерът на техническите резерви, заделени от общозастрахователните дружества, нараства със 7% и достига 2 918 млн. лв.

Превишението на активите над пасивите на застрахователите по общо застраховане в края на 2023 г. се изчислява на 1 630 млн. лв. при превишение от 1 305 млн. лв. в края на 2022 г.

Допустимите собствени средства за покритие на капиталовото изискване за платежоспособност на застрахователите по общо застраховане към 31.12.2023 г. възлизат на 1 620 млн. лв., а капиталовото изискване за платежоспособност (КИП) възлиза на 1 067 млн. лв. Покритието на КИП с допустими собствени средства към края на 2023 г. се изчислява на 152%.

Допустимите собствени средства за покритие на минималното капиталово изискване на застрахователите по общо застраховане към 31.12.2023 г. възлизат на 1 559 млн. лв., а минималното капиталово

изискване (МКИ) възлиза на 430 млн. лв. Съответно покритието на МКИ с допустими собствени средства към края на 2023 г. се изчислява на 363%.

Графика 70. Капиталови изисквания на застрахователите по общо застраховане

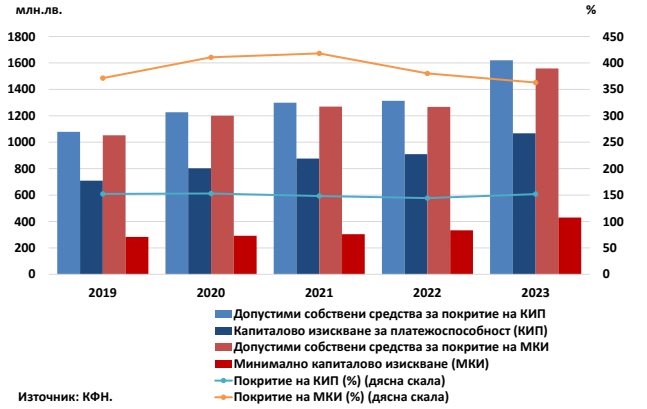

Източник: КФН.

2.3.2. Животозастраховане

Брутният премиен приход, записан от животозастрахователите[37] към края на 2023 г., отчита ръст от 39% на годишна база и в края на 2023 г. възлиза на 722 млн. лв.

Графика 71. Брутен премиен приход по животозастраховане

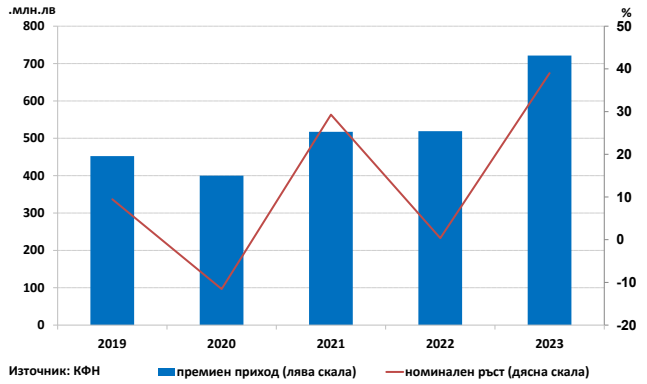

Източник: КФН

По отношение на структурата на портфейла на животозастрахователите по видове застраховки към края на 2023 г. се наблюдава следната динамика: значително нараства делът на „Застраховане, обвързано с индекс и с дялове в инвестиционен фонд, който заема челна позиция с 41% (при 23% за предходната година) за сметка на дела на „Застраховане с участие в печалбата“, който намалява от 28% на 20%. Намаление на делът отчитат всички други видове застраховки: „Друго животозастраховане“ (от 24% на 17%), „Застраховане във връзка с медицински разходи“ (от 20% на 18%), „Застраховане във връзка със защита на доходите“ (от 3% на 2%), „Застраховане във връзка с обезщетение на работниците“ (от 2.1% на 1.6%) и „Здравно застраховане“ (от 0.8% на 0.6%).

Графика 72. Структура на портфейла по вид дейност за животозастрахователни задължения през 2023 г.

Източник: КФН.

Брутните възникнали претенции през 2023 г. по животозастраховане възлизат на 302 млн. лв. На годишна база се отчита увеличение на възникналите през годината претенции с 26%.

В общата структура на възникналите претенции най-голям е делът на застраховките с участие в печалбата (47%), следвани от застраховките във връзка с медицински разходи (26%) и „Застраховане, обвързано с индекс и с дялове в инвестиционен фонд“ (15%).

[37] Включва и прихода по общозастрахователните застраховки във връзка с медицински разходи, защита на доходите и обезщетение на работниците, записан от животозастрахователите.

Графика 73. Структура на възникналите претенции по вид дейност за животозастрахователни задължения през 2023 г.

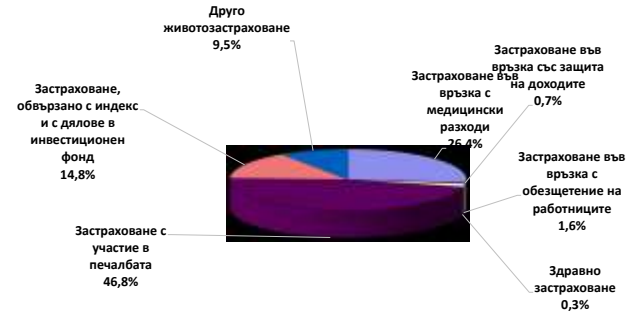

Източник: КФН.

Разходите, извършени от животозастрахователите във връзка с осъществяване на дейността им, нарастват с 0.4% на годишна база и в края на 2023 г. възлизат общо на 157 млн. лв., което представлява 25% от спечелените премии за периода.

Общата сума на активите в животозастрахователния сектор нараства с 16% на годишна база и в края на 2023 г. възлиза на 2 600 млн. лв.

Стойността на инвестициите на животозастрахователите (с включена стойност на инвестициите по договори, обвързани с индекс и с дялове в инвестиционен фонд) е 2 496 млн. лв. в края на 2023 г., като те представляват 96% от общата сума на активите в сектора. Стойността им нараства с 19% на годишна база.

Основен дял в стойността на инвестициите на животозастрахователите към края на 2023 г. заема стойността на облигациите (42%), чийто относителен дял намалява с 6 пр.п. спрямо предходната година.

Стойността на активите, държани за обвързани с индекси и с дялове в инвестиционен фонд договори, се увеличава с 40% на годишна база и достига 1 051 млн. лв. в края на 2023 г., като относителният им дял от общия размер на инвестициите в животозастрахователния сектор нараства от 36% на 42% през 2023 г.

Относителният дял на дяловите участия в свързани предприятия, включително участия, остава на нивото от 10%, а делът на недвижимата собственост (различна от тази за собствено ползване) се запазва на 2%. Относителният дял на инвестициите в колективни инвестиционни схеми намалява от 4% на 3%. И през 2023 г. се наблюдава намаление с 5.9 млн. лв. на годишна база на стойността на депозитите, различни от парични еквиваленти, чийто относителен дял намаляза от 0.4% в края на 2022 г. на 0.1% в края на 2023 г.

Графика 74. Структура на инвестиционния портфейл на животозастрахователите

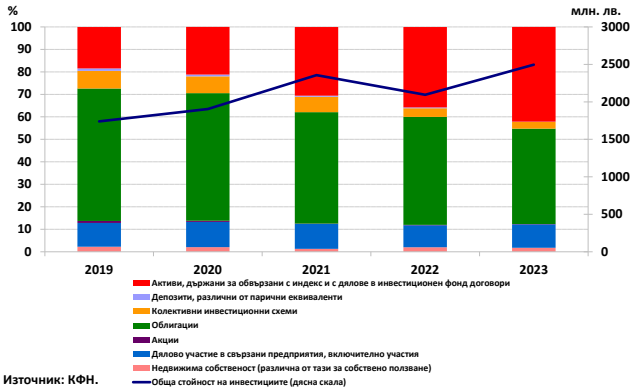

Източник: КФН.

Заделените от животозастрахователите технически резерви (без техническите резерви по договори, обвързани с индекс и с дялове в инвестиционен фонд) през 2023 г. нарастват с 2% и в края на годината възлизат на 883 млн. лв.

Техническите резерви по договори, обвързани с индекс и с дялове в инвестиционен фонд, заделени към края на 2023 г., нарастват с 40% на годишна база и в края на годината възлизат на 961 млн. лв.

Превишението на активите над пасивите на застрахователите по животозастраховане в края на 2023 г. се изчислява на 676 млн. лв.,

при превишение от 609 млн. лв. в края на 2022 г.

Допустимите собствени средства за покритие на капиталовото изискване за платежоспособност на застрахователите по животозастраховане към 31.12.2023 г. възлизат на 645 млн. лв., а капиталовото изискване за платежоспособност (КИП) възлиза на 254 млн. лв. Покритието на КИП с допустими собствени средства към края на 2023 г. се изчислява на 254%.

Допустимите собствени средства за покритие на минималното капиталово изискване на застрахователите по животозастраховане към 31.12.2023 г. възлизат на 643 млн. лв., а минималното капиталово изискване (МКИ) възлиза на 109 млн. лв. Съответно покритието на МКИ с допустими собствени средства към края на 2023 г. се изчислява на 592%.

Графика 75. Капиталови изисквания на застрахователите по животозастраховане

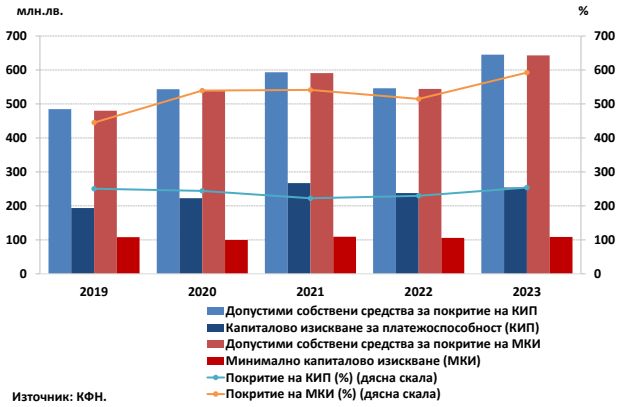

Източник: КФН.

Спрямо 2022 г. се отчита нарастване както на допустимите собствени средства за покритие на капиталовото изискване за платежоспособност, така и на капиталовото изискване за платежоспособност.

2.3.3. Презастраховане

Реализираният от дружествата премиен приход, от дейността им по активно презастраховане, през годината възлиза на 2 421 млн. лв. при 2 143 млн. лв. година по-рано. Основен дял в дейността по активно презастраховане през отчетната година заема имущественото застраховане срещу пожар и други бедствия и застрахованото на гражданска отговорност във връзка с моторни превозни средства.

Възникналите претенции към цеденти възлизат на 1 348 млн. лв. В структурата на възникналите претенции най-голям дял заемат автомобилните застраховки.

2.3.4. Гаранционен и обезпечителен фонд

Гаранционният фонд (ГФ/Фонда) е юридическо лице със седалище в гр. София, което извършва плащания на обезщетения към увредени лица във връзка със задължителните застраховки „Гражданска отговорност, свързана с притежаването и използването на МПС” и „Злополука” на пътниците в средствата за обществен превоз, възстановява суми, изплатени от компенсационен орган на държава членка на ЕС, гарантира застрахователни вземания при несъстоятелност на застрахователя.

ГФ създава и управлява като обособени сметки:

- Фонд за гарантиране на вземанията на увредените лица от незастраховани и неидентифицирани моторни превозни средства – Фонд за незастраховани МПС;
- Фонд за гарантиране на вземанията при несъстоятелност на застраховател по чл. 519, т. 2 и 3 от КЗ – Обезпечителен фонд.

През 2023 г. приходите на Фонда за незастраховани МПС, формирани от вноски по задължителните застраховки „Гражданска отговорност" на автомобилистите и „Злополука" на пътниците в средствата за обществен транспорт, възлизат на 48.5 млн. лв. при 40.8 млн. лв. през предходната година.

Към края на 2023 г. разполагаемите средствата във Фонда за незастраховани МПС, съгласно чл. 556, ал. 1 от КЗ, възлизат на 165 млн. лв. Техният размер отговаря на изискването съгласно чл. 556, ал. 2 от КЗ, според което минималният им размер е определен на 10 млн. лв.

Приходите на Обезпечителния фонд за 2023 г. възлизат на 10.8 млн. лв. и на годишна база нарастват с 4%.

През 2023 г. Гаранционният фонд (от средствата на Обезпечителния фонд) продължи изплащане на главниците по безспорните обезщетения, сключени чрез българския клон на застрахователна компания "Олимпик" в ликвидация. В тази връзка, Кипърският гаранционен фонд е направил частично възстановяване по извършените плащания от българския Гаранционен фонд.

Към 31 декември 2023 г. средствата на Обезпечителния фонд възлизат на 102 млн. лв.

2.4. Осигурителен пазар

Нетните активи на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО) през 2023 г. нарастват, като към края на годината са 22 931.1 млн. лв. Увеличението на нетните активи на пенсионните фондове през годината се дължи на постъпленията от осигурителни вноски през годината и на резултата от инвестираните средства от страна на пенсионноосигурителните дружества (ПОД), което от своя страна се обуславя и от общите тенденции на световните финансови пазари през годината. Към края на 2023 г. във ФДПО се осигуряват общо 5 000 945 души. Възходящата тенденция при осигурените лица се запазва въпреки предоставеното право за промяна на осигуряването от фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване (ФДЗПО) в Държавното обществено осигуряване (ДОО) и развиващата се фаза на изплащане за лицата, осигурявали се в универсалните пенсионни фондове.

2.4.1. Пенсионноосигурителни дружества

Към 31.12.2023 г. дейност осъществяват 10 лицензирани ПОД, като общият брой на управляваните от тях пенсионни фондове е 32, в т.ч. 10 универсални (УПФ), 10 професионални (ППФ), 10 доброволни (ДПФ) и 2 доброволни пенсионни фонда по професионални схеми (ДПФПС)38. Към края на 2023 г. са създадени и 19 фонда за

[38] В единия ДПФПС към 31.12.2023 г. все още няма осигуряващи се лица. [38]

29БАНКА ДСК ЕАД притежава пряко 99.85% от ПОК „ДСК - Родина" АД, ДЗИ - ЕАД притежава пряко 100% от „ПОК ОББ" ЕАД, "Застрахователно акционерно дружество ДаллБогг: Живот и Здраве" АД притежава пряко 100% от "ПОД ДаллБогг: Живот и Здраве" ЕАД.

извършване на плащания на лица, осигурявали се в универсалните пенсионни фондове, в т.ч. 10 фонда за изплащане на пожизнени пенсии (ФИПП) и 9 фонда за разсрочени плащания (ФРП).

Четири от действащите на пенсионноосигурителния пазар дружества са част от международни финансови групи – ПОК „Доверие" АД - Vienna Insurance Group AG WienerVersicherung Gruppe, ПОК „ДСК - Родина" АД - OTP BANK NYRT, ПОД „Алианц България" АД - ALLIANZ SE и „ПОК ОББ" ЕАД - KBC Group N.V.

При три от лицензираните дружества има акционери, притежаващи пряко повече от 90 на сто от капитала39.

Балансовите активи на ПОД към 31.12.2023 г. са 624.7 млн. лв., като регистрират ръст от 15.13% спрямо 2022 г. При общия нетен финансов резултат на ПОД, който за 2023 г. възлиза на 99.2 млн. лв., се наблюдава увеличение с 30.6 млн. лв. или с 44.54% в сравнение с общия нетен финансов резултат за 2022 г.

Графика 88. Балансови активи и нетен финансов резултат на ПОД

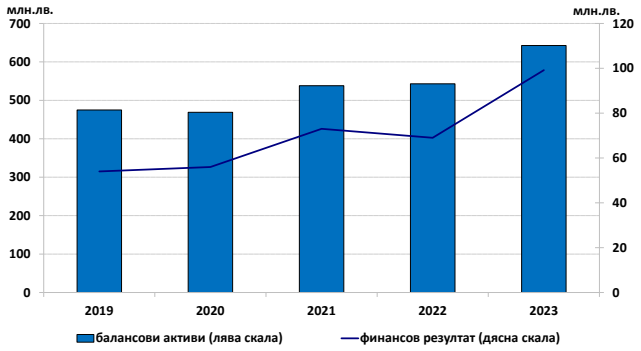

Източник: КФН.

Средната непретеглена стойност на показателя собствени средства към граница на платежоспособност към края на 2023 г. на всичките десет лицензирани пенсионноосигурителни дружества е 350.1%, което значително надхвърля нормативно определения минимален размер от 100%. Наблюдава се нарастване на стойността на показателя с 24.8 пр.п. спрямо 2022 г., когато е бил в размер на 325.3% Показателят по отделни дружества варира в широки граници - между 105.9% и 785.2%.

Ликвидните средства на ПОД, на ФДПО и на фондовете за извършване на плащания (ФИП) към 31.12.2023 г. надвишават нормативно регламентирания минимален размер, т.е. всички дружества и управляваните от тях фондове са в състояние да покриват текущите си задължения.

Резервите за гарантиране на минималната доходност в УПФ и в ППФ, заделени със собствени средства на ПОД, към 31.12.2023 г., възлизат на 140 млн. лв., като размерът им съответства на законовите разпоредби. Към края на отчетната година резервите за гарантиране на брутните вноски в УПФ, заделени със собствени средства на ПОД възлизат на 100 млн. лв., като размерът им съответства на законовите разпоредби. Инвестициите, извършени със средствата обезпечаващи резервите, както и оценката на тези инвестиции, са в съответствие с нормативните изисквания.

[39] БАНКА ДСК ЕАД притежава пряко 99.85% от ПОК „ДСК - Родина" АД, ДЗИ - ЕАД притежава пряко 100% от „ПОК ОББ" ЕАД, "Застрахователно акционерно дружество ДаллБогг: Живот и Здраве" АД притежава пряко 100% от "ПОД ДаллБогг: Живот и Здраве" ЕАД.

Таблица 68. Съотношение на собствените средства на ПОД към границата на платежоспособност и ликвидност на ПОД и фондовете

	2022	2023
Съотношение на собстваните средства на ПОД към границата на платежоспособност (%)	325,3	350,1
Ликвидност на ПОД (коеф.)	14,5	14,6
Ликвидност на УПФ (коеф.)	175,7	214,2
Ликвидност на ППФ (коеф.)	187,5	171,6
Ликвидност на ДПФ (коеф.)	590,4	149,1
Ликвидност на ДПФПС (коеф.)	2784,5	254,6
Ликвидност на ФИПП по чл. 9, ал. 4, т. 1 от Наредба №10 (коеф.)	10,1	9,9
Ликвидност на ФИПП по чл. 9, ал. 4, т. 2 от Наредба №10 (коеф.)	40,9	32,7
Ликвидност на ФРП по чл. 9, ал. 4, т. 1 от Наредба №10 (коеф.)*	1,8	1,8
Ликвидност на ФРП по чл. 9, ал. 4, т. 2 от Наредба №10 (коеф.)*	7,2	5,4

Бележка: Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ПОД/фондове.
Източник: КФН.

Степента на покритие на регистрирания капитал се движи в широки граници между 72.9% и 618.0%. Средната непретеглена стойност на показателя към края на 2023 г. е 339.8%, спрямо 304.1% към края на 2022 г., т.е. нарастване от 35.7 пр.п. При девет дружества стойността на показателя нараства, като при осем това се дължи на нарастване на собствения капитал и запазване размера на регистрирания капитал, а при едно на нарастване, както на собствения, така и на регистрирания капитал. Само при едно ПОД стойността на показателя намалява, като това се дължи на намаление на собствения капитал и запазване размера на регистрирания капитал.

Отчетената рентабилност на собствения капитал към края на 2023 г. е 21.8% средно за сектора, като спрямо 2022 г., когато е била 13.4%, се наблюдава нарастване с 8.4 пр.п. Диапазонът на рентабилността на собствения капитал за отделните ПОД е широк, най-ниската му стойност е (-4.9%), а най-високата е 59.8%. При осем дружества показателят нараства, като при шест това се дължи на по-бързия темп на нарастване на печалбата спрямо нарастването на собствения капитал, при едно на нарастване на собствения капитал и отчитане на печалба за отчетната година спрямо загуба за предходната, а при осмото се дължи на нарастване на собствения капитал и намаление на загубата. Стойността на показателя намалява при две ПОД, като при едното това се дължи на нарастване на собствения капитал и намаление на печалбата, а при другото на по-бързия темп на намаление на печалбата в сравнение с темпа на намаление на собствения капитал. За годината само едно дружество отчита загуба, в резултат на което показателят му е с отрицателна стойност.

Таблица 69. Анализ на собствения капитал на ПОД

	2022	2023
Степен на покритие на регистрирания капитал	304,1	339,8
Рентабилност на собствения капитал	13,4	21,8

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ПОД.
Източник: КФН.

Степента на покритие на активите на управляваните фондове (ФДПО и ФИП) е в границите между 2.0% и 5.0%, с изключение на едно ПОД при което стойността на показателя е 17.4%. Средната непретеглена стойност на показателя към края на 2023 г. е 4.6%, спрямо 6.5% към края на 2022 г., т.е. намаление с 1.9 пр.п., което се дължи основно на намалението на стойността на показателя на лицензираното през 2021 г. ПОД. Стойността на показателя при останалите дружества се запазва почти без промяна.

Средната непретеглена стойност на показателя рентабилност на активите на ПОД към края на 2023 г. е 11.3% спрямо 5.2% за 2022 г., т.е. нарастване с 6.1 пр.п. При осем дружества показателят нараства, като при шест това се дължи на нарастване на печалбата с по-бързи темпове от нарастването на

активите, при едно - нарастване на активите и намаление на загубата и при едно на нарастване на активите и отчитане на печалба, спрямо отчетена загуба за предходната година. Стойността на показателя намалява при две ПОД поради нарастване на активите и намаление на печалбата. Диапазонът на рентабилността на активите за отделните ПОД е широк, най-ниската му стойност е (-4.6%), а най-високата е 28.9%. За годината само едно дружество отчита загуба, в резултат на което показателят му е с отрицателна стойност.

За отчетната година всички дружества имат положителна стойност на показателя ръст на активите. Средната непретеглена стойност на показателя нараства съществено от 1.9% за 2022 г. на 12.7% за 2023 г., т.е. през годината е налице много по-бърз темп на нарастване на активите на ПОД. За отделните дружества показателят ръст на активите е в границите между 4.9 и 21.3%.

Таблица 70. Анализ на активите на ПОД

	2022	2023
Степен на покритие на активите на фондовете	6,5	4,6
Рентабилност на активите на ПОД	5,2	11,3
Ръст на активите на ПОД	1,9	12,7

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ПОД/ФДПО.
Източник: КФН.

Средната непретеглена стойност на показателя за ефективност на дейността на ПОД за 2023 г. е 135.7% спрямо 117.7% за 2022 г., т.е. наблюдава се нарастване с 18 пр.п. При девет ПОД стойността на показателя нараства, като при пет това се дължи на нарастване на приходите и намаление на разходите, при три ПОД разходите намаляват с по-бързи темпове от намалението на приходите, а при едно дружество приходите нарастват с по-бързи темпове от нарастването на разходите. Само при едно ПОД стойността на показателя намалява, като това се дължи на намаление на приходите и нарастване на разходите. Стойността на показателя за отделните дружества варира в границите между 84.9% и 201.1%.

Таблица 71. Анализ на приходите и разходите на ПОД

	2022	2023
Ефективност на дейността на ПОД	117,7	135,7

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ПОД.
Източник: КФН.

Средната непретеглена стойност на показателя такси и удръжки на един участник във фондовете за 2023 г. възлиза на 45.68 лв. спрямо 40.00 лв. за предходната година, т.е. нарастване с 5.68 лв. Стойността на показателя нараства при всички ПОД. Нарастването на стойността на показателя при осем от дружествата се дължи на нарастване на приходите с по-бързи темпове от нарастването на участниците, а при останалите две приходите от такси и удръжки нарастват, а участниците намаляват. Стойността на показателя за отделните дружества е в границите между 33.34 лв. и 61.21 лв.

Разходите за дейността на ПОД на един участник в управляваните фондове намаляват с 46.51 лв. през отчетната 2023 г., като към края на годината те възлизат на 52.54 лв. спрямо 99.05 лв. през 2022 г. Същественото намаление на стойността на показателя се дължи, както на намалението на стойността на показателя на повечето ПОД, така и на значителното намаление на стойността на показателя на лицензираното през 2021 г. дружество. Стойността на показателя при осем ПОД намалява, като при седем това се дължи на намаление на разходите и нарастване на участниците, а при едно - на нарастване на участниците с по-бързи темпове от нарастването на разходите. При две ПОД стойността на показателя нараства, като при

едното това се дължи на нарастване на разходите и намаление на участниците, а при другото - на намаление на участниците с по-бързи темпове от намалението на разходите. Стойността на показателя за отделните дружества е в границите между 26.91 лв. и 73.10 лв., с изключение на едно ПОД при което стойността на показателя е 143.17 лв.

Таблица 72. Такси, удръжки и разходи за дейността на един участник във ФДПО

	2022	2023
Такси и удръжки на един участник във фондовете	40.0	45.7
Разходи за дейността на един участник във фондовете	99.1	52.5

Бележка: Данните са в лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Приходите от такси и удръжки на 100 лв. активи на фондовете към края на 2023 г. са между 1.05 лв. и 1.44 лв., като средната непретеглена стойност на показателя възлиза на 1.16 лв. спрямо 1.18 лв. за 2022 г. или намаление с 0.02 лв. Стойността на показателя при осем ПОД намалява, което се дължи на по-бързия темп на нарастване на активите на фондовете в сравнение с нарастването на приходите от такси и удръжки. При две ПОД стойността на показателя нараства, като това се дължи на нарастване на приходите от такси и удръжки с по-бързи темпове от нарастването на балансовите активи на фондовете.

Разходите за дейността на 100 лв. активи на фондовете за 2023 г. варират между 0.58 лв. и 1.56 лв., с изключение на едно ПОД при което стойността на показателя е 5.26 лв. Средната непретеглена стойност на показателя за 2023 г. възлиза на 1.48 лв. спрямо 3.45 лв. в края на 2022 г., като бележи намаление с 1.97 лв., което се дължи на намалението на стойността на показателя на всички ПОД, като най-съществено е на лицензираното през 2021 г. дружество. Стойността на показателя на осем от ПОД намалява, в резултат на намаление на разходите за дейността и нарастване на балансовите активи на фондовете, а при останалите две - на нарастването на активите на фондовете с по-бързи темпове от нарастването на разходите за дейността.

Таблица 73. Такси, удръжки и разходи за дейността на 100 лв. активи на ФДПО

	2022	2023
Такси и удръжки на 100 лв. активи на фондовете	1.2	1.2
Разходи за дейността на 100 лв. активи на фондовете	3.4	1.5

Бележка: Данните са в лв., освен ако не е посочено друго.
Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ФДПО.
Източник: КФН.

При осъществения надзор върху дейността на ПОД във връзка с управлението на фондовете през 2023 г. не са установени отклонения от нормативните изисквания относно размера на превежданите в полза на ПОД задължителни такси и удръжки.

През 2023 г. почти всички ПОД поддържат максимално допустимите съгласно КСО размери на таксите и удръжките, събирани от ФДЗПО: 3.75% удръжка от всяка осигурителна вноска и инвестиционна такса в размер 0.75% годишно, изчислена върху стойността на нетните активи на фонда в зависимост от периода, през който те са били управлявани. Едно ПОД е приело по-нисък размер на удръжката от всяка осигурителна вноска за управляваните от него ФДЗПО, като е възприело диференциран подход в зависимост от периода на осигуряване на лицето, а именно намаляване на техния размер след определен времеви период. Също така две ПОД са приели по-нисък размер на удръжката от всяка осигурителна вноска за управлявания от едното ПОД - УПФ (диференциран подход в зависимост от периода на осигуряване на лицето), а от другото – за ППФ (без допълнителни условия).

Почти всички ПОД поддържат максимално допустимия съгласно КСО размер

на таксата, изчислена върху стойността на нетните активи на ФИП в зависимост от периода, през който те са били управлявани - 0.5%. Едно дружество удържа по-ниска такса за управляваните от него фонд за изплащане на пожизнени пенсии (ФИПП) и фонд за разсрочени плащания (ФРП), а друго с взето през годината решение на управителните органи е приело да не удържа такса от управляваните от него ФИПП и ФРП.

Таксите и удръжките за управление на фондовете за допълнително доброволно пенсионно осигуряване (ФДДПО), събирани от ПОД, са в размери, по-ниски от нормативно определените. Средният размер на удръжката от всяка осигурителна вноска в ДПФ през 2023 г. и 2022 г. е 2.7%, а при ДПФПС е 0.8% през 2023 г. спрямо 0.9% през 2022 г. Законоустановеният максимален размер на удръжката от всяка осигурителна вноска във ФДДПО е 7.0%.

Таблица 74. Инвестиционна такса и такса от осигурителни вноски във ФДДПО

	2022	2023
Отчислена инвестиционна такса на ДПФ	8.0	8.6
Отчислена инвестиционна такса на ДПФПС	0.0	10.0
Среден размер на удръжката от осиг. вноски на ДПФ	2.7	2.7
Среден размер на удръжката от осиг. вноски на ДПФПС	0.9	0.8

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ДПФ и ДПФПС.
Източник: КФН.

Към 31.12.2023 г. от всички ДПФ е отчетен положителен доход от инвестиции, в резултат на което е отчислена и инвестиционна такса за управляващите дружества. За сравнение към 31.12.2022 г. само от два ДПФ е отчетен положителен доход от инвестиции и е отчислена инвестиционна такса за управляващите ги дружества. От другите ДПФ не е отчислена инвестиционна такса, поради отчетен отрицателен доход. Към 31.12.2023 г. от ДПФПС е отчетен положителен доход от инвестиции и е отчислена инвестиционна такса, докато към 31.12.2022 г. е отчетен отрицателен доход от инвестиции и не е отчислена инвестиционна такса за управляващото го дружество.

2.4.2. Фондове за допълнително пенсионно осигуряване

През 2023 г. общите балансовите активи на ФДПО са нараснали с 19.4%, за разлика от предходната година, когато е отчетен спад от 1.7%.

Темпът на изменение на активите е различен по видове фондове. При УПФ се наблюдава нарастване с 20.5%, при ППФ – нарастване с 14.9%, при ДПФ и ДПФПС – нарастване съответно с 10.2% и 10.1%.

Таблица 75. Ръст на активите на ФДПО

	2022	2023
УПФ	-1.2	20.5
ППФ	-3.6	14.9
ДПФ	-6.7	10.2
ДПФПС	-14.2	10.1

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Показателите са изчислени като отношение на изменението за годината към състоянието им в началото на годината.
Източник: КФН.

Пазарните дялове на отделните дружества на база размер на управляваните балансови активи на пенсионните фондове не се променят съществено през изминалата година. Пенсионноосигурителното дружество с най-голям пазарен дял заема 24.5% от управляваните балансови активи. Пенсионноосигурителното дружество, което беше лицензирано през 2021 г. и започна да управлява пенсионни фондове през 2022 г., логично заема най-малък пазарен дял от 0.2%.

Структурата на балансовите активи по видове фондове силно се доминира от УПФ. Към края на 2023 г. относителният дял на този вид фондове в общите балансови активи на ФДПО е 86.9%. В сравнение с 2022 г. относителният дял на УПФ се разширява с 0.8 пр.п. за сметка на относителния дял на ППФ.

Към края на 2023 г. балансовите активи на ППФ, ДПФ и ДПФПС заемат дялове съответно от 6.2%, 6.8% и 0.1%.

Наблюдаваните тенденции при балансовите активи се отчитат и при нетните активи. През 2023 г. нетните активи на ФДПО нарастват с 19.3% на годишна база.

Към края на 2023 г. нетните активи на ФДПО са в размер на 22 931.1 млн. лв. Те показват общата стойност на задълженията към осигурените лица и представляват ключов индикатор за състоянието на системата за допълнително пенсионно осигуряване. Акумулираните към края на 2023 г. нетни активи се равняват на 12.5% от обема на БВП[40] на страната.

Графика 76. Нетни активи на ФДПО

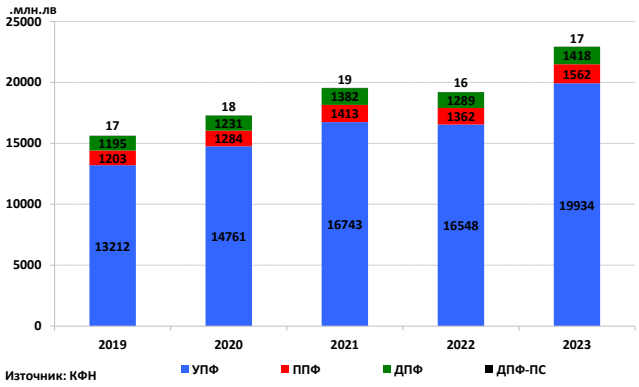

Източник: КФН

Темпът на изменение на нетните активи по видове фондове е идентичен с този при балансовите активи, като увеличението при УПФ е с 20.5%, а при ППФ, ДПФ и ДПФПС – съответно с 14.7%, 9.9% и 9.8%. Структурата на нетните активи по видове пенсионни фондове към края на 2023 г. не се различава съществено от тази на балансовите активи.

Средният непретеглен размер на показателя управлявани активи на един участник за 2023 г. в УПФ е 4 293.41 лв. спрямо 3 718.12 лв. за 2022 г., в ППФ е 4 313.15 лв. за 2023 г. спрямо 3 848.67 лв. за 2022 г., в ДПФ е 2 117.00 лв. за 2023 г. спрямо 1 873.33 лв. за 2022 г. и в ДПФПС е 1 768.19 лв. за 2023 г. спрямо 1 594.46 лв. за 2022 г. При всички видове фондове се наблюдава нарастване на управляваните активи на един участник. По видове фондове се наблюдават различни колебания от средните равнища - в УПФ управляваните активи на един участник са между 2 678.74 лв. и 6 037.99 лв., в ППФ са между 2 728.42 лв. и 5 445.57 лв. и в ДПФ са между 994.19 лв. и 4 563.27 лв. Средните стойности на показателя за отделните ПОД са в границите между 2 533.07 лв. и 5 088.72 лв.

Таблица 76. Управлявани активи на един участник във ФДПО

	2019*	2020*	2021*	2022	2023
УПФ	3123.0	3427.0	3838.9	3718.1	4293.4
ППФ	3536.6	3716.0	4019.6	3848.7	4313.1
ДПФ	1774.9	1804.3	1981.2	1873.3	2117.0
ДПФПС	1916.2	1809.4	1853.4	1594.5	1768.2

Бележка: Данните са в лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Брутните постъпления от осигурителни вноски във ФДПО през 2023 г. се увеличават с 13.8% спрямо постъпленията през 2022 г. и достигат 2 541.4 млн. лв. Увеличението в постъпленията от осигурителни вноски е с най-голям абсолютен размер при УПФ – 313.9 млн. лв., което представлява ръст от 16.1%. При ППФ увеличението е по-малко – с 19.9 млн. лв., или с 13.6%. При ДПФ и ДПФПС обаче се наблюдава намаление в постъпленията от осигурителни вноски, съответно с 18.7 млн. лв. и 0.2 млн. лв., в сравнение с предходната година.

[40]БВП за 2023 г. е 183 743 млн. лв. по предварителни данни на НСИ.

Таблица 77. Брутни постъпления от осигурителни вноски

	2019	2020	2021	2022	2023
УПФ	1451.5	1523.8	1735.0	1952.0	2265.9
ППФ	120.5	120.8	135.0	145.8	165.7
ДПФ	133.7	115.0	170.9	134.2	109.1
ДПФПС	1.7	2.1	1.1	0.8	0.8
Общо	1707.4	1761.7	2042.0	2232.8	2541.4

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Начислените и изплатени суми от ФДПО през 2023 г. се запазват приблизително на нивата от предходната година. Основен принос за динамиката на начислените и изплатени суми имат сумите, изплащани от ДПФ, чийто дял в общата стойност е 64.3% средно за последните пет години. През последните две години обаче се наблюдава чувствително увеличение на начислените и изплатени суми от УПФ и от ППФ.

Таблица 78. Начислени и изплатени суми

	2019	2020	2021	2022	2023
УПФ	24.1	30.6	52.7	51.1	53.4
ППФ	6.7	8.0	10.8	11.2	11.1
ДПФ	85.7	102.4	92	92.6	90.1
ДПФПС	0.8	0.8	1.6	0.8	0.7
Общо	117.3	141.8	157.1	155.7	155.3

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Средната непретеглена стойност на показателя за възвръщаемост на управляваните активи през 2023 г. за УПФ и ДПФ е 0.09, за ППФ показателят е 0.08 и за ДПФПС е 0.10. През 2022 г. средната стойност на показателя за ППФ и ДПФ е (-0.05), за УПФ показателят е (-0.06) и за ДПФПС е (-0.15). Спрямо предходната година показателят нараства при всички видове фондове, което е повлияно от възстановяването на финансовите пазари. Стойностите на показателя за отделните ПОД за 2023 г. са в границите между 0.05 и 0.12.

Таблица 79. Възвръщаемост на управляваните активи

	2019*	2020*	2021*	2022	2023
УПФ	0.06	0.02	0.04	-0.06	0.09
ППФ	0.06	0.02	0.05	-0.05	0.08
ДПФ	0.05	0.02	0.05	-0.05	0.09
ДПФПС	0.09	0.03	0.05	-0.15	0.10

Бележка: Данните са коефицинти. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ФДПО.
Източник: КФН.

През 2023 г. участниците във ФДЗПО и в ДПФПС нарастват, докато в ДПФ намаляват. През 2022 г. участниците във ФДЗПО нарастват, докато във ФДДПО намаляват. Общото нарастване на участниците през 2023 г. е 1.73%, а през 2022 г. – 1.51%. Прирастът на участниците през 2023 г. по фондове е както следва: при универсалните фондове - ръст от 1.9% спрямо ръст от 1.8% през 2022 г., при професионалните фондове ръстът е 1.7% спрямо ръст от 1.5% през 2022 г., при доброволните фондове се отчита намаление от (-0.2%) спрямо намаление от (- 0.4%) през 2022 г., а единственият осъществяващ дейност ДПФПС отчита нарастване на участниците от 0.7% през 2023 г. спрямо намаление от (-0.4%) през 2022 г. ПОД с най-голям пазарен дял по отношение на броя участници в управляваните от него ФДПО запазва своята позиция с 25.0%, а дружеството с най-малък пазарен дял заема 0.4% от пазара.

Таблица 80. Прираст на брой участници

	2022	2023
УПФ*	1.8	1.9
ППФ*	1.5	1.7
ДПФ*	-0.4	-0.2
ДПФПС	-0.4	0.7

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

По отношение на структурата на разпределение на осигурените лица между ФДПО не се наблюдават съществени различия спрямо предходната година. В края на 2023 г.

най-голям дял от осигурените лица е концентриран в универсалните пенсионни фондове (80.4%). Лицата, осигурени в доброволните и професионалните пенсионни фондове, заемат съответно дял от 12.8% и 6.6% в структурата на разпределение на осигурените лица. Най-малък остава делът на осигурените в ДПФПС (едва 0.2%).

Графика 77. Брой осигурени лица

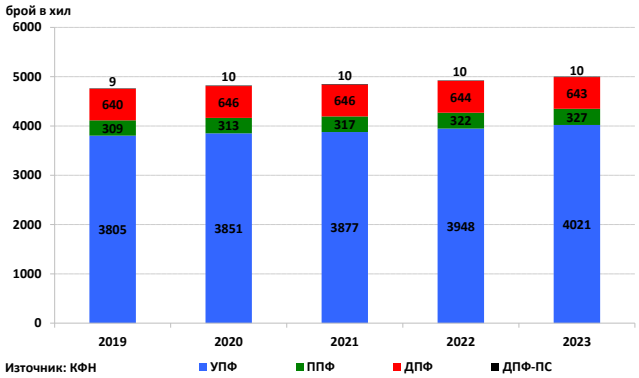

И през 2023 г. по-голямата част от лицата, които започват първа работа и следва да се осигуряват във ФДЗПО, не упражняват правото си на избор на пенсионен фонд. Подадените индивидуални заявления за участие в УПФ и в ППФ през годината са съответно 10 642 и 2 190 броя. Преобладаващата част от лицата, които подлежат на осигуряване във ФДЗПО не са направили своя избор, поради което се разпределят служебно между фондовете. През 2023 г. това са 90 411 лица, или 89.5% от общо постъпилите лица в УПФ, и съответно 10 642 лица, или 82.5% от общо постъпилите в ППФ.

От правото си да променят участието си от един в друг съответен ФДПО през годината са се възползвали общо 343 330 лица. В сравнение с предходната 2022 г. техният брой намалява с 4.7%.

Прехвърлените средства от индивидуалните партиди на лицата, променили участието си във фондове за допълнително пенсионно осигуряване през 2023 г., се увеличават общо с 1.5% спрямо 2022 г. и са на стойност 1 488.8 млн. лв.

Динамиката на прехвърлените средства зависи, както от броя на лицата предприели действия по промяна на участието си във ФДПО в рамките на годината, така и от размера на средствата по техните индивидуални партиди.

Увеличението се дължи на прехвърлените средства в УПФ, чийто размер е с 46.5 млн. лв. или с 3.5% по-голям от предходната година. При ППФ и ДПФ се отчита намаляване на прехвърлените средства, но като цяло в тези фондове размерът на трансферите е по-нисък. През 2023 г. между отделните ППФ са прехвърлени с 9.5 млн. лв. по-малко в сравнение с 2022 г., което представлява спад с 8.1%. Прехвърлените средства в ДПФ са намалели с 14.7 млн. лв., или с 67.6%.

Таблица 81. Прехвърлени средства от индивидуални партиди

	2019	2020	2021	2022	2023
УПФ	651.7	739.2	1114.9	1328.0	1374.5
ППФ	65.4	70.5	105.8	116.7	107.2
ДПФ	5.2	3.5	9.6	21.8	7.0
Общо	722.3	813.2	1230.3	1466.5	1488.8

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Абсолютната стойност на инвестираните средства на ФДПО в края на 2023 г. е 21.5 млрд. лв., което представлява 93.2% от балансовите им активи. Инвестициите на ФДПО през 2023 г. отбелязват ръст от 24.3%, следвайки тенденцията на намаление на активите на ФДПО. В общия обем на инвестираните средства на ФДПО през 2023 г., както и през 2022 г., най-висок дял заемат УПФ (86.9%), следвани от ППФ (6.8%), ДПФ (6.2%) и ДПФПС (0.1%).

В периода 2019 г. - 2023 г. инвестиционните портфейли на ФДПО търпят развитие, следвайки динамиката на акумулиране на активи в сектора, натрупания

инвестиционен опит и тенденциите на капиталовите пазари. Кризите, предизвикани от COVID-19 и войната в Украйна, също оказват влияние върху инвестициите и доходността на ФДПО през периода.

През разглеждания петгодишен период в портфейлите на ФДПО преобладават инвестициите в държавни ценни книжа, като най-висока стойност се наблюдава към края на 2019 г. (61.2% от инвестираните средства). След това делът на държавните ценни книжа в портфейлите на ФДПО следва тенденция на понижение и към края на 2022 г. той е 52.7%, а към края 2023 г. – 57.8% от инвестициите. Спрямо началото на петгодишния период относителният дял на държавните ценни книжа намалява с 3.4 пр.п.

Второ място в агрегирания портфейл на ФДПО заемат инвестициите в акции, права и дялове. За периода 2019 г. - 2023 г. относителният дял на тези инвестиции се разширява с 5.2 пр.п. Наблюдаваната през периода динамика на този показател е противоположна на тенденцията, отчетена при относителния дял на държавните ценни книжа. От 24.9% през 2019 г. делът на акциите, правата и дяловете към края на 2021 г. се увеличава до 37.4% от инвестираните средства на ФДПО. След 2021 г. се наблюдава леко намаление на интереса към инвестициите с променлив доход, които достигат до 31.2% към края на 2023 г.

От края на 2019 г. до края на 2023 г. делът на банковите депозити нарастват с 0,6 пр.п. до 1.5% от инвестираните средства на ФДПО. През периода 2019 г. - 2021 г. относителният дял на банковите депозити спада под 1.0%, като най-ниска стойност е отчетена през 2021 г. - 0,3% от инвестираните средства.

Към края на 2023 г. относителните дялове на останалите две категории инвестиционни инструменти в портфейлите на ФДПО са с по-ниски стойности в сравнение с началото на разглеждания период. Най-чувствително е намалението на относителния дял на средствата, инвестирани в облигации (корпоративни и общински). От 11.1% през 2019 г. в края на петгодишния период този дял се свива до 8.2% от инвестираните средства. Отчетеното намаление за периода 2019 г. - 2023 г. е 2.9 пр.п. Намаление се наблюдава и при относителния дял на другите инвестиции (инвестиционни имоти) в агрегирания портфейл на ФДПО. Към края на 2023 г. те представляват 1.3% от всички инвестирани средства на ФДПО.

Графика 78. Структура на агрегирания инвестиционен портфейл

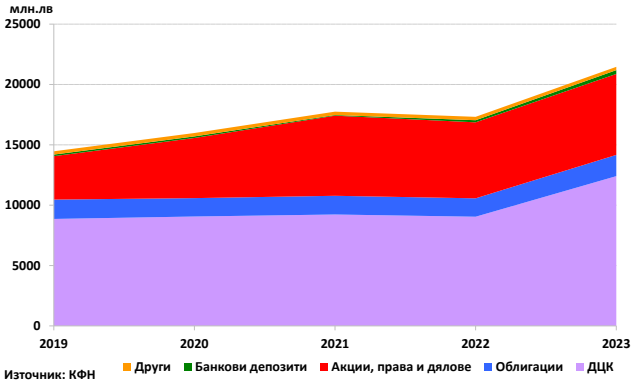

Инвестираните средства на ФДПО във финансови инструменти, издадени от емитенти извън Република България, към края на 2023 г. представляват 66.8% от балансовите им активи. В сравнение с края на предходната година се наблюдава намаление в относителния дял на тези инвестициите с 3.0 пр.п.

Към края на 2023 г. в структурата на инвестициите във финансови инструменти, издадени от емитенти извън страната, преобладават държавните ценни книжа с дял от 63.7%. Ценните книжа с променлив доход формират 29.8% от инвестициите във финансови инструменти, издадени от емитенти извън страната, а останалите 6.5% са

вложени в корпоративни дългови ценни книжа.

Графика 79. Инвестиции в чужбина като процент от балансовите активи на ФДПО

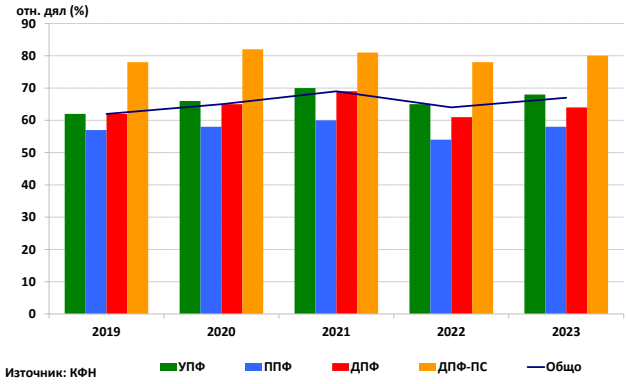

Източник: КФН

ПОД управляват активите на пенсионните фондове с цел постигане на доходност от инвестирането им и нарастване в дългосрочна перспектива на тяхната стойност. Доходността от управлението на активите на ФДПО се влияе от тенденциите на капиталовите пазари, на които се инвестират активите, поради което са възможни и временни спадове в стойностите на показателя. След постигната отрицателна доходност през предходната година в условията на нестабилна и предизвикателна среда, през 2023 г. ФДПО отчитат положителна среднопретеглена доходност от управлението на активите.

Таблица 82. Среднопретеглена доходност

	2019	2020	2021	2022	2023
УПФ	6.5	1.5	4.5	-10.8	8.3
ППФ	5.8	1.7	4.9	-8.8	7.7
ДПФ	6.5	2.2	6.3	-9.0	8.4
ДПФПС	8.8	2.9	4.7	-13.8	8.6

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

2.4.3. Фондове за извършване на плащания

Средствата от индивидуалните партиди на лицата, които са се осигурявали в УПФ, и на които са отпуснати пожизнени пенсии и разсрочени плащания, постъпват във фондове за изплащане на пожизнени пенсии и фондове за разсрочени плащания, откъдето се извършват съответните плащания. Първите лица, осигурявали се в универсалните пенсионни фондове, навършиха пенсионна възраст през м. септември 2021 г. откогато започна и фазата на изплащане от УПФ.

Към края на 2023 г. всички ПОД са създали ФИПП, откъдето се изплащат пожизнени пенсии. През 2023 г. са сключени общо 1454 пенсионни договора за изплащане на допълнителна пожизнена пенсия за старост и към края на годината броят на пенсионерите във ФИПП достигна 2 632 души.

Таблица 83. Брой пенсионери по видове пенсии към края на годината

	2021	2022	2023
Пенсионери - общо:	270	1184	2632
в т. ч. по видове:			
с пенсия без допълнителни условия	8	24	65
с пенсия с период на гарантирано плащане	59	171	342
с пенсия, включваща разсрочено изплащане	203	989	2225

Бележка: Брой лица
Източник: КФН.

За извършване на плащанията във ФИПП през 2023 г. са прехвърлени 29.9 млн. лв. от индивидуалните партиди на лицата със сключени пенсионни договори и 0.1 млн. лв. на починали осигурени лица в УПФ без наследници. Акумулираните нетни активи на ФИПП към 31.12.2023 г. са 48.0 млн. лв., като нарастват през годината повече от 2.3 пъти. Общата сума на изплатените пожизнени пенсии от ФИПП за 2023 г. е 4.8 млн. лв., а средният размер на изплатените пенсии – 230.50 лв.

Таблица 84. Среден размер на изплатените пенсии

	2021	2022	2023
Среден размер - общо:	187.7	210.9	230.5
в т. ч. по видове:			
-пенсия без допълнителни условия	56.0	68.8	85.9
-пенсия с период на гарантирано плащане	58.8	64.6	74.6
-пенсия, включваща разсрочено изплащане	224.5	244.7	258.2

Бележка: Данните са в лв. освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

Към края на 2023 г. плащания се извършват от 9 фонда за разсрочени плащания. Само едно ПОД създава ФРП в началото на 2024 г. Осигурените лица, получаващи такива плащания към 31.12.2023 г., са общо 18 024. През годината са сключени договори за разсрочено изплащане на средства от ФРП с 16 365 лица, а тези, на които плащанията са прекратени поради изтичане на договора са 9955.

През 2023 г. от индивидуалните партиди на лицата, сключили договори за разсрочено изплащане, във ФРП са прехвърлени общо 99.5 млн. лв. Акумулираните нетни активи на ФРП към 31.12.2023 г. достигат 81.9 млн. лв., като нарастват през годината над 2.6 пъти. Под формата на разсрочено изплащане на средства на осигурени лица през 2023 г. от ФРП са изплатени общо 69.8 млн. лв., а 0.2 млн. лв. са изплатени на наследници на осигурени лица, получавали такива плащания. Средният размер на разсроченото плащане през годината е 416.55 лв.
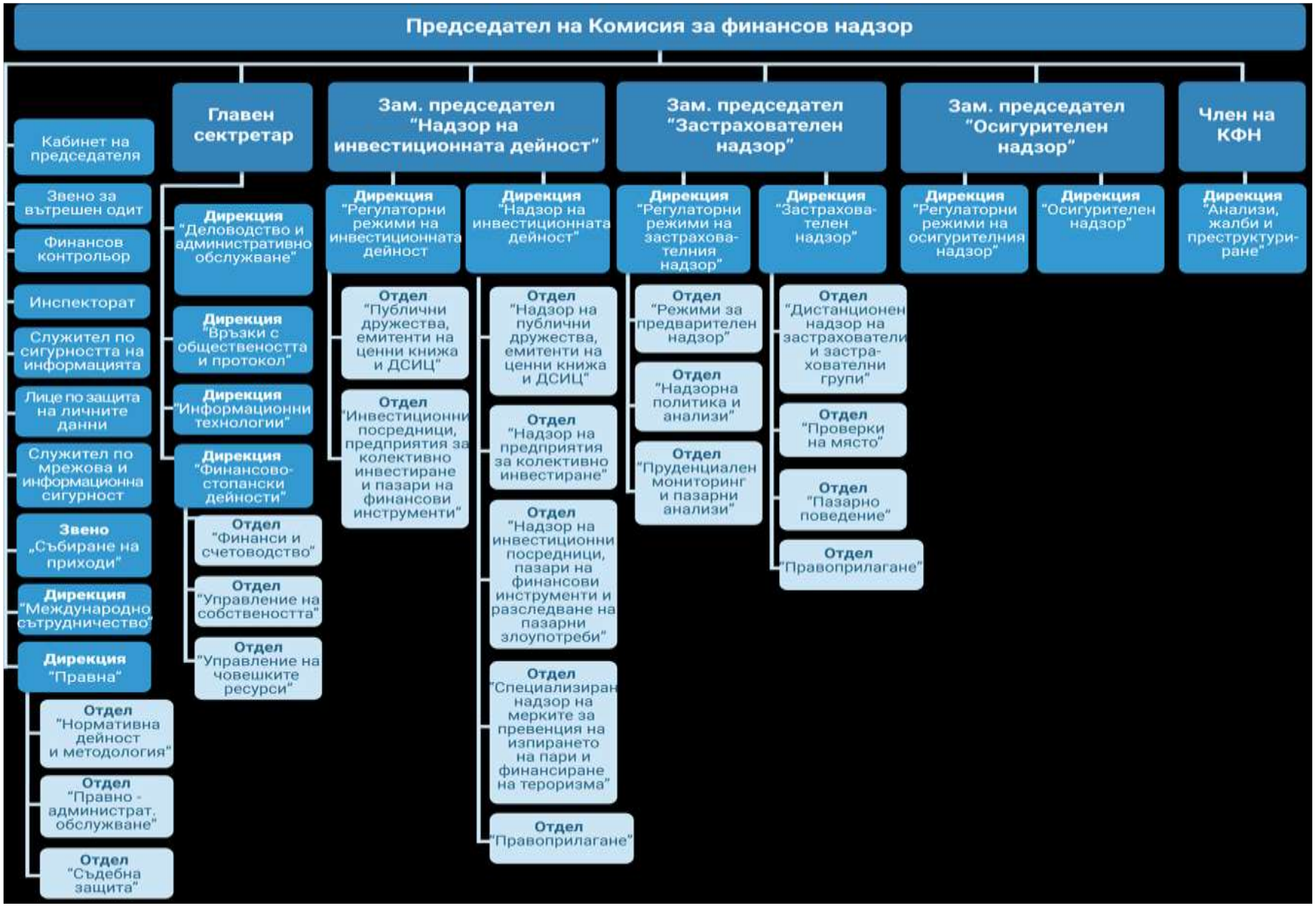
III. ОРГАНИЗАЦИОННА СТРУКТУРА НА КФН